

NOWA **matura**

PODSTAWA
PROGRAMOWA
2024

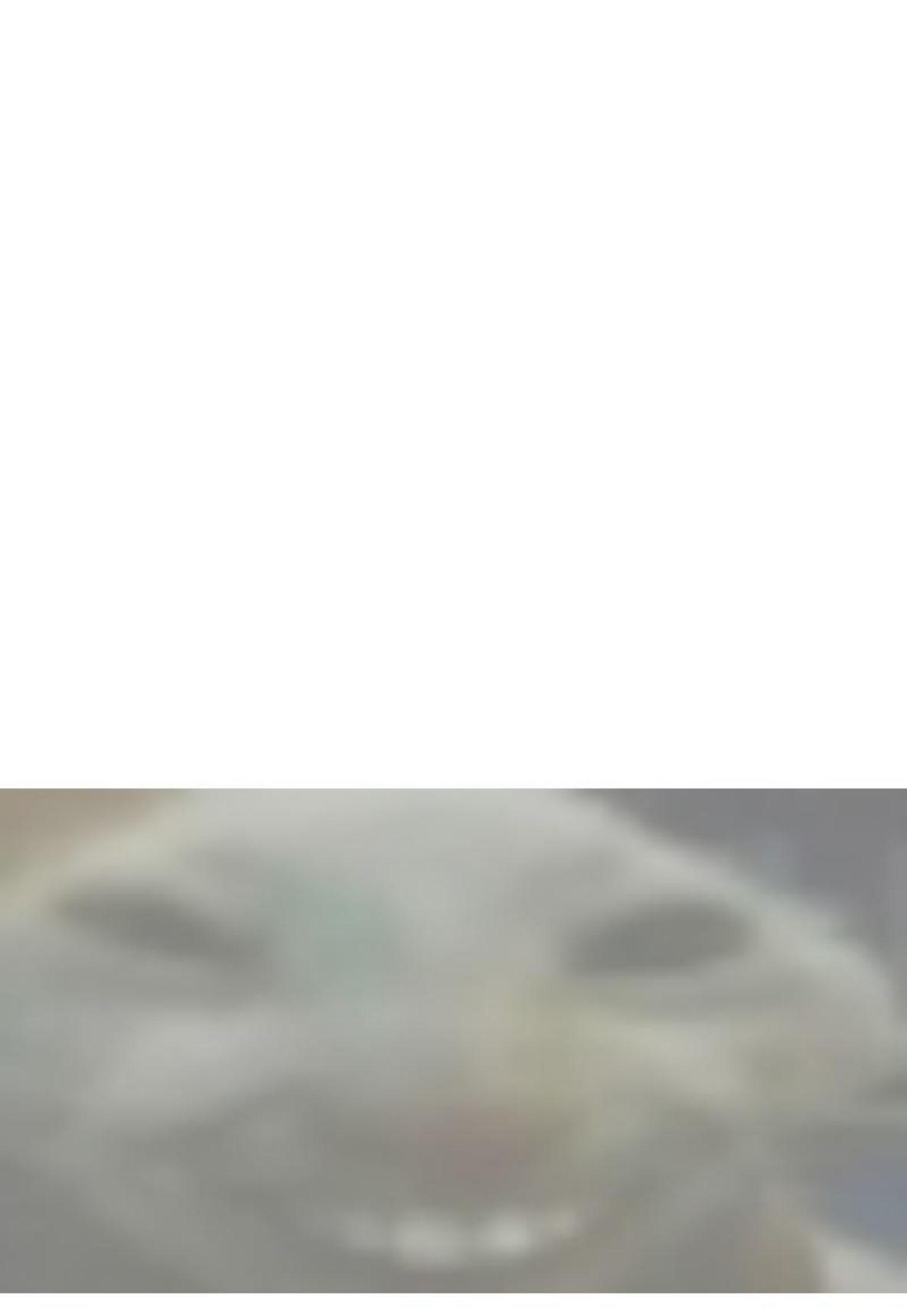
z historii

Zadania maturalne

Zakres rozszerzony

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Wanda Królikowska

NOWA MATURA

z historii

Zadania maturalne

Zakres rozszerzony

Konsultacja merytoryczna: Elżbieta Olczak
Redakcja: Renata Korewo
Korekta: Elżbieta Pałasz, Anna Maria Sarmiento
Opracowanie merytoryczne map: Elżbieta Olczak
Opracowanie graficzne map: dr Marcin J. Sobiech www.exgeo.pl
Projekt okładki: Jarosław Zakrzewski
Skład: Kamila Kwiek
Grafiki: Leszek Jakubowski
Fotoedycja: Ilona Krasnopiórko, Jakub Swerpel

ISBN 978-83-8118-853-1

© Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe
Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-241 Gdańsk, Al. Grunwaldzka 50A

Gdańsk 2025. Wydanie drugie
Druk i oprawa: Interak, Czarnków

Publikacja uwzględnia zmiany zasad pisowni polskiej obowiązujące od 1 stycznia 2026 r.

Niniejsza publikacja podlega ochronie przewidzianej w przepisach Ustawy z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Każdy przypadek kopiowania lub zwielokrotniania fragmentu lub całości publikacji stanowi niedozwolone naruszenie praw twórcy lub wydawcy, o ile nie odbywa się zgodnie z przepisami wyżej wymienionej ustawy.

Wszystkie książki Wydawnictwa dostępne są w sprzedaży wysyłkowej. Zamówienia można składać w księgarni internetowej www.ksiegarnia.gwo.pl lub nadsyłać listownie pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe
80-305 Gdańsk 5, skrytka pocztowa 80
tel. 801-643-917, 58-340-63-63
<http://www.gwo.pl> e-mail: handel@gwo.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
-------------	---

Zadania

Starożytność	6
Średniowiecze	29
Nowożytność	59
XIX wiek	95
XX wiek	137

Przykładowe odpowiedzi i zasady oceniania

Starożytność	181
Średniowiecze	188
Nowożytność	196
XIX wiek	205
XX wiek	215

Źródła tekstów i materiału ilustracyjnego	227
---	-----

WSTĘP

Czego się dowiadujemy z *Informatora o egzaminie maturalnym z historii*?

Na egzaminie maturalnym historia jest przedmiotem dodatkowym, który można zdawać tylko na poziomie rozszerzonym.

Aby zdać egzamin z historii, należy spełnić wymagania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej, zarówno wymagania ogólne, jak i szczegółowe. Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronie internetowej Centralnej Komisji Edukacyjnej.

Egzamin maturalny z historii trwa **180 minut**. Za prawidłowe rozwiązanie wszystkich zadań można uzyskać **60 punktów**.

Arkusze egzaminacyjne składają się z zadań zamkniętych i otwartych, najczęściej zawierających różnorodne materiały źródłowe. Zadania dotyczą wszystkich epok historycznych.

Główne rodzaje **zadań zamkniętych**:

- zadania wielokrotnego wyboru,
- zadania prawda-fałsz,
- zadania na dobieranie.

Główne rodzaje **zadań otwartych**:

- zadania z luką – trzeba uzupełnić zdanie lub krótki tekst,
- zadania krótkiej odpowiedzi – trzeba stworzyć krótki tekst, np. tekst uzasadniający rozstrzygnięcie bądź ocenę,
- zadanie rozszerzonej odpowiedzi – trzeba napisać wypowiedź argumentacyjną.

Zadania występują pojedynczo, a także w postaci tematycznych **wiązek zadań**. Jest to zestaw dwóch, trzech lub czterech zadań (zamkniętych i otwartych) dotyczących zamieszczonego materiału źródłowego. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi wymaga napisania wypowiedzi argumentacyjnej na jeden z trzech proponowanych tematów.

Rady dla maturzysty

1. Rozwiązanie każdego zadania rozpocznij od **uważnej lektury polecenia**. Musisz mieć pewność, czego się od Ciebie oczekuje w danym zadaniu.
2. Zwróć szczególną uwagę na zawarte w poleceniu **czasowniki operacyjne**. Bardzo często w poleceniach do różnorodnego materiału źródłowego znajdziesz prośbę o **dokonanie rozstrzygnięcia** – czyli zajęcie stanowiska, a następnie o uzasadnienie postawionej przez Ciebie tezy. Równie często stosowane są czasowniki operacyjne: **wyjaśnij** (np. przyczyny czy skutki zjawiska, którego dotyczy źródło) lub **podaj, wymień** (np. funkcje pełnione przez postaci uczestniczące w wydarzeniu itp.).
3. Uważnie przeanalizuj **materiał źródłowy**. Zawsze zapoznaj się z tytułem źródła, przypisami, tłumaczeniami tekstów obcojęzycznych, wyjaśnieniami terminów, notkami o postaciach. W tytule źródła możesz znaleźć informacje o czasie i miejscu powstania źródła, jego charakterze (czy jest to np. list, pamiętnik, akt normatywny, rysunek, fotografia, medal, moneta, karykatura). Informacje te mają ogromne znaczenie dla interpretacji źródła. Autorzy często nadają osobisty, subiektywny rys prezentowanym wydarzeniom. Istotne jest też, czy źródło ma charakter informacyjny czy propagandowy.

W materiale źródłowym wolno Ci stosować podkreślenia pozwalające łatwiej wydobyć z tekstu pożądane informacje.

4. Formułując odpowiedź, **wypowiadaj się precyzyjnie**, używaj terminologii historycznej, łącz własną wiedzę z informacjami ze źródła.
5. Podawaj zawsze **tyle informacji (przykładów), o ile poproszono** w poleceniu.
6. **Nie przepisuj tekstów źródłowych**. Samodzielnie formułuj odpowiedź.
7. Podczas rozwiązywania zadań dozwolone jest korzystanie z **lupy**, która może pomóc w analizie map i źródeł ikonograficznych.
8. Zwracaj uwagę na **poprawność językową**.
9. Rozwiązując zadania, **kontroluj czas** ich wykonywania.
10. **Zadanie rozszerzonej odpowiedzi.**
 - a) Pamiętaj, że na napisanie wypowiedzi argumentacyjnej trzeba zostawić ok. 100 minut.
 - b) Napisz **konspekt**. Masz na to miejsce w arkuszu, w części BRUDNOPIS.
 - c) Zadbaj o odpowiednią **konstrukcję** zadania rozszerzonej odpowiedzi: wstęp, rozwinięcie, zakończenie.
 - d) We **wstępie** wykaż, że rozumiesz postawioną tezę, zdefiniuj terminy użyte w temacie (np. unia, stalinizm). Określ ramy chronologiczne i przestrzenne tematu, a także krótko nakreśl tło historyczne zagadnienia. Następnie określ swoje stanowisko wobec postawionej w temacie tezy.
 - e) W **rozwinięciu** zaprezentuj argumenty potwierdzające Twoje stanowisko. Mają one bronić postawionej tezy lub ją obalać. Każdy argument poprzyj prawidłowo dobranymi przykładami. Pamiętaj o selekcji informacji i posługiwaniu się terminami historycznymi. Zwróć uwagę na wszystkie aspekty zagadnienia wymienione w temacie pracy (np. polityczne, społeczno-gospodarcze, kulturowe), a także na istniejące między nimi związki przyczynowo-skutkowe.
 - f) W **zakończeniu** zawrzyj podsumowanie i wnioski z rozważań.

A przed egzaminem....

Proponuję Ci samodzielne rozwiązanie zadań zawierających różnorodne źródła oraz napisanie 5 wypowiedzi argumentacyjnych. To dobra powtórka przed egzaminem, a jednocześnie sprawdzian Twoich wiedzy i umiejętności.

W niniejszej książce materiał został ułożony chronologicznie i podzielony na 5 części. Epoka zatytułowana *XIX wiek* obejmuje okres od czasów napoleońskich do wybuchu I wojny światowej. Na końcu książki znajdują się przykładowe propozycje odpowiedzi oraz informacje, które możesz wykorzystać, pisząc prace argumentacyjne.

Życzę powodzenia na egzaminie maturalnym z historii!

Autorka

STAROŻYTNOŚĆ

Zadanie 1.

Źródło 1. Strabon, *Geografia* [fragment]

Eufrat wylewa w początku lata, a poczyną wzbierać na wiosnę, kiedy topnieją śniegi w Armenii, tak że z konieczności pola przemieniłyby się w jeziora, [...] gdyby się nie odprowadziło rowami i kanałami nadmiaru wody [...]. Stąd powstały kanały. Wymagają zaś wielkiej pracy. Ziemia bowiem jest głęboka, miękka i ustępliwa, tak że prąd z łatwością ją unosi [...], muł zaś wypełnia kanały i zapycha ich ujścia. [...] przez obwałowanie nie dopuszcza się do nadmiernego wylewu, zaś przez oczyszczenie kanału i utrzymanie otwartych ujść zapobiega się zamuleniu. Oczyszczenie jest łatwe, natomiast obwałowanie wymaga wielu rąk.

*Historia w źródłach – nie tylko pisanych – dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum.
Starożytność i średniowiecze, oprac. T. Maresz, K. Juszczyk, Toruń 2004, s. 10–11.*

Źródło 2. Kodeks Hammurabiego [fragment]

§ 53: Jeśli ktoś przy umacnianiu grobli przy swoim polu złożył ręce na łonie, a nie umocnił swej grobli i w grobli okazała się szczelina, i pozwolił zalać wodą grunta gminy, człowiek, w którego grobli okazała się szczelina, wynagrodzi za zboże, do zniszczenia którego dopuścił [...].

§ 55: Jeśli ktoś otworzył kanał w celu nawodnienia, złożył ręce na łonie i pozwolił wodzie znieść (glebę) z sąsiedniego pola, odmierzy zboże według (pola) swego sąsiada [...].

Prawa Hammurabiego, Kraków 2019, s. 81.

Zadanie 1.1. (0–1)

Wyjaśnij wpływ warunków naturalnych, o których mowa w źródle 1., na funkcjonowanie państwa. W odpowiedzi wykorzystaj informacje z obu źródeł.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Podaj nazwę państwa, którego dotyczą oba źródła, oraz nazwę ludu, który jako pierwszy stworzył system opisany w źródle 1.

-
-

Zadanie 2. (0–1)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Według najbardziej rozpowszechnionej tradycji [...] oraz zgodnie z najczęściej przyjmowaną obecnie teorią, pierwszym władcą zjednoczonego Egiptu i założycielem I dynastii miał być Menes [...] utożsamiany z Narmerem. Wywodził się z Górnego Egiptu, gdzie najwyraźniej wcześniej wykrystalizował się jeden ośrodek władzy [...], i stopniowo podporządkował sobie poszczególne nomy¹ dolnoegipskie.

¹ nom – okręg

M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2007, s. 85–86.

Źródło 2. Paleta Narmera

Rozstrzygnij, czy dokonania Narmera, o których mowa w źródle 1., zostały ukazane na palecie. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

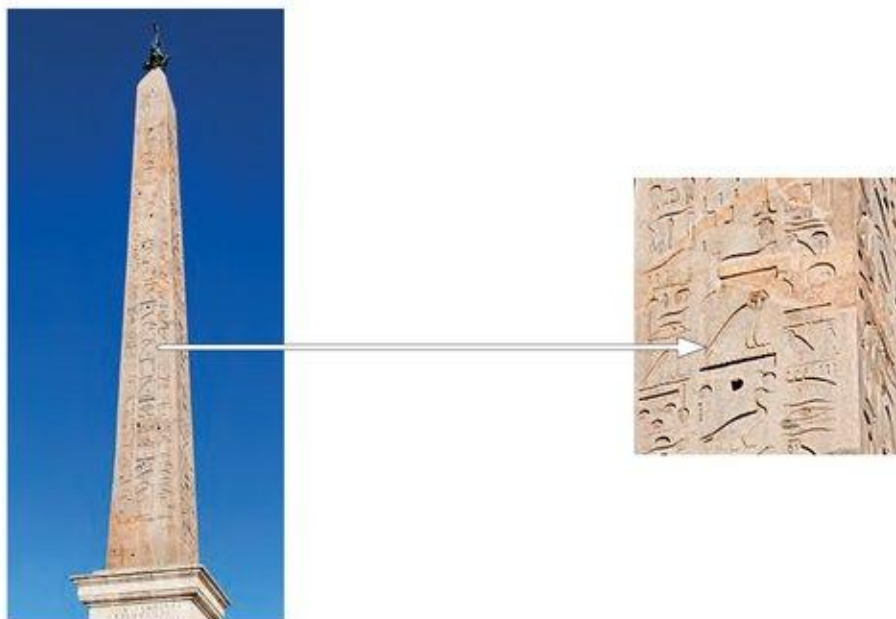
.....

.....

.....

Zadanie 3.

Fotografia współczesna. Obiekt znajdujący się w Rzymie na Lateranie

Zadanie 3.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych i uzasadnij ją, odwołując się do powyższej fotografii.

Przedstawiony na fotografii obiekt jest charakterystyczny dla sztuki

- A. starożytnego Babilonu.
- B. starożytnego Egiptu.
- C. starożytnej Grecji.
- D. starożytnego Izraela.

Uzasadnienie:

-
-

Zadanie 3.2. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania i uzasadnij swój wybór, odwołując się do własnej wiedzy.

Odczytanie napisu umieszczonego na obiekcie stało się możliwe w

- A. I połowie XVII w.
- B. II połowie XVII w.
- C. I połowie XVIII w.
- D. I połowie XIX w.

Uzasadnienie:

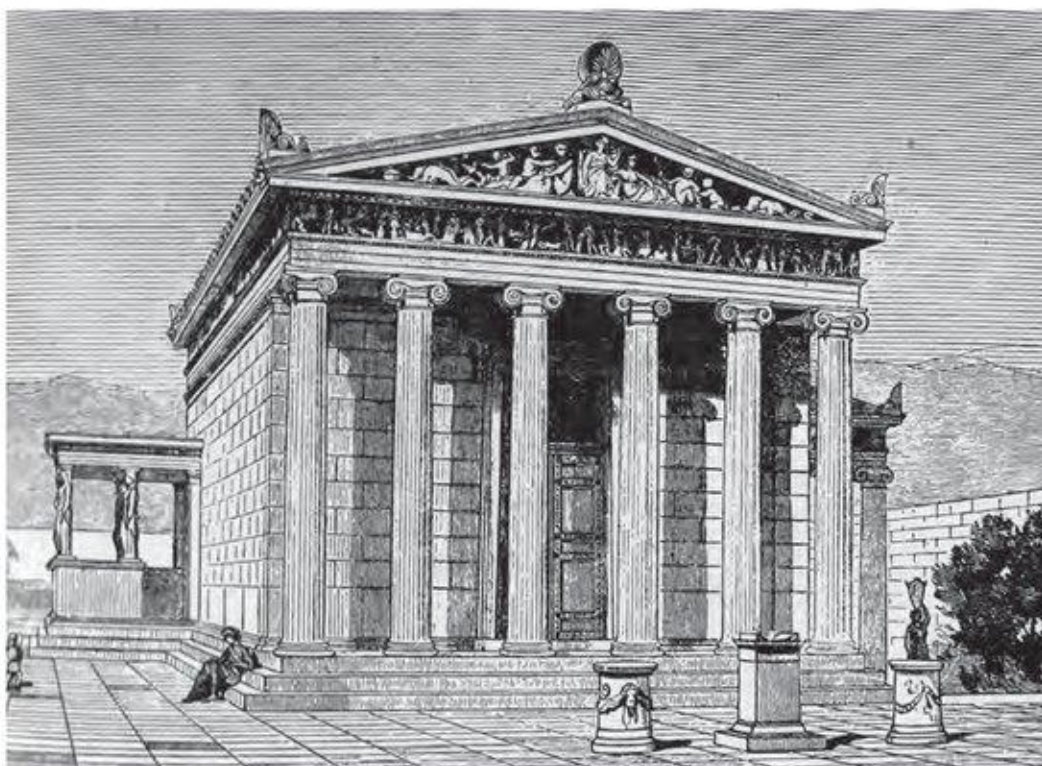
.....

.....

.....

Zadanie 4.

Rysunek przedstawiający Erechtejon

Zadanie 4.1. (0-1)

Podaj nazwę porządku architektonicznego zastosowanego w budowli przedstawionej na rysunku. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do ilustracji.

Nazwa porządku architektonicznego:

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 4.2. (0-1)

Podaj nazwę greckiej polis, w której wzniesiono tę budowlę, oraz nazwę miejsca jej lokalizacji w mieście.

• •

Zadanie 5.**Źródło 1. Arystoteles, *Polityka* [fragment]**

Obywatel nie zostaje obywatelem przez to, że gdzieś zamieszkał, bo także metojkowie i niewolnicy mają wspólne z obywatelami miejsce zamieszkania. [...] Kto mianowicie w pewnym państwie ma prawo uczestniczenia w zgromadzeniach i trybunałach, tego nazywamy już obywatelem tego państwa [...]. [...] mianem obywatela określa się tego, który zarówno w linii ojca, jak i matki pochodzi z rodziny obywatelskiej, a nie z jednej tylko strony, a więc z ojca jedynie bądź matki.

Arystoteles, *Dzieła wszystkie*, t. 6, Warszawa 2001, s. 76, 78.

Źródło 2. Arystoteles, *Ustrój polityczny* [...] [fragment]

Początkowo nie zgodzono się na wprowadzenie wynagrodzenia za udział w zgromadzeniach ludowych. Ponieważ jednak obywatele nie przychodzili na zgromadzenia [...], wprowadził Agirrios wynagrodzenie w wysokości jednego obola; Herakleides [...] podniósł je następnie do wysokości dwóch oboli, i znów Agirrios podwyższył do trzech.

Arystoteles, *Ustrój polityczny* [...], Warszawa 1973, s. 71.

Zadanie 5.1. (0–1)

Podaj nazwę greckiej polis, której dotyczy źródło 2., oraz nazwę systemu politycznego ukształtowanego w niej w V w. p.n.e.

-
-

Zadanie 5.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy prawa obywatelskie, o których mowa w obu źródłach, miały wpływ na finanse państwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.**Źródło 1. Symonides, *Enkomion*¹ na cześć bohaterów [...]**

Tym, co w wąwozie [...] legli,
Sławę przeznaczył los,
Piękną zdarzył im śmierć:

Grób ich – ołtarzem,
 Jęk żałobny przemienił się w pamięć,
 Lament rozbrzmiał pochwałą.
 Takiego całunu nie strawi pleśń,
 Ni czas, co wszystkiemu kres kładzie.

Ten święty grób mężów szlachetnych
 Wypełnił się chwałą Hellady.
 Poświadczy to Leonidas,
 Król Sparty, co przykład dzielności wspaniałej
 Okryty sławą na wieki zostawił.

¹ *enkomion* – pieśń pochwalna, nazwa wiersza lub mowy pochwalnej

Liryka starożytnej Grecji, oprac. J. Danielewicz, Wrocław 2006, s. 112.

Źródło 2. Mapa. Kampania wojenna, V w. p.n.e.

Zadanie 6.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 1. dotyczy wydarzeń, do których doszło w czasie kampanii wojennej ukazanej w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij, jaką postawą wsławił się wódz grecki wspomniany w źródle 1.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–2)

Na podstawie fragmentów biogramów oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę, wpisując imiona właściwych postaci.

	Fragment biogramu	Imię postaci
A.	[...] ateński mąż stanu [...]. W czasie wojen grecko-perskich [...] rozpoczął rozbudowę floty ateńskiej, przeznaczając na ten cel dochody państwowe z kopalni srebra w górach Laurion [...]. [...] Z [jego] inicjatywy [...] został zbudowany port morski Pireus oraz podjęto budowę fortyfikacji w Atenach, co Sparta uznała za działalność wymierzoną przeciw swej polityce. Przeciwnicy polityczni [...] doprowadzili przy poparciu Sparty do wygnania go z Aten [...]. <i>Encyklopedia szkolna. Historia, Warszawa 1995, s. 34.</i>	
B.	[...] ateński mąż stanu; sprawując urząd stratega, faktycznie kierował państwem [...]. Pochodził z rodziny arystokratycznej; przez matkę spokrewniony był [...] z Klejstenesem. [...] Z [jego] inicjatywy [...] wzniesiono w Atenach wspaniałe budowle, m.in. Propyleje ateńskie i Partenon [...]. [...] zmarł [...] podczas szalejącej wówczas zarazy. <i>Encyklopedia szkolna. Historia, Warszawa 1995, s. 34.</i>	
C.	[...] ateński polityk i wódz. [...] Popierał powstanie miast jońskich przeciw Persom, a po upadku powstania uciekł [...] do Aten. [...] jako jeden z dziesięciu strategów dowodził w bitwie pod Maratonem. [...] został oskarżony o nadużycie zaufania ludu i skazany na olbrzymią grzywnę [...]. <i>Encyklopedia szkolna. Historia, Warszawa 1995, s. 770.</i>	

Zadanie 8.

Źródło 1. Justyn, *Zarys dziejów powszechnych* [fragment]

Gdy każde z państw greckich pragnęło dominować nad pozostałymi, wszystkie utraciły swą władzę. Dążąc bowiem bezwzględnie do wzajemnej zagłady, dopiero po upadku zrozumiały, że zniknęło dla wszystkich to, co traciły kolejno poszczególne państwa. [...] król [...] czyhał, jakby w jakiejś strażnicy, na wolność wszystkich. Niezgodę wśród państw podsycił w ten sposób, że słabszym

udzielał swej pomocy, aby następnie zmusić tak zwycięzców, jak i zwyciężonych do oddania się w królewską niewolę. [...]

[Po bitwie] Zaprowadziwszy w Grecji spokój, [...] kazał zwołać do Koryntu przedstawicieli wszystkich państw w celu uregulowania aktualnych spraw.

G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 150–151.

Źródło 2. Plutarch, *Żywoty sławnych mężów* [fragment]

[...] odbył się kongres Hellenów [...]. Tam uchwalono wspólną z [królem] wyprawę na Persów, a wodzem wyprawy ogłoszono jego samego. Przychodziło do niego wtedy z gratulacjami wielu mężów stanu i uczonych. Spodziewał się więc, że to samo zrobi Diogenes z Synopy, żyjący wówczas w Koryncie. [...] Król sam wybrał się do niego. Zastał go leżącego w beczie. [...] Król pozdrowił go i przemówił doń, pytając, czy ma jakieś życzenie. A mędrzec na to: „Owszem, ustąpię mi trochę ze słońca”.

G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 156.

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj nazwę miejscowości, w której doszło do bitwy wspomnianej w źródle 1., oraz wyjaśnij znaczenie tego wydarzenia dla periodyzacji dziejów starożytnej Grecji.

Nazwa miejscowości:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w obu źródłach jest mowa o tym samym królu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wskaż elementy awersu medalu, które nawiązują do antyku, i wyjaśnij ich symbolikę.

-

Zadanie 10.

Źródło 1. Appian z Aleksandrii, *Historia rzymska* [fragment]

Odplynął Scypion z Afryki do Italii z całym wojskiem i odbył wjazd do Rzymu [...], jakiego przedtem nie widziano. [...] Wszyscy są przybrani w wieńce. Pochód otwierają trębacze i wozy z łupami. Z kolei niosą [...] złoto i srebro [...]. [...] Potem idą białe woły, a za wołami słonie, dalej wozowie [...], którzy dostali się do niewoli. [...] Za nimi [...] wódz na rydwaniu [...], mając na głowie wieniec ze złota [...]; w ręce trzyma [...] gałązkę wawrzynu, którą Rzymianie z dawien dawna uważają za oznakę zwycięstwa.

G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 238–239.

Źródło 2. Fragment płaskorzeźby rzymskiej

Zadanie 10.1. (0–1)

Podaj nazwę organizowanych przez Rzymian uroczystości, których dotyczą oba źródła.

.....

Zadanie 10.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 2. stanowi ilustrację wydarzenia z udziałem postaci wspomnianej w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11.

Obraz Laureysa a Castro z XVII w. przedstawiający jedną z bitew starożytności

Zadanie 11.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych i uzasadnij ją, odwołując się do obrazu.

Do przedstawionej na obrazie bitwy doszło pod

- A. Termopilami.
- B. Cheroneę.
- C. Kannami.
- D. Akcjum.

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 11.2. (0–1)

Podaj, kto został zwycięzcą w bitwie przedstawionej na obrazie, a następnie wyjaśnij, w jaki sposób rezultat bitwy wpłynął na karierę polityczną tej postaci.

Zwycięzca:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 12.

Posągi antycznych bogów

A

B

Zadanie 12.1. (0–2)

Rozpoznaj postacie bogów widocznych na fotografiach i uzupełnij tabelę.

	Imię greckiej bogini / greckiego boga	Imię rzymskiej bogini / rzymskiego boga
Fotografia A		
Fotografia B		

Zadanie 12.2. (0–1)

Wyjaśnij, jak doszło do hellenizacji rzymskich bogów. W odpowiedzi odwołaj się do własnej wiedzy.

Zadanie 13.

Appian z Aleksandrii, *Historia rzymska* [fragment]

Trzeci już rok wlokła się ta straszna wojna [...]. Wszystkich ogarnął taki strach, że kiedy zapowiedziano wybory nowych pretorów, nikt się nie zgłaszał, aż dopiero Licyniusz Krassus [...] przyjął dowództwo. Ruszył on [...] z sześciu nowymi legionami, a przybywszy na miejsce, przejął także dwa legiony konsulów. [...] zaraz też rozgromił 10 000 [buntowników], obozujących gdzieś oddzielnie, i dwie trzecie z nich wyciął, po czym pociągnął [...] na samego [wodza buntowników]. [...] Wywiązał się długi i zaciekły bój, [...] w toku bitwy [wódz] okrążony padł wraz z wielką liczbą ludzi, którzy się wokół niego skupili. [...] Stawiali opór, aż wszyscy wyginęli prócz 6000 ludzi, którzy zostali ujęci i powieszzeni wzdłuż całej drogi z Kapui do Rzymu.

G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 249–250.

Zadanie 13.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, o którym mowa w źródle.

Zadanie 13.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie wydarzenie przyczyniło się do rozpoczęcia walk, o których mowa w źródle.

Zadanie 13.3. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do wydarzeń opisanych w źródle doszło przed

- A. ustanowieniem urzędu trybuna ludowego.
- B. reformą wojskową Mariusza.
- C. zburzeniem Kartaginy.
- D. zawiązaniem I triumwiratu.

Zadanie 14. (0–2)

Źródło 1. Tacyt, *Roczniki* [fragment]

Kiedy [...] po rozbrojeniu Lepidusa i śmierci Antoniusza [...] nie pozostał inny przywódca niż [on], złożył on tytuł triumwira, chcąc tylko za konsula być uważany [...]. Lecz skoro żołnierzy przynęcił darami, lud rozdawnictwem zboża, a wszystkich słodyczą pokoju, powoli począł się wzbijać i zagarniać w swe ręce przywileje senatu, urzędników i praw.

Tacyt, *Dzieła*, Warszawa 2004, s. 37–38.

Źródło 2. Ilustracja

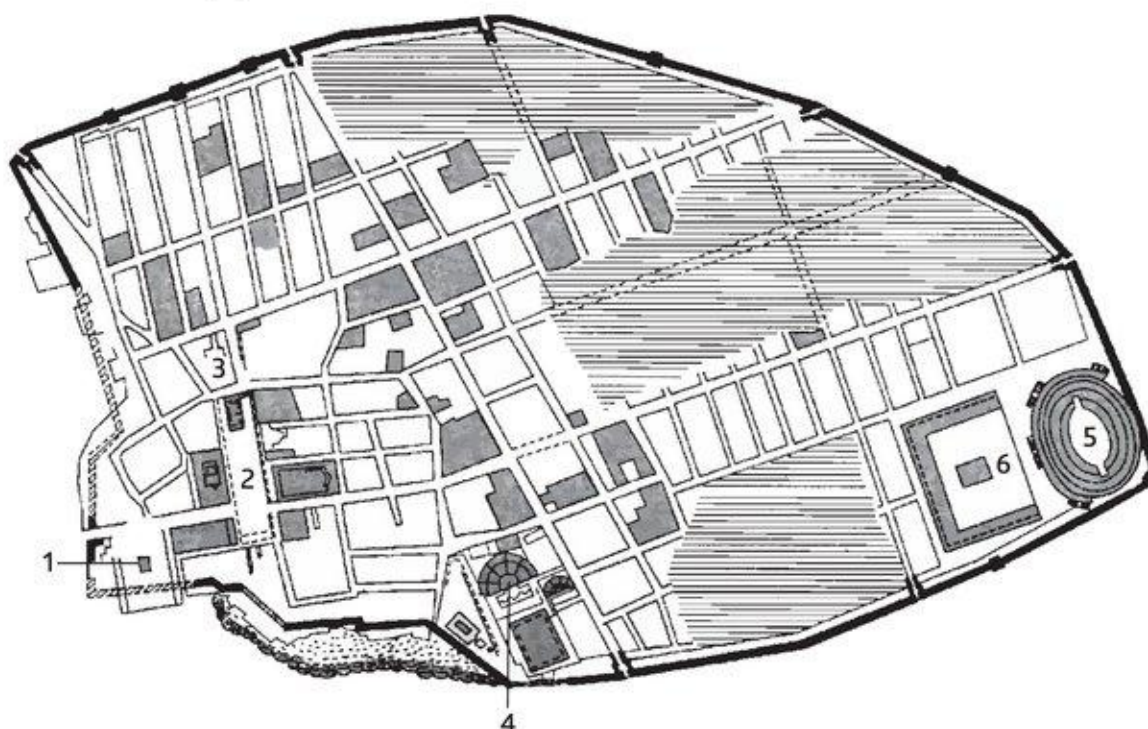

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Przed urzędnikiem, którego dotyczy tekst (źródło 1.), podążali funkcjonariusze przedstawieni w źródle 2.	P	F
2.	W źródle 1. wymieniono postaci wchodzące w skład pierwszego triumwiratu.	P	F
3.	W źródle 1. zostały opisane początki pryncypatu w Rzymie.	P	F

Zadanie 15.

Źródło 1. Plan Pompejów

Na podstawie: E. Wipszycka, *Cywilizacja starożytna*, Warszawa 1998, s. 189.

Źródło 2. Ogłoszenie namalowane na ścianie w Pompejach

Tłumaczenie napisów:

20 par gladiatorów Decimusa Lukrecjusza Walensa, kapłana kultu syna cesarza Nerona Augusta, oraz 10 par gladiatorów należących do Decimusa Lukrecjusza Walensa [syna] walczyć będzie w Pompejach od 6. do 3. dnia przed idami kwietniowymi; wielkie polowanie; będzie zastłona. Pisał Emiliusz Celer. sam, przy świetle księżyca.

E. Wipszycka, *Cywilizacja starożytna*, Warszawa 1998, s. 188.

Zadanie 15.1. (0-1)

Podaj numer i nazwę obiektu zaznaczonego na planie (źródło 1.), w którym odbywały się walki wspomniane w źródle 2.

Numer:

Nazwa obiektu:

Zadanie 15.2. (0–1)

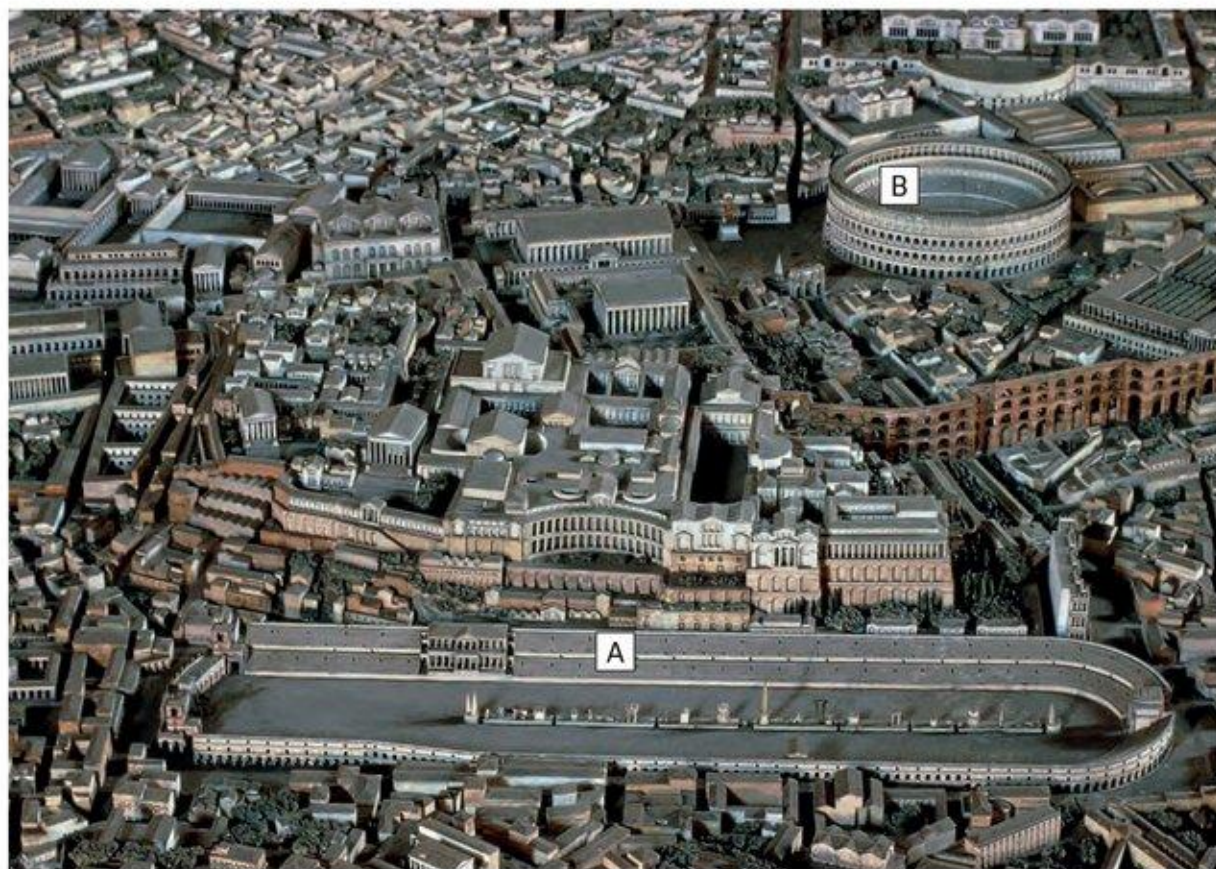
Wyjaśnij, w jakich okolicznościach doszło do zagłady miasta ukazanego na planie (źródło 1.).

Zadanie 15.3. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie odkrycia Pompejów dla badania życia codziennego starożytnych Rzymian.

Zadanie 16. (0–2)

Źródło 1. Makieta starożytnego Rzymu [fragment]

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Tradycyjne zaprzęgi podzielone były na 4 grupy odróżniające się od siebie kolorem szaty noszonej przez woźniców. Rywalizacja między „kolorami” [...] była silna, odpowiadał jej podział widowni na grupy fanów toczących nierzadko ze sobą walki po zawodach. [...]

Gładiatorzy i woźnice cieszyli się sławą tego rodzaju, jaką dziś cieszą się sportowcy i piosenkarze, lecz w starożytności ci gwiazdorzy należeli do środowisk traktowanych jako całość z jawną pogardą i tylko sukces w grze ze śmiercią dawał im na krótko pieniądze i prestiż.

E. Wipszycka, *Cywilizacja starożytna*, Warszawa 1998, s. 198.

Podaj nazwy obiektów zaznaczonych na makiecie literami A i B oraz rozstrzygnij, w którym z nich odbywały się zawody opisane w źródle 2.

A. Nazwa obiektu:

B. Nazwa obiektu:

Rozstrzygnięcie: Zawody odbywały się w obiekcie oznaczonym literą

Zadanie 17. (0–1)

Nieoficjalne godło I Republiki Francuskiej

Podaj nazwy symboli antycznych, które zawiera przedstawione na ilustracji godło, a następnie wyjaśnij ich znaczenie.

-
.....
.....
-
.....
.....

Zadanie 18.

Źródło 1. Sarkofag rzymski

Źródło 2. Tacyt, *Roczniki* [fragment]

[...] podstawił Neron winowajców i dotknął najbardziej wyszukаныmi kázniami tych, których znie-
nawidzono dla ich sromot [...]. Początek tej [religii] nadał [ten], który za panowania Tyberiusza
skazany był na śmierć przez prokuratora Poncjusza Pilata; a przytłumiony na razie zgubny zabobon
znowu wybuchnął, nie tylko w Judei, gdzie się to zło wylęło, lecz także w stolicy [...]. Schwymano
więc naprzód tych, którzy tę wiarę publicznie wyznawali, potem na podstawie ich zeznań ogromne
mnóstwo innych [...]. A śmierci ich przydano urągowisko, że okryci skórą dzikich zwierząt ginęli
rozszarpywani przez psy, albo przybici do krzyżów, albo przeznaczeni na pastwę płomieni i gdy za-
brakło dnia, palili się, służąc za nocne pochodnie. Na to widowisko ofiarował Neron swój park [...].

G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia
do historii w szkole średniej*, Kraków 1999, s. 296–297.

Zadanie 18.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 1. ukazuje grobowiec należący do wyznawcy religii, o której mowa w źród-
le 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie wydarzenie doprowadziło do kázní, o których mowa w źródle 2.

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0–3)

Kamea (gemma Augusta) [fragment]

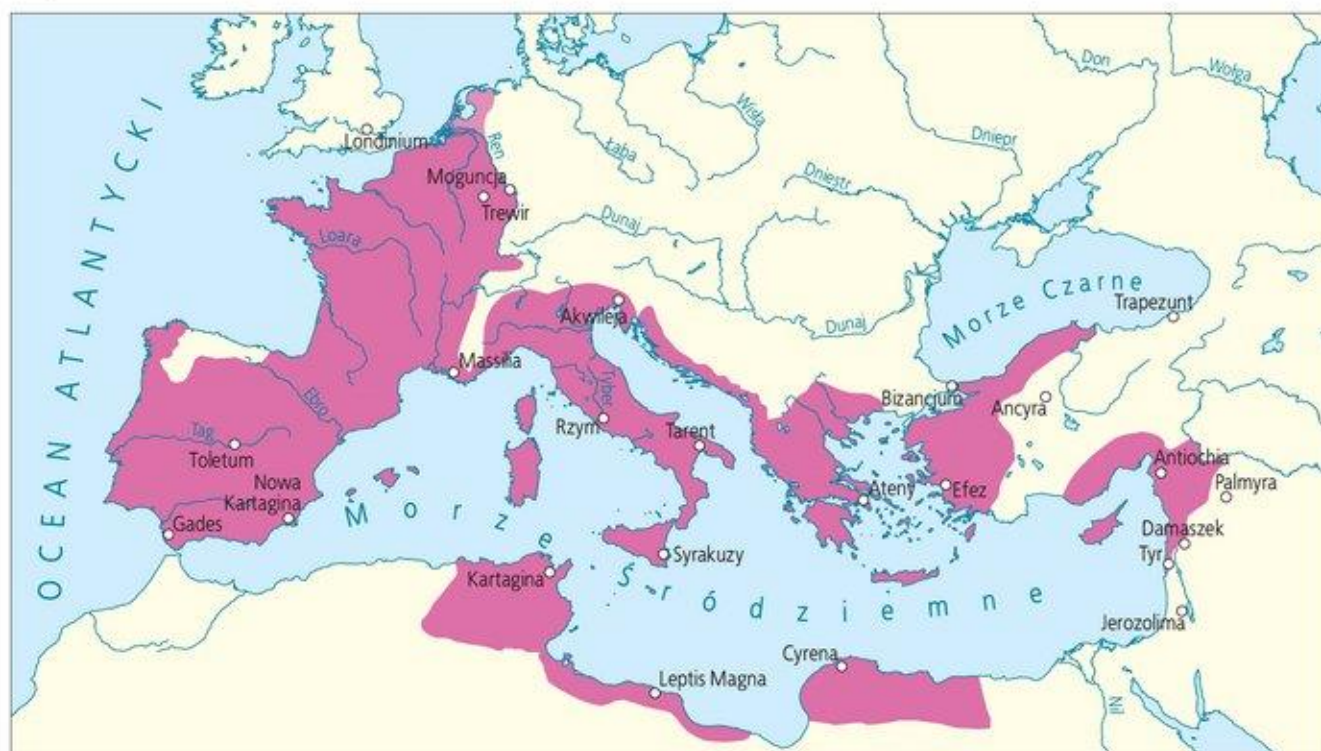

- 1 Oktawian August
- 2 bogini Roma
- 3 bogini Wiktoria
- 4 bóg Neptun
- 5 bogini Gaja (Ziemia)
- 6 Tyberiusz (następca Oktawiana Augusta)

Udowodnij, interpretując elementy ilustracji, że przekaz ikonograficzny kamei jest odzwierciedleniem idei *pax Romana*.

Zadanie 20. (0–1)

Mapa

Dokończ zdanie. Zaznacz poprawną odpowiedź spośród podanych, a następnie ją uzasadnij.

Mapa przedstawia zasięg terytorialny Rzymu w roku

- A. zburzenia Kartaginy.
- B. śmierci Gajusza Grakchusa.
- C. śmierci Juliusza Cezara.
- D. wydania edyktu mediolańskiego.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21. (0–15)

Opracuj poniższy temat. Twoja wypowiedź powinna liczyć minimum 300 wyrazów.

Ateny i Spartę w starożytności więcej różniło, niż łączyło. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy oraz je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy oraz kulturowy.

Wskazówki do opracowania tematu

Wstęp

1. Określ zasięg terytorialny i zakres chronologiczny zagadnienia zawartego w temacie.

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij, dlaczego Grecy nie utworzyli jednolitego państwa.

.....

.....

.....

3. Wyjaśnij, jakim typem organizacji państwowej była grecka polis.

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zajmij stanowisko wobec tezy postawionej w temacie.

.....

.....

.....

.....

Rozwinięcie

Uzasadnij swoje stanowisko, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

5. Scharakteryzuj aspekt polityczny.

A. Scharakteryzuj system polityczny Sparty i Aten.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ciąg dalszy na s. 26

B. Wskaż różnice w funkcjonowaniu systemu politycznego Sparty i Aten.

C. Zastanów się, co miało wpływ na ukształtowanie się systemu politycznego w Sparcie i Atenach.

D. Wyjaśnij, jak ewoluował system polityczny Aten.

6. Scharakteryzuj aspekt społeczno-gospodarczy.

A. Scharakteryzuj system społeczno-gospodarczy Sparty, zwracając uwagę na groźbę rewolty helotów jako czynnik, który determinował całe życie społeczności spartańskiej.

B. Scharakteryzuj system społeczno-gospodarczy Aten, zwracając uwagę na rolę handlu w życiu społeczności ateńskiej.

7. Scharakteryzuj aspekt kulturowy.

A. Wyjaśnij, jaki wpływ na rozwój kultury w Atenach miał jej system polityczny.

B. Podaj przykłady wybitnych osiągnięć Ateńczyków w dziedzinie kultury.

C. Wyjaśnij, jakie były konsekwencje systemu spartańskiego dla kultury.

Zakończenie

8. Podsumuj rozważania.

A. Zastanów się, czy brak więzi państwowej uniemożliwiał istnienie świadomości wspólnoty cywilizacyjnej.

B. Wyjaśnij, co mimo wspólnoty cywilizacyjnej wpłynęło na pogłębienie różnic między Atenami i Spartą.

ŚREDNIOWIECZE

Zadanie 1. (0-2)

Mapa. Państwa barbarzyńców w zachodniej części Imperium Rzymskiego, V-VI w.

Podaj nazwy państw barbarzyńskich, których terytoria zaznaczono na mapie literami:

- A
- B
- C

Zadanie 2.

Miniatura średniowieczna przedstawiająca epizod z bitwy pod Poitiers

wódz Franków

Zadanie 2.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy wodzowi Franków przysługiwało insygnium władzy, w którym przedstawiono go na miniaturze.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie bitwy, której poświęcono miniaturę.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.3. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Do wydarzenia przedstawionego na miniaturze doszło przed

- A. śmiercią Justyniana Wielkiego.
- B. chrztem Chłodwiga.
- C. śmiercią Mahometa.
- D. bitwą pod Hastings.

Zadanie 3.

Źródło 1. List Alkuina do Karola Wielkiego, napisany w 799 r. [fragment]

Dotychczas trzy osoby na świecie były najwyższe: mianowicie wysokość apostolska, która zajmuje w charakterze zastępcy siedzibę św. Piotra, księcia apostołów [...].

Jest też godność cesarska i świecka władza drugiego Rzymu [...].

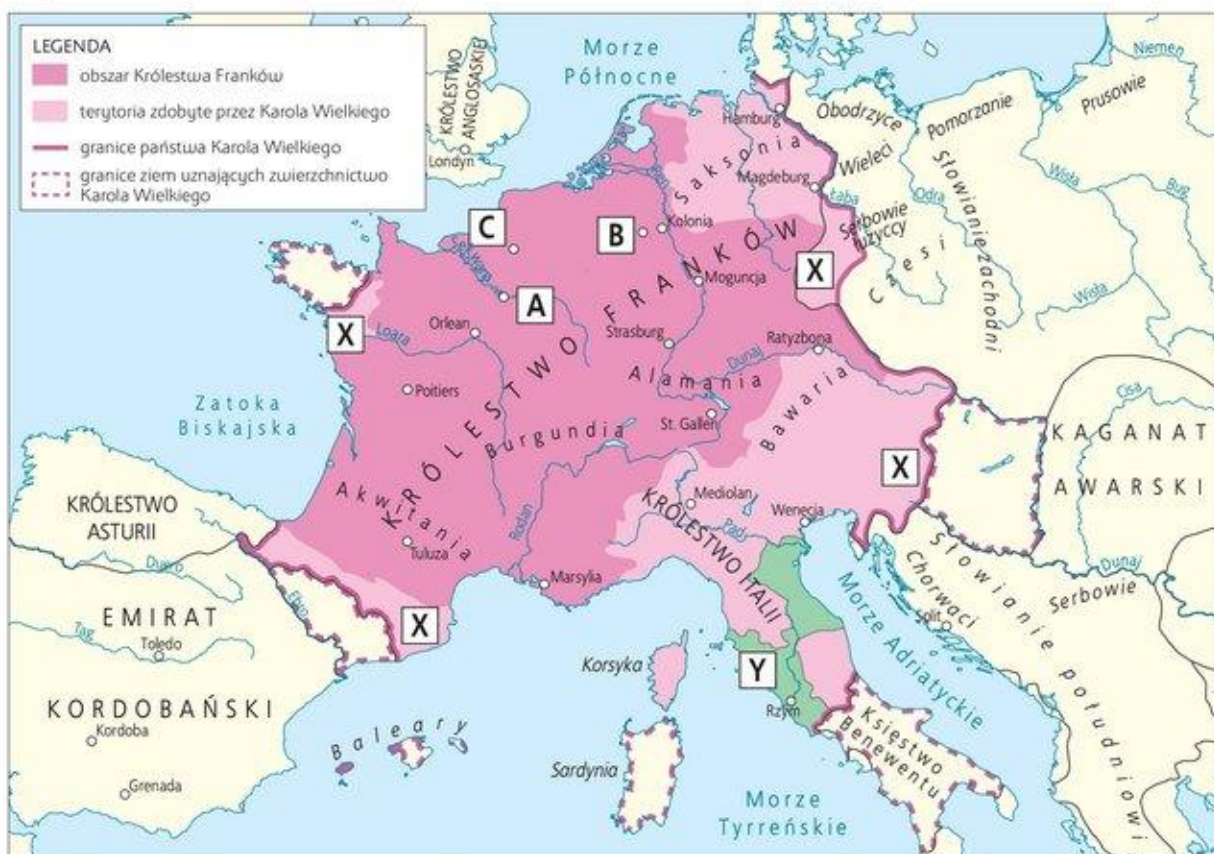
Trzecia jest godność królewska, którą dał wam Pan Nasz Jezus Chrystus, czyniąc was przewodnikiem ludu chrześcijańskiego; wyższym potęgą ponad dwie poprzednio wymienione władze [...].

Oto więc na tobie samym spoczywa całe dobro Kościoła Chrystusowego; ty jesteś mścicielem zbrodni, ty przewodnikiem dla błądzących, ty pocieszycielem strapionych, ty wyniesieniem dla dobrych [...].

M. Tymowski, *Średniowiecze. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, t. 2, Warszawa 1999, s. 54.

Zadanie 4.

Mapa. Państwo Karola Wielkiego

Zadanie 4.1. (0–1)

Podaj nazwę jednostek terytorialnych zaznaczonych na mapie symbolem X oraz wyjaśnij ich rolę w systemie organizacji państwa.

Nazwa:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4.2. (0–1)

Podaj nazwę miejscowości, w której znajdowała się główna rezydencja Karola Wielkiego, oraz zdecyduj, jaką literą – A, B czy C – oznaczono jej lokalizację na mapie.

Nazwa:

Litera:

Zadanie 4.3. (0–1)

Podaj nazwę państwa, które powstało na terytorium oznaczonym na mapie symbolem Y, oraz wyjaśnij, jak doszło do jego utworzenia.

Nazwa:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.

Źródło 1. Jan Długosz, *Roczniki* [fragment]

Za namową mężów [...] Mieczysław¹ rozkazał usunąć siedem nałożnic [...]; zerwawszy z nimi łączność, wysłał swatów do księcia Czech, Bolesława [...], aby prosili dla niego o jego córkę Dąbrówkę na jedyną i prawowitą żonę. Książę Bolesław odpowiedział, że nie odrzuciłby tak znakomitego i niepospolitego zięcia, gdyby ów porzucił pogańskie obyczaje i przyjął zasady świętej wiary [...]. [...] tak samo odpowiedziała księżniczka Dąbrówka dostojnikom i posłom Mieczysława [...]: że nie przystoi jej [...] poślubić bałwochwalcę, skoro jednak Mieczysław książę Polski porzuci szpetne bożyszczka i odrodzi się wodą z chrztu, nie odmówi pójścia za niego.

Kiedy odpowiedź ta doszła do Polski, książę Polski Mieczysław, zebrawszy liczną radę, pytał się, co mu należy czynić [...]. [Książę i dostojnicy] zgodnie powzięli uchwałę o przyjęciu religii [...].

¹ Mieczysław – mowa o Mieszku

J. Długosz, *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, t. 1, ks. 1–2, Warszawa 1961, s. 241–243.

Źródło 2. *Powieść minionych lat* [fragment]

I zwołał kniaź Włodzimierz bojarów [...] i rzekł: „Oto przyszli posłani przez nas męże, usłyszemy od nich, co było” [...]. Oni zaś rzekli: „Chodziliśmy do Bułgarów, patrzyliśmy, jak się kłaniają w świątyni, to jest w meczecie, [...] pokłoniwszy się, siądzie i patrzy tędy i owędy, jak opętany, i nie ma wesela w nich [...]. I przyszliśmy do Niemców, i widzieliśmy w świątyni mnogie nabożeństwa odprawiane, a piękności nie widzieliśmy żadnej. I przyszliśmy do Greków, i wiedli nas, gdzie służą Bogu swojemu, [...] nie ma [...] na ziemi takiego widowiska ni piękna takiego, [...] tam Bóg z ludźmi przebywa i nabożeństwo ich jest najlepsze ze wszystkich krajów. [...] Włodzimierz rzekł: „Gdzie chrzest przyjmujemy?”. Oni zaś rzekli: „Gdzie ci lubo”.

[...] Ochrzcił się zaś w Cerkwi Świętego Bazylego, a znajduje się cerkiew ta w Korsuniu w środku grodu [...].

Powieść minionych lat, Wrocław 1999, s. 86, 88.

Zadanie 5.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy władcy, których dotyczą źródła 1. i 2., przyjęli tę samą religię. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 5.2. (0–1)

Podaj, który z władców przyjął nową religię jako pierwszy – władca, o którym mowa w źródle 1., czy władca wspomniany w źródle 2.

.....

Zadanie 6. (0–1)

Źródło 1. Julian Ursyn Niemcewicz, *Śpiewy historyczne* [fragment]

[...] Ledwie jął rządzić, alic Czech zdradliwy

Puszcza swe hordy po Lecha krainie,

Zamienia grody i obfite niwy

W głuche pustynie.

Jak lew zraniony skrwawioną zrzenicę

Tocząc, rzuca się na zwierzę zuchwałe,

Tak [...] walczy, bierze Czech stolicę

I państwo całe.

W dzielnym zawodzie chciwy dalszej sławy,

Kiedy ukarał tego, co przewinił,

Miśnię [...] i żyzne Morawy

Swemi uczynił.

Wtenczas Jarosław Ruś żyzną wydziera,

Już gnębi Kijów okrutna przewaga.

Wygnał Światopełk, u nóg bohatera

Pomocy błaga. [...]

Już obległ Kijów, już baszty szerokie

Tłucze taranem, z kusz opoki ciska,

Padły świątynie i gmachy szerokie

W smutne zwaliska. [...]

[...] sławny dzielił tak świetnemi,
Przyjmując [...] Ottona cesarza,
Dziwi przepychem, i skarby drogiemi
Hojnie obdarza.

J. Walek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1987, s. 26–27.

Źródło 2. Jeden z obrazów historycznych namalowany przez twórców związanych z grupą artystyczną Bractwo św. Łukasza na wystawę światową w Nowym Jorku w 1939 r. Obraz ukazuje wydarzenie z 1000 r.

Rozstrzygnij, czy źródło 1. zawiera informacje dotyczące wydarzenia ukazanego w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Źródło 1. Fotografie zabytków

Źródło 2. Fragment dramatu Stanisława Wyspiańskiego

To Bóg mnie dzisiaj dłoń daje karzącą
na cię – a tobie Bóg myśli zamyła,
że ty ze zdradą przeciw mnie knującą
dziś, gdy się państwo waży i przesila,
ty mnie chcesz zwłóczyć swoją ręką klnącą [...].

lud klęczy – wszyscy modłami zajęci,
na ołtarz patrzą, do bożego stoła
przystępujący; – u wrót my przekłęci [...].

Zabiłem – a rycerze moi go wywlekli [...]
i ciało tam odarłszy z szat, posiekli
przy studni [...].

J. Walek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1987, s. 27–28.

Rozstrzygnij, który zabytek – A czy B (źródło 1.) – dotyczy wydarzenia opisanego w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

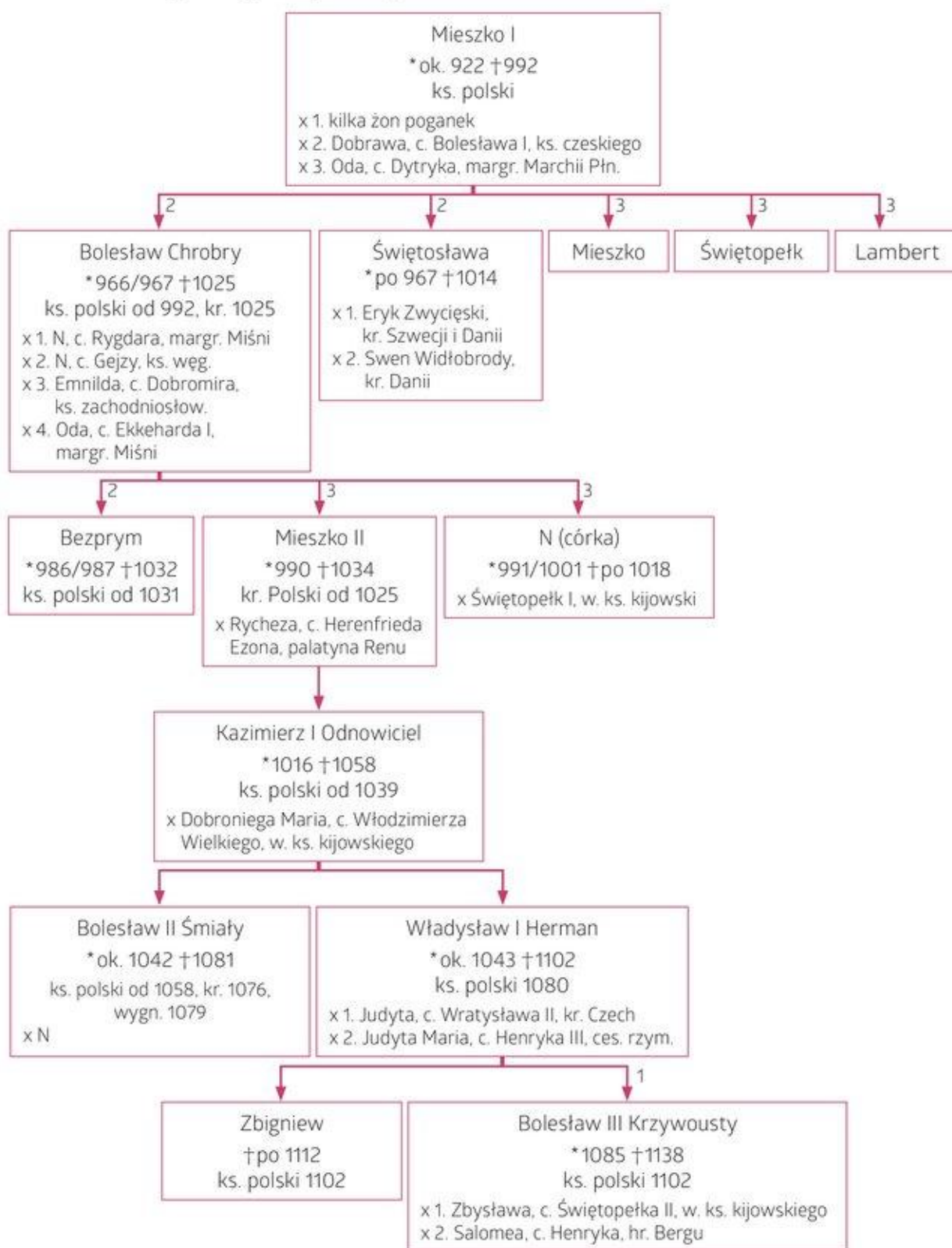
.....

.....

.....

Zadanie 8.

Źródło 1. Tablica genealogiczna pierwszych Piastów

* – rok urodzenia

† – rok śmierci

x – małżeństwo

1, 2, 3 – z pierwszego, drugiego, trzeciego małżeństwa

c. – córka

N – nieznane imię

w. – wielki

ces. rzym. – cesarz rzymski

ks. – książę

kr. – król

hr. – hrabia

margr. – margrabia

wygn. – wygnany

Na podstawie: *Dynastie Europy*, red. A. Mączak, Wrocław 2003, s. 312–313.

Źródło 2. Gall Anonim, *Kronika polska* [fragmenty]

Fragment A.

[...] krótki czas zabawiwszy u Niemców, [...] postanowił powrócić do Polski i poufnie oznajmił to matce [Rychezie]. A gdy go matka przekonywała, by nie wracał do ludu wiarołomnego [...] i sam cesarz prosił, aby pozostał z nim, chcąc mu nadać nie byle jakie księstwo, odrzekł [...]: „Żadnego dziedzictwa po wujach lub matce nie posiada się tak słusznie i zaszczytnie jak [dziedzictwa] po ojcu”. I zabrawszy ze sobą 500 rycerzy, wkroczył w granice Polski, a postępując dalej naprzód [...] powoli, zarówno męstwem, jak i podstępem uwolnił całą Polskę [...] i poddał ją pod swoje władztwo. Następnie wziął sobie z Rusi żonę szlacheckiego rodu i z wielkimi bogactwami, z której spłodził czterech synów i jedną córkę [...]. [...]

Po [...] wygnaniu obcych ludów nie mniejszy pozostał [mu] trud orężnego pokonania własnego ludu [...]. Był bowiem pewien człowiek imieniem Mieclaw, cześnik [...]. [...] próbował zuchwale sięgnąć po to, co mu się nie należało [...].

Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 43–45.

Fragment B.

[...] książę [...] pojął za żonę córkę króla czeskiego Wratysława [...]. Przyszli rodzice chłopca nie mieli [...] jeszcze wtedy potomstwa; gorliwie oddawali się postom i modlitwom, rozdając hojne jałmużny biednym, ażeby Bóg wszechmogący [...] dał im takiego syna i dziedzica, który by Boga się bał [...].

[...] przystąpił do nich biskup [...], udzielając im zbawiennej rady [...]: [...] „Jest [...] pewien święty na ziemi francuskiej, [...] ziemia zwie się Prowansją, a święty Idzi ma [...] tak wielkie wobec Boga zasługi, że każdy, kto pobożnie mu zaufa i czci jego pamięć, jeżeli poprosi go o coś, z pewnością to otrzyma. Każcie więc zrobić posąg ze złota wielkości dziecka, przygotujcie królewskie dary i co prędzej wyślijcie je do świętego Idziego”.

Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 56–57.

Fragment C.

Skoro tedy [...] zeszedł z tego świata, tron objął syn jego [...], który już za życia ojca pojął za żonę siostrę¹ cesarza Ottona III [...]. [...] wiele też dokonał dzieł rycerskich, których wyliczanie za długo by trwało. On też stał się przedmiotem nienawiści dla wszystkich sąsiadów, a to skutkiem zawiści, jaką żywili dla jego ojca; lecz nie odznaczał się już tak jak ojciec ani zaletami żywota, ani obyczajów, ani też bogactwami.

¹ Rycheza była siostrzenicą, a nie siostrą cesarza Ottona III.

Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 39–40.

Zadanie 8.1. (0–2)

Przyporządkuj właściwych władców Polski ze źródła 1. do fragmentów kroniki Galla Anonima (źródło 2.), opowiadających o wydarzeniach z czasów ich panowania.

Fragment A.

Fragment B.

Fragment C.

Zadanie 8.2. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Wszyscy władcy Polski, których dotyczą fragmenty kroniki Galla Anonima, byli królami.	P	F
2.	Władca, któremu poświęcono fragment kroniki oznaczony literą B., opowiedział się po stronie papieża Grzegorza VII w czasie sporu o inwestyturę.	P	F
3.	Dostojnik, który wzniecił bunt wspomniany we fragmencie kroniki oznaczonym literą A., dążył do oderwania Mazowsza od państwa polskiego.	P	F

Zadanie 9.

Źródło 1. Gall Anonim, *Kronika polska* [fragment]

[...] cesarz¹ sądząc, że litość nad synami i krewniakami zmiękczy serca mieszczan, polecił co znaczniejszych pochodzeniem spośród zakładników z miasta oraz syna komesa [grodzkiego] przywiązać do machin oblężniczych, że tak bez krwi rozlewu otworzy sobie bramy miasta. A tymczasem grodzianie wcale nie oszczędzali [własnych] synów i krewnych [...].

Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 134–135.

Źródło 2. Gall Anonim, *Kronika polska* [fragment]

List cesarza¹ [...]

„Cesarz Bolesławowi [...] [oświadcza] swą łaskę i pozdrowienie. Poznawszy twą dzielność, przychyliam się do rad moich książąt i otrzymawszy 300 grzywien, spokojnie stąd odejdę. [...] Jeśli zaś nie spodoba ci się na to zgodzić, to rychło możesz mnie oczekiwać w swej krakowskiej stolicy”.

Odpowiedź cesarzowi

„Bolesław [...] [ofiarowuje] cesarzowi pokój, ale nie za cenę denarów. [...] Wolę bowiem w tej chwili stracić królestwo Polski, broniąc jego wolności, niż na zawsze spokojnie je zachować w hańbie [poddania]!”

[...] Usłyszawszy taką odpowiedź, cesarz podstąpił pod miasto Wrocław, gdzie jednak nic więcej nie zyskał, jak [tylko] trupy na miejsce żywych.

¹ Mowa o władcy, który wówczas był królem, a nie cesarzem.

Gall Anonim, *Kronika polska*, Wrocław 2003, s. 139–140.

Zadanie 9.1. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

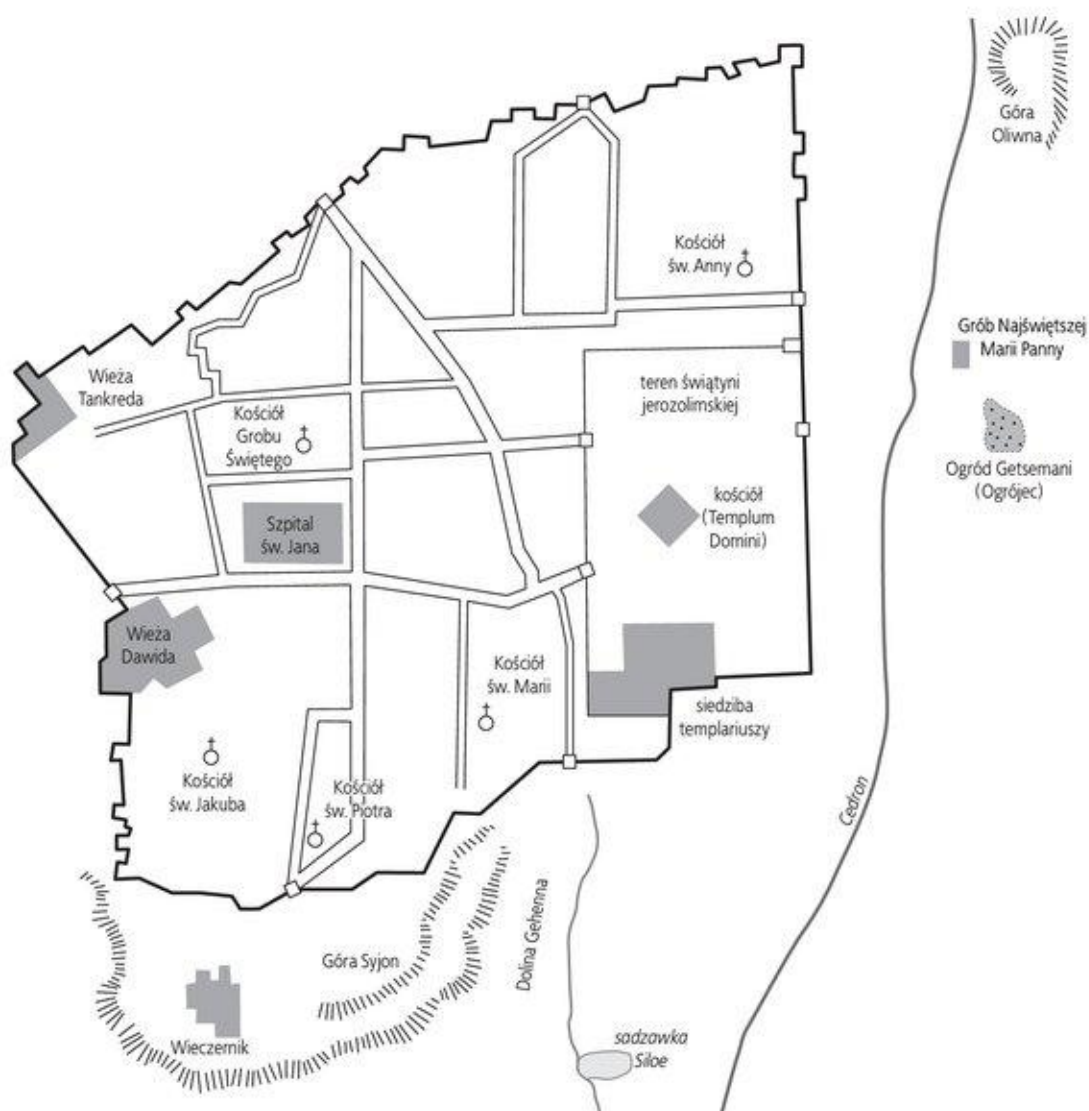
Władca Polski, o którym mowa w źródle 1., to

- A. Bolesław Chrobry.
- B. Bolesław Śmiały.
- C. Bolesław Krzywousty.
- D. Bolesław Wstydlivy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Plan Jerozolimy

40

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

Plan ukazuje Jerozolimę w czasach

A. króla Salomona.	C. Mahometa.
B. Heroda Wielkiego.	D. krzyżowców (XII w.).

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 11.

Fragment anonimowego dzieła [...] *Czyny Franków i pielgrzymów* [...], XI/XII w.

Gdy tylko nasi weszli do miasta, pielgrzymi ścigali i mordowali Saracenów, aż do Świątyni Salomona, gdzie przez cały dzień trwała ze strony naszych najkrwawsza walka, aż cała świątynia spłynęła krwią. [...] przebiegali także całe miasto w poszukiwaniu złota i srebra, koni i mułów, i domów wypełnionych wszelkim bogactwem.

Potem radośni [...] poszli nasi, by uczcić Grób Zbawiciela i spełnić swe śluby i modlitwy. [...] Ósmego dnia po zdobyciu miasta wybrano księcia Gotfryda władcą miasta, aby zwalczał pogan i bronił chrześcijan.

[...] *czyny Franków i pielgrzymów* [...], Warszawa 1984, s. 122–123.

Zadanie 11.1. (0–1)

Podaj nazwę wydarzenia, którego dotyczy źródło. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do tekstu.

Nazwa:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11.2. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Do wydarzeń opisanych w źródle doszło przed

A. schizmą wschodnią.	C. synodem w Clermont.
B. ogłoszeniem <i>Dictatus papae</i> .	D. podpisaniem konkordatu w Wormacji.

Zadanie 12. (0-1)

Źródło 1. Fragment żywota świętej

Po śmierci męża oddała rządy państwa swemu synowi, [...] wszakże temu przepowiedziała rodzaj śmierci, na trzy lata wprzód, nim nastąpiła. Pewnego dnia rzekła do Adelajdy, zakonnicy w klasztorze trzebnickim: „Pamiętaj w twych modłach o synu moim, [...] bo nie umrze na łóżu śmiercią zwyczajną”. Strwożona zakonnica rzekła: „Pani, pewnie troszczysz się o jedynego syna twego, oddała tę bojaźń od siebie”. Odpowiedziała [...]: „Nie boję się, ale wiem z pewnością, że będzie zabity”.

P. Pękalski, *Żywoty świętych patronów polskich. Z ośmiu rycinami*, Kraków 1862, s. 499–500.

Rozstrzygnij, czy źródło 2. stanowi ilustrację zdarzenia, które potwierdziło przepowiednię opisaną w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Źródło 2. Fragment tryptyku Mistrza Tryptyku z Wielowsi – bitwa pod Legnicą

Zadanie 13.

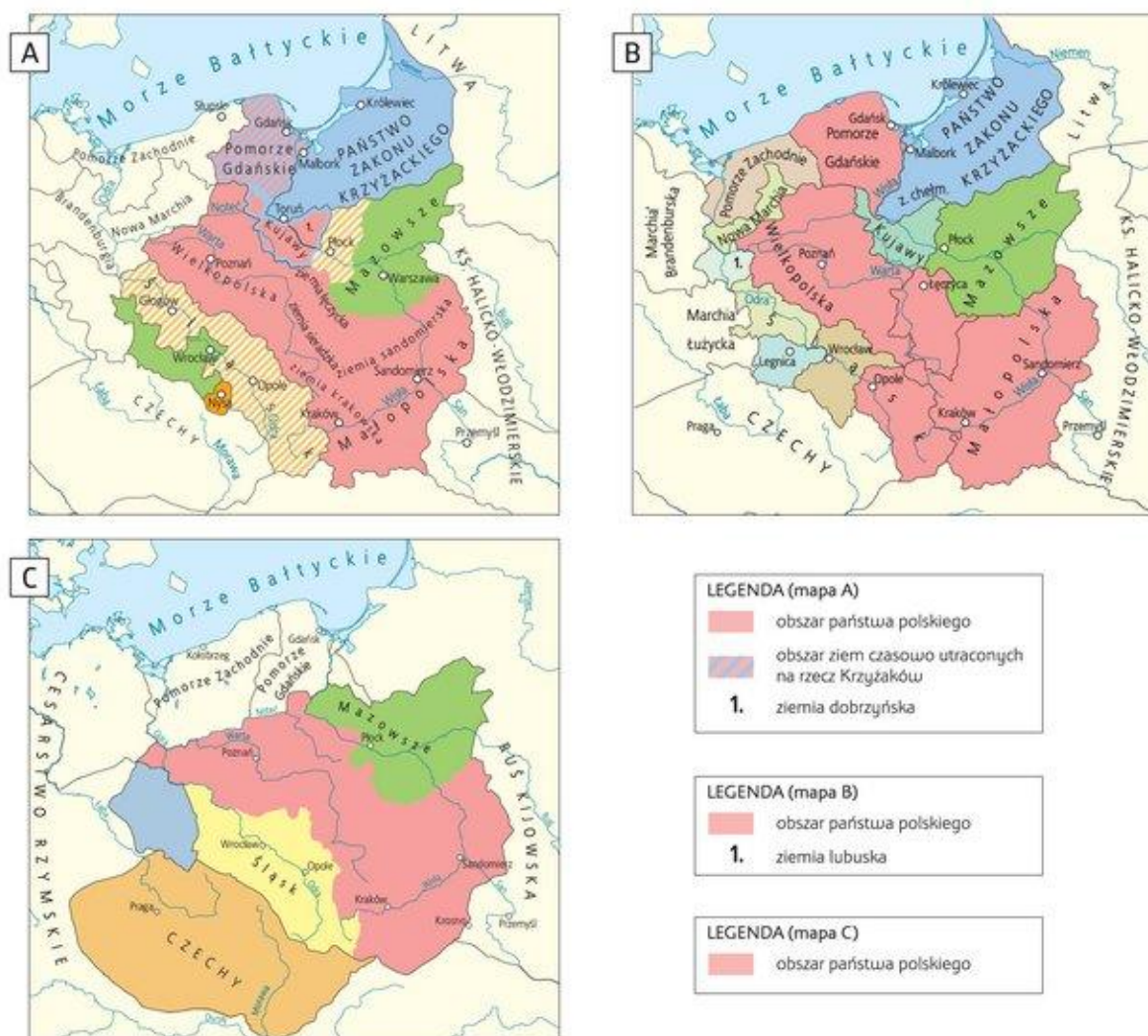
Źródło 1. Fragment eseju historycznego

Od Karpat aż do Bałtyku przejęli rządy [...] starostowie, doprowadzając do uspokojenia kraju – co zgodnie podkreślają [...] polscy rocznikarze. [...] otoczenie [władcy] składało się głównie z Niemców [...]. [...] od śmierci żony [...] prowadził tryb życia określany przez kronikarzy jako rozpustny; nie zmieniło sytuacji nowe małżeństwo z Ryksą [...].

Nie dożył [...] katastrofy swego imperium [...], w słabych rękach syna zostawił [...] korony królewskie, a naprzeciw niego – koalicję potężnych wrogów. [...] Panowanie jego w Polsce [...] przełamało proces rozpadu Polski [...]. Wprowadzona przez [niego] jednolita administracja namiestników królewskich – starostów [...] pozostawała trwałym osiągnięciem [...].

Poczet królów i książąt polskich, red. A. Garlicki, Warszawa 1978, s. 224–225.

Źródło 2. Mapy

Zadanie 13.1. (0-1)

Rozstrzygnij, która mapa – A, B czy C – ukazuje państwo polskie za rządów władcy wspomnianego w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 13.2. (0-1)

Podaj nazwę dynastii, której przedstawicielem był władca opisany w źródle 1.

.....

Zadanie 14. (0–2)**Tabela. Ludność Polski około 1000 i 1350 r. na tle innych krajów europejskich**

Kraj	Ludność około 1000 r.		Ludność około 1350 r.	
	w mln	na km ²	w mln	na km ²
Anglia	2,5	8	3,3	11
Francja	9,0	17	15,0	28
Niemcy	5,4	10	8,5	16
Polska	1,25	5	2,0	8
Ruś	8,5	2	12,0	2
Włochy	7,0	24	8,0	28

A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*,
Warszawa 2002, s. 19.

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Włochy zarówno w X, jak i w XIV w. należały do obszarów o największej gęstości zaludnienia w Europie.	P	F
2.	We wszystkich wymienionych krajach w 1350 r. nastąpił wzrost gęstości zaludnienia w porównaniu z 1000 r.	P	F
3.	Polska zarówno w X, jak i w XIV w. należała do słabo zaludnionych regionów Europy.	P	F

Zadanie 15. (0–1)**Fragment opracowania historycznego**

W ówczesnej sytuacji pokój [...] był dla kraju korzystny. Przywracał część utraconych ziem, zabezpieczał północne granice, stwarzał podstawy do ewentualnej dalszej akcji rewindykacyjnej. Na razie rozpoczął ją [władca Polski] w kierunku Śląska, który praktycznie cały, poza księstwem świdnickim, był już w rękach Luksemburgów.

Wbrew rozpowszechnionej opinii aż po ostatnie lata życia [władca Polski] próbował zbrojnie [...] czy dyplomatycznie odzyskać władzę nad Śląskiem. Udało mu się jedynie na stałe zająć Wschowę [...] należącą zresztą historycznie do Wielkopolski i utrzymać sojusz z ostatnim niezależnym Piastem – Bolkiem świdnicko-jaworskim.

H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939*,
Warszawa 1992, s. 93–94.

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

Pokój, o którym mowa w tekście, to pokój

- A. kaliski.
- B. I toruński.
- C. II toruński.
- D. krakowski.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (0–1)

Jan Paweł Woronicz, *Wiersz na pokoje nowe na Zamku Królewskim...* [fragment]

Pierwszy wzrok na Cię zwracam, Wielki Kazimierzu!
 Co przy tronie Likurgi sądząc, i Solony
 Dowiodłeś, że nie w samym hełmie, i pancerzu!
 Lecz równie i w pokoju Lach twój niezwalczony!
 Już oto stęka ziemia pod groźnymi rotą,
 Gdy hurmem do Wiślicy praw twych słuchać lecą; [...]
 Prawa ojcom, ziemianom, kmiotkom przeczytano –
 Łotrowni, i przemocy miecz pogrozi skory –
 Obcym przystęp, gościnność, i współnictwo dano [...].

J. Wałek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*,
 Warszawa 1987, s. 41.

Wyjaśnij, na jakie działanie króla w czasie pokoju zwrócono uwagę w cytowanym fragmencie wiersza. W odpowiedzi odwołaj się do treści utworu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (0–3)

Na podstawie fragmentów biogramów oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – rozpoznaj postaci oraz podaj stulecia, w których żyli.

	Fragment biogramu	Postać	Stulecia
A.	[...] autor najstarszej kroniki pol., [...] mnich benedyktyński, przybył do Polski (na dwór Bolesława III Krzywoustego) prawdopodobnie z Francji przez Węgry; [...] kronika spisana po łacinie w 3 księgach [...]. <i>Nowa encyklopedia powszechna PWN, t. 1, Warszawa 1995, s. 173.</i>		
B.	[...] kronikarz, kapelan nadworny i kancelista Kazimierza II Sprawiedliwego; [...] biskup krak., [...] na polecenie Kazimierza Sprawiedliwego spisał w języku łac. kronikę, [...] dzieło napisane w stylu alegor., [...] obfitującym w bajki, przypowieści i wątki antyczne [...]. <i>Nowa encyklopedia powszechna PWN, t. 6, Warszawa 1996, s. 794.</i>		
C.	[...] sekretarz i kanclerz kardynała Z. Oleśnickiego, po śmierci Oleśnickiego zbliżył się do Kazimierza IV Jagiellończyka, [...] wychowawca synów króla, [...] arcybiskup-nominat lwowski. Autor wielu prac o charakterze źródłowym [...]. Najważniejsz[e] dzieł[o] [...] obejmuj[e] dzieje Polski od czasów legendarnych do 1480 [...]; został[o] opart[e] na materiałach źródłowych polskich i obcych, także własnych obserwacjach [...]. <i>Nowa encyklopedia powszechna PWN, t. 2, Warszawa 1995, s. 86.</i>		

Źródło 1. Fragment poematu Adalberona, biskupa Laonu, XI w.

Dom boży, uważany za jeden, jest więc podzielony na trzy części: jedni modlą się, drudzy walczą, inni wreszcie pracują. Te trzy części współżyjące ze sobą nie cierpią na tym rozdziale; usługi, przez jednych świadczone, są warunkiem działania dwu części pozostałych; każdy po kolei podejmuje się ulżyć całości. I tym sposobem ta troista całość jest jednak jednolita, i tym sposobem prawo mogło zatriumfować, a świat zażywać pokoju.

J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1994, s. 261.

Źródło 2. Ilustracja z epoki

Rozstrzygnij, czy źródło 2. przedstawia wizję społeczeństwa opisanego w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

[illegible]

This image shows a full page of primary-ruled notebook paper. It features ten sets of horizontal ruling lines across the page. Each set consists of three lines: two solid outer lines and one dashed middle line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no margins or additional markings.

Zadanie 19. (0–2)

Na podstawie fragmentów syntezy historycznej oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – rozpoznaj unie oraz podaj, za panowania którego władcy Polski zostały zawarte.

	Fragment syntezy historycznej	Nazwa unii	Władca
A.	Unia [...] była [...] korzystna dla Polski. Zabezpieczała niespokojną wschodnią granicę kraju [...]. Polakom unia pozwalała na zdobycie silniejszej pozycji międzynarodowej, uniezależnienie od aliansu z Węgrami [...]. Czynnikiem bardzo istotnym były interesy polskiego Kościoła Katolickiego, przed którym otwierała się historyczna szansa [...]. [...] Ze zobowiązań [...] odzyskanie utraconych ziem musiało łączyć się ze zmianą stosunków w Europie. H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, <i>Polska. Losy państwa i narodu do 1939</i>, Warszawa 1992, s. 106–107.		
B.	Niezależnie od sporów i niejasnych sformułowań był to istotny krok w dziele cementowania związku obu państw. Litwa traktowana była w aktach jako państwo samodzielne, które [...] miało posiadać swego władcę [...]. [...] Wybór władców obu państw miał być wzajemnie uzgadniany. [...] Szlachta litewska uzyskiwała [...] poświadczenie swojej roli politycznej, jej aspiracje zmierzały do zdobycia pozycji równie suwerennej jak pozycja szlachty polskiej. H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, <i>Polska. Losy państwa i narodu do 1939</i>, Warszawa 1992, s. 112.		

Zadanie 20.

Źródło 1. Fragmenty syntezy historycznej dotyczące bitew stoczonych w XIV–XV w.

Fragment A.

Obie nacierające armie zamierzały spotkać się pod Kaliszem [...]. Opóźnienie Jana Luksemburskiego umożliwiło [Polakom] obronę Kalisza, a także [...] stoczenie bitwy [...].

[Wódz polski] planował zniszczenie części wojsk [...] i odbicie zabranych w Polsce łupów. Istotnie, pierwsza faza bitwy [...] przyniosła sukces Polakom, kiedy jednak przybyły na plac boju

główne siły [wroga], szanse na zwycięstwo wyrównały się. Ani jednej, ani drugiej stronie nie udało się rozstrzygnąć bitwy zdecydowanie na swoją korzyść i zniszczyć wojsk przeciwnika [...].

H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1985, s. 75.

Fragment B.

Naczelne dowództwo nad wojskami polsko-litewskimi sprawował [król], który otoczony niewielkim zastępem przybocznym [...] nie brał osobistego udziału w bitwie [...]. Prawe skrzydło [...] dowodzone było przez Witolda, lewe [...] – być może przez Zyndrama z Maszkowic. Pierwsze ruszyły do ataku chorągwie litewsko-ruskie, rozbijając piechotę i [...] artylerię [przeciwnika]. Kontruderzenie ciężkiej jazdy [...] zmusiło jednak Litwinów bądź do ucieczki, bądź do przebicia się ku Polakom.

H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1985, s. 93.

Fragment C.

[...] Polska wypowiedziała [przeciwnikowi] wojnę, która pierwotnie rokowała nadzieje na szybki koniec i osiągnięcie pełnego sukcesu [...]. [...] zostało zwołane pospolite ruszenie szlachty wielkopolskiej, która w obozie [...], przed przystąpieniem do działań wojennych wymogła na [królu] wydanie przywilejów [...]. Bezpośrednio po tych wydarzeniach król z wojskiem wyruszył [...] i [...] doszło do bitwy z odsieczą [przeciwnika] złożoną z wojsk zaciężnych [...]. Mimo pierwotnej przewagi wojsk polskich [...] niekarność szlachty i wyższa sprawność taktyczna [wroga] przesądziły losy bitwy, zakończonej zupełną klęską wojsk królewskich [...]. Zwołane przez króla z terenów Polski pospolite ruszenie uzyskało [...] rozszerzenie przywilejów [...] dla całego kraju [...].

H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*, Warszawa 1985, s. 104–105.

Źródło 2. Pomnik konny króla polskiego, dłuta Stanisława K. Ostrowskiego. Wystawa Światowa w Nowym Jorku, 1939 r.

Zadanie 20.1. (0–3)

Podaj nazwy bitew, których dotyczą fragmenty syntezy historycznej (źródło 1.), oraz władców Polski, którzy wówczas panowali.

Fragment A.

Bitwa; władca:

Fragment B.

Bitwa; władca:

Fragment C.

Bitwa; władca:

Zadanie 20.2. (0–1)

Rozstrzygnij, do wydarzeń związanych z którą bitwą (A., B. czy C. – źródło 1.) nawiązał autor pomnika (źródło 2.). Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 21. (0–1)

Fragment wiersza Wacława Rzewuskiego

Wszystkośmy utracili, a okrutna dola
Króla i wojska klęską wślawiła te pola.
Mężnych rycerzy trupem ziemia się okrywa,
Krew ich w rzeki wielkimi strumieniami spływa. [...]
Z krwią kardynalską woda Dunaju zmieszana [...].

Gdy od wiernych król powziął wieść niechlubną szpiegów,
Że się zbliża gmin wielki tureckich szeregów
I gdy mu niezawodne doniosły języki,
Że na nas jeden setne Amurath¹ ma szyki,
Król, niestrwożony losem tak ciężkiego razu,
Dolę wojsk odda Bogu, męstwu i żelazu,
A hufce swoje łącząc w ścisłe szyków gęstwy,
Tuszył sobie nowymi wślawiać się zwycięstw. [...]
Lecz choć jeden szyk pierzchnie zbitego Turczyna,

Drugi swoje potyczki na nowo zaczyna. [...]
 Wtem król zawoła: „Gińmy! [...]
 To rzekłszy idzie w ogień, jak idą na gody,
 A tłumy pogan łamie jak lew owiec trzody.

¹ Amurath – Murad II, sułtan turecki, panujący w latach 1421–1444 i 1446–1451

J. Wałek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1987, s. 65–66.

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

Władca Polski, o którym mowa w tekście, to

- A. Władysław Łokietek.
- B. Władysław Jagiełło.
- C. Władysław Warneńczyk.
- D. Władysław Jagiellończyk.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22. (0–1)

Źródło 1. Miniatury średniowieczne przedstawiające sen króla Anglii Henryka I, który panował w latach 1100–1135

Źródło 2. Wielka Karta Swobód [fragment]

21. Hrabiowie i baronowie nie będą sądzeni inaczej jak tylko przez równych sobie i tylko stosownie do rodzaju dokonanego przestępstwa.

22. Nikt z duchowieństwa posiadający świecką posiadłość nie może zostać ukarany w inny sposób, aniżeli to wyżej przedstawiono, a w żadnym razie odpowiednio do wielkości beneficjów jego kościoła.

23. Żadna gmina wiejska ani żaden człowiek nie będzie przymuszany do budowy mostów na rzekach, z wyjątkiem tych powinności, jakie określono w dawnych czasach na mocy prawa. [...]

27. Jeśli umrze wolny człowiek, nie pozostawiwszy testamentu, jego ruchomości zostaną rozdzielone wśród najbliższych krewnych i jego przyjaciół pod nadzorem Kościoła, z wyjątkiem należności wierzycieli, o ile zmarły pozostawił długi. [...]

39. Żaden człowiek wolny nie może być pojmany ani uwięziony, pozbawiony mienia, wyjęty spod prawa, wygnany lub w jakikolwiek sposób ciężej i ani przeciwko niemu nie wystąpimy, ani nikogo nie wyślemy inaczej aniżeli na mocy prawomocnego wyroku wydanego przez jemu równych według prawa krajowego.

<https://pl-static.z-dn.net/files/d9d/6469a34df595bd421e8f48488a4d4d24.pdf> [dostęp: 27.06.2025]

Rozstrzygnij, czy przedstawiciele wszystkich stanów ukazanych w źródle 1. zostali objęci postanowieniami ze źródła 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

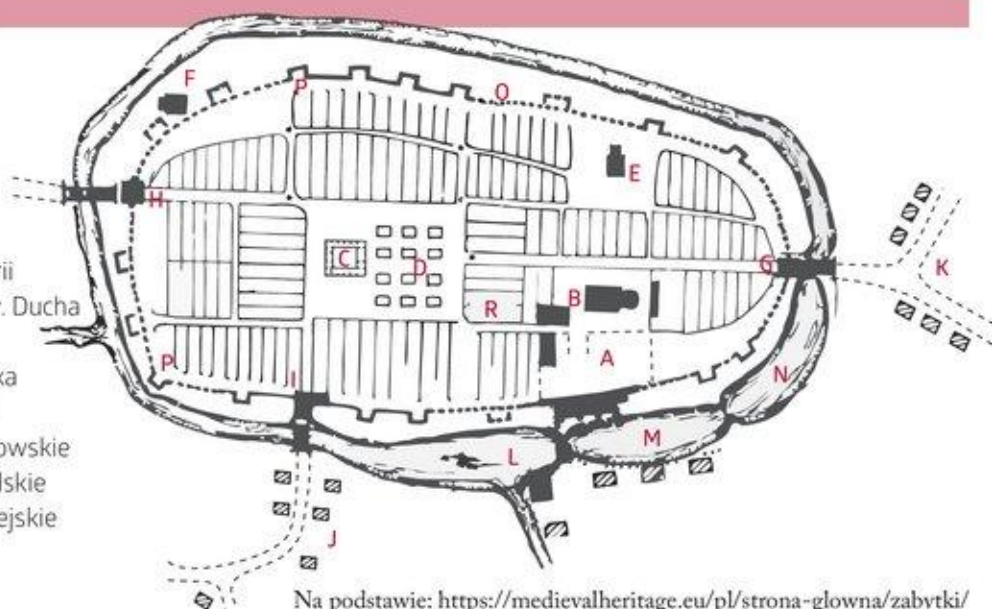
.....

.....

Zadanie 23. (0–2)

Plan Radomia

- A – zamek
- B – kościół farny
- C – ratusz
- D – kramy
- E – Kościół Panny Marii
- F – Kaplica i Szpital św. Ducha
- G – Brama Lubelska
- H – Brama Piotrkowska
- I – Brama Krakowska
- J – przedmieście krakowskie
- K – przedmieście lubelskie
- L, M, N – sadzawki miejskie
- O – mury obronne
- P – uliczka
- R – parcela wójta

Na podstawie: <https://medievalheritage.eu/pl/strona-glowna/zabytki/polska/radom-miejskie-mury-obronne/> [dostęp: 27.06.2025]

Podając cztery argumenty, udowodnij, że miasto, którego plan przedstawiono, było lokowane na prawie niemieckim. W odpowiedzi odwołaj się do treści źródła.

-
-
-
-

Zadanie 24. (0–1)

Źródło 1. Fotografia Kolegiaty św. Marcina w Opatowie

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Ojczyzną [tego stylu] była Francja. Tam ukształtował on swoją formę i treść konstrukcyjną. Nazwę swoją architektura [...] wywodzi od barbarzyńskiego plemienia [...], chociaż ci nie mieli z nią nic wspólnego. Określenie [...] rozpowszechnili Włosi, nazywając tak nowy rodzaj się na północy kierunku, którego odrębne i bardzo swoiste formy uznali za wykwit barbarzyństwa.

[...] G. Vasari, uczeń Michała Anioła, nazwał [...] stylem „monstruosa e barbara” – monumentalnym i barbarzyńskim. Pisał o nim: „Ci barbarzyńcy stworzyli styl własny, mieszaninę [...] groteskowej dekoracji, niepotrzebnych detali, którym zupełnie brak piękna klasycznego”. Bardzo się jednak pomylił.

[...] Architektura ta odegrała niepoślednią rolę w rozwoju budownictwa. [...] Śmiałe, lekkie i strzeliste konstrukcje [...] zastąpiły dotychczasowe ciężkie i masywne budowle.

E. Charytonow, *Zarys historii architektury*, Warszawa 1976, s. 99.

Rozstrzygnij, który z elementów architektonicznych kolegiaty – A, B czy C (źródło 1.) – jest reprezentatywny dla stylu opisanego w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 25. (0–15)

Opracuj poniższy temat. Twoja wypowiedź powinna liczyć minimum 300 wyrazów.

Unie Królestwa Polskiego z Wielkim Księstwem Litewskim w średniowieczu przyniosły liczne korzyści obu państwom i ich mieszkańcom. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy oraz je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Wskazówki do opracowania tematu

Wstęp

1. Określ zasięg terytorialny i zakres chronologiczny zagadnienia zawartego w temacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij, co to jest unia, i przedstaw jej rodzaje.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Podaj przykłady unii, które wcześniej zawierało Królestwo Polskie.

4. Zajmij stanowisko wobec tezy postawionej w temacie.

Rozwinięcie

Uzasadnij swoje stanowisko, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

5. Scharakteryzuj aspekt polityczny.

A. Scharakteryzuj sytuację polityczną Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, która przyczyniła się do zawarcia unii w Krewie.

B. Wymień postanowienia unii w Krewie oraz wskaż kontrowersje związane z ich interpretacją.

ciąg dalszy na s. 56

C. Wskaż korzyści unii w Krewie dla sytuacji politycznej Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

D. Wymień pozostałe unie zawarte przez Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie w średniowieczu oraz ich postanowienia.

6. Scharakteryzuj aspekt społeczno-gospodarczy.

A. Scharakteryzuj zmiany w dziedzinie społeczno-gospodarczej, które przyniosła Królestwu Polskiemu unia z Litwą.

B. Scharakteryzuj zmiany w dziedzinie społeczno-gospodarczej, które przyniosła Litwie unia z Królestwem Polskim.

7. Scharakteryzuj aspekt kulturowy.

A. Wyjaśnij, jaki wpływ miała unia na rozwój kultury w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim.

B. Podaj przykład wzajemnego przenikania się kulturowego obu państw.

ciąg dalszy na s. 58

Zakończenie

8. Podsumuj rozważania.

- A. Wymień korzyści w dziedzinach politycznej, społeczno-gospodarczej i kulturowej, jakie przyniosły Królestwu Polskiemu i Wielkiemu Księstwu Litewskiemu unie zawarte w średniowieczu.

- B. Wskaż kierunek, w którym unie ewoluowały w następnej epoce.

Zadanie 1.

Źródło 1. *List do Wielmożnego Pana Rafała Sanxis, skarbnika królewskiego* [fragment]

Wiem, że będziesz uradowany, gdy dowiesz się o powodzeniu mojej wyprawy. Dlatego pi-
szę ci ten list, który powiadomi cię o wszystkim, co w naszej podróży zrobiono i odkryto.
Na trzydziesty drugi dzień po wyjeździe z Kadyksu przybyłem na Morze Indyjskie i odkry-
łem tam bardzo liczne i gęsto zaludnione wyspy, które bez czyjegokolwiek protestu objąłem
w posiadanie naszego najmiłościwszego króla przez uroczystą proklamację i zawieszenie flagi
[...]. Pierwszą z owych wysp, którą Indowie mianowali Guanahani, nazwałem San Salvador
z wdzięczności dla Zbawiciela, w którego pomoc ufni przybyliśmy zarówno do tej, jak i do
innych ziem. [...]

Gdy więc zbliżyliśmy się do wyspy, którą tylko co nazwałem Wyspą Joanny, jechaliśmy wzdłuż
jej wybrzeży w kierunku zachodnim, ale nie znalazłszy jej końca, byłem skłonny uważać ją nie za
wyspę, jeno za część lądu stałego Chataj¹. [...]

Teraz więc, Królu i Królowo, wraz z całym szczęśliwym królestwem [...] złożmy podziękowa-
nie Zbawicielowi naszemu i Panu Jezusowi Chrystusowi, że nas takim zwycięstwem i darem
zaszczylił.

¹ Chataj – Chiny

M. Ferenc, *Epoka nowożytna. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*,
Kraków 2001, s. 7–8.

Źródło 2. Francisco Pradilla Ortiz, *Kapitulacja Grenady*

Zadanie 1.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy król i królowa wspomniani w źródle 1. to władcy, którzy zostali ukazani w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Podaj nazwę procesu na Półwyspie Iberyjskim, którego koniec był związany z wydarzeniem przedstawionym w źródle 2.

.....

Zadanie 1.3. (0–1)

Wyjaśnij, które informacje w źródle 1. świadczą o przekonaniu autora, że dopłynął do Azji.

.....

.....

Zadanie 2.

Źródło 1. Anonimowe notatki o wyprawie [...]

[...] król Manuel [...] posłał cztery okręty dla odkrycia wyszukania korzeni. [...] W niedzielę [...] podnieśliśmy kotwicę w Rastello¹. 7 kwietnia podpłynęliśmy pod miasto Mombassa², ale nie płynęliśmy do portu, lecz pozostaliśmy na redzie. [...]

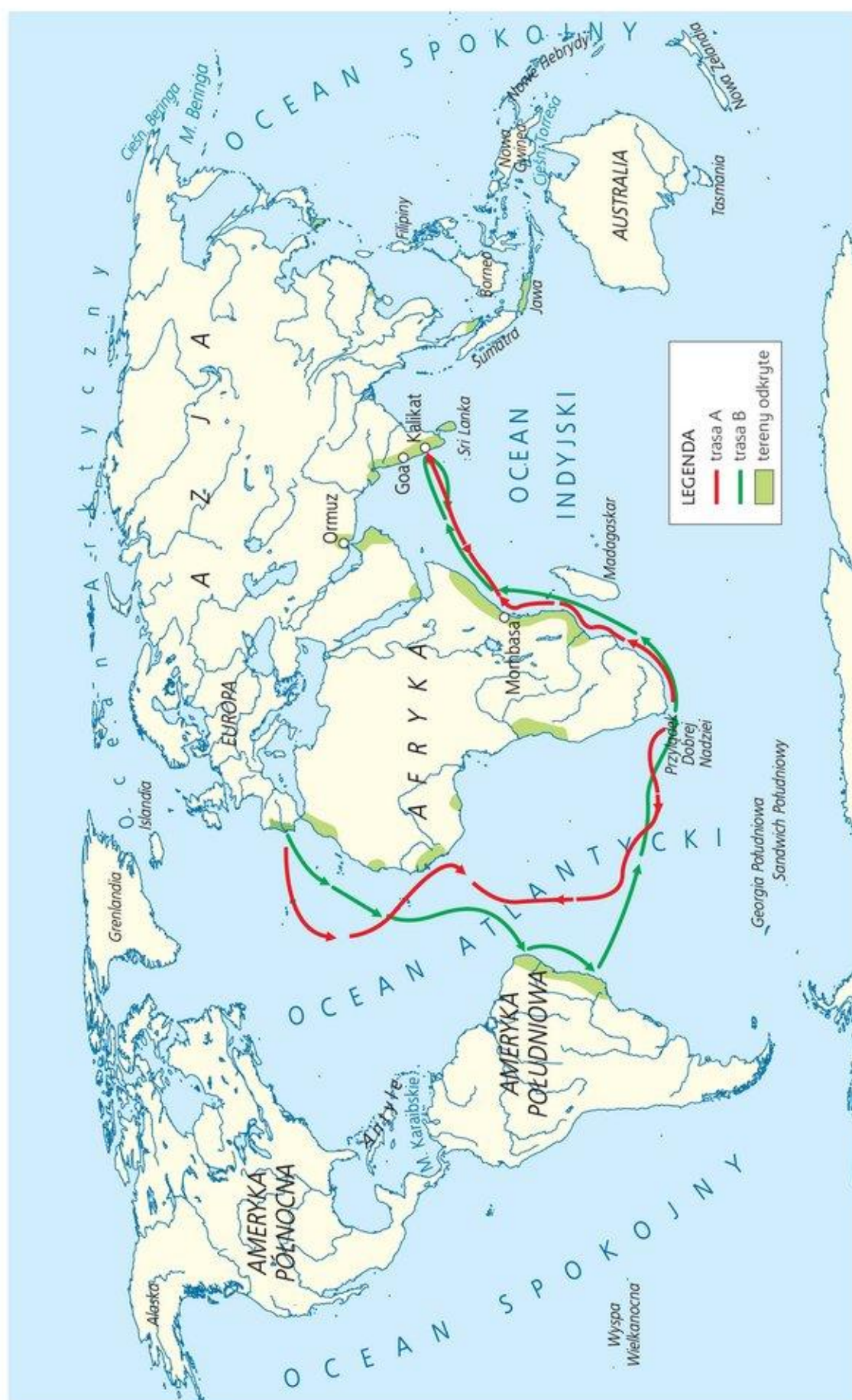
We wtorek 24 kwietnia wyruszyliśmy stąd do miasta Kalikut³, o którym nasz król miał wiadomość. Płynęliśmy na wschód, na ukos przez tę wielką zatokę, gdzie wpada Morze Czerwone. [...] W najbliższą niedzielę znów ukazała się Gwiazda Polarna, której od dawna nie widzieliśmy, a 17 maja, po 23 dniach na bezbrzeżnym morzu, ujrzeliśmy ziemię [...], a następnie dopłynęliśmy do miasta Kalikut.

¹ Rastello – port koło Lizbony

² Mombassa – dziś: Mombasa

³ Kalikut – chodzi o Kalikat

Źródło 2. Mapa. Kierunki oraz zasięg wypraw i odkryć geograficznych jednego z państw europejskich w XV–XVI w.

Zadanie 2.1. (0-1)

Podaj nazwę państwa, którego wypraw i odkryć dotyczy źródło 2.

.....

Zadanie 2.2. (0-1)

Rozstrzygnij, którą linią – podpisaną w źródle 2. literą A czy B – zaznaczono trasę wyprawy będącej tematem źródła 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0-3)

Ilustracja z XVI w.

Wyjaśnij przesłanie ilustracji, interpretując jej symboliczne treści.

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–2)

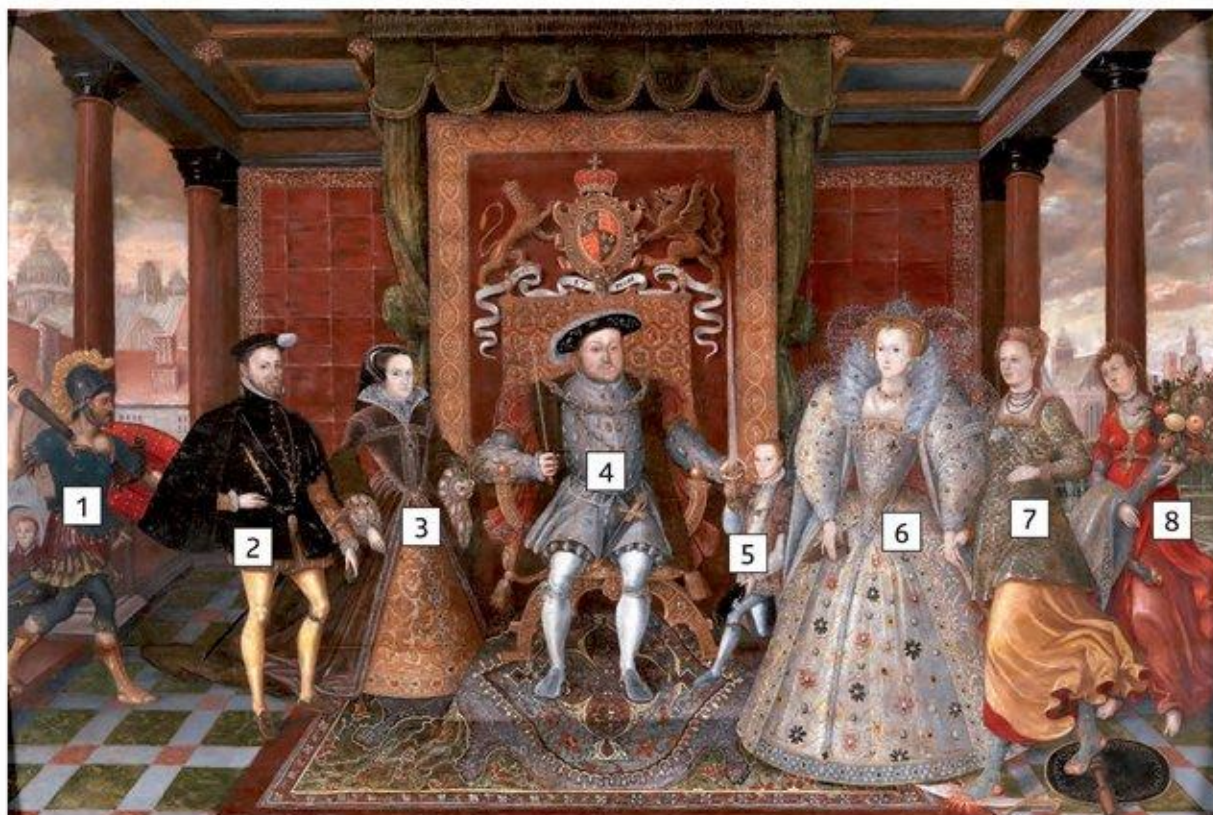
Drzeworyt z okresu wojny w Niemczech, 1525 r.

Wyjaśnij, dlaczego szerzenie się luterzańskich postulatów miało wpływ na rozpoczęcie wystąpień, których dotyczy źródło. W odpowiedzi odwołaj się do treści ilustracji.

Zadanie 5.

Źródło 1. Lucas de Heere, *Henryk VIII z rodziną* [...], XVI w.

1 bóg Mars	3 Maria I Tudor	5 Edward VI Tudor	7 bogini Pax
2 Filip II Habsburg	4 Henryk VIII Tudor	6 Elżbieta I Tudor	8 bogini Fortuna

Źródło 2. Fragment tablicy genealogicznej Tudorów

* – rok urodzenia

† – rok śmierci

x – małżeństwo

kr. – król

1, 2, 3 – z pierwszego, drugiego, trzeciego małżeństwa

¹ małżeństwo w latach 1554–1558

Na podstawie: *Dynastie Europy*, red. A. Mączak, Wrocław 2003, s. 480.

Zadanie 5.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy dane ze źródła 2. potwierdzają, że wszystkie postaci historyczne przedstawione w źródle 1. mogły się spotkać – tak jak to ukazano na obrazie. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.2. (0–1)

Wyjaśnij alegoryczne treści źródła 1.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.3. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła 1.

Na obrazie przedstawiono rodzinę króla Henryka VIII we wnętrzu

- A. romańskim.
- B. gotyckim.
- C. renesansowym.
- D. barokowym.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.

Źródło 1. Mapa. Podział wyznaniowy Europy w drugiej połowie XVI w.

Źródło 2. Pisma reformacyjne [fragmenty]

Tekst A.

Papież [...] nie może odpuszczać żadnych kar, oprócz tych, które sam nałożył na mocy swego sądu [...]. [...] Dlaczego [...] papież nie uwalnia wszystkich dusz z czyśćca z przyczyny najświętszej miłości i najwyższej potrzeby dusz, co byłoby rzeczą najsprawiedliwszą, gdy tymczasem nieskończoną ilość dusz uwolnił on dla podłej monety, złożonej na budowę bazyliki – a więc rzeczy małej wagi.

Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa 1998, s. 93.

Tekst B.

Należy przyznać, że zbawienie nasze polega na miłosierdziu Bożym, wcale zaś nie na zasłudze naszej lub na jakiegokolwiek rzeczy, która jest z nas [...]. [...]

Należy więc zachować pewien umiar w tym, co użytkujemy w czystym i zdrowym sumieniu, tak dla naszych potrzeb, jak i dla naszych rozkoszy. Umiar ten został nam nakazany przez Boga, kiedy On naucza, iż życie doczesne jest dla sług jego jakby pielgrzymką, którą oni odbywają do królestwa niebieskiego.

Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa 1998, s. 95–96.

Zadanie 6.1. (0–2)

Podaj nazwy wyznań oznaczonych w legendzie mapy symbolami A, B, C, D.

A

B

C

D

Zadanie 6.2. (0–1)

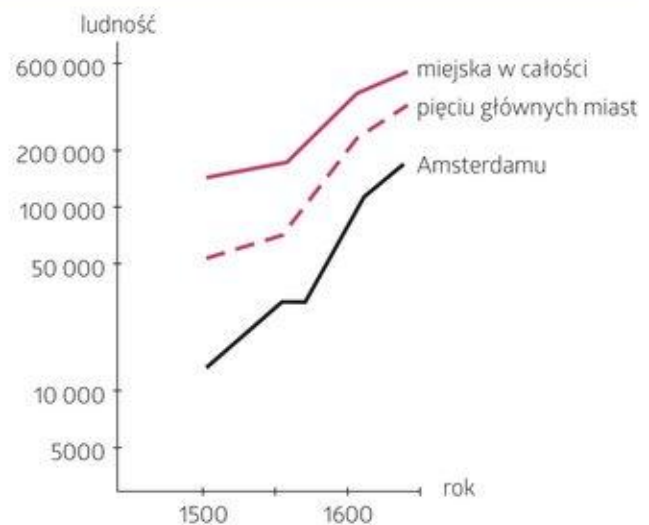
Przyporządkuj teksty A. i B. (źródło 2.) do wyznań oznaczonych na mapie.

Tekst A.

Tekst B.

Zadanie 7.

Wykres. Ludność miejska w Niderlandach w XVI i pierwszej połowie XVII w.

Na podstawie: Z. Kozłowska, K. Zielińska, *Historia 2. Dzieje nowożytnie 1492–1815*, Warszawa 1994, s. 117.

Zadanie 7.1. (0–1)

Wyjaśnij przyczyny ukazanej na wykresie głównej tendencji zmian w liczbie ludności miast.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy zmieniła się przynależność państwowa obszaru, którego dotyczy wykres. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:
.....
.....
.....
.....

Zadanie 8. (0–1)

Bernard O'Connor, *Historia Polski*, XVII w. [fragment]

W końcu obaj [kandydaci] przybyli do Polski. [Pierwszy z nich] podczas wizyty w klasztorze oliwskim w pobliżu Gdańska przyjął przysięgę wierności i przygotowywał się do wyruszenia w kierunku Krakowa [...]. [Natomiast drugi] miał nadzieję zająć Kraków dzięki pomocy Niemców zamieszkujących przedmieścia, którzy obiecali mu przechować w swych domach dwa regimenty wojska. Miały one zdobyć najsłabszą bramę i w ten sposób wpuścić go do miasta. Plany te wykrył Zamojski, który wyruszył, aby wesprzeć oblężonych. [...]

Oblężenie zostało przerwane [...].

[Pierwszy kandydat] przybył [z Gdańska] do Krakowa, gdzie przemówił do niego biskup [...]. Rozmawiali po polsku, w języku, którego nauczyła go matka. [...]

[Drugi kandydat] ponownie przybył do Polski [...] i Zamojski wyruszył wprost na jego spotkanie. [...] Odważny hetman nie tylko [...] stoczył z nim bitwę, ale także ścigał i pojmał w mieście Bieczyna.

B. O'Connor, *Historia Polski*, Warszawa 2012, s. 146.

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

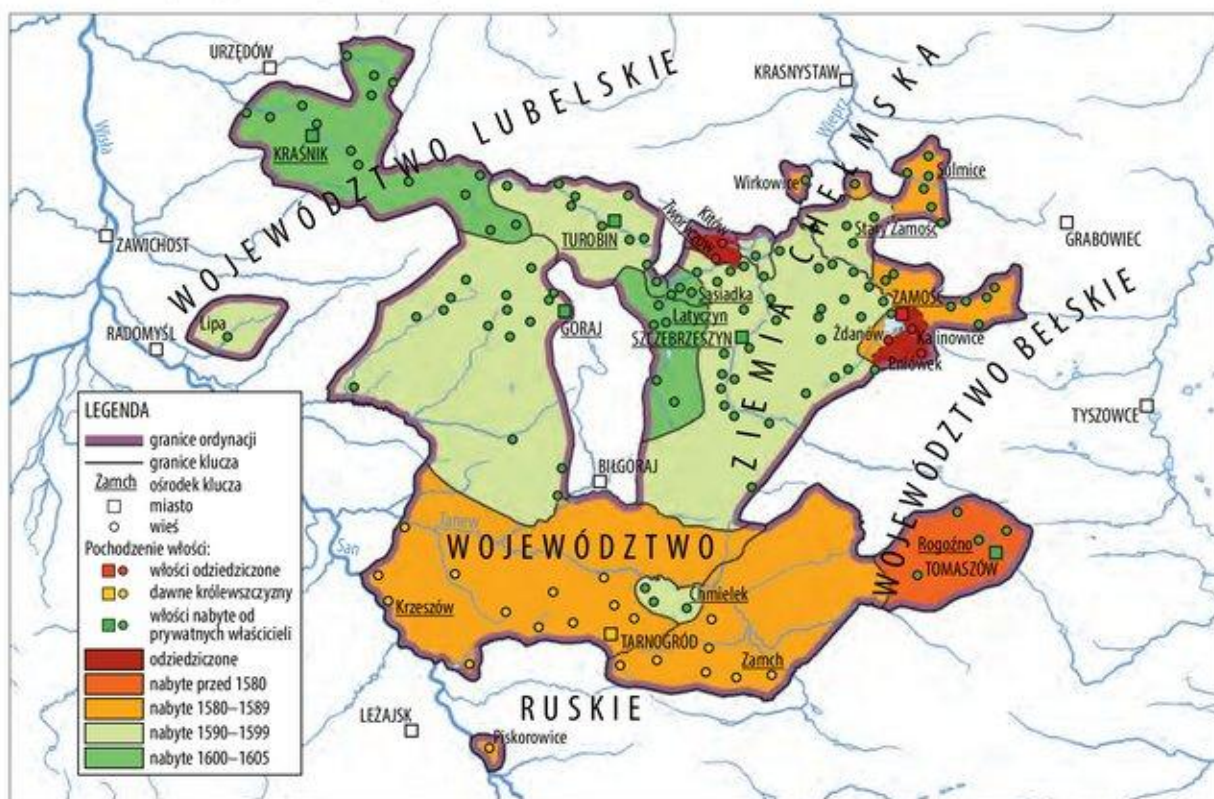
Wydarzenia opisane w źródle są związane z wyborem na króla Polski

- A. Henryka Walezego.
- B. Stefana Batorego.
- C. Zygmunta III Wazy.
- D. Władysława IV Wazy.

Uzasadnienie:
.....
.....
.....
.....

Zadanie 9.

Mapa. Rozwój terytorialny ordynacji

Objaśnienie: ordynacja – niepodzielny i niezbywalny majątek, dziedziczony przez najstarszego potomka z rodu. Ordynacja powstawała przez wyłączenie określonego obszaru ziemskiego spod ogólnych przepisów prawa i nadanie mu specjalnego statutu zatwierdzanego przez sejm.

Zadanie 9.1. (0-2)

Podaj imię i nazwisko założyciela ukazanej na mapie ordynacji oraz wymień piastowane przez niego dwa najwyższe urzędy w państwie.

Imię i nazwisko:

Urzędy: •
•

Zadanie 9.2. (0-1)

Rozstrzygnij, czy olbrzymi majątek przedstawiony w źródle powstał jedynie w wyniku dziedziczenia i zakupu dóbr. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródła.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 9.3. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego ordynacje mogły być zagrożeniem dla państwa.

Zadanie 10.

Źródło 1. Mapa. Sytuacja wyznaniowa w Rzeczypospolitej w 1573 r.

Źródło 2. Uchwała synodu [fragment]

[...] roku przeszłego wyprawiliśmy do Ojca Świętego Klemensa VIII, papy rzymskiego, posły nasze przewielebne: Hipacego [...], włądykę¹ włodzimierskiego, brzeskiego, i Cyryła Terleckiego, włądykę łuckiego i ostrońskiego, wiadomością i pozwoleniem i przyczyną K.J.Mci polskiego [...], pana pobożnego, któremu daj Boże szczęśliwe i wieczne królowanie [...], prosząc, aby nas do swego posłuszeństwa, jako najwyższy pasterz Kościoła Powszechnego Katolickiego, przyjął i od zwierzchności patriarchów carogrodzkich wyzwolił [...], zachowując nam obrządki i ceremonie Kościołów wschodnich [...], a żadnej odmiany w cerkwiach nie czyniąc.

¹ włądyka – wyższy duchowny w Kościołach wschodnich

M. Ferenc, *Epoka nowożytna. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 57–58.

Zadanie 10.1. (0–1)

Podaj nazwy wyznań oznaczonych w legendzie mapy symbolami A i B.

A B

Zadanie 10.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w źródle 1. uwzględniono wyznanie, którego genezy dotyczy źródło 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 10.3. (0–1)

Rozpoznaj króla, o którym wspomniano w źródle 2.

.....

Zadanie 11.

Źródło 1. Fragmenty opisów bitew

Fragment A.

[...] bitwa między wojskami pol. dowodzonymi przez hetmana [...] a armią turecko-tatarską [...] dowodzoną przez Iskandera Paszę; w drugim dniu bitwy doszło do porażki wojsk pol. spowodowanej niesubordynacją wojsk magnackich i przejawami paniki. Odwrót wojsk pol. w szyku taborowym [...] był przeprowadzony mistrzowsko, jednak już u granic Rzplitej [...] część oddziałów, ogarnięta paniką, złamała szyk taborowy, co doprowadziło do klęski. Poległ w walce hetman wielki koronny [...], a hetman polny [...] dostał się do niewoli.

J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa 1997, s. 39.

Fragment B.

[...] zwycięstwo wojsk pol. i litew. pod dowództwem hetmana w. kor. [...], które ofensywnym uderzeniem [...] na tur. armię Husseina Paszy rozbiły ją, zdobywając obóz z liczną artylerią; nie [zostało] wykorzystane jednak należycie, nie miało przesądzającego wpływu na losy wojny Turcji z Rzplitą; przyczyniło się natomiast do wyboru [hetmana] na króla.

J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa 1997, s. 45.

Fragment C.

[...] na północo-wschód od Smoleńska [...] wojska pol., dowodzone przez hetmana pol. kor. [...] rozbiły [...] armię ros., posiłkowaną przez zaciężne oddziały szwedz. i franc., którą dowodził brat cara, Dymitr Szujski.

J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa 1997, s. 106.

Źródło 2. Obraz Jana Matejki przedstawiający artystyczną wizję wydarzenia podczas obrad sejmu w Warszawie w 1611 r.

Zadanie 11.1. (0–3)

Rozpoznaj miejsca bitew (źródło 1.) i wymień głównych dowódców wojsk polskich lub polsko-litewskich w tych bitwach.

- A.; dowódca:
- B.; dowódca:
- C.; dowódca:

Zadanie 11.2. (0–1)

Rozstrzygnij, ze skutkami której bitwy – A, B czy C (źródło 1.) – związane jest wydarzenie przedstawione na obrazie Jana Matejki (źródło 2.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (0–2)

Wiersz Seweryny Duchińskiej, XIX w. [fragmenty]

Fragment A.

Ledwie że berło błysło w twojej dłoni,
Kłęska za kłęską w twe ślady goni:
Jak Ukraina szeroka, długa
Zgliszcza i łuny, nie dojrzyć pługa;
Ziemia końskimi zryta kopyty,
Kozak łupieży i krwi niesyty
Rozsiewa postrach, gwałty i mordy,
We krwi się pławią nogajskie¹ hordy,
A Moskwa paszczę rozmyka chciwą,
Dla niej to krwawe dojrzało żniwo!

¹ nogajskie – tu: tatarskie

S. Duchińska, *Królowie polscy w obrazach i pieśniach*, Warszawa 2012, s. 103.

Fragment B.

Szwedzkim najazdom kraj twój otwarty,
Szwedzką oblawa, jak jelen party,
Nie masz gdzie spocząć; lecz nad te kłęski,
Lecz nad Gustawa oręż zwycięski,
Srożej cię rani Polski sromota.
Zdrada to Szwedom rozwarła wrota.

S. Duchińska, *Królowie polscy w obrazach i pieśniach*, Warszawa 2012, s. 103.

Fragment C.

Znów ciągnie burza, znów grody płoną,
Znów krew pocieka strugą czerwoną;
Przez Karpat złomy zuchwale kroczy
Od Siedmiogrodu straszny Rakoczy;
Z węzłów się lennych Prusy rozprzęgły,
Potwór rokoszu w domu wylęgły.
Nieszczęsną Polskę pcha w otchłań nową.

S. Duchińska, *Królowie polscy w obrazach i pieśniach*, Warszawa 2012, s. 105.

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Wydarzenie, którego dotyczy fragment A., doprowadziło do utraty przez Rzeczpospolitą części prawobrzeżnej Ukrainy (położonej na prawym brzegu Dniepru).	P	F
2.	Wojna, której dotyczy fragment B., zakończyła się zwycięstwem Rzeczpospolitej.	P	F
3.	Rokosz, o którym wspomniano we fragmencie C., został zapoczątkowany wystąpieniem szlachty pod wodzą Mikołaja Zebrzydowskiego.	P	F

Zadanie 13. (0–1)

Ilustracja z XVII w. przedstawiająca Olivera Cromwella

Rozstrzygnij, czy ilustracja powstała w kręgu zwolenników czy przeciwników Olivera Cromwella. Odpowiedź uzasadnij, interpretując elementy ilustracji.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14.

Źródło 1. Fragment powieści poetyckiej Wacława Potockiego, XVII w.

Aż przyjdzie elekcyjja, kędy hurmem¹ bieżą
Konkurenci i w sztuki² Koronę porzeżą³!
Jednych obietnicami, drugich gotowizną⁴
Korumpują, a trzeci, ledwo kość oblizną⁵ [...].

Co się stąd krwie rozlało! co po dziś dzień leje!
Jakowa szarpanina! Niech czyta kto dzieje
Tych ziemi utrapionych, przyzna, że sto razy
Więcej na Pospolitą Rzecz przypada skazy,
Prędsza zguba daleko tedy państwa goni
Niż kiedy u dziecięcia korona na skroni.

¹ hurmem – tłumnie

² w sztuki – na części

³ porzezać – pociąć

⁴ gotowizna – pieniądze

⁵ oblizną – obliżą

J. Walek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1987, s. 97.

Źródło 2. Bernard O'Connor *Historia Polski*, XVII w. [fragment]

[...] ustalono, że sejm elekcyjny zostanie zwołany na 2 maja 1669 r. [...]

Na sejmie elekcyjnym pojawiło się czterech pretendentów. Byli to: syn wielkiego księcia moskiewskiego [...], w którego imieniu jego ojciec, wielki książę, obiecywał: 1. że jego syn zmieni wyznanie na rzymskie; 2. że ogłosi publicznie zrzeczenie się praw do Moskwy; 3. że wszystkie tereny zabrane wcześniej Polakom przez Moskali zostaną zwrócone; 4. że przekażą cztery miliony jako dobrowolny prezent na poczet wypłat zaległości dla polskiej armii. [...]

Następny był książę neuburski, wspierany przez Francuzów, trzeci – książę Lotaryngii, popierany przez fację¹ niemiecką, a czwarty – syn księcia Kondusza [...]. [...]

[...] szlachta podzieliła się [...] pomiędzy [...] konkurentów, co doprowadziło do takich okrucieństw, że prawie każdej nocy znajdowano na ulicach dwudziestu lub więcej zamordowanych. [...]

Wówczas Opaliński [...] dla uspokojenia zamieszek wygłosił wyszukaną mowę, przekonując, że wielkim szaleństwem jest podrzynanie sobie gardel [...], uświadomił im [...], że w przeszłości, gdy rozruchy się wzmogły, wybrano rodaka, czyli Piasta [...].

¹ facja – partia

B. O'Connor, *Historia Polski*, Warszawa 2012, s. 167–169.

Zadanie 14.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 2. potwierdza opinię autora wiersza (źródło 1.) o wolnych elekcyjach. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14.2. (0-1)

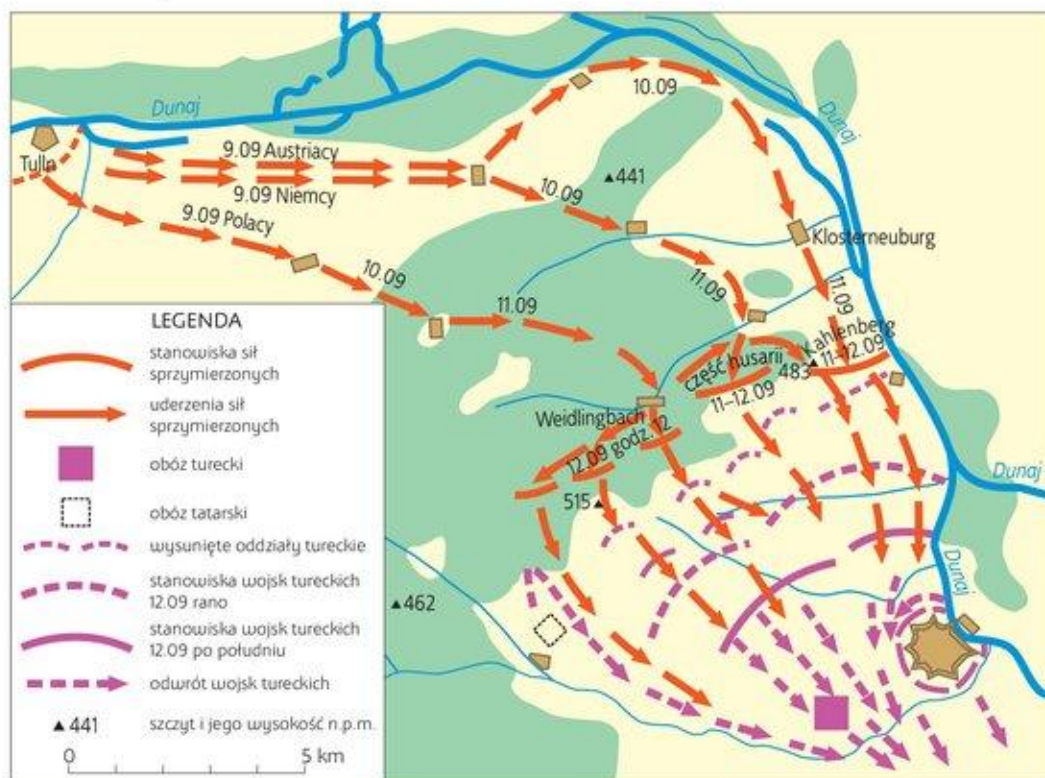
Podaj, kto został wybrany na króla w wyniku ostatecznej decyzji podjętej podczas elekcji opisanej w źródle 2.

Zadanie 15. (0-1)

Źródło 1. Artur Grottger, *Spotkanie Jana III Sobieskiego z cesarzem Leopoldem I w Schwechat*

Źródło 2. Plan bitwy

Na podstawie: <https://twojahistoria.pl/encyklopedia/leksykon-bitew> [dostęp: 27.06.2025]

Rozstrzygnij, czy wydarzenie, które stanowi treść źródła 1., dotyczy bitwy ukazanej w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 16. (0–1)

Mapa. Rzeczpospolita w XVII w.

Zaznacz właściwe dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

Mapa ukazuje ziemie Rzeczypospolitej po zawarciu

- A. traktatów welawsko-bydgoskich.
- B. pokoju w Polanowie.
- C. rozejmu w Andruszowie.
- D. traktatu w Buczacu.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (0–2)

Nagrobek z Bazyliki Archikatedralnej Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Poznaniu

Podaj argumenty potwierdzające tezę, że przedstawiony nagrobek ma cechy typowe dla kultury sarmackiej.

-
-
-

Zadanie 18. (0–1)

Źródło 1. Fragmenty biografii cara Piotra I

Fragment A.

[Po bitwie car] Każe zapisać w swoim dzienniku:

To zwycięstwo [Szwedów nad Rosjanami] uznano za oznakę najsroźszego gniewu bożego; ale, zgłębiając zamiary niebios, widzi się, że były one raczej nam przychylne, gdyż gdybyśmy odnieśli wtedy zwycięstwo nad Szwedami, mając tak mało wykształcenia w sprawach wojny i polityki, w jakąż przepaść wciągnęłoby nas natychmiast takie szczęście!

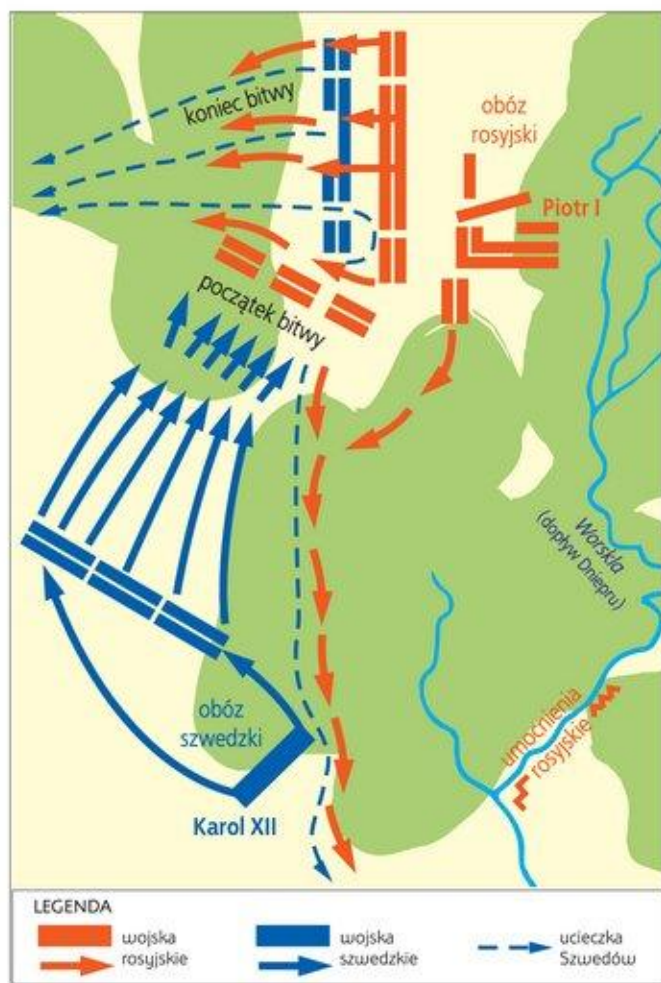
H. Troyat, *Piotr Wielki. Geniusz i szaleństwo*, Warszawa 2005, s. 101.

Fragment B.

Wieczorem w dniu zwycięstwa Piotr czci to wydarzenie ucztą, na którą zaprasza wziętych do niewoli szwedzkich generałów. Zwracając się do nich, woła, podniósłszy kielich: „Piję za zdrowie tych, którzy mnie nauczyli sztuki zwyciężania”.

H. Troyat, *Piotr Wielki. Geniusz i szaleństwo*, Warszawa 2005, s. 109.

Źródło 2. Plan bitwy

Na podstawie: <https://pravoslavie.fm/interested/> [dostęp: 27.06.2025]

Rozstrzygnij, który fragment biografii cara Piotra I – A. czy B. – jest związany z bitwą przedstawioną w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0–1)

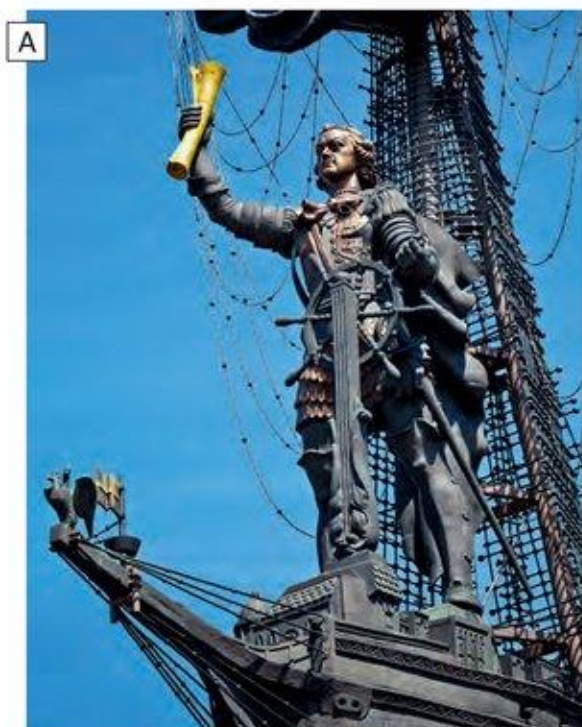
Źródło 1. Fragment biografii cara Piotra I

Przed nim jeden tylko książę ruski zapuścił się poza granice swojej ojczyzny [...]. Jeśli obywatelom Zachodu zagraniczne podróże pozwalają zaspokoić uprawnioną ciekawość, dla Rosjanina samo marzenie o przekroczeniu granicy jest już zdradą. [...]

Kiedy [...] car oznajmia swoje postanowienie Dumie, większość bojarów nie ukrywa osłupienia. [...] Chce [...] nauczyć się nowych rzemiosł [...]. W tym celu wielka misja skieruje się do Amsterdamu, do Berlina, do Wiednia, do Rzymu, do Kopenhagi, do Wenecji, do Londynu [...]. W wielkiej misji jedzie trzech ambasadorów [...]. Obok nich znajduje się 35 „ochotników”, którzy mają uczyć się od cudzoziemców. Pośród tych „ochotników” jest niejaki Piotr Michajłow. Pod tym przybranym nazwiskiem ukrywa się car. [...] [...] płynie do Amsterdamu. [...] Prosi [...], by mu ułatwi[ć] dostęp do wielkich warsztatów okrętowych Kompanii Wschodnioindyjskiej. [...] o wschodzie słońca idzie do pracy, gdzie operuje siekierą, strugiem, toporkiem [...].

H. Troyat, *Piotr Wielki. Geniusz i szaleństwo*, Warszawa 2005, s. 67–68, 75.

Źródło 2. Pomniki cara Piotra I

Rozstrzygnij, który pomnik – A czy B – powstał na pamiątkę „wielkiej misji”, o której mowa w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł oraz własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

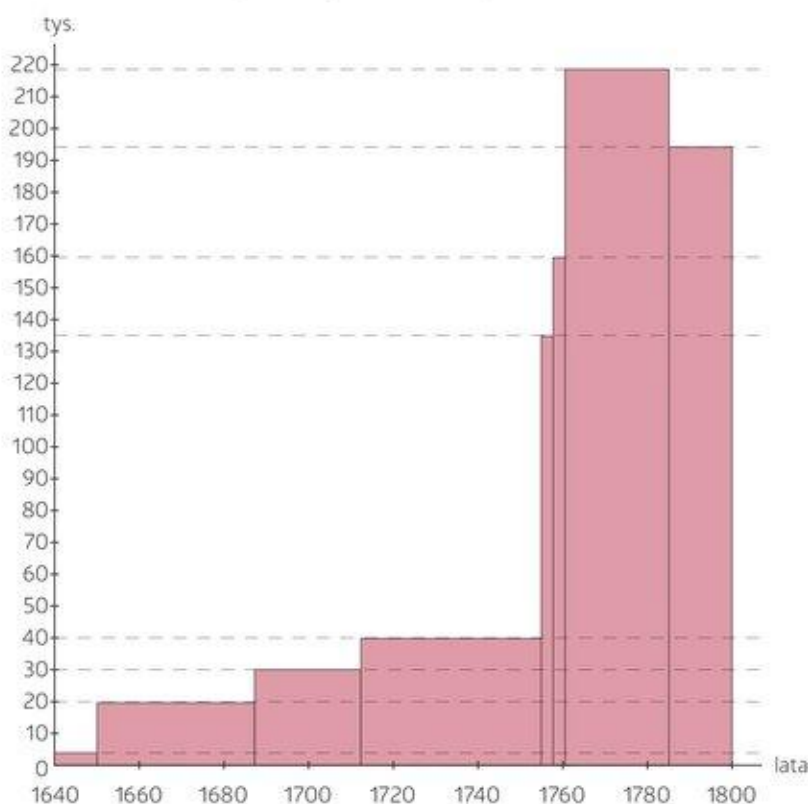
.....

.....

.....

Zadanie 20.

Źródło 1. Wykres. Liczebność armii pruskiej w okresie: I połowa XVII – koniec XVIII w.

Na podstawie: Z. Kozłowska, K. Zielińska, *Historia 2. Dzieje nowożytnie 1492–1815*, Warszawa 1994, s. 225.

Źródło 2. Fragment biografii władcy Prus

[...] epoka lat 1713–1786, rządy Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II, stworzyła podstawy pod rozwój militarystyki pruskiej [...].

[...] wojsko w ostatecznym rachunku było elementem polityki zagranicznej. Jedyne uzasadnienie dla takiej polityki utrzymywania w Prusach silnej armii czerpało się z dążenia do potęgi, do obalenia terytorialnego status quo [...].

[...] „Monarchia pruska pozostanie zawsze nie krajem, który ma armię, lecz armią, która ma kraj, w którym jak gdyby tylko kwaterowała”. Słowa te po raz pierwszy napisał już adiutant Fryderyka II [...].

S. Salmonowicz, *Fryderyk II*, Wrocław 1981, s. 52–53.

Zadanie 20.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy dane ze źródła 1. potwierdzają tezę postawioną przez adiutanta Fryderyka II, zacytowaną w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

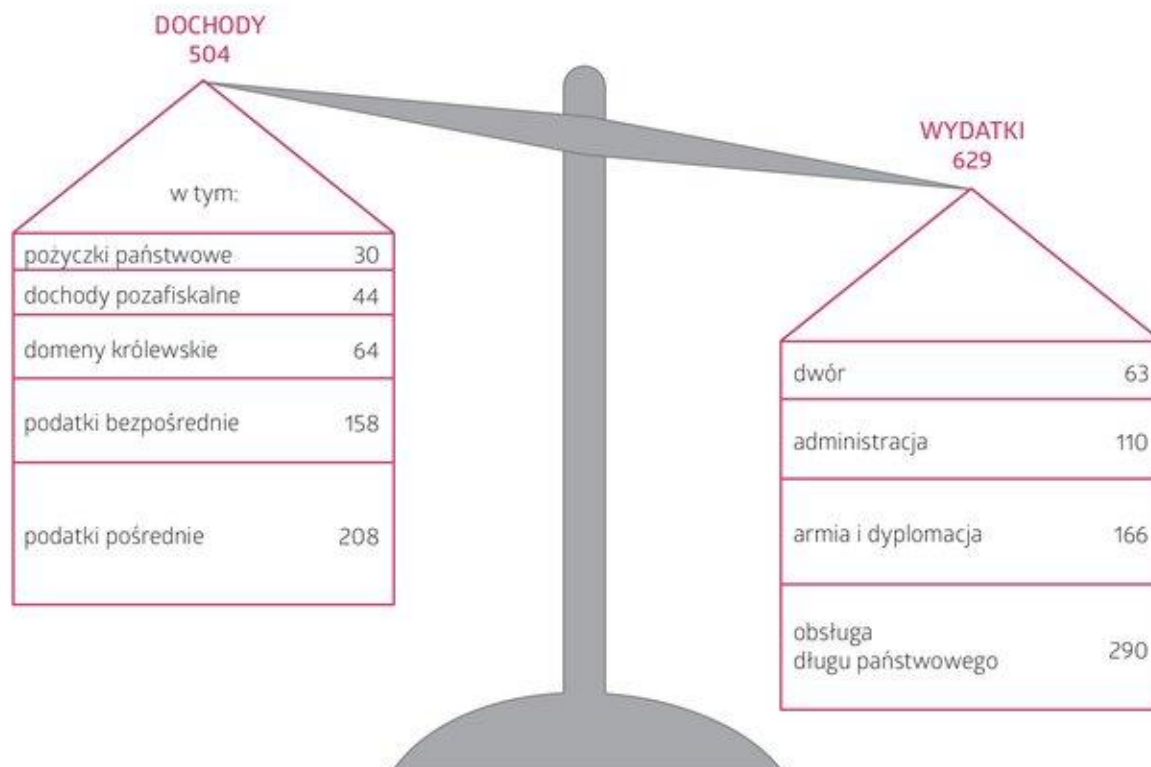
Zadanie 20.2. (0–1)

Podaj nazwy dwóch konfliktów zbrojnych, w których uczestniczyły Prusy w okresie największego rozrostu liczebnego swojej armii (źródło 1.).

-
-

Zadanie 21. (0–1)

Źródło 1. Budżet Francji w 1789 r. (w mln liwrów)

Na podstawie: T. Cegielski, K. Zielińska, *Historia. Dzieje nowożytne*, Warszawa 1994, s. 345.

Źródło 2. Fragment biografii króla Ludwika XVI

Zwykły rodzinny posiłek na kilka nakryć, kolacja bez udziału gości – to od 500 do 800 liwrów; niemało rodzin musiało żyć z takiej sumy przez okrągły rok. [...]

Do sum oficjalnie wydanych z okazji urodzin delfina dopłacono z „czerwonej księgi” 324 tys., gdy zaś urodził się drugi syn – 174 tys. Wciągano do księgi ogromne gratyfikacje i „wsparcia” dla arystokracji dworskiej, po 100 i 200 tys.; minister Sartines dostawał 200 tys. na spłacenie długów, wdowa po Maurepasie¹ – 166 tys. Ujawnienie „czerwonej księgi” po rewolucji było dla opinii wstrząsem.

[...] Wokół opozycji [...] skupiała się od lata 1787 r. coraz szersza opinia [...] wroga wobec królowej (w Operze powitano ją okrzykami: Oto Madame Déficit!) [...].

[...] Krążyły wciąż nowe pamflety pisane przez ludzi, którzy już wnet będą dziennikarzami rewolucji [...].

¹ Maurepas – premier Francji w latach 1776–1781

J. Baszkiewicz, *Ludwik XVI*, Wrocław 1983, s. 129, 193.

Rozstrzygnij, czy dane ze źródła 1. potwierdzają przedstawioną w źródle 2. powszechną wśród ludu francuskiego opinię dotyczącą głównej przyczyny problemów finansowych państwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22. (0–1)

Źródło 1. Fragment biografii króla Ludwika XVI

Zima [1784 r.] jest niezwykle surowa; biedacy odczuli ją wyjątkowo boleśnie. [...] Niestety, zima 1784 r. nie jest odosobnionym wybrykiem natury: otwiera ona całą serię złych lat [...]; surowe zimy, nieprzychylne dla rolnictwa wiosny i lata, zarazy niosące pomór bydła. Owce wyginęły, nie ma więc dość surowca dla przemysłu tekstylnego. A traktat celny z Anglikami zawarty w 1786 r. otworzył szeroko rynek francuski dla tańszych towarów angielskiego przemysłu. Rodzima produkcja staje w obliczu groźnej konkurencji i bezrobocia. Tylko że z okien wersalskiego pałacu trudno to wszystko dojrzeć [...].

J. Baszkiewicz, *Ludwik XVI*, Wrocław 1983, s. 166.

Źródło 2. Wykres. Ceny pszenicy i żyta we Francji w latach 1787–1790 (w liwrach za jeden setier¹)

Rozstrzygnij, czy źródła 1. i 2. zawierają dane dotyczące przyczyn wzrostu negatywnych nastrojów społecznych we Francji w okresie przed wybuchem rewolucji.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

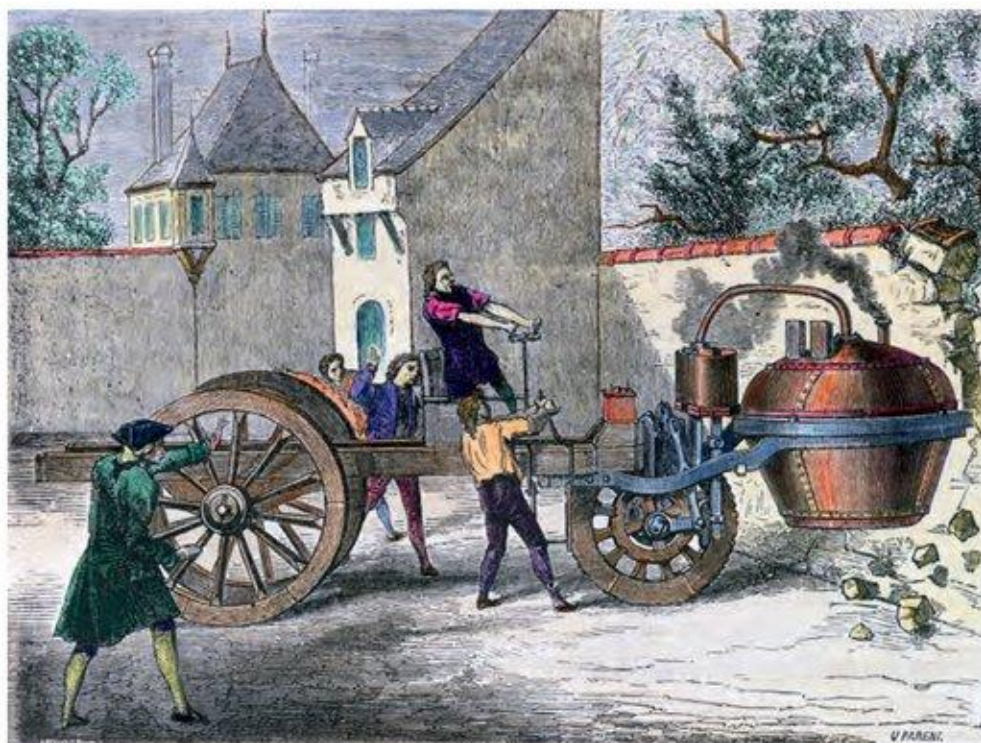
.....

.....

.....

Zadanie 23. (0–1)

Ilustracja przedstawiająca wehikuł skonstruowany przez Francuza Nicolasa-Josepha Cugnota

Podaj nazwę maszyny, której działanie wykorzystano w konstrukcji przedstawionego pojazdu, a także nazwisko konstruktora uznawanego za jej twórcę.

• •

Zadanie 24. (0–1)

Źródło 1. Fotografia Pałacu Królikarnia w Warszawie

Źródło 2. Fotografie wnętrz pałacowych

Rozstrzygnij, które wnętrze pałacu – A czy B (źródło 2.) – reprezentuje ten sam styl architektoniczny co budowla ukazana w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 25.

Źródło 1. Fragmenty tekstów źródłowych dotyczących wydarzeń z XVIII w.

Tekst A.

Wychodzi więc [...] z garnizonem krakowskim i 12 armatami całą artylerią miasta [...]. W drodze wzmocnił się brygadą jazdy [...] i brygadą Madalińskiego, który [...] nagłym marszem ku niemu ciągnął. [...] przyprowadzono 300 wieśniaków w kosy uzbrojonych [...]. [...] Polacy, postępując dalej aż do wzgórków [...], postrzegli Moskali [...]. [...] Gdy Zajączek i Madaliński, po trzykroć z jazdą swoją przypuszczając ataki, zawsze odpartymi byli, Kościuszko na czele wieśniaków [...] i jednego batalionu wojsk regularnych ruszył przeciw [...] kolumnie [nieprzyjaciela], która [...] złamaną i pobitą została.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 22, Warszawa 1959, s. 11–12.

Tekst B.

Zaraz po sygnale masowo chwyciła za broń ludność Starego Miasta. Ta dzielnica rzemieślnicza nie zawiodła. Tu od początku działał Jan Kiliński. Wybiegający ze swych kwater na Starym Mieście oficerowie rosyjscy ginęli prawie natychmiast na ulicach. Tłum wtargnął do sklepów rusznikarzy i błyskawicznie się dobroił.

[...] Poszczególne grupy wojsk rosyjskich, pozostałe w mieście, poddawały się lub ulegały szturmom zwycięzców [...]. [...] w ręce polskie dostała się rzecz bardzo cenna – archiwum ambasady rosyjskiej w Warszawie.

A. Zahorski, Warszawa w [...], Warszawa 1985, s. 86–87, 97.

Tekst C.

Zalecam przeto Komisjom Porządkowym Województw i Ziemi w całym kraju, aby następujące urządzenie [...] wydały: [...]

2-do. Że osoba wszelkiego włościanina jest wolna i że mu wolno przenieść się, gdzie chce, byleby oświadczył Komisji Porządkowej swego województwa, gdzie się przenosi, i byleby długi winne oraz podatki krajowe opłacił.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 22, Warszawa 1959, s. 18.

Tekst D.

Od tej strony jak jest szmulowska karczma, tam się niezmiernie nasi bronili, także przy rogatkach grochowskich, gdzie pułkownik Jasiński dowodził. Ach! Nieszczęśliwa godzina to była! Że do tego jeszcze postawiono przy moście praskim pana kapitana Barsa. Ten to głupiec kazał rogatki zamknąć, [...] ani kobiet, ani dzieci, ani bezbronnym puszczać do Warszawy nie chciał [...].

O godzinie 9 z rana zakończyła się ta nieszczęśliwa batalia, w której my przegraliśmy, gdzie powstał wielki płacz i niezmiernie narzekanie, żalując matki swych mężów, braci, swych synów [...].

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 22, Warszawa 1959, s. 33.

Tekst E.

Pospólstwo rozjątrzone do najwyższego postanowiło samo [...] wymierzyć sprawiedliwość. Wieczorem dnia tego samego więcej jak 10 wystawiono szubienic [...].

[...] zgryzą wpadli do więzienia i wywlekli mających być sprawiedliwości powierzonymi, a mianowicie [...] biskup wileński Massalski i kasztelan Czetwertyński byli wyprowadzeni.

[...] Wściekłość ludu była nie do opisania [...].

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 22, Warszawa 1959, s. 24.

Źródło 2. Obiekty związane z historią Warszawy

Zadanie 25.1. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W wydarzeniu, którego dotyczy tekst A., uczestniczył Wojciech Głowacki.	P	F
2.	Tekst C. to fragment aktu normatywnego dotyczącego uwłaszczenia chłopów.	P	F
3.	Wydarzenie opisane w tekście D. jest chronologicznie ostatnie ze wszystkich innych opisanych w pozostałych tekstach.	P	F

Zadanie 25.2. (0–1)

Do źródeł 2A i 2B przyporządkuj właściwe teksty.

Źródło 2A – tekst oznaczony literą

Źródło 2B – tekst oznaczony literą

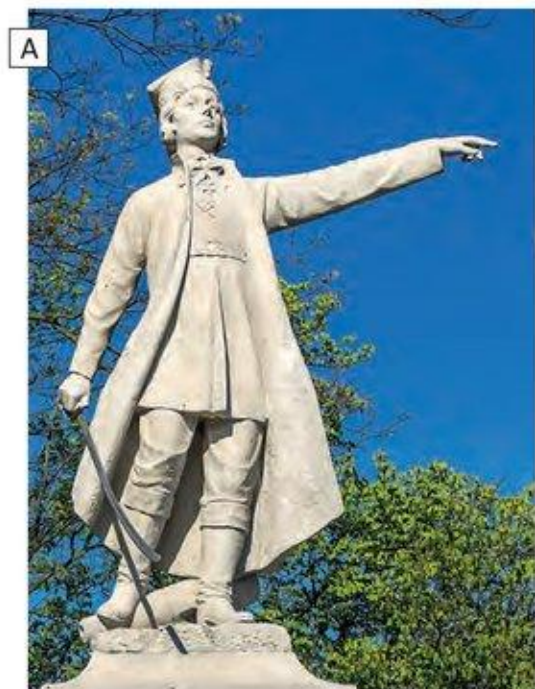
Zadanie 26. (0–2)

Na podstawie fragmentów biogramów oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – wpisz właściwe imię i nazwisko każdej postaci.

	Fragment biogramu	Imię i nazwisko postaci
A.	[...] pisarz, polityk [...], dokonał [...] reformy Akademii Krakowskiej. [...] Zwolennik reform ustrojowych, w czasie Sejmu Czteroletniego skupił wokół siebie grono pisarzy i publicystów o radykalnych poglądach. Grupa ta [została] nazwana przez przeciwników polit. Kuźnicą [...]. Oprócz wielu drobnych broszur napisał wówczas [...] <i>Do Stanisława Małachowskiego... Anonima listów kilka</i> oraz <i>Prawo polityczne narodu polskiego</i> [...]. Po wybuchu powstania [...] został bliskim współpracownikiem T. Kościuszki. [...] Po upadku powstania przedostał się do Galicji, gdzie został aresztowany. W więzieniu spędził prawie 9 lat [...]. J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 109–110.	
B.	[...] pedagog i pisarz polityczny. Od 1715 w zakonie ojców pijarów [...]. Był stronnikiem Stanisława Leszczyńskiego. Oprócz licznych utworów okolicznościowych napisał kilka poważnych traktatów, zwł. <i>O skutecznym rad sposobie...</i> Był wydawcą <i>Volumina Legum</i>, zbioru przywilejów król. i statutów oraz ustaw sejmowych. [...] W 1740 utworzył Collegium Nobilium. J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 113.	
C.	[...] pisarz polit., uczonec [...], został wykładowcą Akademii Zamojskiej. Był gorącym orędownikiem reform ustrojowych. Swoje projekty naprawy państwa przedstawił w <i>Uwagach nad życiem Jana Zamoyskiego</i> [...] opublikowanych już w czasie Sejmu Czteroletniego. [...] Po trzecim rozbiórce Polski zajął się działalnością naukowo-badawczą i gospodarczą. Był współzałożycielem [...] Towarzystwa Przyjaciół Nauk [...] i fundatorem jego siedziby [...]. Prowadził poszukiwania geologiczne, których efekty przedstawił [...] w pracy <i>O ziemiorództwie Karpatów...</i> J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 283.	

Zadanie 27. (0–2)

Pomniki Tadeusza Kościuszki – **A** w Szydłowcu, **B** w Waszyngtonie

Wyjaśnij, jakie wydarzenia upamiętniają oba pomniki oraz w jaki sposób wpłynęło to na prezentację postaci Tadeusza Kościuszki. W odpowiedzi odwołaj się do źródła.

Pomnik A.

Pomnik B.

Zadanie 28. (0–1)

Źródło 1. Satyra polityczna, XVIII w.

Chwała Bogu, już znamy treść głównej nauki,
Którą nam ogłaszają najjaśniejsze druki.
Jeśli chcesz w potomności zostać znakomitym,
Sobie i swoim rozdaj po talarze bitym.

Ksiądz biskup Kossakowski dla szczególnej cnoty
Od wielkiej Katarzyny odbierze klejnoty,
A wy, drobniejsze szelmy, że mniej jadu macie,
Po osiem złotych tylko weźmiecie w zapłacie.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 22, Warszawa 1959, s. 4.

Źródło 2. Talar, rewers, XVIII w.

Objaśnienie napisów (tłumaczenie z łaciny):

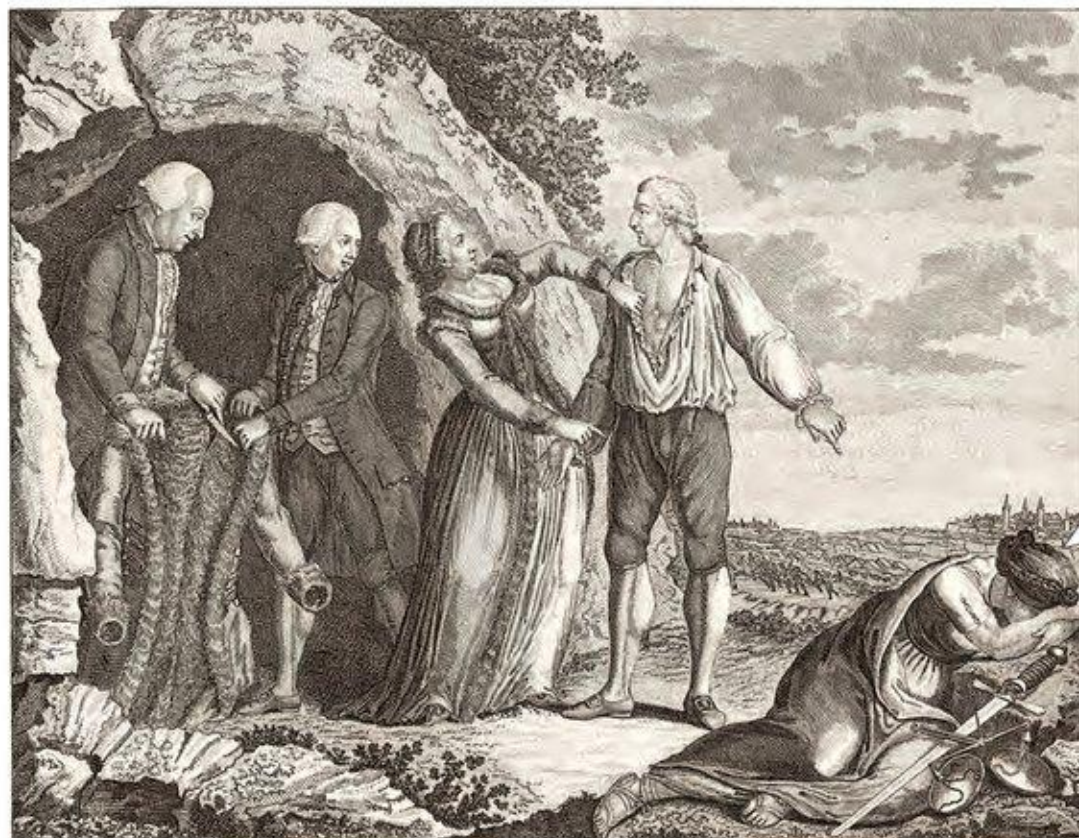
W środku wieńca: Obywatelom, których miłość kraju powodowała, że starali się bronić wolności polskiej spiskiem z dnia 3 maja 1791 zniszczonej, Rzeczpospolita powstająca.

W otoku: Wdzięczność dla współobywateli. Przykład dla potomności.

Udowodnij, że talar, o którym mowa w źródle 1., został przedstawiony w źródle 2.

Zadanie 29. (0–3)

Alegoria rozbioru Rzeczypospolitej, prawdopodobnie autorstwa Daniela Chodowieckiego, XVIII w.

bogini
Temida

Wyjaśnij przesłanie rysunku, rozpoznając przedstawione postaci i interpretując symbole graficzne.

Zadanie 30. (0–15)

Opracuj poniższy temat. Twoja wypowiedź powinna liczyć minimum 300 wyrazów.

Wojny, które Rzeczpospolita prowadziła w XVII w., przyczyniły się do kryzysu państwa. Z zajmij stanowisko wobec powyższej tezy oraz je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Wskazówki do opracowania tematu

Wstęp

1. Określ zasięg terytorialny i zakres chronologiczny zagadnienia zawartego w temacie.

2. Podaj, z jakimi państwami Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII w., oraz przedstaw zmiany terytorialne powstałe w wyniku tych wojen.

ciąg dalszy na s. 92

3. Zajmij stanowisko wobec tezy postawionej w temacie.

Rozwinięcie

Uzasadnij swoje stanowisko, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

4. Scharakteryzuj aspekt społeczno-gospodarczy.

A. Scharakteryzuj sytuację demograficzną w Rzeczypospolitej po wojnach w XVII w.

B. Scharakteryzuj sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej po wojnach XVII w.

C. Wyjaśnij wpływ wojen na kryzys monetarny Rzeczypospolitej.

5. Scharakteryzuj aspekt kulturowy.

A. Scharakteryzuj zmiany w oświacie, które nastąpiły w wyniku wojen XVII w.

B. Wyjaśnij, jakie zmiany w mentalności szlachty zaszły pod wpływem wojen XVII w.

6. Scharakteryzuj aspekt polityczny.

A. Scharakteryzuj kryzys funkcjonowania sejmów.

B. Wyjaśnij, jak doszło do anarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej.

C. Wyjaśnij, jak szlachta zareagowała na projekt reform króla Jana Kazimierza Wazy.

D. Przedstaw wpływ rokoszu Lubomirskiego na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej.

Zakończenie

7. Podsumuj rozważania.

A. Wymień uwzględnione w pracy aspekty świadczące o kryzysie państwa.

B. Zastanów się, czy Rzeczpospolita miała szansę na wydostanie się z kryzysu, do którego doszło w wyniku wojen w XVII w.

XIX WIEK

Zadanie 1. (0–3)

Jacques-Louis David, *Napoleon przekraczający Przełęcz św. Bernarda w 1800 r.*, obraz z 1801 r.

Wyjaśnij propagandowe przesłanie obrazu. W odpowiedzi odwołaj się do elementów obrazu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Źródło 1. Fragmenty biografii Napoleona

Fragment A.

Wkrótce po tym nieoczekiwanym awansie młody generał spotkał się po raz pierwszy z wdową po straconym jakobinie [...] i zakochał się w niej. [...] była o sześć lat starsza od niego [...] i w stosunku do Bonapartego nie żywiła zbyt płomiennych uczuć. Z jej strony było to raczej wyrachowanie. [...] Napoleon był dobrze widziany i zajmował wysokie stanowisko. [...] Zażądał, aby ślub odbył się natychmiast. [...] 9 marca [...] odbyły się zaślubiny, a w dwa dni później – 11 marca – Napoleon pożegnał się z żoną i wyjechał na wojnę.

E. Tarle, *Napoleon*, Kraków 1991, s. 27–28.

Fragment B.

[...] w Katedrze Świętego Stefana [...] w obecności [...] rodziny [...], dworu, ciała dyplomatycznego, najwyższych dygnitarzy i generałów odbył się uroczysty akt zaślubin [...]. Co prawda dostojna oblubienica nie widziała swego małżonka ani przedtem, ani w dzień ślubu, gdyż Napoleon uważał za zbyt ciężkie osobiście fatygować się [...] z takiej okazji jak własny ślub. Dwór [...] od razu pogodził się z tym faktem.

E. Tarle, *Napoleon*, Kraków 1991, s. 255.

Źródło 2. Medal wybity na pamiątkę zaślubin

Tłumaczenie
napisu na rewersie:
Napoleon imperator i król;
Maria Ludwika Austriaczka

Zadanie 2.1. (0–1)

Rozstrzygnij, który fragment biografii – A. czy B. – dotyczy zaślubin upamiętnionych na medalu (źródło 2.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.2. (0-1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Do wydarzenia upamiętnionego medalem (źródło 2.) doszło przed bitwą pod

- A. Trafalgarem. B. Austerlitz. C. Wagram. D. Lipskiem.

Zadanie 2.3. (0-1)

Wyjaśnij, do jakich wzorców kulturowych nawiązuje źródło 2. W odpowiedzi odwołaj się do elementów graficznych medalu.

.....

.....

.....

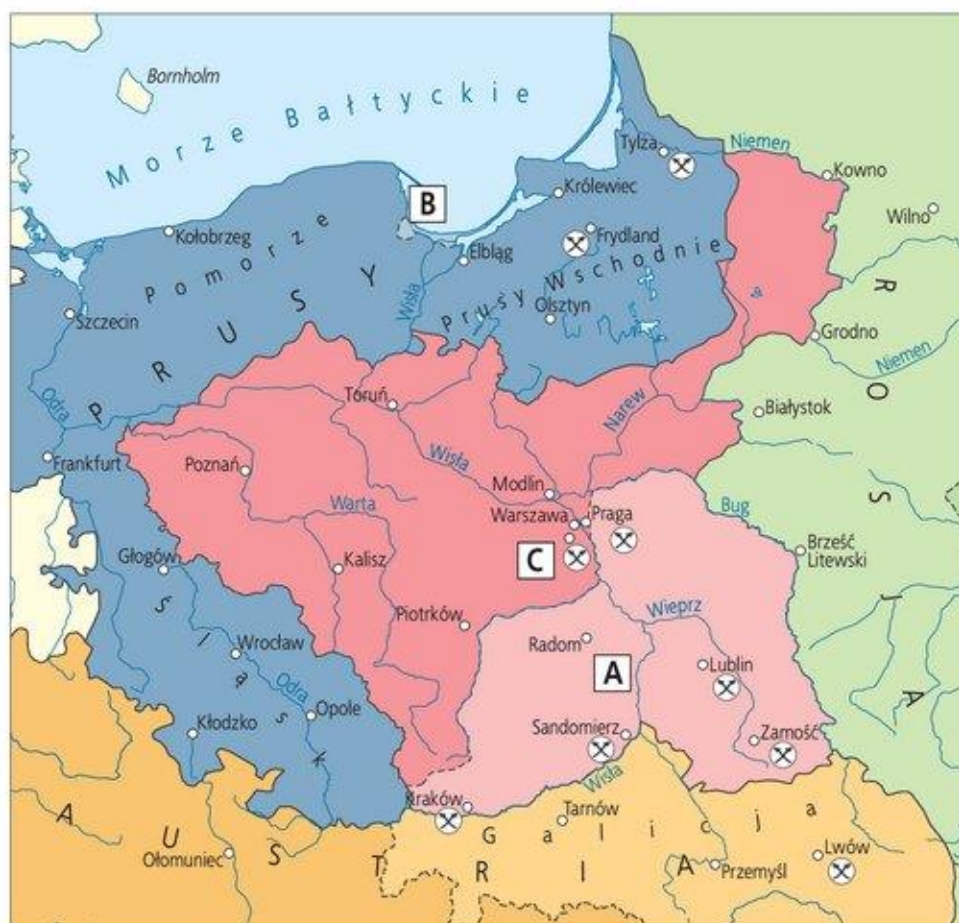
.....

.....

.....

Zadanie 3. (0-2)

Mapa. Księstwo Warszawskie

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Terytorium zaznaczone na mapie literą A zostało przyłączone do Księstwa Warszawskiego na mocy pokoju podpisanego w Tylży.	P	F
2.	Na obszarze jednostki terytorialnej zaznaczonej literą B stacjonowało wojsko francuskie.	P	F
3.	W miejscowości zaznaczonej literą C rozegrała się bitwa, w której oddziałami polskimi dowodził książę Józef Poniatowski, a austriackimi – arcyksiążę Ferdynand Karol d'Este.	P	F

Zadanie 4. (0–1)

Źródło 1. Obraz Marcella Bacciarellego, *Nadanie konstytucji [...]*

Źródło 2. Fragmenty dwóch konstytucji

Fragment konstytucji A.

Art. 4. Znosi się niewola. Wszyscy obywatele są równi przed obliczem prawa. [...]

Art. 5. Korona książęca [...] jest dziedziczną w osobie Króla [...], jego potomków, dziedziców i następców [...].

Art. 6. Rząd jest w osobie króla. On sprawuje w całej swojej zupełności urzędowanie władzy wykonawczej. [...]

Art. 7. Król może zdać na wicekróla część swojej władzy, której jemu samemu przez siebie sprawować nie będzie się podobało.

Art. 8. Jeżeli królowi nie podoba się mianować wicekróla, mianuje prezesa rady ministrów.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 27, Warszawa 1958, s. 7.

Fragment konstytucji B.

Art. 3. Korona [...] jest dziedziczną w osobie naszej i naszych potomków, dziedziców i następców [...]. [...]

Art. 5. Król w przypadku swojej nieprzytomności¹ mianuje namiestnika [...]. [...]

Art. 17. Prawo rozciąga swą opiekę zarówno do wszystkich obywateli bez żadnej różnicy stanu i powołania. [...]

Art. 29. Urzędy publiczne, cywilne i wojskowe nie będą mogły być sprawowane [jak] tylko przez Polaków.

¹ nieprzytomność – tu: nieobecność

M. Szczaniecki, *Wybór źródeł do historii państwa i prawa w dobie nowożytnej*, Warszawa 2001, s. 38–40.

Rozstrzygnij, nadanie której konstytucji (A czy B ze źródła 2.) ukazano na obrazie (źródło 1.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–1)

Źródło 1. Dekret cesarski, XIX w. [fragment]

§ 5. Handel towarami angielskimi jest zakazany i wszelki towar należący do Anglii albo pochodzący z jej fabryk i jej kolonii jest uznany jako podlegający zajęciu. [...] § 7. Żaden okręt przybywający wprost z Anglii albo z kolonii angielskich, albo który tam był od czasu ogłoszenia tego dekretu, nie będzie przyjęty w żadnym porcie.

Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa 1998, s. 152.

Źródło 2. Burmistrz Lejdy do podprefekta w Hadze, 1811 r. [fragment]

Ze wszystkich miast Holandii Lejda może najbardziej ucierpiała [...]. Wskutek wstrzymania żeglugi przez wojnę ustał wszelki wywóz do Wielkich i Małych Indii, na Bliski Wschód i w ogóle cały eksport morski. Trudność zdobycia surowców, utrudnienia celne, wreszcie import manufaktury niemieckiej [...] szkodzą bardzo fabrykom, ich upadek pociąga rozkład miasta [...], ludność nadzwyczajnie zmalała, znaczna liczba [bezrobotnych] robotników opuściła miasto, inni są na utrzymaniu przytułków.

Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa 1998, s. 153.

Rozstrzygnij, czy źródło 2. dotyczy skutków decyzji, o których mowa w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

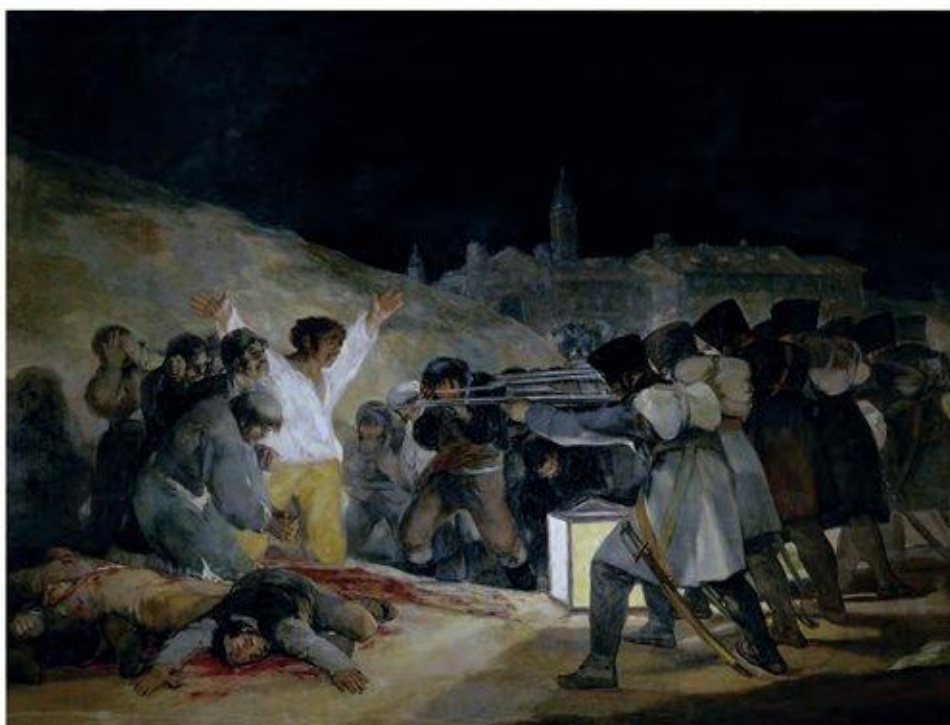
Zadanie 6.

Źródło 1. Fragment relacji Kajetana Wojciechowskiego, uczestnika wojen napoleońskich

Tegoż samego dnia rozdano żołnierzom [...] karabinki i ostre ładunki [...] i poprowadzeni zostaliśmy [...] w [...] góry. Drugiego dnia pochodu już widzieliśmy [...] górali na skałach, którzy wykrzykując obcym językiem, do nas strzelali. [...] zdawało nam się, iż uśmierzenie owych tak nam łatwo przyjdzie [...]. [...] tegoż samego miesiąca nastąpiła walna bitwa [...], której skutkiem było rozbicie całej armii [nieprzyjaciela] [...]. [...] Korpusy [...] dostały rozkaz ścigania [nieprzyjaciela] umykającego przez Guadalajara ku Madrytowi. [...] za nadejściem piechoty francuskiej cały porządek w kąt poszedł. Mieszkania prywatne i świątynie pańskie, stojąc otworem, wystawione zostały na łupiestwo rozhukanego żołdactwa. Tam żołnierze odurzeni trunkiem, poprzebierani w kościelne szaty, [...] przy pochodniach i świetle nosili po ulicach święte naczynia napelnione winem, a obchodząc z nimi cały obóz, wyśpiewywali pieśni wszeteczne. [...] I jakże naród [nieprzyjaciela] nie miał mieć pobudki do tej nieubłaganej zemsty, którą zaprzysiągł Francuzom. Nie mając zawsze sił dostatecznych do walczenia w otwartym polu, postronnie i po kryjomu mordował ofiary winne czy niewinne [...].

D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Z archiwum Klio*, t. 2, Gdańsk 2001, s. 159–160.

Źródło 2. Obraz Francisca Goi

Zadanie 6.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 1. i źródło 2. dotyczą tego samego okresu wojen napoleońskich. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł oraz do własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij, jak autor wspomnień ocenia postawę miejscowej ludności.

.....

.....

.....

Zadanie 6.3. (0–1)

Podaj nazwę formy walki z najeźdźcą, o której mowa w źródle 1.

.....

Zadanie 7. (0–2)

Źródło 1. Fragmenty biografii Napoleona Bonaparte

Fragment A.

Długi szereg złożonych karet wiozący dworzan, dygnitarzy, generałów, papieża i kardynałów posuwał się z pałacu do katedry. [...]

Tego dnia padło z czyichś ust słynne zdanie, które legenda historyczna przypisuje różnym osobom, a które podobno wyrzekł jeden stary republikanin [...]. Kiedy cesarz zwrócił się do niego z zapytaniem, czy mu się podoba ta uroczystość, odpowiedział: „Niezmiernie, Wasza Cesarska Mość. Żałuję tylko, że nie ma tu w tej chwili owych trzystu tysięcy ludzi, którzy oddali głowy za to, aby uniemożliwić takie ceremonie”.

E. Tarle, *Napoleon*, Kraków 1991, s. 155–156.

Fragment B.

Wciąż powracało pytanie: co robić dalej? Pożar [...] nie pozabawił go wszystkich zapasów [...]. Lecz próby zaprowiantowania wojska poza obrębem miasta nie udawały się. Wśród żołnierzy rosły zastępy maruderów [...], dyscyplina ulegała rozprężeniu. [...] Napoleon [...] wyczuwał, że podstawy, na których opiera się jego wielkie [państwo], nie są dość mocne, a „sprzymierzeńcy” – nie do tego stopnia pewni, by mógł na dłuższy czas opuścić Europę i zakopać się w śniegach [...]. Napoleon [...] rozstał się z armią i pozostawiając dowództwo Muratowi, odjechał [...].

E. Tarle, *Napoleon*, Kraków 1991, s. 312, 332.

Fragment C.

[...] Napoleonowi przyszła nowa myśl do głowy. Możliwe, że podszeptał mu ją brat Lucjan. Mianowicie, każe żołnierzom schwytać część uciekających członków Rady i sprowadzić z powrotem do pałacu. [...]

Wieczorem w jednej ze słabo oświetlonych sal Pałacu Saint-Cloud Rada Starszych bez dyskusji uchwaliła dekret o powierzeniu władzy trzem [osobom] [...]. [...] Bonaparte nie chciał jeszcze w tym momencie zostać formalnie jedynym władcą republiki [...].

E. Tarle, *Napoleon*, Kraków 1991, s. 87.

Źródło 2. Niemiecki rysunek satyryczny przedstawiający karierę Napoleona Bonaparte

Przyporządkuj fragmenty biografii Napoleona Bonaparte (źródło 1.) do właściwych miejsc na rysunku (źródło 2.).

Fragment A.:

Fragment B.:

Fragment C.:

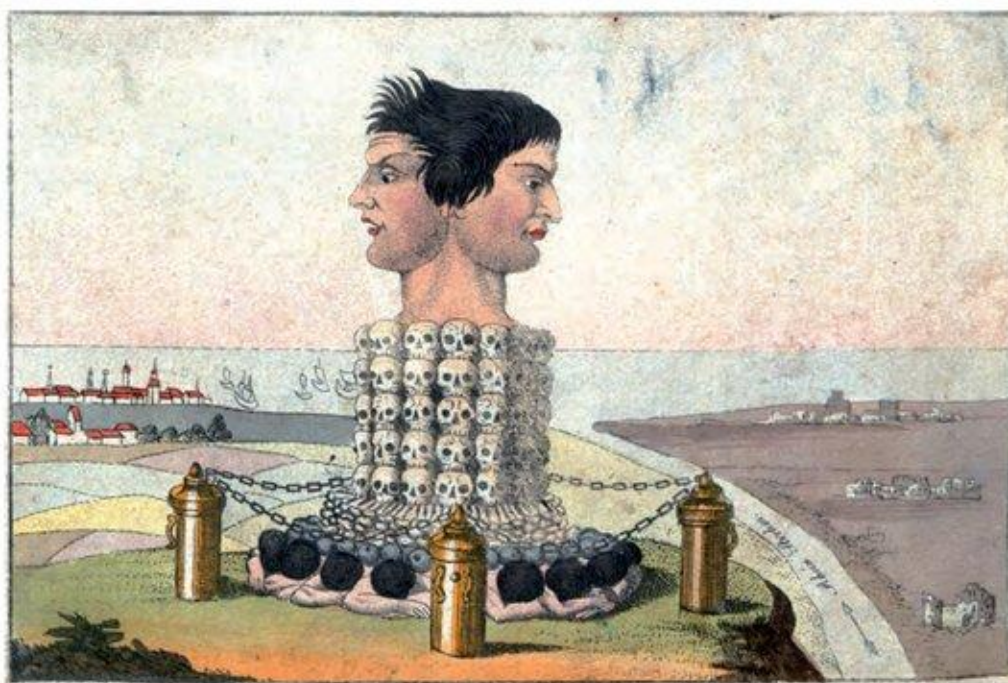
Zadanie 8. (0–1)

Źródło 1. Fragment eseju historyka Andrzeja Zahorskiego

Została po nim legenda i antylegenda. W ich ujęciu rysuje się jako prekursor postępu [...] bądź jako antychryst [...]. Dla jednych jest kontynuatorem, dla drugih pogromcą rewolucji. [...] dzieje jego stanowią okres wielkich postępowych zmian [...]. Rządy jego zapłodniły wyobraźnię mas ludzkich, bo [...] przetłumaczył milionom prostych ludzi dostępne dotychczas tylko dla elity umysłowej idee Wielkiej Rewolucji Francuskiej. Przetłumaczył je na język codziennej praktyki wyrażający się w kodeksie, ujednoliceniu miar i wag, w zmianie położenia chłopstwa [...]. [...] jedni uważać będą [...], że obrał drogę zbrodni i klęski, a inni wywodzić będą, iż był [...] dobroczyńcą ludzkości, [...] „człowiekiem wieku” [...].

Europa i świat w epoce napoleońskiej, red. M. Senkowska-Gluck, Warszawa 1988, s. 88–89.

Źródło 2. Rysunek satyryczny, XIX w.

Rozstrzygnij, którą z opinii o Napoleonie przedstawionych w źródle 1. ilustruje źródło 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

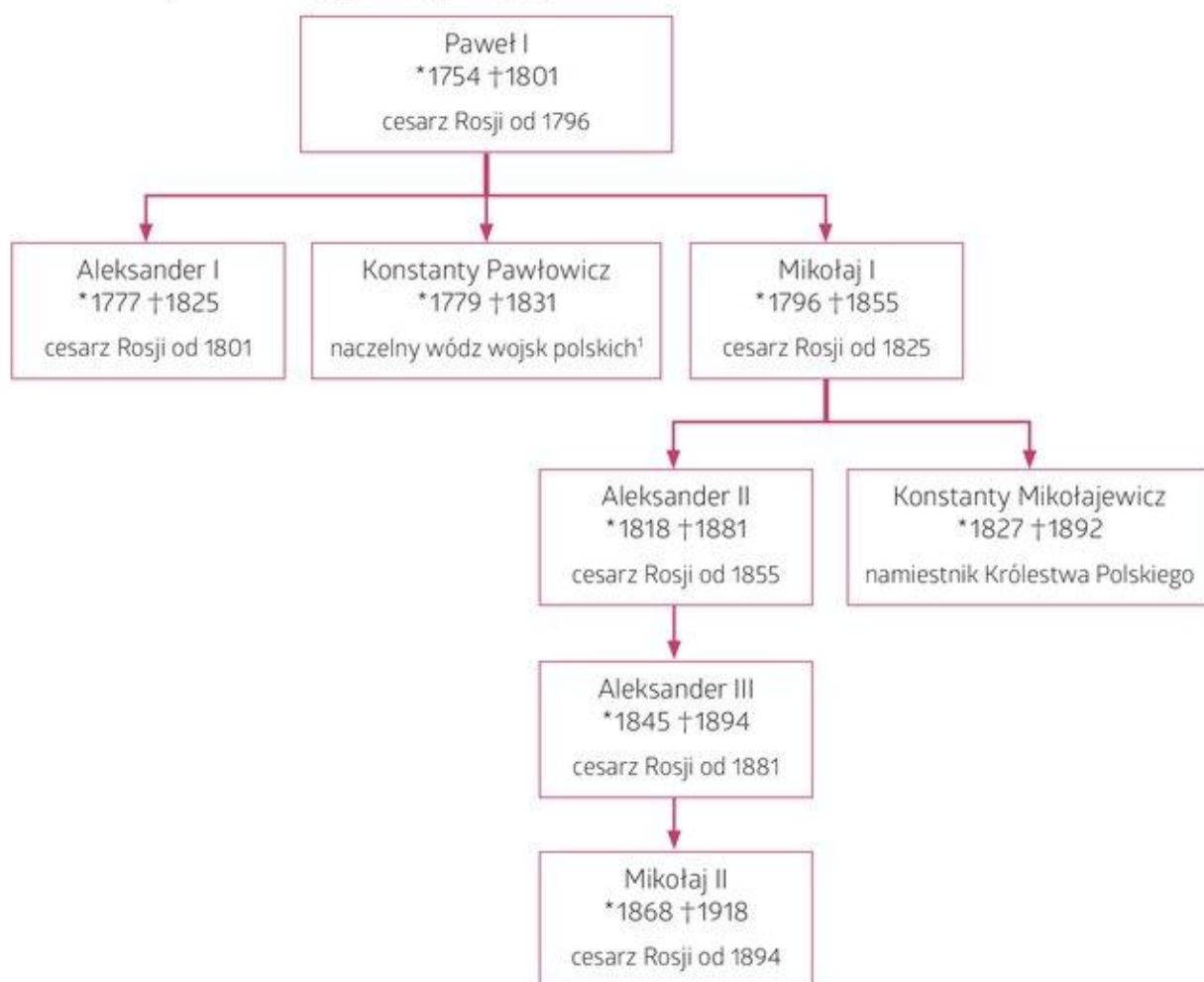
.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–3)

Źródło 1. Fragment tablicy genealogicznej dynastii Romanowów

* – rok urodzenia

† – rok śmierci

¹ armii Królestwa Polskiego

Na podstawie: *Dynastie Europy*, red. A. Mączak, Wrocław 2003, s. 366.

Źródło 2. Opisy wydarzeń w Warszawie, XIX w.

A. *Pamiętnik Juliana Ursyna Niemcewicza 1809–1820 [fragment]*

Przybył król (A) najprzód do Mokotowa, gdzie się przebrał [...]. Wsiadł potem na konia i przez triumfalną bramę, witany od władz, wjechał do miasta.

Rozkaz wielkiego [księcia] [...] (B), żeby ludzi nie puszczać, sprawił, że okrzyki nie były tak głośne, jak być mogły, przecież widok króla w polskim mundurze, z Orderem Orła Białego, miły widok sprawiał w oczach Polaków [...]. [...]

Na dziedzińcu saskim przez półtorej godziny patrzył na przeciągające przed nim wojsko polskie [...].

Po wystawionych amfiteatrach siedziało 2500 szkolnej młodzieży [...], dalej tłum sierot [...] wykrzykujący: Viwat król polski! [...].

[...] Odpowiedział król, [...] oświadczając, że szczęście Polaków będzie miał za największą nagrodę, że dzień ten był najpiękniejszym [dniem] życia jego.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 27, Warszawa 1958, s. 19–20.

B. Fragment opracowania

W ciepły wiosenny wieczór 22 maja [...] tłumy wyległy na ulice miasta. Krakowskie Przedmieście, Nowy Świat [...] przystrojono flagami, [...] wykańczano bramy triumfalne. Policja i wojsko oczyszczały jezdnię z tłoczących się gapiów. W Warszawie oczekiwano przybycia nowego cara (C) [...]. [...] po 25 latach ostrego, żandarmskiego terroru następowały jak gdyby łżejsze czasy. [...] Mignęły mundury eskorty, liberie woźniców, salutująca sylwetka monarchy, który zdążył do Belwederu. Zaciekawiony lud wołał: „Niech żyje!” [...]. [...] Car [...] paradował w ułańskim mundurze [...]. [...] Zebrany w Łazienkach przedstawicielom szlachty [...] powiedział dość ostro: „To, co mój ojciec (D) zrobił, dobrze zrobił”. Polska zostać ma na zawsze pod władzą Rosji. Car gotów jest okazać łaskę Polakom, ale w potrzebie umie karać, i to surowo. „Żadnych marzeń, panowie, żadnych marzeń” – powtarzał parokrotnie z naciskiem.

S. Kieniewicz, *Warszawa w [...]*, Warszawa 1983, s. 37–38.

Przyporządkuj członków rodziny Romanowów (źródło 1.) do postaci opisanych i zaznaczonych w tekstach literami A, B, C, D (źródło 2.).

Postać oznaczona w tekście literą A to:

Postać oznaczona w tekście literą B to:

Postać oznaczona w tekście literą C to:

Postać oznaczona w tekście literą D to:

Zadanie 10. (0–1)

Źródło 1. Fragment artykułu gen. Wojciecha Chrzanowskiego, XIX w.

Lecz z powodu nieposłuszeństwa i nieobecności generała Krukowieckiego nie było, gdy nadeszła stanowcza chwila, żadnej w rezerwie piechoty. Stał jednak na polach [...] w odwodzie cały korpus jazdy Łubieńskiego [...]. [...] Lecz Łubieński nie przybywa [...], a nawet przybyć nie myśli. [...] Nieposłuszeństwo to i Krukowieckiego zapewne nie miałooby miejsca, a bitwa byłaby może stanowczo wygraną, gdyby generał Chłopicki był wodzem *de iure*¹. Łubieński nie przybywa, a tymczasem chwila stanowcza mija i minęła bezpowrotnie. [...] Zacięty bój trwa [...].

[...] Obie dywizje [...] walczą z nadzwyczajnym męstwem – przed frontem ich pada dwa razy z zabitym koniem generał Chłopicki, płaszcz jego przeszyty kulami, sam raniony lekko kartaczem. Na koniec, nie mogąc doczekać się pomocy, sam pędzi [...] przyspieszyć nadejście rezerw, zdawszy dowództwo [...]. [...] Pędząc szosą [...] pod Słup Żelazny, gdzie stał sztab główny, dowiaduje się, że Łubieński nie chce go słuchać, nie chce uderzyć, a równie nieposłuszny Krukowiecki jeszcze jest w Białolece. [...]

Chłopicki, widząc wydarte sobie prawie z ręki zwycięstwo przez nieposłuszeństwo dwóch generałów, [...] zapragnął śmierci. Lecz przede wszystkim, pomny na obowiązek wodza, wraca na plac boju wstrzymać ile możności i jak najdłużej odwrót [...]. Już dobiega do swojej kolumny [...], gdy granat pęka pod jego koniem, rani mu ciężko obie nogi i obala go wraz z koniem na ziemię. Ranionego generała odnoszą na Pragę.

¹ *de iure* – z mocy prawa, formalnie

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 11.

Fragment mowy księdza Kazimierza Aleksandra Pułaskiego podczas uroczystości zorganizowanej przez Towarzystwo Patriotyczne w Warszawie, 1831 r.

Cóż nazwiemy dobrem ludzkości? Najwyższe, jakiego człowiek osiągnąć może oświecenie, najmniej krępowana wolność, najdalej, jak być może, zaprowadzona równość [...]. [...] Chwała wam, Francuzi, żeście pamiętnym dziełem lipcowym wywołali te rozumowania. Nieraz nad brzegami Wisły Wasi [...] przyjaciele i bracia pytają się między sobą: gdzie się podziało męstwo synów Francji, czemuż nie biegną na pomoc walecznym, co tak mordercze z despotyzmem staczają walki? Czyż egoizm spokrewnił się z wolnością? [...] Mielizby Francuzi zamknąć serce głosowi poświęcenia i przestać na samym tylko współczuciu w wyrazach? [...] Polegli towarzysze Francuzów w bojach przywodzą nam na pamięć przeszłe czasy i wierzyć każą, że najściślejsze na ziemi pokrewieństwo pojąć, tak mocno łączące Francuzów z Polakami, rozerwane być nie może [...].

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 30, Warszawa 1958, s. 21.

Zadanie 11.1. (0–1)

Podaj, do jakiego wydarzenia we Francji nawiązał autor mowy, sugerując, że Francuzi zainspirowali Polaków do walki, oraz wyjaśnij przyczyny tego wydarzenia.

Wydarzenie:

Przyczyny wydarzenia:

Zadanie 11.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie wspólne walki Francuzów i Polaków wspomina autor w ostatnim zdaniu cytowanej mowy.

.....
.....
.....

Zadanie 11.3. (0–1)

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Mowę wygłoszono w czasie uroczystości przygotowanej przez organizację, do której należał

- A. Adam Jerzy Czartoryski.
- B. Wincenty Niemojowski.
- C. Joachim Lelewel.
- D. Jan Krukowiecki.

Zadanie 12. (0–3)

Rysunek satyryczny z XIX w. *Najnowocześniejszy Paganini – Mikołaj I*

Niccolò Paganini – włoski skrzypek, dyrygent i kompozytor, wystąpił podczas uroczystości koronacyjnych cara Mikołaja I w Warszawie.

Wyjaśnij przesłanie rysunku, interpretując jego symboliczne treści.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (0–1)

Źródło 1. Litografia Frédérica Sorrieu z serii *Powszechna, demokratyczna i społeczna republika*, 1848 r.

- 1 napis: Prawa Człowieka 2 pochodnia 3 korony 4 FRATERNITE – braterstwo

Źródło 2. Fragmenty *Marsza Mierosławskiego*, słowa pieśni z 1848 r.

Do broni, ludy, powstańmy wraz
I bratnią sobie podajmy dłoń.
Zetrzeć tyranów nadszedł już czas.
Wieniec wolności ozdóbmy skroń!
Hasłem do boju: Wolność i Lud.
Do broni, do broni, powstańmy wraz!
Zwalczyć tyranów wszak to nie cud.
Do broni, do broni, już nadszedł czas!
[...]

Precz z tytułami: książę i pan,
zetrzyjmy ślady haniebnych lat;
jeden Bóg, wiara i jeden stan,
i jedno miano: bliźni i brat.

Niechaj królewski zaginie ród,
do broni, do broni, powstańmy wraz!
[...]

Tych, co Sekwany kosztują wód,
i tych, co Wisły zalegli brzeg,
i ten znad Newy nieszczęsny lud
niech dziewiętnasty zjednoczy wiek.
Wszakżeśmy bracia, jeden nasz Bóg,
do broni, do broni powstańmy wraz!
[...]

A gdy ciemieżców zetrzemy ślad,
tyranom zgubny zadamy cios,
w jedną rodzinę zmienimy świat
i szczęsny ludom zgotujem los.

https://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Marsz_Mieroslawskiego/tekst [dostęp: 27.06.2025]

Rozstrzygnij, czy przesłanie źródła 1. odnajdujemy w treści źródła 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Mapa

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Państwo, którego terytorium zaznaczono na mapie literą A, pozostawało w unii personalnej z Cesarstwem Rosyjskim.	P	F
2.	Księstwo utworzone na terytorium oznaczonym literą B swoim zasięgiem terytorialnym obejmowało cały obszar III zaboru pruskiego.	P	F
3.	Jednostka terytorialna zaznaczona na mapie literą C została wcielona do zaboru austriackiego w 1848 r.	P	F

Zadanie 15.

Źródło 1. Dwa manifesty powstańcze [fragmenty]

Manifest A.

[...] Ludu Polski! Rewolucja [...] znosi wszelką pańszczyznę, czynsze i daniny – a zatem grunta, z których dotąd odrabialiście lub płaciliście jakie bądź powinności, są odtąd waszą bezwarunkową własnością [...].

Kto by was do pańszczyzny lub danin przymuszał, ten ukarany zostanie.

Tych, którzy gruntów nie posiadają – parobków, komorników, szczególnie walczących w szeregach Rzeczypospolitej, z dóbr narodowych po ukończonej walce o niepodległość [Rzeczpospolita] uposaży, dla rzemieślników zaś – warsztaty narodowe założy [...].

Rzeczpospolita Polska wszystkie przywileje szlacheckie i uciski znosi i wszystkich ludzi równymi stanowi.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 34, Warszawa 1958, s. 18–19.

Manifest B.

[...] K[omitet] C[entralny] N[arodowy] ogłasza wszystkich synów Polski, bez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnymi i równymi obywatelami kraju. Ziemia, którą lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od tej chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wieczystym. Właściciele poszkodowani wynagrodzeni będą z ogólnych funduszy Państwa. Wszyscy zaś komornicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju [...], otrzymują z dóbr narodowych dział obronionej od wrogów ziemi.

Do broni więc, Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni!

Źródła i materiały do nauczania historii, pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa 1998, s. 186.

Źródło 2. Fragment eseju Jerzego Łojka

Chłopskie powstanie [...] jest koronnym przykładem historycznej dezinformacji [...] uprawianej [...] przez „urzędową” historiografię w PRL. Próbowano przedstawić to wystąpienie jako zdrowy, społecznie „postępowy”, stanowiący wyraz świadomości „klasowej” włościństwa, spontaniczny ruch antyszlachecki. Tymczasem jest od dawna wyjaśnione, że ówczesne chłopstwo galicyjskie [...] było wprowadzone w błąd i podniecone celowo do wystąpień przez lokalną administrację austriacką.

J. Łojek, Kalendarz historyczny. Polemiczna historia Polski, Warszawa 1994, s. 313.

Zadanie 15.1. (0–1)

Podaj nazwy powstań narodowych, w czasie których ogłoszono manifesty A. i B. (źródło 1.).

Manifest A. – powstanie

Manifest B. – powstanie

Zadanie 15.2. (0–1)

Rozstrzygnij, który manifest ze źródła 1. – A. czy B. – został ogłoszony w czasie powstania związanego z wydarzeniami opisanymi w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 16.

Źródło 1. Fragment artykułu Romana Dmowskiego

Gdy uczeń siedzi w klasie, obserwuje go z katedry nauczyciel, badający nawet wyraz jego twarzy [...]. [...]

Wróciwszy do domu i zjadłszy obiad, chce wyjść na krótką przechadzkę [...]. [...] Na ulicy także musi się oglądać, czy nie idzie za nim który z nauczycieli lub młodszych wychowawców i czy jego zachowania nie obserwuje. Zresztą oglądanie się nie zabezpiecza, bo oprócz własnych nauczycieli jest śledzony przez pedagogów z innych szkół, przez policję, żandarmów i urzędników, i wojskowych. [...] Zdarza się, że jakiś czynownik¹ łapie ucznia rozmawiającego po polsku na ulicy, i choć to ma miejsce w Warszawie, gdzie mówienie po rosyjsku na ulicy nie obowiązuje, prowadzi go do władzy, nieomieszkującej dla przyzwoitości nałożyć kary. [...]

Jeżeli uczeń, idąc ulicą, niesie jakieś książki w ręku, jest narażony na to, że jaka urzędowa osoba zaczepi go i, w razie trafienia na książki polskie, pociągnie do odpowiedzialności przed władzą szkolną. [...]

Jeden z uczniów mieszkających na stacji [...] nosi miano starszego [...]. O wszelkich wykroczeniach kolegów ma on niezwłocznie zawiadamiać władzę gimnazjalną. Ma on czuwać nad tym, żeby koledzy jego [...] między innymi nie czytali polskich książek i nie rozmawiali między sobą po polsku. [...]

Uczeń mający brata lub krewnego, pociągniętego do odpowiedzialności za przestępstwo polityczne, w gimnazjum ulega prześladowaniu, wreszcie zmuszony jest do opuszczenia szkoły.

¹ czynownik – urzędnik

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 222–225.

Zadanie 16.1. (0-1)

Rozstrzygnij, czy źródła 1. i 2. dotyczą tych samych działań podejmowanych przez władze zaborcze. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16.2. (0-2)

Wyjaśnij cel działań podejmowanych przez władze zaborcze i na podstawie własnej wiedzy oceń ich skutki.

Cel:

Ocena:

.....

.....

.....

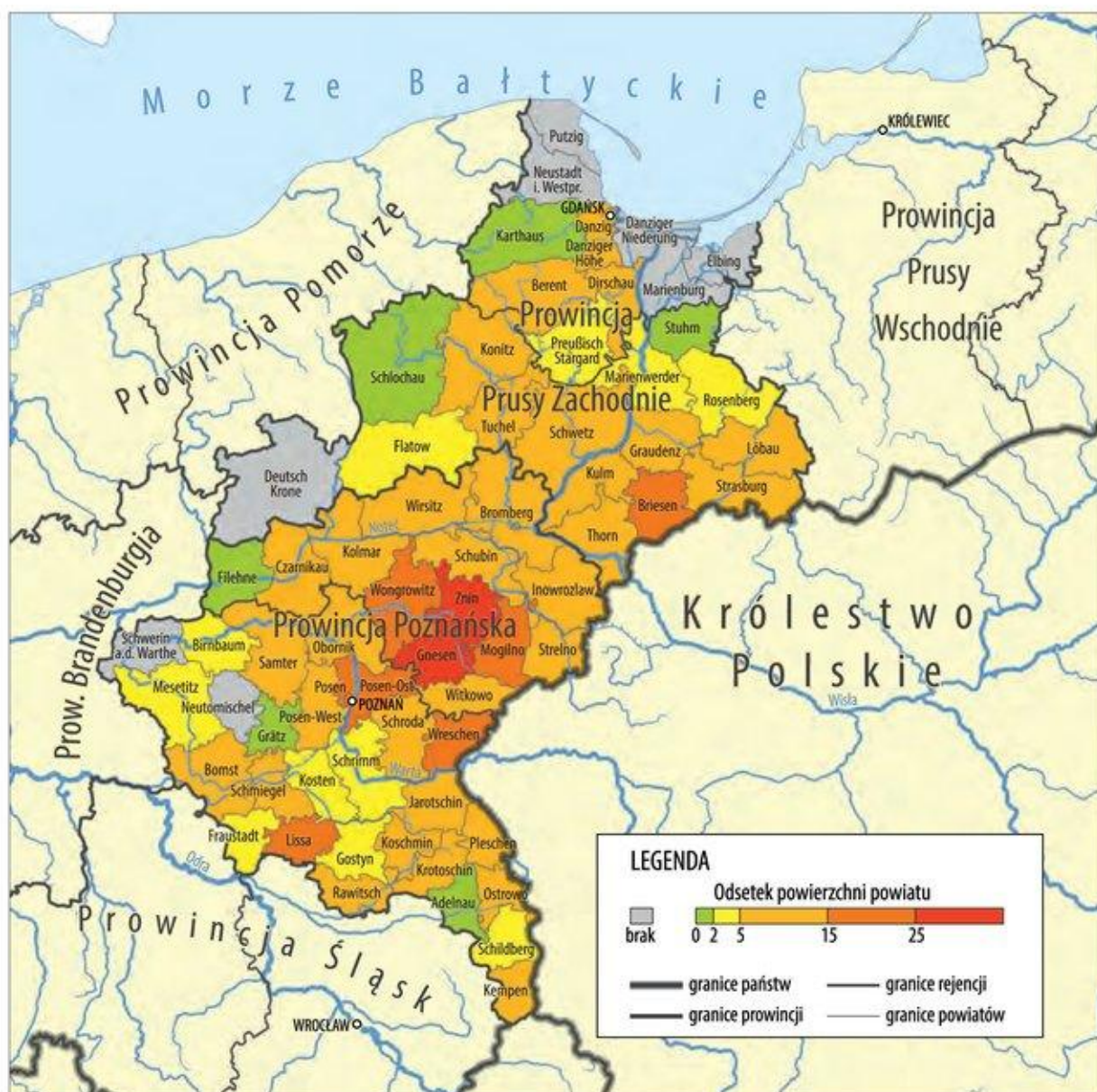
Zadanie 17. (0–2)

Źródło 1. Fragment przemówienia Ottona von Bismarcka w sejmie pruskim

Obecnie w rękach polskiej szlachty w Poznańskim znajduje się około 650 000 hektarów [...] [o szacunkowej wartości] 100 milionów talarów. Zapytać się teraz wypadnie, czy Prusy dla własnego i Niemiec dobra nie byłyby w możności wydać [...] owych 100 milionów talarów, aby nabyć za to dobra polskiej szlachty, mówiąc krótko, aby szlachtę wywłaszczyć. [...] dlaczegóż nie mogłoby państwo w pewnych okolicznościach, aby okupić swe bezpieczeństwo na przyszłość i uwolnić się od niepokoju [...], uciec się do tego środka? Nie wymaga się przecież rzeczy niesprawiedliwej, gdyż ma się płacić według pełnej wartości [ziemi], a panowie będą może bardzo zadowoleni, mogąc za otrzymane pieniądze zakupić sobie dobra w Galicji lub z tamtej strony granicy rosyjskiej, gdzie bardziej znajdują się u siebie; a pewno wielu z nich będzie wołało udać się do Paryża i Monaco.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 233.

Źródło 2. Mapa ukazująca wykup ziemi z rąk Polaków przez Niemców w latach 1886–1913

Podaj nazwę instytucji powołanej do realizacji przedsięwzięcia, o którym mowa w źródle 1., a następnie, wykorzystując dane ze źródła 2., oceń skuteczność jej działania.

Nazwa:

Ocena:

Zadanie 18. (0–1)

Źródło 1. Nowela sierpniowa wydana przez władze niemieckie w 1904 r. [fragment]

§ 13. Kto poza obrębem zabudowanej miejscowości zamierza wznieść bądź urządzić budynek mieszkalny, winien posiadać pozwolenie osiedleńcze, wydawane przez wydział powiatowy, w obrębie zaś miasta przez miejscowe władze policyjne.

§ 13b. W prowincjach poznańskiej i zachodniopruskiej należy pozwolenia osiedleńczego potąd odmawiać, pokąd nie zostanie przedstawione [przez petenta] poświadczenie prezesa rejencji¹, że dana osada nie sprzeciwia się celom ustawy [...] z 1886 r.

¹ rejencja – jednostka administracyjna

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 235.

Źródło 2. Fotografia wykonana w zaborze pruskim w 1908 r.

Rozstrzygnij, czy źródło 2. ukazuje reakcję na skutki ustawy cytowanej w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 19. (0–1)

Fragment eseju Ireneusza Ihnatowicza

Gdy więc po spoliczkowaniu Apuchtina [...] ktoś zamieścił w prasie anons: „Z powodu dobrej wiadomości na cel dobroczynny składam rubli 5” – władze zareagowały ukaraniem nadawcy anonisu.

I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 63.

Wyjaśnij reakcję władz, o której mowa w źródle.

.....

Zadanie 20.

Źródło 1. Fragment listu otwartego Henryka Sienkiewicza do Wilhelma II, króla pruskiego, 19 listopada 1906 r.

Straszne, głęboko niemoralne i niedające się niczem usprawiedliwić są takie ustawy, na które odpowiedź jest płacz tysięcy bezbronnych dzieci. Szkoła, a w niej nauczyciel w Królestwie Pruskiem nie jest przewodnikiem, który dziecko polskie oświeca i prowadzi do Boga, ale jakimś bezlitosnym ogrodnikiem, którego urzędowym obowiązkiem jest zdrową polską latorośl przemocą przerobić choćby na krzywą i skarlałą płonkę¹ niemiecką. I oto z każdym rokiem więcej w tych szkołach łez, więcej świstu różeg, więcej męczeństwa. [...] Przodkowie W.C. Mości prowadzili liczne wojny [...] w obliczu historii słuszne lub niesłuszne, ale ciężkie i wielkie. W dzisiejszych czasach wysuwa się, jako największa, tylko ta wojna: całego państwa, całej potęgi pruskiej z dziećmi.

¹ płonka – drzewko

Pisma Henryka Sienkiewicza. Dwie łąki i inne nowele, t. 35, Warszawa 1912, s. 141.

Źródło 2. Fragment artykułu z „Tygodnika Ilustrowanego”, 1906 r.

Gazety niemieckie [...], chcąc osłabić zgrozę i oburzenie, jakie z powodu przymusu szkolnego przejęło wszystkie ucywilizowane ludy na świecie, poczynają wprost oskarżać Polaków o zamiary rewolucyjne i o przygotowywanie narodowego powstania.

W tym celu głoszą o istnieniu jakiejś tajnej organizacji, o podziale kraju na narodowe starostwa, podległe jakiemuś prezydentowi, zamieszkałemu gdzieś w Krakowie czy we Lwowie, i wreszcie denuncyją istniejące legalnie stowarzyszenia polskie, że są [...] organami owej tajnej organizacji. Na ten stek głupstw i bajek [...], w które sam rząd pruski nie wierzy, można by wcale nie odpowiadać, gdyby nie to, że obliczone są na wprowadzenie w błąd [...].

I. Ihnatowicz, *Spółczesność polska 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 50.

Zadanie 20.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy reakcja gazet niemieckich przedstawiona w źródle 2. była wywołana m.in. listem, którego fragment zacytowano (źródło 1.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 20.2. (0–1)

Podaj nazwę organizacji niemieckiej, której celem było oddziaływanie na opinię publiczną w duchu opisanym w artykule (źródło 2.).

.....

Zadanie 20.3. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego działalność organizacji odpowiedzialnej za publikację tekstów, o których mowa w artykule, była szczególnie szkodliwa dla Polaków.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21.

Źródło 1. Fragment ogłoszenia zamieszczonego w „Tygodniku Ilustrowanym” w 1907 r.

Rodzina ś.p. Karola Szlenkera¹ ofiarowała 100.000 rubli na cele oświaty. Jest to czyn prawdziwie obywatelski, nie tak często u nas jak w innych krajach, i choćby już z tego względu godny zaznaczenia. Hojny dar przeznaczony jest na prowadzenie w Warszawie szkoły miejskiej czteroklasowej, której utrzymanie zapewniają jej odsetki od ofiarowanej sumy, ulokowanej w listach zastawnych ziemskich. Szkoła powstać ma pod egidą Polskiej Macierzy Szkolnej.

Na sumę 100.000 rub. złożyły się: 20.000 rub. p. Maryi Szlenkerowej, a reszta z zapisu ś.p. Karola Szlenkera.

¹ Karol Szlenker – przemysłowiec, właściciel garbarni, założył spółkę Fabryka Firanek, Tiulu i Koronek, wznosił pałac w Warszawie; rodzina zmieniła później nazwisko na Szlenkier.

I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 55.

Źródło 2. Tabela. Liczba szkół oraz uczniów w latach 1901–1914

Zabór	Rok	Liczba szkół	Liczba uczniów	Rok	Liczba szkół	Liczba uczniów
Zabór pruski	1901	9411	1 427 000	1911	10261	1 643 000
Galicja	1901	3965	718 000	1914	6151	1 336 000
Królestwo Polskie	1904	3929	281 000	1914	6867	461 000

I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 55.

Źródło 3. Wiersz satyryczny, XIX/XX w.

Pan fabrykant, co miliony
robotnika zebrał dłonią,
jak filantrop jest dziś czczony,
wszyscy przed nim głowy kłonią.
Ale pono niezbyt tuczy
pana filantropa łaska,
co nas znowu item¹ uczy:
filantropia ta to... maska.

¹ item – łac. również, także

I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 42.

Zadanie 21.1. (0–1)

Wyjaśnij cel działania instytucji, pod której patronatem miała powstać szkoła (źródło 1).

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21.2. (0–1)

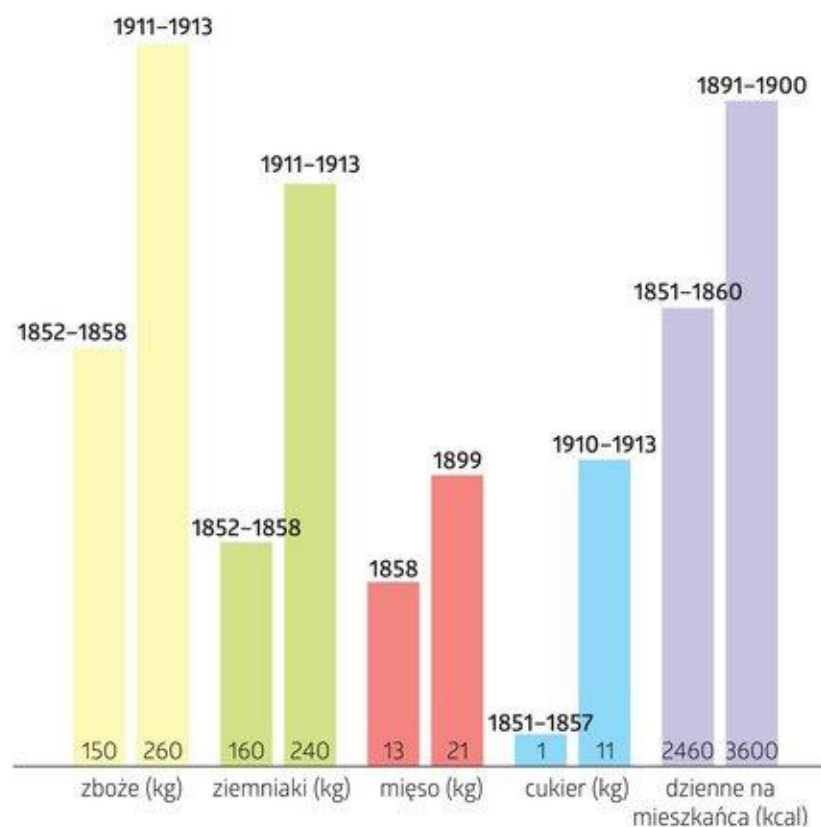
Oceń znaczenie inicjatywy rodziny Szlenkerów (źródło 1.) w kontekście danych ze źródła 2.

Zadanie 21.3. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego dar, o którym mowa w źródle 1., mógł spotkać się z reakcją opinii publicznej opisaną w źródle 3.

Zadanie 22. (0–1)

Źródło 1. Wykres. Spożycie w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w. (rocznie na jednego mieszkańca)

Na podstawie: J. Łukasiewicz, *Początki cywilizacji przemysłowej na ziemiach polskich*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa 1988, s. 78.

Źródło 2. Tabela. Liczba ludności Królestwa Polskiego w latach 1850–1910

Lata	Liczba ludności w tys.
1850	4800
1871	6100
1885	8000
1900	10 000
1910	13 000

B. Zientara, A. Mączak, I. Ihnatowicz, Z. Landau,
Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939,
Warszawa 1973, s. 456.

Wyjaśnij wpływ zmian zobrazowanych danymi ze źródła 1. na proces, którego dotyczy źródło 2. W odpowiedzi powołaj się na informacje z obu źródeł.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (0–1)

Źródło 1. Tabela. Liczba zatrudnionych w przemyśle (w tys.)

Terytorium	Lata 1875–1877	Lata 1900–1905
Królestwo Polskie	90	250
Galicja	20	60
Poznańskie	20	50

B. Zientara, A. Mączak, I. Ihnatowicz, Z. Landau, *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Warszawa 1973, s. 479.

Źródło 2. Tabela. Procent ludności w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców w stosunku do ogółu ludności

Terytorium	ok. 1870 r.	ok. 1900 r.
Królestwo Polskie	8,6	17,5
Galicja	5,6	9,6
Poznańskie	8,1	12,7

B. Zientara, A. Mączak, I. Ihnatowicz, Z. Landau, *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Warszawa 1973, s. 479.

Podaj nazwy dwóch procesów, których dotyczą dane ze źródeł 1. i 2., oraz określ, na którym terytorium tempo zmian było największe.

Źródło 1. –

Źródło 2. –

Największe tempo zmian było w:

Zadanie 24. (0–2)

Mapa. Stany Zjednoczone w XIX w. (bez Alaski)

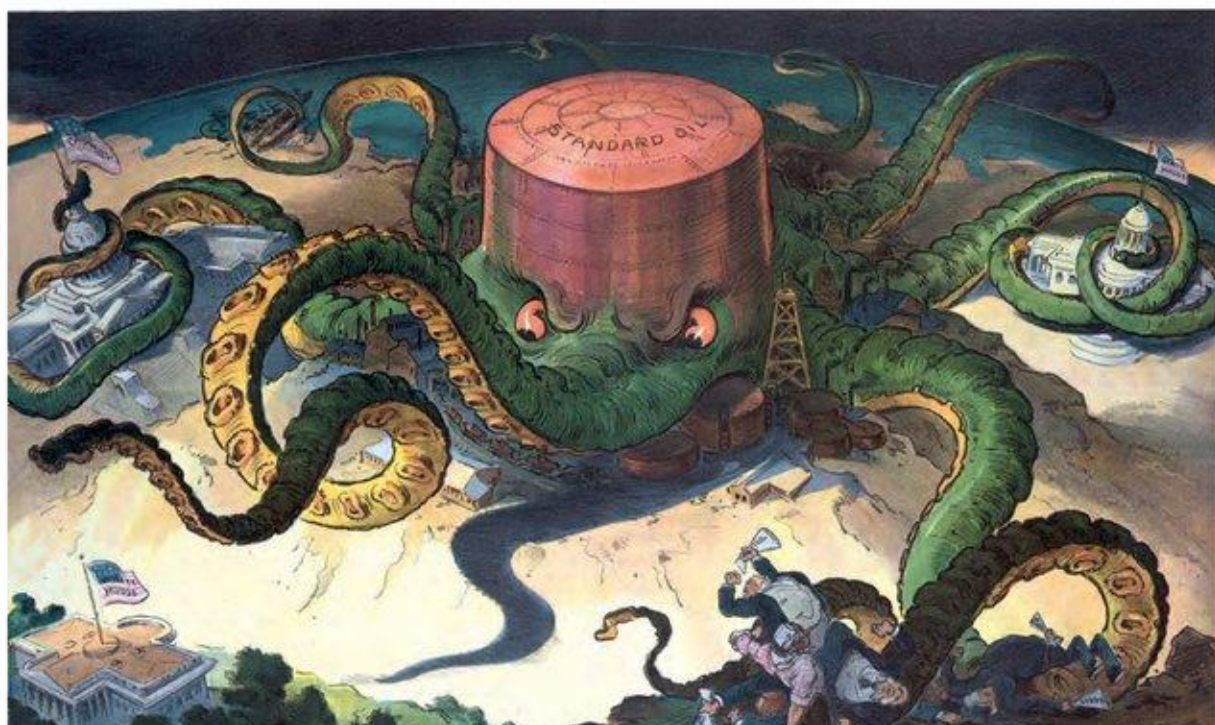

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Terytorium oznaczone na mapie literą A znalazło się w granicach Stanów Zjednoczonych w wyniku zakupu tego obszaru od Francji.	P	F
2.	Pod miejscowością zaznaczoną na mapie literą B doszło w 1863 r. do bitwy, w której konfederaci ponieśli klęskę.	P	F
3.	Linia oznaczona w legendzie literą C ukazuje na mapie północną granicę stanów Konfederacji.	P	F

Zadanie 25. (0–1)

Źródło 1. Karykatura z epoki – *Monopol Standard Oil*

Źródło 2. Opinia polskiego ekonomisty Stanisława A. Kempnera, koniec XIX w.

Finansowym twórcą tej kompanii był John D. Rockefeller, organizator poprzednich związków naftianych [...]. [...] Weszło do niego 40 towarzystw akcyjnych i cały szereg prywatnych zakładów przemysłowych. [...]

„Standard Oil Company”¹ [...] otworzył sobie szeroki teren działalności na rynkach niemieckich. Zawarł on układy ze wszystkimi tamtejszymi hurtownikami w zakresie handlu naftą, przy czym musieli się oni zobowiązać, że będą sprzedawać towar po cenach przez monopolistyczne towarzystwo aukcyjne ustalonych [...].

¹ Standard Oil Company – koncern naftowy założony przez J.D. Rockefellera w 1870 r.

Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 38, Warszawa 1959, s. 6–7.

Rozstrzygnij, czy oba źródła ukazują te same zagrożenia związane z działalnością Standard Oil Company. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 26.

Fragment traktatu francusko-tunezyjskiego z 1881 r.

Rząd Republiki Francuskiej oraz Jego Wysokość Bej Tunisu, chcąc zapobiec na zawsze ponownemu wybuchowi zaburzeń, jakie wynikły były ostatnio na pograniczu obu państw oraz na wybrzeżu Tunisu, [...] zdecydowali [...] zawrzeć [...] konwencję. [...]

Art. 2 [...] J.W. Bej Tunisu zgadza się na to, aby władza wojskowa francuska zajęła punkty, jakie uzna za konieczne, celem przywrócenia i zapewnienia porządku i bezpieczeństwa wzdłuż granic i na wybrzeżu. [...]

Art. 3. Rząd Republiki Francuskiej przyjmuje zobowiązanie udzielenia J.W. Bejowi Tunisu stałego poparcia przeciwko niebezpieczeństwu zagrażającemu osobie i dynastii Jego Wysokości bądź naruszającemu spokój w jego państwach. [...]

Art. 5. Rząd Republiki Francuskiej będzie reprezentowany przy osobie J.W. Beja Tunisu przez ministra – rezydenta, który troszczyć się będzie o wykonanie niniejszego aktu i który będzie pośrednikiem w stosunkach pomiędzy rządem francuskim a władzami tunezyjskimi we wszystkich sprawach wspólnych obu państwom.

Art. 6. Agenci dyplomatyczni i konsularni Francji w krajach obcych obejmą opiekę nad interesami tunezyjskimi oraz nad krajowcami [...]. Zaś odwrotnie, Jego Wysokość Bej Tunisu zobowiązuje się nie zawierać żadnego aktu, mającego charakter międzynarodowy, bez zawiadomienia rządu Republiki Francuskiej oraz bez uprzedniego się z nim porozumienia.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*,
Kraków 2001, s. 99–100.

Zadanie 26.1. (0–1)

Podaj dwa argumenty świadczące o tym, że na mocy cytowanego traktatu Tunezja stała się protektorem francuskim.

-
-

Zadanie 26.2. (0–1)

Wyjaśnij, jaki pretekst wykorzystała Francja, by uzależnić od siebie Tunezję.

-
-
-
-
-

Zadanie 27.

Źródło 1. Mapa

Źródło 2. Rysunek satyryczny, XIX w.

Objaśnienie:

1. Uważajcie na karty!
2. Czy chcesz kontynuować grę?
3. Jeśli się wtrąci, to z pewnością stracę koronę [Królestwa Obojga Sycylii].

Zadanie 27.1. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Terytorium zaznaczone na mapie literą A przyłączono do Królestwa Piemontu w wyniku wojny, w której Austriacy zostali pokonani pod Magentą i Solferino.	P	F
2.	Na terytorium zaznaczonym na mapie literą B przeprowadzono plebiscyty, w których ludność opowiedziała się za przyłączeniem ich państwa do Królestwa Piemontu.	P	F
3.	Miasto zaznaczone na mapie literą C zostało stolicą Królestwa Włoch po wybuchu wojny francusko-pruskiej.	P	F

Zadanie 27.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 2. przedstawia wydarzenie, do którego mogło dojść po 1861 r. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści rysunku satyrycznego (źródło 2.).

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

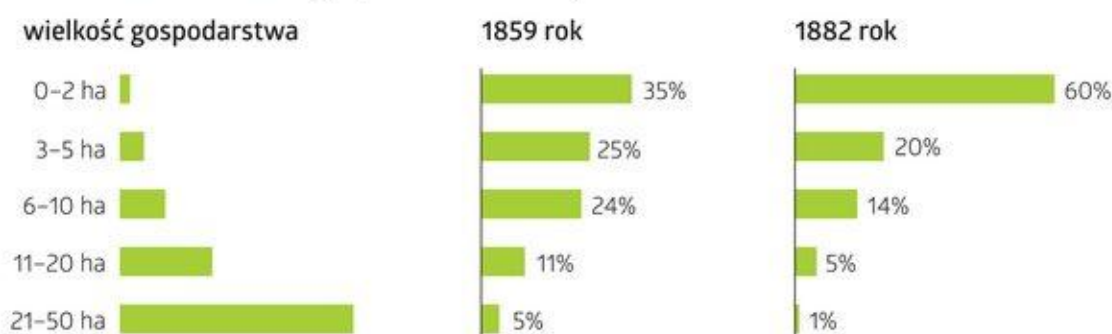
.....

.....

.....

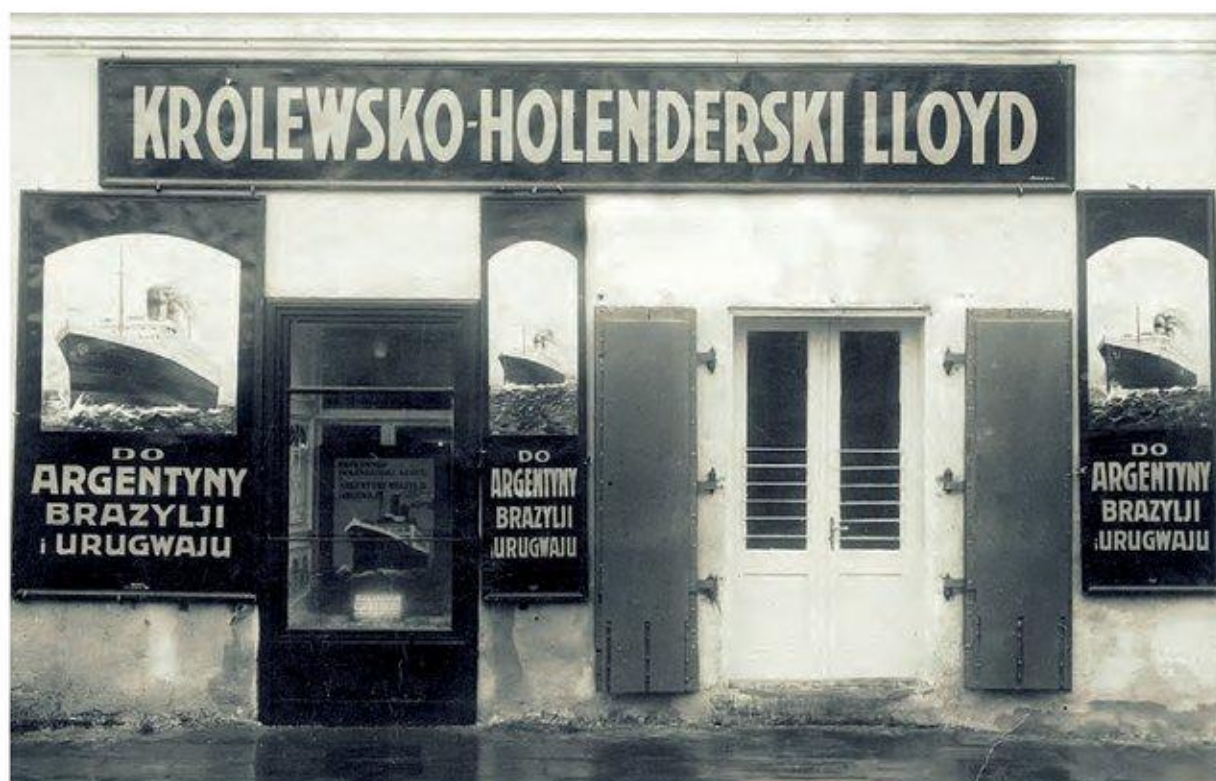
Zadanie 28. (0–1)

Źródło 1. Struktura wielkości gospodarstw w Galicji

Na podstawie: *Katalog Muzeum Emigracji w Gdyni*, red. T. Stefanek, K. Grabowicz-Matyjas, Gdynia 2016, s. 78.

Źródło 2. Fotografia holenderskiego biura sprzedaży biletów podróży w Sanoku, w zaborze austriackim, początek XX w.

Rozstrzygnij, czy powstanie w Sanoku instytucji przedstawionej na fotografii (źródło 2.) było związane z problemami zobrazowanymi danymi ze źródła 1.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 29.

Źródło 1. Fragmenty programów partii politycznych, XIX/XX w.

Fragment A.

Ale oto dokonała się w kraju naszym wielka rewolucja społeczna: upadek domowego gospodarstwa rolnego i narodziny nowego porządku ekonomicznego. Nowe formy ekonomicznego bytu stwarzają nowe potrzeby, wysuwają naprzód nowe warstwy [...].

[...] Partia [...] żąda zupełnego zniesienia rządów klasowych [...]. [...] Idzie jej zatem przede wszystkim o zdobycie władzy politycznej proletariatu i przez proletariat. [...] dobijać się będzie: [...]

Samodzielnej Rzeczypospolitej demokratycznej, opartej na zasadach następujących:

1. bezpośrednie, powszechne i tajne głosowanie; prawodawstwo ludowe, pojmowane jako sankcja, jak i inicjatywa; [...]

4. równość wszystkich obywateli kraju bez różnicy płci, rasy, narodowości i wyznania [...].

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 253–254.

Fragment B.

Jest to wprost ujmą dla dobrej sprawy naszego imienia, że w jedynej dzielnicy, która ma pewną swobodę rozwoju swoich urządzeń, liczne rzesze ludowe są odepchnięte od praw obywatelskich lub w te prawa tak nierównomiernie wyposażone, że na przykład właściciele ziemi tabularnej¹ posiadają 500 razy większe prawo wyborcze niż właściciele ziemi rustykalnej². Jest uszczerbkiem dla przyszłości naszej, że ordynacja wyborcza Sejmu Krajowego nieprzychylniej, bardziej po macoszemu traktuje ludność krajową niż ordynacja wyborcza do parlamentu, leżącego poza krajem. [...]

Chcemy w ogólności takich urządzeń społecznych, aby ci, którzy pracy potrzebują, mieć ją mogli, a ci, co pracują, mieli zapewnione wraz z rodzinami środki egzystencji [...].

¹ ziemia tabularna – większa własność ziemska, zapisana w tabuli, czyli księgach hipotecznych

² ziemia rustykalna – grunty chłopskie

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 260–261.

Źródło 2. Fragment monografii jednego z polityków

[...] egoizm narodowy stawia w szeregu obowiązków społecznych przede wszystkim utrwalenie bytu narodu, jego niezależność [...]. Naród jako organizm żywy ma prawo moralne rozrastać się [...], byle ten rozrost był naturalnym i nie opierał się na sile brutalnej, przymusie i prawach wyjątkowych.

[...] Dobrze przejść przez życie może ten tylko, co się zaprawił w twardej służbie obowiązku, zaznał głodu, niedostatku i trudów, zaglądał w oczy niebezpieczeństwu, a nade wszystko – co się przywiązał do wielkiego celu i gotów byłby w razie potrzeby głowę zań złożyć. [...] Niewolnicy własnych słabości nie mogą stać się panami swego losu, nie dopiero losów narodu.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 264–265.

Zadanie 29.1. (0–2)

Podaj nazwy nurtów politycznych, dla których reprezentatywne są źródła: 1A., 1B., 2.

Źródło 1A.

Źródło 1B.

Źródło 2.

Zadanie 29.2. (0–1)

Podaj nazwę zaboru, którego dotyczy źródło 1B. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródła.

Nazwa zaboru:

Uzasadnienie:

.....

.....

Zadanie 29.3. (0–1)

Spośród wymienionych polityków wskaż dwóch, którzy propagowali hasła zaprezentowane w źródle 2.

Ludwik Waryński, Józef Piłsudski, Zygmunt Balicki, Ignacy Daszyński, Roman Dmowski, Wincenty Witos, Bolesław Wysłouch

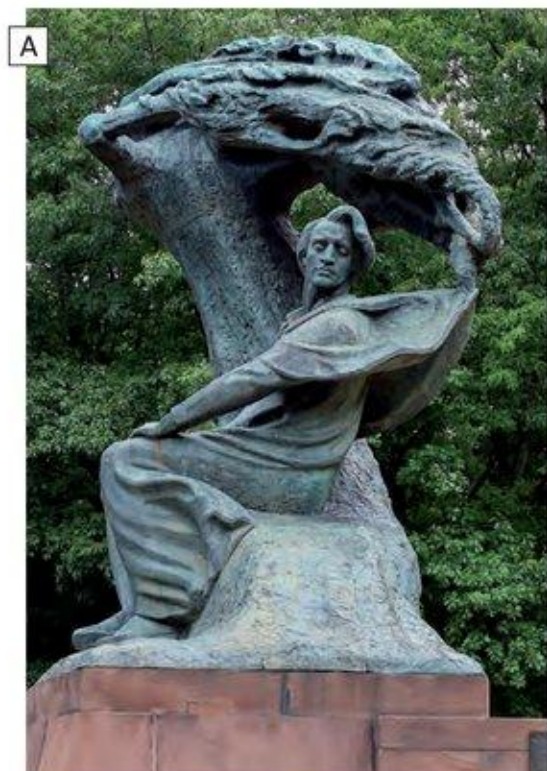
Politycy:

•

•

Zadanie 30. (0–1)

Rzeźby, początek XX w.

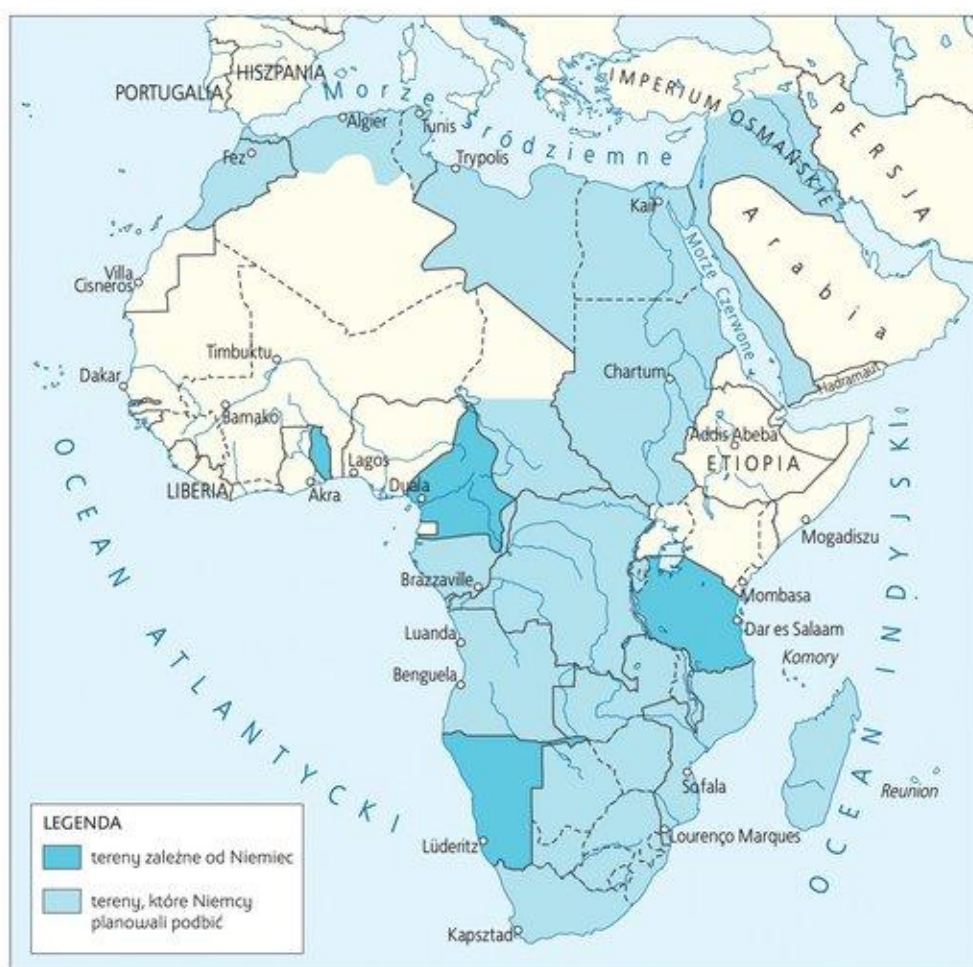
Rozstrzygnij, czy obie rzeźby reprezentują ten sam styl w sztuce. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do widocznych cech obu pomników.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 31. (0–1)

Mapa. Plany zaborcze Niemiec w Afryce, 1910 r.

Wyjaśnij, czyje interesy naruszyłyby Niemcy, realizując swoje plany polityczne w Afryce.

Zadanie 32.

Pocztówka, początek XX w.

Zadanie 32.1. (0–1)

Wyjaśnij, interpretując treści symboliczne, do jakiego wydarzenia nawiązuje pocztówka.

Zadanie 32.2. (0–1)

Wyjaśnij przyczyny, które doprowadziły do wydarzenia związanego z treścią pocztówki.

Zadanie 33.

Źródło 1. Obwieszczenie wojskowego gubernatora miasta Warszawy z 27 sierpnia 1915 r. [fragment]
[...] 2. Wszystkie napisy w języku rosyjskim na gmachach rządowych i publicznych, z wyjątkiem kościołów i pomników, winny być usunięte przez zarząd miasta przed 1-m września r.b. [...].
3. Na tablicach ulicznych zarząd miasta obowiązany jest przed dniem 10 września r.b. zatrzeć nazwy rosyjskie, aby były niewidoczne.

4. Napisy rosyjskie na gmachach prywatnych, sklepach itp. winny być zniesione przez ich właścicieli przed 21 września r.b.

Kto nie wykona niniejszego rozporządzenia w czasie przepisany, będzie ukarany grzywną w wysokości 600 marek lub więzieniem do 6 tygodni. Poza tym napis będzie usunięty pod przymusem osobistym przez odpowiednie władze na koszt właściciela.

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polityka-historyczna/51838,Derusyfikacja-w-Warszawie-19151926.html>
[dostęp: 27.06.2025]

Źródło 2. Pocztówka przedstawiająca ulicę Miodową w Warszawie

Zadanie 33.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy źródło 2. powstało przed 21 września roku, w którym wydano rozporządzenie (źródło 1.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 33.2. (0–1)

Wyjaśnij okoliczności wydania obwieszczenia (źródło 1.).

.....

.....

.....

Zadanie 34. (0–1)

Źródło 1. Raport naczelnika petersburskiego oddziału ochrony

Dziś około godziny 10 rano [...] poczęli się zbierać robotnicy w celu – jak to ogłosił o. Gapon – pójścia na Plac Zamkowy dla wręczenia cesarzowi petycji. Gapon odprawił nabożeństwo i wraz z tłumem, mając na czele chorągwie i ikony [...], a także portrety Ich Wysokości, ruszył ku Narwskiej Bramie, gdzie pochód został zatrzymany przez wojsko. [...] padło na miejscu 10 zabitych i około 20 rannych.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków 2001, s. 125.

Źródło 2. Rysunek satyryczny

Tłumaczenie: Internal discontent – tu: problemy wewnętrzne

Rozstrzygnij, czy źródło 1. dotyczy wydarzeń, do których nawiązano w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 35. (0–15)

Opracuj poniższy temat. Twoja wypowiedź powinna liczyć minimum 300 wyrazów.

Rozwój kolonializmu w XIX i na początku XX w. doprowadził do ogromnych zmian zarówno w Europie, jak i na obszarach kolonizowanych. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy oraz je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Wskazówki do opracowania tematu

Wstęp

1. Określ zasięg terytorialny i zakres chronologiczny zagadnienia zawartego w temacie.

2. Wyjaśnij pojęcie: kolonializm.

3. Wymień państwa, które prowadziły politykę kolonialną w XIX i na początku XX w.

4. Zajmij stanowisko wobec tezy postawionej w temacie.

Rozwinięcie

Uzasadnij swoje stanowisko, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

5. Scharakteryzuj aspekt polityczny.

- A. Scharakteryzuj zmiany polityczne na obszarach pozaeuropejskich, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

ciąg dalszy na s. 134

B. Scharakteryzuj zmiany polityczne w Europie, do których doprowadził rozwój kolonializmu w XIX i na początku XX w.

6. Scharakteryzuj aspekt społeczno-gospodarczy.

A. Scharakteryzuj zmiany społeczno-gospodarcze na obszarach pozaeuropejskich, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

B. Scharakteryzuj zmiany społeczno-gospodarcze w Europie, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

A. Scharakteryzuj zmiany kulturowe na obszarach pozaeuropejskich, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

B. Scharakteryzuj zmiany kulturowe w Europie, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

Zakończenie

8. Podsumuj rozważania.

A. Wymień wszystkie omówione powyżej aspekty zmian, do których doprowadził kolonializm w XIX i na początku XX w.

B. Zastanów się, jakie były dalsze konsekwencje zmian, do których doprowadziła polityka kolonialna.

Zadanie 1.

Źródło 1. Fragment wspomnień

Wreszcie [...] ogłoszono bardzo manifestacyjnie akt o niepodległości Polski [...]. [...] Z miejsca jednak okazało się, jakie są istotnie intencje niemieckie. W następnym tygodniu pojawił się oficjalny komunikat, zapowiadający, że mocarstwa centralne będą na razie sprawować nadal administrację na terenach polskich, i wzywający Polaków do wstępowania do wojska. [...]

Tak bardzo rozreklamowana „niepodległość” Polski istniała [...] tylko na papierze. [...] Wojsk okupacyjnych nie wycofano z kraju. Tymczasowa Rada Stanu [...] nie miała żadnej egzekutywy. [...]

Wejście Stanów Zjednoczonych do wojny zmieniło sytuację Niemców na froncie zachodnim. Von Beseler otrzymał rozkazy, aby jak najszybciej przeprowadzić w Polsce mobilizację [...].

Reakcja Piłsudskiego była natychmiastowa.

A. Piłsudski, *Wspomnienia*, Warszawa 1989, s. 158, 162, 164.

Źródło 2. *Kusiciel w pikielhaubie* – rysunek satyryczny z czasopisma „Mucha”, 1916 r.

Tytułowy kusiciel [...] pokazuje płaczącej [kobiecie] [...], mówiąc: *Oddaję ci te ziemie, co leżą przed tobą. Zabieraj je!* [...]. [Kobieta] odpowiada: *Oho! Hojny jesteś, ale nie ze swego worka. A tamte, co leżą poza mną?* [...] szatan rzecze: *Akurat! Będziesz je widziała! Tamte to mój worek i nikomu nic do niego.*

Wielka Wojna. Wystawa karykatury w setną rocznicę wybuchu I wojny światowej,
Warszawa 2014, s. 3.

Zadanie 1.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w obu źródłach odnajdujemy aprobatę Polaków wobec propozycji władz państw centralnych. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Podaj nazwę wydarzenia, do którego doszło w następstwie wspomnianej w źródle 1. „reakcji” Józefa Piłsudskiego.

.....

Zadanie 2. (0–2)

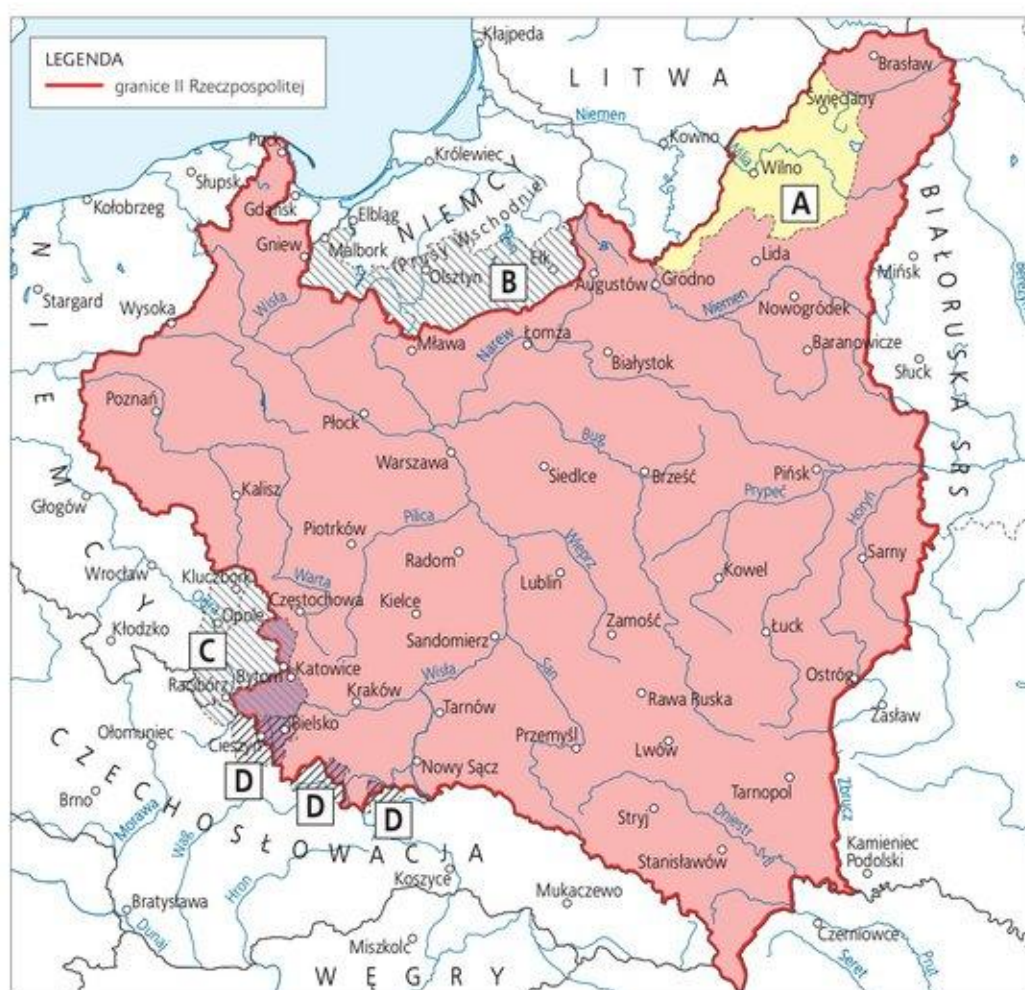
Na podstawie fragmentów biogramów uzupełnij tabelę – wpisz właściwe imię i nazwisko każdej postaci.

	Fragment biogramu	Imię i nazwisko postaci
A.	Od 1908 był już jednym z czołowych przywódców galicyjskich chłopów. W rodzinnych Wierchosławicach i w Tarnowskim powierzano mu wszystkie najważniejsze urzędy i funkcje. Był wójtem swej gminy (nieprzerwanie do 1931). [...] Przewodniczył Polskiej Komisji Likwidacyjnej [w Krakowie]. [...] W latach 1920–21 był premierem Rządu Obrony Narodowej [...]. Konsekwentny przeciwnik sanacji, był jednym z inicjatorów Centrolewu. W 1930 był więziony w twierdzy brzeskiej. J. Choińska-Mika, J. Dzięgielewski, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 344.	

B.	[...] jeden z czołowych socjalistów pol. [...] Od 1901 współpracował z J. Piłsudskim [...], popierał czyn legionowy. W niepodległej Polsce zajmował wiele eksponowanych stanowisk: premier pierwszego rządu ludowego (Lublin 1918) [...]. J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 51.	
C.	[...] Był współtwórcą i gł. ideologiem organizowanego od schyłku XIX w. we wszystkich zaborach (wszechpolskiego) ruchu narodowego. [...] Po wybuchu I wojny świat. [...] prowadził [...] działania na rzecz [...] odzyskania niepodległości, od 1917 jako przewodniczący Komitetu Narodowego Polskiego (KNP). W I–VI 1919 był gł. delegatem pol. na konferencję wersalską [...]. J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, <i>Encyklopedyczny słownik historii Polski</i>, Warszawa 1997, s. 56.	

Zadanie 3. (0–2)

Mapa

Przyporządkuj do informacji zamieszczonych w tabeli obszary zaznaczone na mapie literami A, B, C, D.

	Informacje	Litera oznaczająca obszar
1.	Plebiscyt odbył się [...] w niezwykle trudnych dla Polski warunkach. Odwrót armii polskiej i ofensywa radziecka [...] nie tylko uniemożliwiały rządowi polskiemu aktywniejszy udział w przygotowaniu plebiscytu, ale sprawiły na głosujących [...] wrażenie, że dni niepodległej Polski są policzone. [...] W tej sytuacji głosowanie zakończyło się dla Polski klęską. A. Albert, <i>Najnowsza historia Polski 1918–1980</i>, Warszawa 1983, s. 75.	
2.	Komisja Międzysojusznicza ogłosiła regulamin plebiscytu, przewidujący prawo do głosowania dla wszystkich osób bez różnicy płci w wieku powyżej 20 lat, które urodziły się bądź mieszkały na obszarze plebiscytowym. [...] W plebiscycie wzięło udział 1191 tys. uprawnionych, z czego za Polską opowiedziało się 479 tys. [...] Wyniki te nie były odzwierciedleniem rzeczywistego układu sił narodowych na terenie plebiscytowym przede wszystkim ze względu na udział „emigrantów”. [...] Komisariat polski otrzymał [...] wiadomość, iż wnioski Komisji Międzysojuszniczej idą w niepomyślnym dla Polski kierunku, nakreślonym przez Włochów i Anglików [...]. A. Albert, <i>Najnowsza historia Polski 1918–1980</i>, Warszawa 1983, s. 76–77.	
3.	W trakcie radzieckiej ofensywy na Warszawę doszło [...] do niekorzystnego dla Polski uregulowania sporu [...]. Państwa ententy podjęły [...] podczas konferencji w Spa rezolucję w sprawie granicy [...], biorąc na siebie wytyczenie linii granicznej. Na rozwiązanie to przystały rządy obu zainteresowanych państw [...]. [...] Rada Ambasadorów podjęła decyzję o zaniechaniu plebiscytu. A. Albert, <i>Najnowsza historia Polski 1918–1980</i>, Warszawa 1983, s. 76.	

Zadanie 4. (0–1)

Źródło 1. Fragment pamiętnika

Z frontu nadchodzą niepokojące wieści.

[...] W parlamencie angielskim wymyślają nam za wyprawę na Kijów, a tymczasem źle tam się dzieje. Pospieszny odwrót.

[...] Bardzo źle. Cofamy się bezustannie. Straty duże. Wilno zajęte.

[...] Grabski jeździł do Spaa¹ [...]. Lloyd George stawia twarde warunki pośrednictwa [...].

Powstaje gabinet koalicyjny *obrony narodowej*, z Witosem na czele. [...]

Przyjechał Weygand, naczelnik sztabu marszałka Focha.

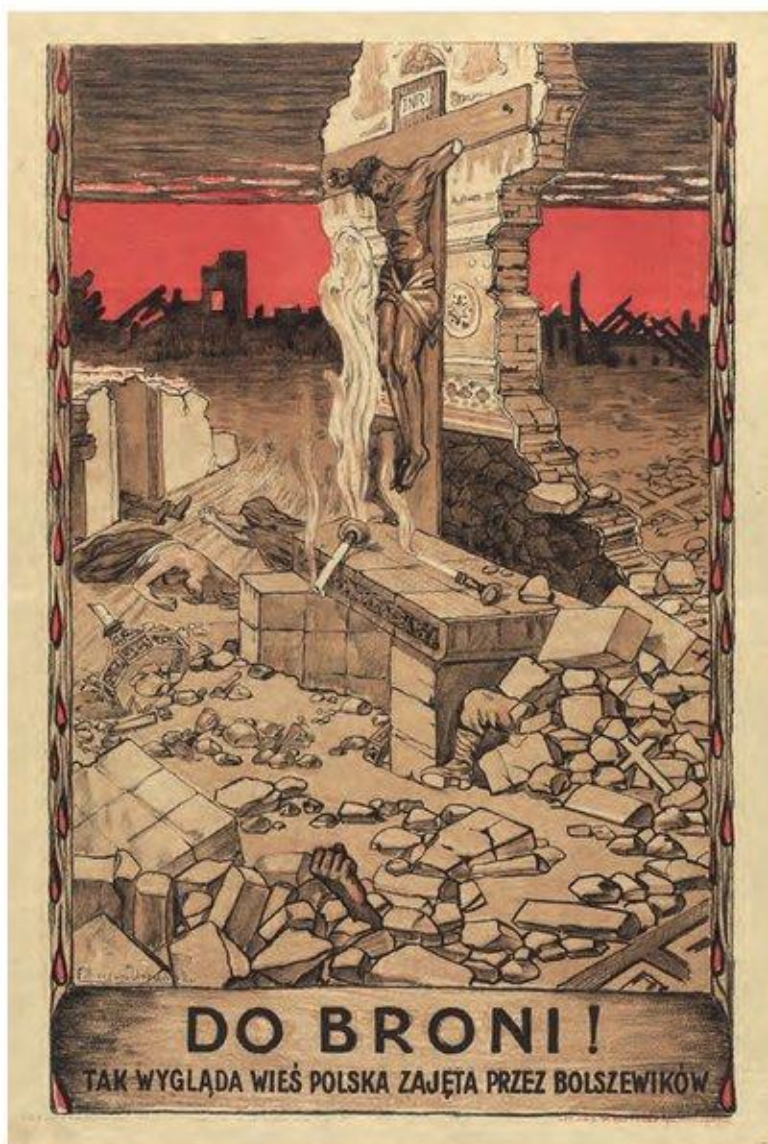
[...] Bardzo źle. Warszawa zagrożona. [...]

Banki już powywoziły swoje skarbcze, bądź do Krakowa, bądź do Poznania. [...]

Tłumy strachliwych uciekinierów budzą odrazę. Cały plac przed dworcem głównym zajęty wozami, kuframi, tłumokami.

¹ Spaa – chodzi o Spa, miasto w Belgii

S. Karpiński, *Pamiętnik dziesięciolecia 1915–1924*, Warszawa 1931, s. 238, 240–241.

Rozstrzygnij, czy oba źródła dotyczą tej samej wojny. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0–1)

Źródło 1. Fragment wspomnień

Konstytucja ta nie określała ściśle podziału odpowiedzialności między prezydentem, parlamentem i rządem. Praktyka życia poszła jeszcze dalej niż litera prawa. Władza wykonawcza została uzależniona całkowicie od Sejmu i jego wewnętrznych konfliktów i bezwładu. Prezydent, mimo że nominalnie był Głową Państwa, w istocie zamiast mieć możliwość harmonizowania prac rządu i parlamentu, został sprowadzony do roli figuranta. O najważniejszych sprawach decydowały konwentykle¹ sejmowe. [...] Mąż uważał, że Prezydent Rzeczypospolitej powinien być wybierany w drodze plebiscytu, by miał większy autorytet i popularność. [...]

[...] pracował nad tym, aby wyrobić w Polsce dla urzędu prezydenta stanowisko odpowiadające pod każdym względem roli Głowy Państwa. [...] chciał mu zapewnić wpływ efektywny na bieg życia państwa, do pewnego stopnia na wzór amerykański, ale nie naśladując dokładnie Stanów Zjednoczonych.

¹ konwentykiel – tu: kuluarowe spotkania posłów

A. Piłsudski, *Wspomnienia*, Warszawa 1989, s. 235–236.

Źródło 2. Fotografia uroczystości podpisania konstytucji przez prezydenta Rzeczypospolitej

Rozstrzygnij, czy źródło 2. dotyczy podpisania konstytucji, o której mowa w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7.

Źródło 1. Toast wygłoszony w Belwederze, 14 grudnia 1922 r.

Czuję się niezwykle szczęśliwym, że pierwszy w Polsce mam wysoki zaszczyt podejmowania w moim jeszcze domu i w otoczeniu mojej rodziny pierwszego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej. [...] jako jedyny oficer polski czynnej służby, który dotąd nigdy przed nikim nie stawał na baczność, staję oto na baczność przed Polską, którą Ty reprezentujesz [...].

<https://www.rp.pl/plus-minus/art11772801-rozkazy-i-toasty> [dostęp: 27.06.2025]

Źródło 2. Fotografia z 1922 r.

Zadanie 7.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy fotografia (źródło 2.) przedstawia autora cytowanej wypowiedzi (źródło 1.) oraz osobę, na której cześć wygłoszono toast. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 7.2. (0–1)

Wyjaśnij, w jakich okolicznościach zginął Gabriel Narutowicz.

Zadanie 8.

Fragment artykułu prasowego z okresu dwudziestolecia międzywojennego

Wkrótce wyrosło z morza moło konstrukcji palowej, za którym można już było przycumować. Pierwsze prace były ciężkie, gdyż i mieszkańcy [...], w liczbie tysięcy, i wielu ludzi w Polsce nie wierzyło w czyn na morzu. Ci, którzy port tworzyli, i ci, którzy go budowali, nie byli pewni, czy któregoś dnia nie będą cofnięte kredyty, a cała robota nie będzie wstrzymana. Wytrwano jednakże na stanowisku mimo ciężkiej sytuacji, w której kaprysy żywiołu i trudności techniczne z jednej strony, a niechęć czy niewiedza części społeczeństwa z drugiej – stawały w poprzek drogi [...], do portu poczęły zawijać statki handlowe różnych państw, zrazu nieśmiało i niechętnie, gdyż [...] rozgłaszano celowo wieści niekoniecznie dla nas przyjemne. Najlepszą jednak reklamą [...] było amerykańskie tempo robót portowych, zakrojonych na olbrzymią skalę, oraz wzrastający obrót handlowy drogą morską w związku z ówczesnymi trudnościami na granicach lądowych.

A.L. Szczesniak, *Historia. Polska i świat naszego wieku, lata 1914–1939*, Warszawa 1991, s. 105.

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj nazwę inwestycji, której dotyczy źródło, oraz wyjaśnij, dlaczego podjęto decyzję o jej realizacji.

Nazwa inwestycji:

Wyjaśnienie:

Zadanie 8.2. (0–1)

Wyjaśnij, co spowodowało wspomniane w źródle trudności w handlu lądowym.

.....

.....

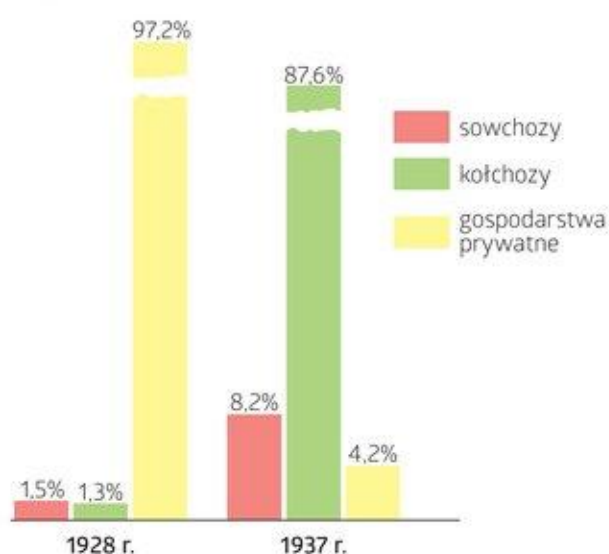
.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–1)

Źródło 1. Wykres. Zmiany własności ziemi w ZSRS w latach 1928–1937

Na podstawie: A.L. Szczesniak, *Historia. Polska i świat naszego wieku, lata 1914–1939*, Warszawa 1991, s. 87.

Źródło 2. Znaczek ukraiński wydany w 60. rocznicę Wielkiego Głodu, 1993 r.

Tłumaczenie: 60. rocznica Wielkiego Głodu w Ukrainie; Poczta Ukrainy 1993.

Rozstrzygnij, czy proces zobrazowany danymi ze źródła 1. miał wpływ na zjawisko, którego dotyczy źródło 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródeł i własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10.

Źródło 1. Mapa. Centralny Okręg Przemysłowy

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Według planu COP podzielono na trzy części: rejon A o powierzchni 14 tys. km² [...] miał przede wszystkim pełnić funkcje surowcowe wynikające z tradycji [historycznych]; dla rejonu B – 15 tys. km² [...] zostały wyznaczone zadania aprowizacyjne. Za właściwy obszar inwestycji przemysłowych został uznany rejon C – 30 tys. km² [...].

A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa 2002, s. 307.

Zadanie 10.1. (0–2)

Przyporządkuj wymienione w tekście rejony COP – A, B, C – do cyfr, którymi oznaczono je na mapie.

Rejon A –

Rejon B –

Rejon C –

Zadanie 10.2. (0–1)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Twórcą Centralnego Okręgu Przemysłowego był

- A. Władysław Grabski. C. Eugeniusz Kwiatkowski.
B. Tadeusz Wenda. D. Ignacy Matuszewski.

Zadanie 10.3. (0–2)

Podaj, jakie inwestycje realizowano w ramach COP w miejscowościach zaznaczonych na mapie literami A, B, C.

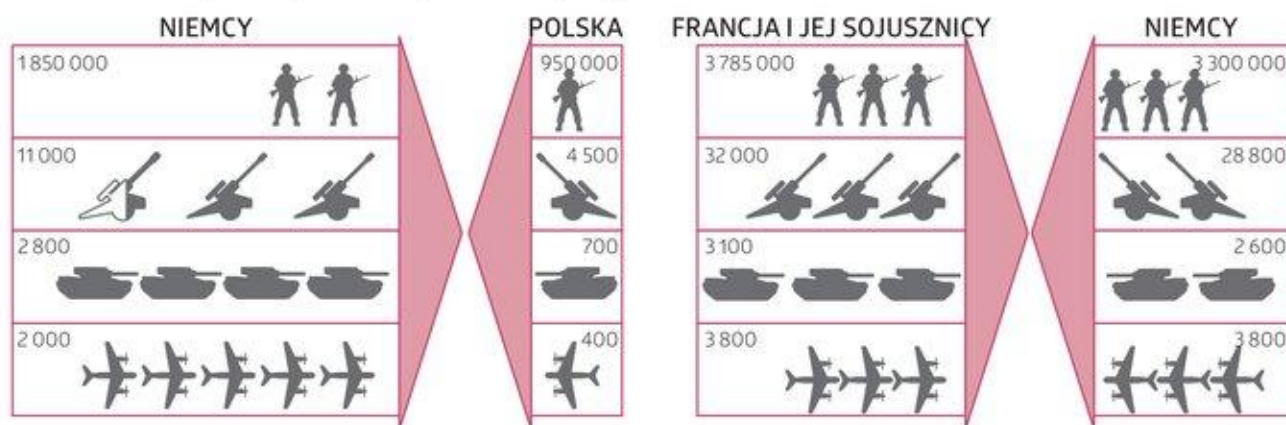
A –

B –

C –

Zadanie 11. (0–1)

Schemat. Siły walczące w kampaniach wojennych 1939 i 1940 r.

Na podstawie: T. Siergiejczyk, *Historia. Dzieje najnowsze 1939–1945*, Warszawa 1993, s. 13, 43.

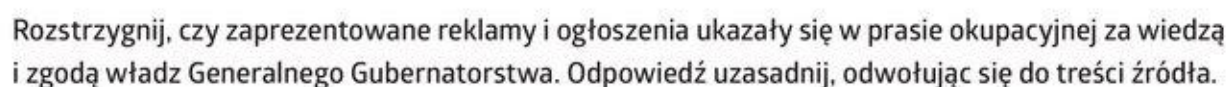
Rozstrzygnij, czy na długość kampanii obronnej w Polsce i we Francji decydujący wpływ miał potencjał zbrojny walczących stron. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Reklamy i ogłoszenia z prasy, Kraków, 1 XII 1943 r.

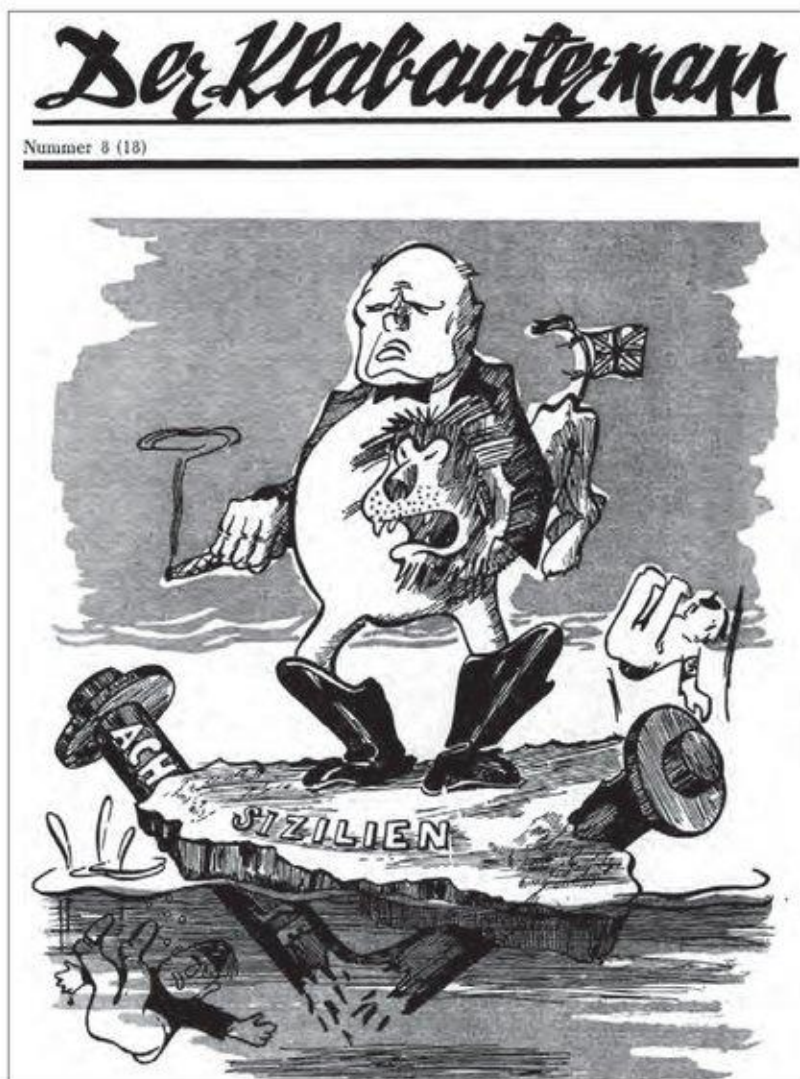

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 13. (0-3)

Strona tytułowa prasy konspiracyjnej wydawanej przez polskie podziemie

Objaśnienie: Der Klabautermann – w przesądach żeglarskich duch statku ostrzegający kapitana przed niebezpieczeństwem, ale także płatający figle. Tłumaczenie: Achse – oś, Sizilien – Sycylia.

Wyjaśnij przesłanie ilustracji, interpretując elementy graficzne oraz uwzględniając kontekst historyczny.

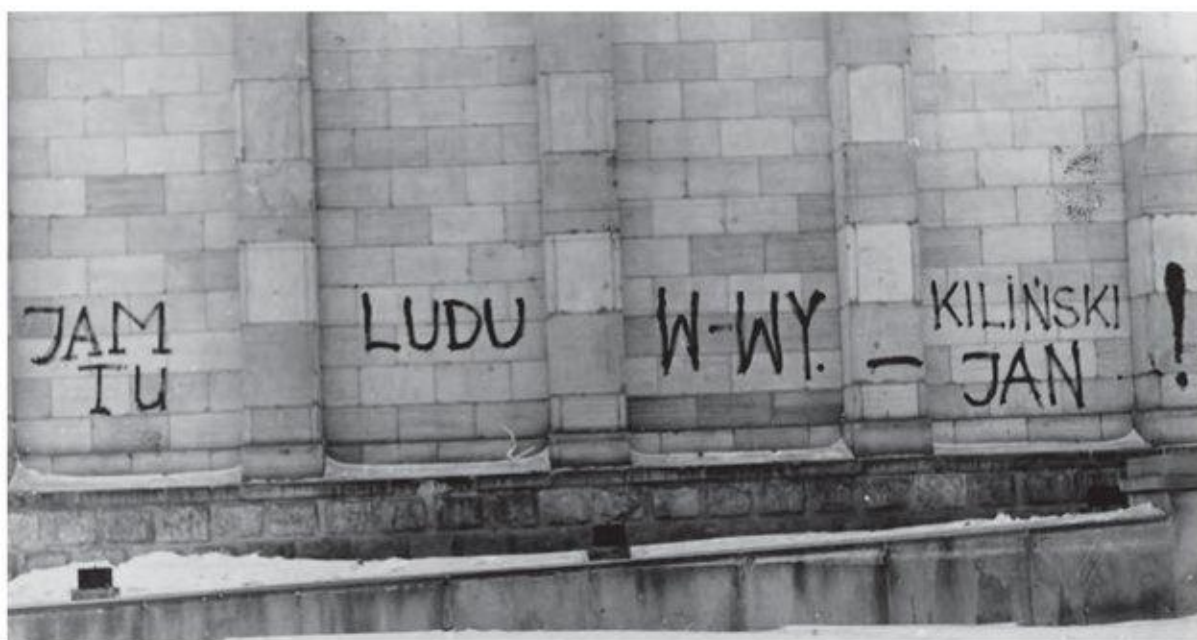
Zadanie 14. (0–1)

Źródło 1. Fotografia niemieckiej tablicy zasłaniającej polski napis, umieszczonej na cokole Pomnika Mikołaja Kopernika w 1940 r.

Tłumaczenie: Dem Grossen Astronomen – wielkiemu astronomowi.

Źródło 2. Fotografia napisu na murze Muzeum Narodowego w Warszawie, 1942 r.

Rozstrzygnij, czy usunięcie tablicy – źródło 1. – było przyczyną wydarzenia, które zostało udokumentowane napisem ukazanym w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródeł i własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

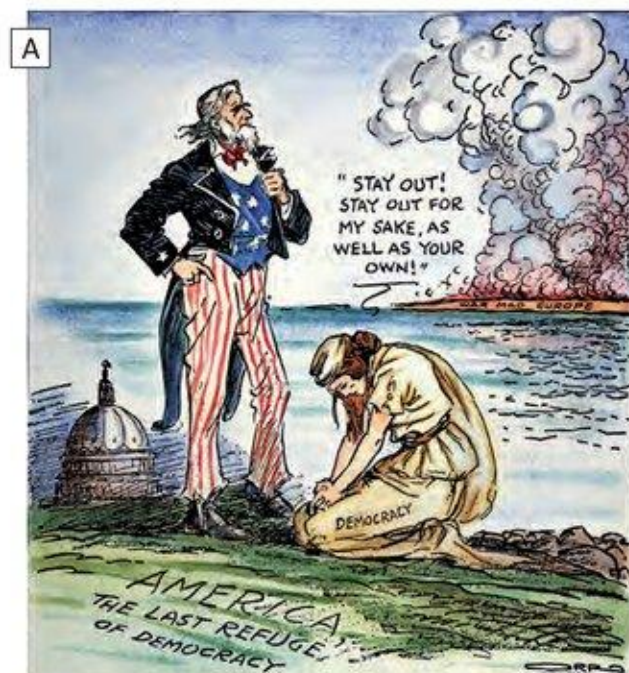
.....

.....

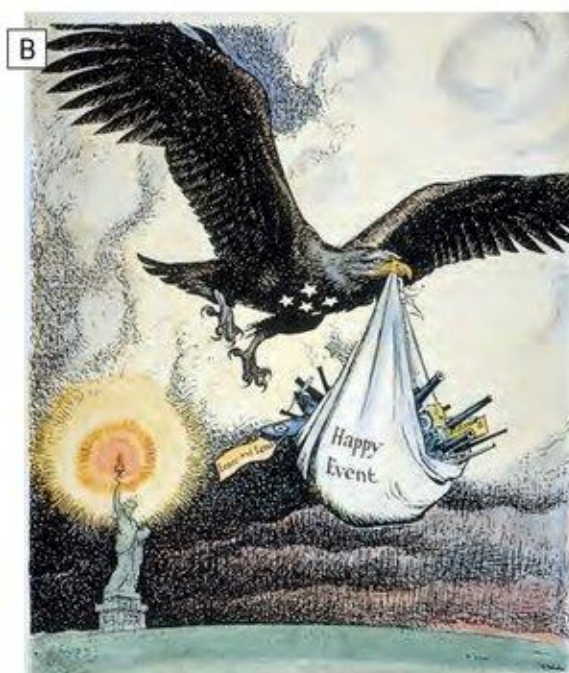
.....

Zadanie 15. (0–3)

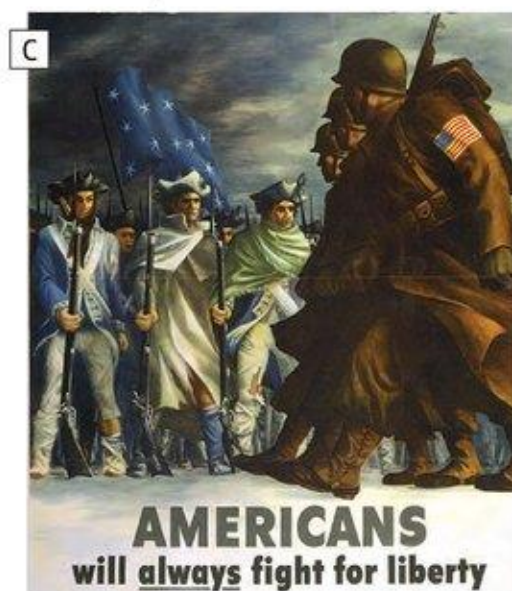
Rysunki zamieszczone w prasie i plakat z okresu II wojny światowej

Napisy od góry: Nie mieszaj się! Nie mieszaj się ze względu na mnie i na siebie! Europa w wojennym szale; Demokracja; Ameryka – ostatnie schronienie demokracji.

Napis na tobołku: Podarunek.

Napis pod ilustracją: Amerykanie będą zawsze walczyć o wolność.

Wyjaśnij, jakie zmiany w polityce amerykańskiej obrazują rysunki i plakat. W odpowiedzi odwołaj się do treści rysunków i plakatu.

Zadanie 16. (0–3)

Odznaki pamiątkowe polskich jednostek z okresu II wojny światowej

Uzupełnij tabelę – wpisz nazwy jednostek wojskowych, których odznaki pamiątkowe zaprezentowano, oraz podaj imię i nazwisko ich dowódców.

Odznaka	Nazwa jednostki	Dowódca
A		
B		

Zadanie 17. (0–1)

Fragment pamiętnika

Gdy wojska sowieckie przekroczą niedługo naszą granicę, zacznie się prawdziwy taniec. To wcale nie koniec naszych cierpień i naszych problemów. [...] Pod koniec tej wojny może powtórzyć się „Święte Przymierze”, kongres wiedeński i Księstwo Warszawskie z namiestnikiem rosyjskim czy jakimś sowieckim Konstantym. Polska jest ością, stojącą w gardle wszystkich i wszystkim, w tej całej wojnie jest o jedną, jedyną Polskę „za dużo”. [...] Bez Polski byłoby znacznie łatwiej rozstrzygnąć losy Europy. Makabryczny, ale doskonały dowcip w dzisiejszym „Le Petit Parisien”. Olbrzymi Stalin pochylając się nad małym Churchilllem i mówiący [...], przysłaniając ręką usta i spoglądając na sylwetkę oficera polskiego, odwróconego do nich tyłem: „Miejsce pewnego generała polskiego nie jest w Londynie... lecz w Katyniu”. [...] Na miejscu Sikorskiego zacząłbym się teraz bardzo pilnować.

A. Bobkowski, *Szkice piórkim*, Warszawa 1997, s. 407.

Zaznacz poprawne dokończenie zdania. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródła.

Autor pamiętnika napisał cytowane słowa, zanim doszło do bitwy

- A. stalingradzkiej.
- B. pod Midway.
- C. o Monte Cassino.
- D. powietrznej o Anglię.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18.

Mapa

Zadanie 18.1. (0–2)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Ziemie zaznaczone na mapie kolorem podpisanym w legendzie literą C znalazły się pod kontrolą Niemiec w 1940 r.	P	F
2.	Ziemie zaznaczone na mapie kolorem podpisanym w legendzie literą B zostały włączone do III Rzeszy w 1939 r.	P	F
3.	Na obszarze zaznaczonym na mapie kolorem podpisanym w legendzie literą A utworzono jednostkę terytorialną, której stolica znajdowała się w Warszawie.	P	F

Zadanie 18.2. (0–1)

Przyporządkuj do informacji zamieszczonych poniżej właściwe terytorium, na którym doszło do opisanych wydarzeń. Podaj literę A, B lub C.

Fragment 1.

W 1939 i 1940 r. przeprowadzono akcję usuwania Polaków z ich mieszkań i domów (około 1,5 mln osób) [...]. [...] wywieziono według różnych szacunków od 40 do 120 tys. dzieci i młodzieży [...]. Pozostawiono polskich robotników przemysłowych i rolnych, część włościan, których pozbawiono własności ziemi, oraz ludność narodowości niemieckiej [...]. Polaków pozbawiono praw obywatelskich i możliwości korzystania z oświaty.

A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*,
Warszawa 2002, s. 345.

Litera:

Fragment 2.

[Wkrótce] rozpoczęły się [...] deportacje [...], całe rodziny ze starcami i dziećmi znalazły się w bardzo trudnych warunkach, czego wiele osób nie przeżyło. [...] w czasie pierwszej deportacji 10 lutego 1940 r. wywieziono 139 596 osadników – weteranów Wojska Polskiego i leśników; w czasie drugiej z kwietnia–maja 1940 r. 61 092 osoby – rodziny aresztowanych [...]; trzecia deportacja z 29 czerwca 1940 r. objęła 77 710 uchodźców [...]; czwarta z maja i czerwca 1941 r. – 34 724 osoby, głównie przedstawiciele inteligencji, ziemiaństwa [...].

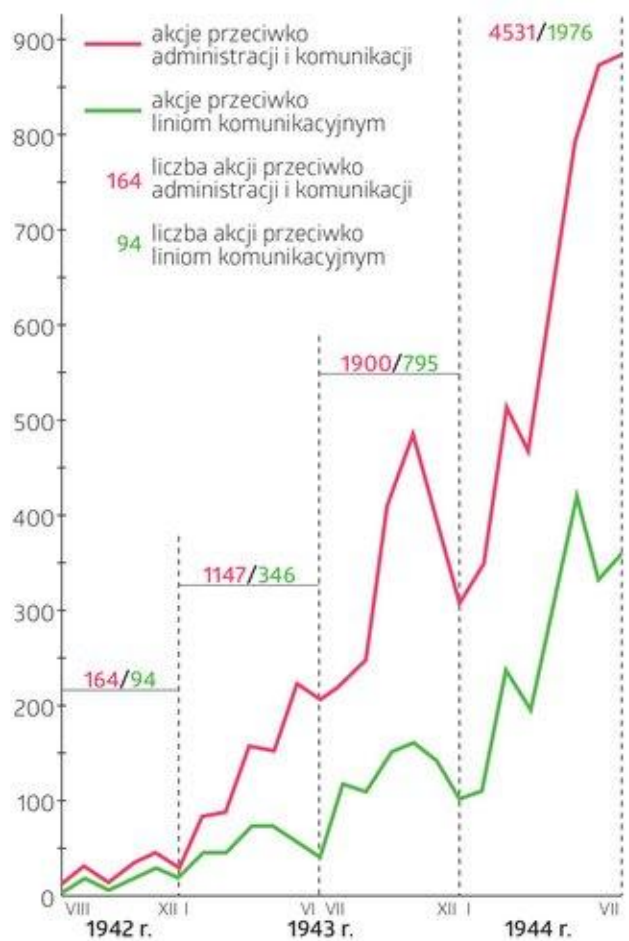
Pod okupacją [...] utrzymano istniejące szkoły podstawowe, średnie i wyższe, w których wprowadzono [własne] programy nauczania. [...] szkolnictwo z językiem polskim zostało w zasadzie zachowane. Funkcjonowały polskie teatry i orkiestry.

A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*,
Warszawa 2002, s. 347.

Litera:

Zadanie 19. (0-1)

Wykres. Akcje przeciwko administracji i komunikacji okupanta w Generalnym Gubernatorstwie

Na podstawie: T. Siergiejczyk, *Historia. Dzieje najnowsze 1939–1945*, Warszawa 1993, s. 173.

Wskaż okres, w którym nastąpił największy wzrost akcji przeciwko administracji niemieckiej i komunikacji, oraz wyjaśnij przyczynę tego zjawiska.

This image shows a full page of primary-ruled notebook paper. It features ten sets of horizontal lines. Each set consists of a solid top blue line, a dashed middle blue line, and a solid bottom blue line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no text or markings other than the ruling lines.

Zadanie 20. (0-1)

Współczesny mural na murze warszawskiego zoo

Wyjaśnij, dlaczego na murze warszawskiego zoo powstał prezentowany na zdjęciu mural. W odpowiedzi odwołaj się do treści muralu.

Zadanie 21. (0-3)

Rysunek satyryczny z prasy konspiracyjnej

ITA CZAPKA TEŻ CI NIC NIE POMOŻE...

Wyjaśnij przesłanie rysunku, interpretując jego elementy graficzne. W odpowiedzi uwzględnij kontekst historyczny.

Zadanie 22.

Fragmenty dziennika

Fragment A.

WYLĄDOWALI.

Czekam na prąd, żeby móc włączyć radio. Dopiero około 8-ej: „Jedenaście tysięcy samolotów, szybowce transportowe, spadochroniarze, cztery tysiące okrętów, nie licząc barek”. Są, są... biją się w Normandii od Cherbourg'a aż po Deauville.

A. Bobkowski, *Szkice piórkiem*, Warszawa 1997, s. 490.

Fragment B.

No i Związek Patriotów Polskich w Moskwie proklamował rząd londyński jako nielegalny, utworzył [Polski] Komitet Wyzwolenia Narodowego [...]. Za pięć lat cierpień, za pięć lat „niezłomnej postawy”, za niekolaborowanie z Niemcami, za brak Pétaina i Quislinga, za obozy, łapanki, egzekucje. Za to wszystko masz Polskę, która zaczyna się w Chełmie, masz Radę Narodową z Wasilewską. [...] Pięć długich lat czekaliśmy i nareszcie zajaśniała „jutrzienka swobody”, czerwona gwiazdka.

A. Bobkowski, *Szkice piórkiem*, Warszawa 1997, s. 518.

Fragment C.

W Warszawie sytuacja krytyczna. [...] Zła wola Rosji jest zupełnie widoczna. Ale jak można było liczyć na dobrą? Mikołajczyk, odbywszy drugą rozmowę ze Stalinem, wyjechał dziś z Moskwy. [...] w całym szeregu punktów nie doszli ze Stalinem do porozumienia. W sumie nici. A tam Warszawa... Raczkiewicz wyznaczył [...] swojego następcę.

A. Bobkowski, *Szkice piórkiem*, Warszawa 1997, s. 527.

Fragment D.

W Paryżu zaczyna się wyczekiwanie. Już są w Chartres. Miasto huczy od plotek. Amerykanie rzeczywiście zrobili śliczny manewr pancerny. Zdolny ten Patton. [...] Na odcinku Falaise weszła do akcji polska dywizja pancerna pod dowództwem generała Maczka.

A. Bobkowski, *Szkice piórkiem*, Warszawa 1997, s. 527–528.

Zadanie 22.1. (0–1)

Rozstrzygnij, które fragmenty dziennika dotyczą wydarzeń dziejących się w tym samym miesiącu 1944 r. Wpisz litery, którymi je oznaczono. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22.2. (0-1)

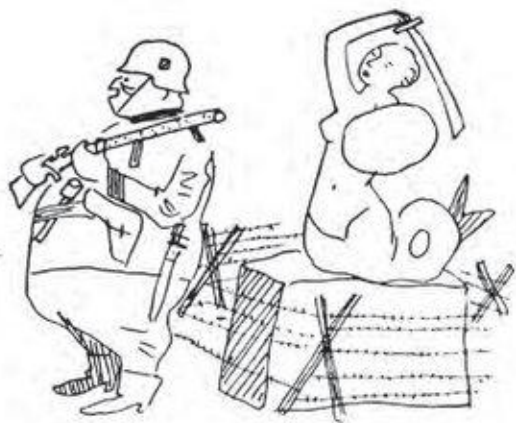
Podaj, jakie funkcje pełnili w rządzie RP na uchodźstwie Polacy wymienieni we fragmencie C.

Zadanie 22.3. (0-1)

Wymień kwestie sporne, w których nie udało się dojść do porozumienia w czasie rozmów wspomnianych we fragmencie C.

Zadanie 23. (0–1)

Rysunki satyryczne z prasy konspiracyjnej, 1944 r.

Wyjaśnij, interpretując elementy rysunków, do jakiego wydarzenia stanowiły satyryczny komentarz.

Zadanie 24.

Źródło 1. Fragment wspomnień Stefana Korbońskiego

Musimy na pierwsze głosować „nie”... [...] Jeśli chodzi o wytłumaczenie ludziom, dlaczego nie chcemy skasowania Senatu, którego dawniej byliśmy przeciwnikami, to im się powie, że byłoby to sprzeczne z konstytucją z [19]21 roku, którą uznajemy i szanujemy [...].

S. Korboński, *W imieniu Kremla*, Warszawa 1997, s. 127–128.

Źródło 2. Plakat wyborczy

Zadanie 24.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę głosowania, o którym mowa w źródle 1.

.....

Zadanie 24.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy partia polityczna, której dotyczy źródło 1., zalecała głosowanie w wyborach do sejmu zgodnie z wezwaniem zawartym w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

Zadanie 25. (0–1)

Fotografie rotmistrza Witolda Pileckiego

Wyjaśnij rolę zaprezentowanych fotografii w dokumentowaniu działalności politycznej rotmistrza Witolda Pileckiego w latach 1939–1948.

-
-

Zadanie 26.**Źródło 1. Tabela. Podstawowe wskaźniki wykonania planu gospodarczego****1949 r. = 100**

Wyszczególnienie	Plan	Wykonanie (1955 r.)	Różnica
Dochód narodowy	212,3	173,5	-38,8
Inwestycje	240	236	-4
Produkcja przemysłowa	258,3	271,7	+13,4
Produkcja rolna	150	113	-37
Płaca realna	140	104-113	-36-(-27)
Zatrudnienie	160	156	-4
Spożycie na 1 mieszkańca	150-160	130-144	-20-(-16)

A. Jezierski, B. Petz, *Historia gospodarcza Polski Ludowej 1944-1985*,
Warszawa 1988, s. 169.

Źródło 2. Fragment wspomnień młodego robotnika

[...] ogłoszono wielki zaciąg do budowy Nowej Huty. [...] Wyjechaliśmy oboje z żoną. [...] Byliśmy małżeństwem, ale żona mieszkała w hotelu robotniczym osobno, a ja osobno. [...] Ludność miejscowa wystąpiła wrogo przeciw nam. Uważali, że my jesteśmy nieszczęściem dla nich, ponieważ zabierano im pola, na których miała stanąć wielka budowa socjalizmu. [...] Żona otrzymała u siebie w pracy talon na radio. Był to aparat marki „Pionier”. W tym okresie było to wielkie osiągnięcie otrzymać talon na radio lub zegarek. [...] [...] pracowałem po 12-14 godzin dziennie. Oprócz tego narady, zebrania, ale byłem młody, nie czułem zmęczenia. Pamiętam, że nieraz z budowy schodziłem po dwóch zmianach. [...] Wreszcie w 1952 r. otrzymaliśmy mieszkanie. [...] Wielka to była radość, wreszcie własny dach nad głową. No, ale i związane z tym wydatki. Przecież trzeba było jakoś umeblować mieszkanie, a nic nie mieliśmy. Pieniądzy też nie mieliśmy wiele [...]. Meble kupiliśmy w Krakowie, bo pamiętam, że w Hucie chodziliśmy cztery dni i nic nie mogliśmy dostać [...].

Robotnicze pokolenia, Warszawa 1980, s. 86-88.

Zadanie 26.1. (0-1)

Podaj nazwę planu gospodarczego, w ramach którego realizowano inwestycję wspomnianą w źródle 2.

.....

Zadanie 26.2. (0–1)

Wyjaśnij przyczyny lokalizacji inwestycji, o której mowa w źródle 2.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 26.3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy dane ze źródła 1. potwierdzają informacje dotyczące problemów zaopatrzeniowych opisanych w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 27. (0–1)

Fragmenty haseł ze słownika filozofii

Cybernetyka – [...] reakcyjna pseudonauka stworzona w USA po drugiej wojnie światowej [...]. [...] W cybernetyce ujawnia się w sposób jaskrawy jeden z podstawowych rysów światopoglądu burżuazyjnego – jego antyhumanitaryzm, dążenie do przekształcenia robotnika w dodatek do maszyny [...]. [...] Podżegacze do nowej wojny światowej wykorzystują cybernetykę do swych brudnych celów. W krajach imperializmu pod pozorem propagowania cybernetyki wciąga się uczonych [...] do opracowywania nowych metod masowej zagłady [...].

Krótki słownik filozoficzny, red. M. Rozentel, P. Judin,
Warszawa [...], s. 76–77.

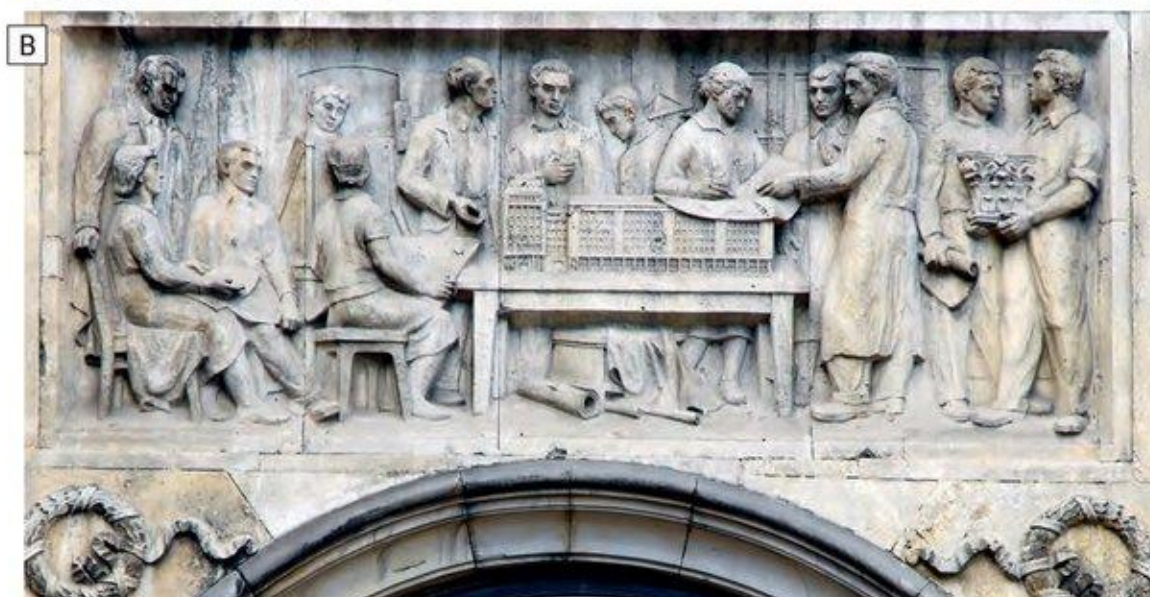
Sztuka – [...] Ostateczną degenerację przeżywa sztuka burżuazyjna w okresie imperializmu. Najbardziej charakterystyczną cechą dekadencej sztuki burżuazyjnej jest bezideowość, która znajduje wyraz w formalizmie (kubizm, impresjonizm, futurizm itp.) bądź w naturalistycznym przedstawianiu rzeczywistości. Sztuka burżuazyjna jest całkowicie podporządkowana interesom imperialistycznej burżuazji: zadaniem jej jest paczenie świadomości mas, odciąganie ich od walki klasowej, zaszczepianie im zbrojeckiej ideologii imperialistycznej.

Krótki słownik filozoficzny, red. M. Rozentel, P. Judin,
Warszawa [...], s. 660.

Wyjaśnij, dla jakiego okresu w dziejach PRL jest charakterystyczny język prezentowanych haseł. W odpowiedzi odwołaj się do źródła.

Zadanie 28. (0–1)

Płaskorzeźby

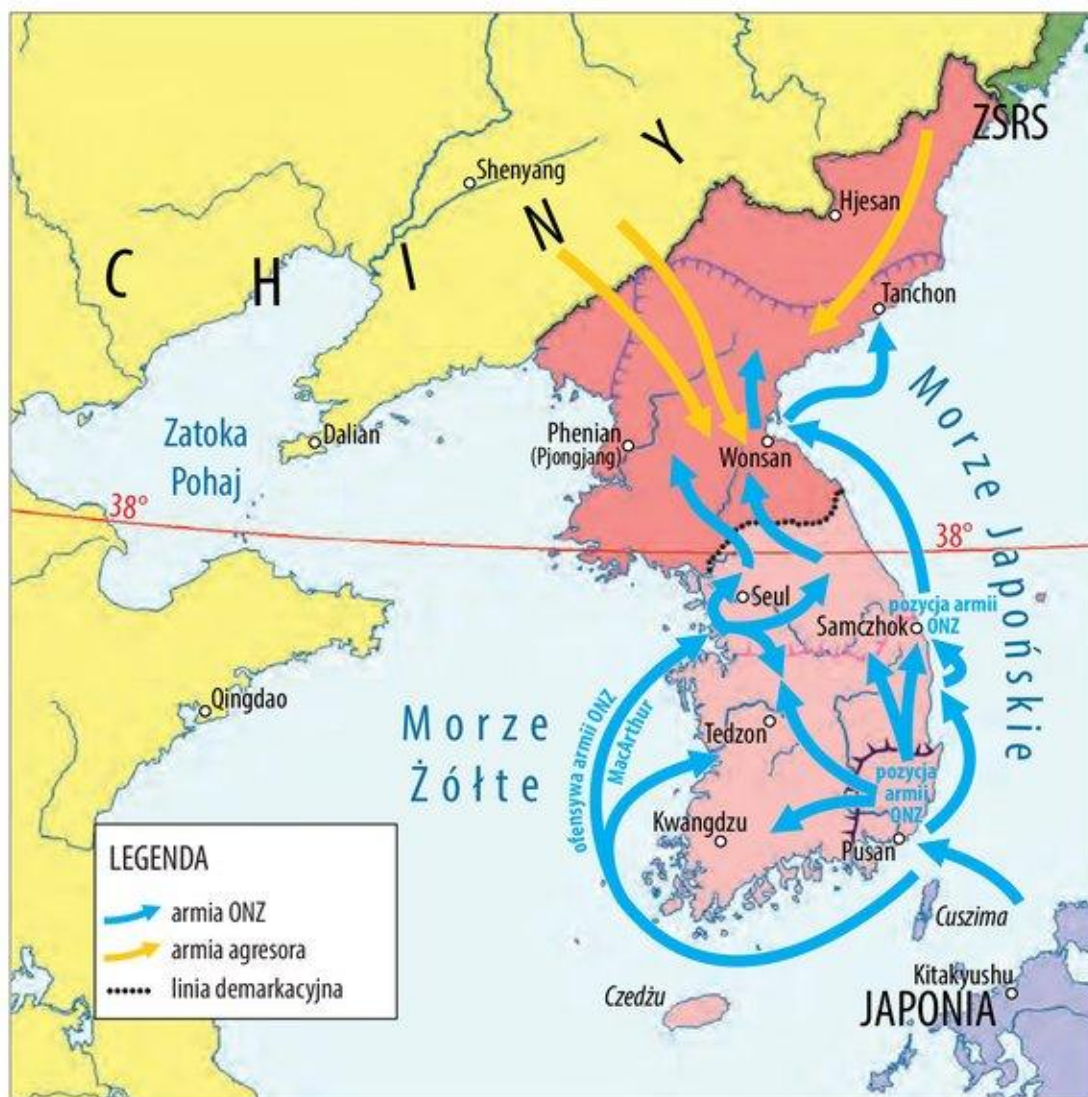
Rozstrzygnij, czy obie płaskorzeźby reprezentują ten sam styl w sztuce. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do widocznych na fotografii cech obiektów.

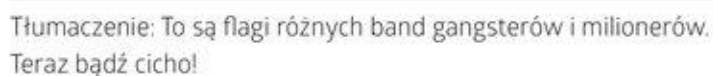
Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 29. (0–1)

Źródło 1. Mapa konfliktu zbrojnego, XX w.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 30. (0–2)

Mapa. Stacjonowanie wojsk sowieckich w Polsce przed 1956 r.

Wymień dwa rejony koncentracji jednostek sowieckich oraz wyjaśnij przyczyny takiego rozmieszczenia tych wojsk.

-
-

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 31.

Źródło 1. Fragment przemówienia radiowego Józefa Cyrankiewicza

[...] nie trzeba ukrywać faktu, że zbrodniczy prowokatorzy wykorzystywali istniejące bezsprzecznie bolączki i niezadowolenie w niektórych zakładach pracy z powodu trudności ekonomicznych i rozmaitych dokuczliwych nieraz bolączek [...].

Jeżeli chodzi o bolączki [...], w dużym stopniu wywołane zostały błędami i nieprawidłowym stosowaniem obowiązujących przepisów, to rzecz jasna błędy te muszą być i będą natychmiast naprawione, zwłaszcza że decyzja o poprawieniu tych błędów zapadła ze strony rządu i partii jeszcze kilka dni temu [...].

Nie przeszkodziło to prowokatorom w zorganizowaniu w czwartek demonstracji, którą od dawna przygotowywali także przy pomocy przyjezdnych organizatorów.

[...] Krew przelana [...] obciąża wrogie Polsce ośrodki imperialistyczne i reakcyjne podziemie, które są bezpośrednimi sprawcami zająć. [...]

Każdy prowokator czy szaleniec, który odważy się podnieść rękę przeciw władzy ludowej, niech będzie pewny, że mu tę rękę władza ludowa odrąbie w interesie klasy robotniczej, chłopstwa pracującego i inteligencji [...].

[...], red. J. Maciejewski, Z. Trojanowiczowa, Poznań 1981, s. 294, 296.

Źródło 2. Fragment przemówienia Władysława Gomułki na VIII Plenum KC PZPR

Klasa robotnicza dała ostatnio kierownictwu partii i rządowi bolesną nauczkę. Robotnicy [...], chwytając za oręż strajku i wychodząc manifestacyjnie na ulice [...], zawołali wielkim głosem: Dosyć! Tak dalej nie można! Zawrócić z fałszywej drogi!

[...] Robotnicy [...] nie protestowali przeciwko Polsce Ludowej, przeciwko socjalizmowi, kiedy wyszli na ulice miasta. Protestowali oni przeciwko złu, jakie szeroko rozkrzewiło się w naszym ustroju społecznym i które ich również boleśnie dotknęło, przeciwko wypaczeniu podstawowych zasad socjalizmu, który jest ich ideą.

[...] Wielką naiwnością polityczną była nieudolna próba przedstawienia bolesnej tragedii [...] jako dzieła agentów imperialistycznych i prowokatorów.

„Nowe Drogi” 1956, nr 10, s. 27.

Zadanie 31.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, którego dotyczą oba źródła, oraz wyjaśnij, jakie były jego przyczyny.

Nazwa:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 31.2. (0–1)

Wyjaśnij przyczyny różnic w postrzeganiu wydarzenia, którego dotyczą oba źródła.

Zadanie 32.

Fragment książki Marka Hłaski *Piękni dwudziestoletni*

Partia, ze swego punktu widzenia, rozegrała bezbłędnie sprawę tego pisma. [...] *Po Prostu* było pierwszym pismem w Polsce, które przeprowadziło wywiad z Władysławem Gomułą; *Po Prostu* walczyło o Gomułę [...].

Po Prostu przed październikiem roku pięćdziesiątego piątego było pismem przeznaczonym dla studentów; osiemdziesiąt procent pisma wracało z powrotem na przemiał. Po przerwie wakacyjnej [...] *Po Prostu* przestało być pismem dla studentów, a miało stać się pismem młodej inteligencji; stało się pismem całego narodu. [...] *Po Prostu* pierwsze w Polsce poruszyło sprawę bohaterów Armii Krajowej. *Po Prostu* pierwsze w Polsce zademonstrowało styl życia książąt socjalizmu, opisując sklepy za „żółtymi frankami” [...].

M. Hłasko, *Piękni dwudziestoletni*,
Warszawa 1988, s. 56–57.

Zadanie 32.1. (0–1)

Wyjaśnij, jaką rolę, zdaniem autora, odegrał tygodnik „Po Prostu” w przemianach politycznych w Polsce.

Zadanie 32.2. (0–1)

Wyjaśnij, jaki los spotkał czasopismo „Po Prostu” po 1956 r.

Zadanie 33. (0–1)

Źródło 1. Fragment *Orędzia biskupów polskich do ich niemieckich braci [...]* z 18 listopada 1965 r.

Polska granica zachodnia na Odrze i Nysie jest, jak to dobrze rozumiemy, dla Niemiec jak najbardziej gorzkim owocem ostatniej wojny – podobnie jak jest nim cierpienie milionów uchodźców i wysiedleńców niemieckich. [...] Wielka część ludności opuściła te tereny ze strachu przed rosyjskim frontem i uszła na Zachód. Dla naszej ojczyzny [granica zachodnia] jest [...] sprawą egzystencji. Chyba że chciano by ponadtrzydziestomilionowy naród wcisnąć do korytarza jakiegoś [...], obszaru bez terenów zachodnich, ale i bez wschodnich terenów, z których od roku tysiąc dziewięćset czterdziestego piątego miliony polskich ludzi musiało odpłynąć na tereny zachodnie ustalone w Poczdamie. [...]

I mimo tego wszystkiego [...], czcigodni Bracia, wołamy: próbujmy zapomnieć! [...]

W tym jak najbardziej chrześcijańskim, ale i bardzo ludzkim duchu wyciągamy do was siedzących tu na ławkach kończącego się Soboru ręce oraz udzielamy przebaczenia i prosimy o przebaczenie.

Materiały z dziejów Polski 1945–1980: Od Października 1956 do Grudnia 1970, cz. 2, Mała stabilizacja 1958–1967, Warszawa 1986, s. 88–89.

Źródło 2. Fragment przemówienia Władysława Gomułki na manifestacji w Poznaniu z okazji Tysiąclecia Państwa Polskiego, 17 kwietnia 1966 r.

Ten wojujący z naszym państwem ludowym nieodpowiedzialny pasterz pasterzy, który głosi, że nie będzie się korzył przed polską racją stanu, stawia swoje urojone pretensje do duchowego zwierzchnictwa nad narodem polskim wyżej niż niepodległość Polski.

Jakież to musi być zaślepienie, które każe mu zapomnieć o naukach historii, zapomnieć o tym, kto Polskę zgubił, a kto ją wyzwolił, dzięki komu Polska powróciła na Ziemie Piastowskie i dzięki komu i czemu jest pewne, że je na zawsze zachowa [...].

W. Gomułka, Przemówienia. Lipiec 1964 – grudzień 1966, Warszawa 1967, s. 426–427.

Wyjaśnij, jak w źródle 2. został zinterpretowany cel wydania orędzia (źródło 1.) i jaki efekt polityczny chciano osiągnąć przez nagłośnienie tej interpretacji.

Zadanie 34. (0–1)

Chiński plakat

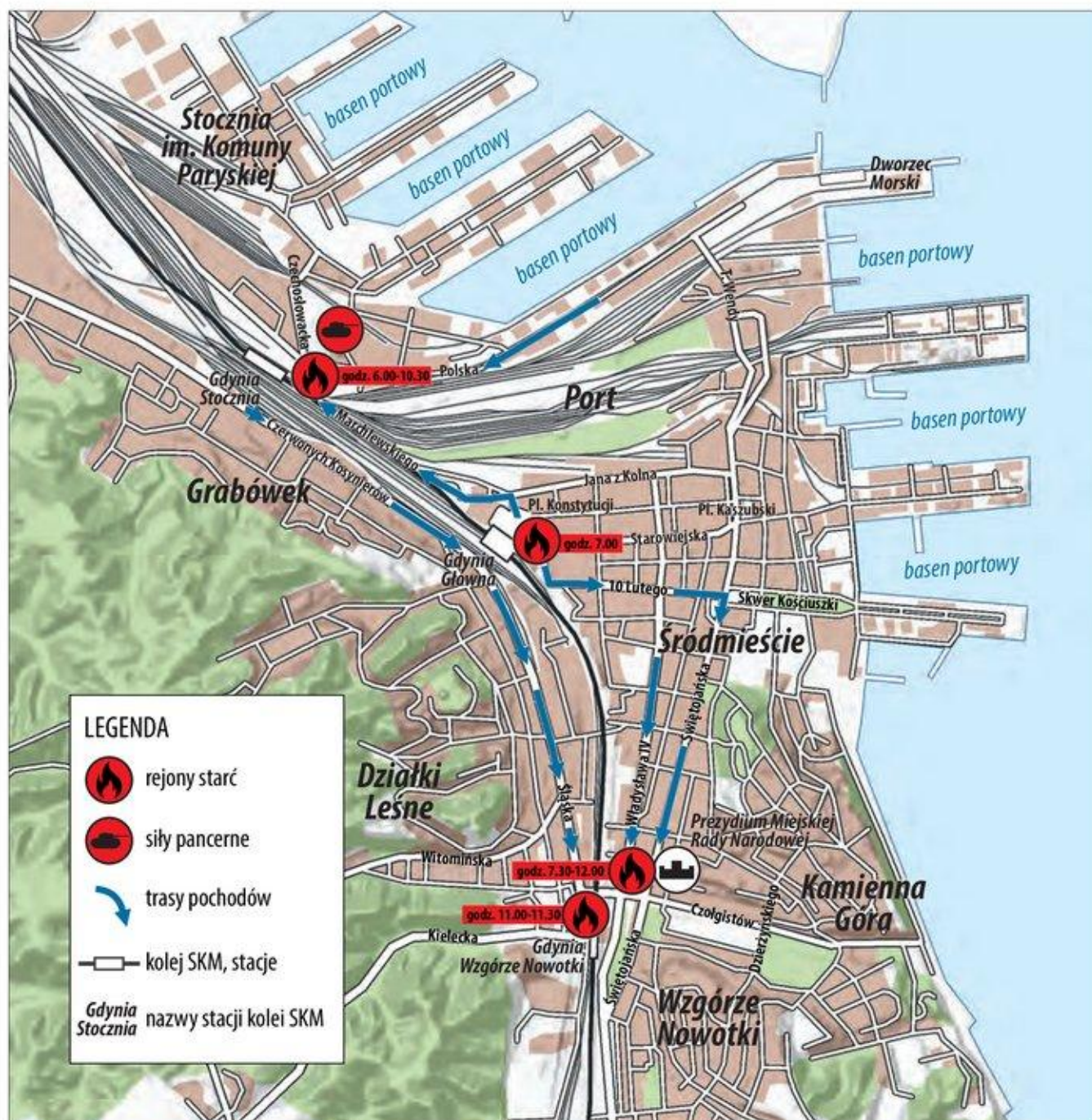
Napis pod rysunkiem: Wyrzuc na zawsze zdrajcę Liu Shaoqi¹ z Partii!

¹ Liu Shaoqi – chiński polityk, wiceprzewodniczący Komunistycznej Partii Chin w latach 1956–1966, przewodniczący Chińskiej Republiki Ludowej w latach 1959–1966. Od 1966 r. był krytykowany, a następnie usunięty z partii, aresztowany i uwięziony. Zmarł w więzieniu.

Wyjaśnij, dla jakiego ruchu społeczno-politycznego w Chinach jest charakterystyczny prezentowany plakat. W odpowiedzi odwołaj się do symboliki źródła.

Zadanie 35. (0–1)

Źródło 1. Plan miasta

Na podstawie: R. Tusiewicz, *Historia 4. Polska współczesna 1944–1989*, Warszawa 1998, s. 220.

Źródło 2. Relacja uczestnika wydarzeń [fragment]

W sobotę Bogdan Borusewicz przyszedł do mnie i mówi, że Walentynowicz została zwolniona dyscyplinarnie. Musimy się zastanowić, jak jej bronić. [...]

Zgodziliśmy się co do tego, że strajk. [...]

Z góry przewidywaliśmy, że kierować strajkiem ma Lechu. [...] Wałęsa był stoczniovcem i wiadomo było, że kiedy tu wejdzie i powie, że 10 lat pracował w Stoczni, że go wywalono, to jednak to ruszy ludzi.

J. Borowczak, *Człowiek rodzi się i żyje wolnym*, [...], s. 9.

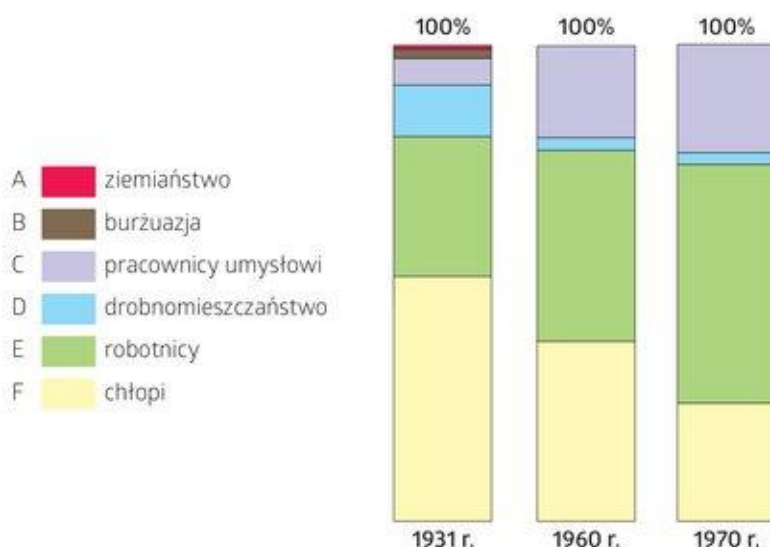
Rozstrzygnij, czy oba źródła dotyczą wydarzeń z tego samego roku. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 36. (0–2)

Przemiany struktury społeczeństwa polskiego w latach 1931–1970

Na podstawie: R. Tusiewicz, *Historia 4. Polska współczesna 1944–1989*, Warszawa 1998, s. 193.

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Reformy własnościowe przeprowadzone w Polsce po II wojnie światowej doprowadziły do całkowitego zaniku grup społecznych oznaczonych literami A i B.	P	F
2.	Industrializacja w PRL wpłynęła na wzrost liczby przedstawicieli grupy oznaczonej literą E.	P	F
3.	Grupa oznaczona literą F zachowała wiodącą pozycję w strukturze polskiego społeczeństwa po II wojnie światowej.	P	F

Zadanie 37. (0–1)

Źródło 1. Wiersz Macieja Bieniarza, 1981 r.

Przyszli nocą w uśpiony dom,
Wyciągali nas chyłkiem, jak zbóje.
Drzwi zamknięte otwierał łom –

Idą, idą pancry¹ na „Wujek”.

A gdy opadł i strach, i gniew,
Jeden wybór: kopalnia strajkuje,
Choć staniała bardzo nasza krew,

Idą, idą pancry na „Wujek”.

W tłumie przy bramie, do matek i żon
Z płacht na murach klejonych zlatuje
Czarną treścią komunikat WRON

Idą, idą pancry na „Wujek”.

Kilof, łańcuch ściska nasza dłoń,
Wózków szereg bieg czołgów wstrzymuje,
Już milicja repetuje broń.

Idą, idą pancry na „Wujek”.

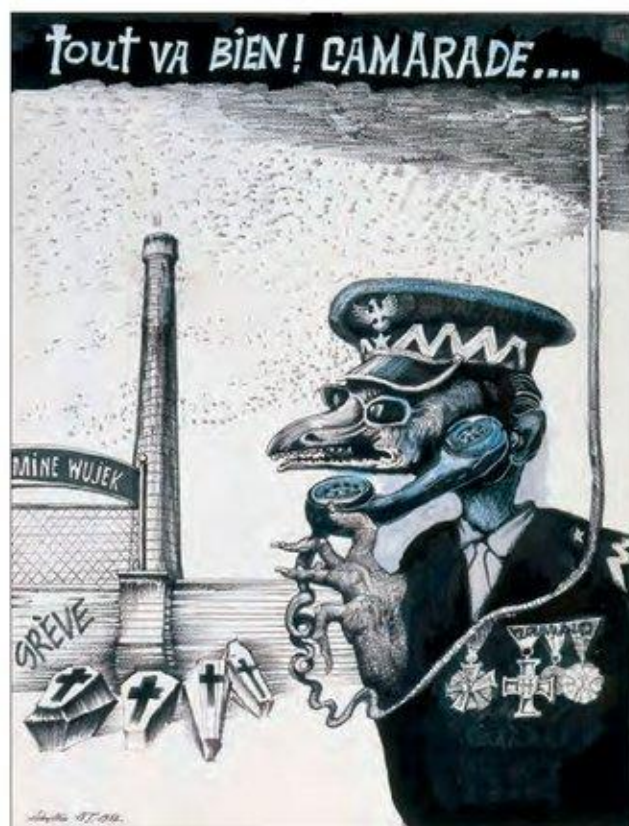
Płoną znicze ku zabitych chwale,
Ale zgasła nadzieja na potem,
Gdzie twe czyste ręce, generale,

Zawracają pancry z powrotem.

¹ pancry – po śląsku określenie czołgów

<https://solidarnosc.gda.pl/aktualnosci/ida-pancry-na-wujek-masakra-na-kwk-wujek> [dostęp: 27.06.2025]

Źródło 2. Grafika Jana Lebensteina

Tłumaczenie: Wszystko w porządku! Towarzyszu...;
mine Wujek – kopalnia „Wujek”; grève – strajk.

Rozstrzygnij, czy oba źródła dotyczą tego samego wydarzenia. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści źródeł i interpretując symbolikę grafiki.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zadanie 38. (0–1)

Źródło 1. Fragment artykułu prasowego opublikowanego przez Jana Rema¹ w „Tu i Teraz” 19 września 1984 r.

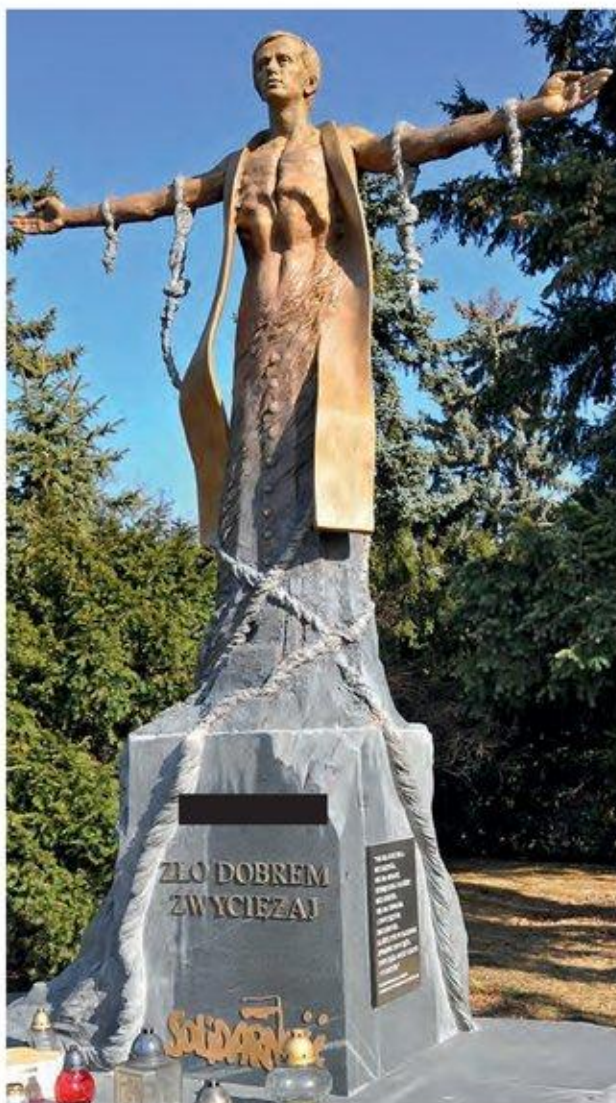
W inteligenckiej części warszawskiego Żoliborza stoi kościół [...] – obok św. Brygidy w Gdańsku – najbardziej renomowany klub polityczny w Polsce. [...] Co tam więc robi natchniony polityczny fanatyk, Savonarola² antykomunizmu? [...] ten mówca ubrany w liturgiczne szaty nie mówi niczego, co byłoby nowe lub ciekawe dla kogokolwiek. Zaspakaja on czysto emocjonalne potrzeby swoich słuchaczy i wyznawców politycznych. W kościele [...] urządzone są seanse nienawiści. [...] Ksiądz [...] jest więc organizatorem sesji politycznej wścieklizny.

¹ Jan Rem – pseudonim Jerzego Urbana, rzecznika prasowego rządu w latach 1981–1989.

² Girolamo Savonarola – słynny XV-wieczny kaznodzieja z Florencji, skazany na śmierć przez powieszenie, a następnie spalony na stosie.

R. Tusiewicz, *Historia 4. Polska współczesna 1944–1993*, Warszawa 1998, s. 339–340.

Źródło 2. Pomnik w Toruniu

Rozstrzygnij, czy oba źródła dotyczą tej samej osoby. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 39. (0–15)

Opracuj poniższy temat. Twoja wypowiedź powinna liczyć minimum 300 wyrazów.

Stalinizm odcisnął piętno na życiu społeczeństwa polskiego. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy oraz je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

Wskazówki do opracowania tematu

Wstęp

1. Określ zakres chronologiczny i zasięg terytorialny zagadnienia zawartego w temacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Wyjaśnij pojęcie: stalinizm.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Zajmij stanowisko wobec tezy postawionej w temacie.

Rozwinięcie

Uzasadnij swoje stanowisko, uwzględniając w argumentacji aspekty: polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.

4. Scharakteryzuj aspekt polityczny.

A. Scharakteryzuj główne zmiany polityczne w okresie stalinizmu.

ciąg dalszy na s. 178

B. Zastanów się nad oceną tych zmian.

6. Scharakteryzuj aspekt kulturowy.

A. Podaj definicję socrealizmu i zastanów się, jaką rolę miała odgrywać sztuka w okresie stalinizmu.

B. Podaj przykłady dzieł tworzonych w duchu socrealizmu.

Zakończenie

7. Podsumuj rozważania.

A. Przedstaw dalekosiężne skutki stalinizmu w omawianych wcześniej aspektach.

B. Zastanów się, jakie były przyczyny i bezpośrednie następstwa upadku stalinizmu w Polsce.

Przykładowe odpowiedzi i zasady oceniania

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne, spełniające warunki zadania.

W poniższych rozwiązaniach niektóre informacje podane są w nawiasach kwadratowych [], co oznacza, że ta część odpowiedzi nie jest niezbędna do uznania odpowiedzi za poprawną.

STAROŻYTNOŚĆ

Numer zadania	Rozwiązania i propozycje odpowiedzi	Zasady oceniania
1.1.	Przykładowe wyjaśnienie: Wylewy Tygrysu i Eufratu powodowały naniesienie użyźniającego namotu, ale mogły też doprowadzić do powodzi. System irygacyjny w Mezopotamii, opisany w źródle 1., zabezpieczał przed niepożądanymi skutkami wylewów, umożliwiał otrzymywanie obfitych zbiorów, pod warunkiem że kanały wzdłuż całego przebiegu rzek były systematycznie konserwowane i oczyszczane. Wymagało to zbiorowego wysiłku i sprawnego egzekwowania wykonywania prac. Świadczy o tym źródło 2., w którym jest mowa o karach za zaniedbania związane z konserwacją i obsługą kanałów.	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
1.2.	- Babilon - Sumerowie	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Narmer (Menes) zjednoczył Egipt (źródło 1.), co zostało symbolicznie ukazane na pałacu. Najpierw był władcą Górnego Egiptu – walczący Narmer (z lewej) jest przedstawiony w koronie Górnego Egiptu, a Narmer zwycięzca (z prawej) – w koronie podbitego obszaru, tj. Dolnego Egiptu.	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
3.1.	B. Przykładowe uzasadnienie: - Obiekt na zdjęciu to obelisk – element architektoniczny charakterystyczny dla starożytnego Egiptu [obeliski najczęściej stawiano parami przed wejściami do świątyń i pałaców]. - Na obelisku są widoczne hieroglify – pismo egipskie.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym dwa argumenty 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
3.2.	D. Przykładowe uzasadnienie: Hieroglify odczytał Francuz Jean-François Champollion, który pracował nad odszyfrowaniem napisów na kamieniu z Rosetty, odnalezionym przez żołnierzy armii Napoleona podczas wyprawy do Egiptu. [Kamień z Rosetty zawierał tekst zapisany w trzech językach, m.in. greckim. Porównanie tych napisów umożliwiło odszyfrowanie pisma starożytnych Egipcjan].	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.1.	porządek joński Przykładowe uzasadnienie: Kolumny budowli są zakończone głowicami w kształcie wolut (ślimacznic, spirali).	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.2.	- Ateny - Akropol	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

5.1.	• Ateny • demokracja	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.2.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Wynagrodzenie dla obywateli za uczestniczenie w zgromadzeniu pochodziło z budżetu polis, a więc miało wpływ na jego stan, tym bardziej że w celu zachęcenia obywateli do uczestnictwa w zgromadzeniu zwiększano wymiar wynagrodzenia (źródło 2.). Z kolei przyznanie praw obywatelskich tylko rodowitym Ateńczykom (źródło 1. – osobom, których ojciec i matka urodzili się w Atenach) wpływało na zmniejszenie liczby uprawnionych do udziału w zgromadzeniu, co zmniejszało wydatki na diety.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy śmierci wojowników spartańskich walczących pod wodzą króla Leonidas w wąwozie Termopile (miejsce zaznaczone obok rysunku hoplity w źródle 2.). W tym samym roku Grecy pokonali Persów w bitwie morskiej u wybrzeży Salaminy (zaznaczonej na mapie). Źródło 2. ukazuje zarówno kampanię lądową, jak i morską w czasie wojen grecko-perskich w 480 r. p.n.e.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Gdy król Sparty Leonidas dowiedział się o zdradzie i podążaniu wojsk perskich na tyły swoich oddziałów, odesłał wojowników z innych poleis i z 300 spartiatami podjął nierówną walkę z wrogiem. Spartiaci bronili przejścia przez wąwóz aż do końca. Wszyscy zginęli – wierni prawom Sparty zabraniającym ucieczki z pola walki.	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.	A. Temistokles B. Perykles C. Miltiades	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.1.	Cheronea Przykładowe wyjaśnienie: Bitwa pod Cheroneą z 338 r. p.n.e., w której Macedończycy odnieśli zwycięstwo nad Grekami, wyznacza początek dominacji Macedonii nad Helladą i schyłek epoki klasycznej (helleńskiej) w dziejach starożytnej Grecji. Wielu historyków podaje, że bitwa ta była cezurą stanowiącą koniec okresu klasycznego i początek okresu hellenistycznego.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: W źródle 1. jest mowa o Filipie II Macedońskim, który pokonał Greków w bitwie pod Cheroneą. W tekście wspomniano o zwołaniu do Koryntu kongresu, na którym powstał Związek Koryncki. Było to porozumienie greckich poleis (bez Sparty) z Filipem II, uznanym za hegemoną. Źródło 2. dotyczy syna Filipa II – Aleksandra Macedońskiego, który wyruszył na wyprawę przeciwko Persji (w tekście jest mowa o uchwale kongresu dotyczącej zbrojnych planów króla). [Diogenes z Synopy ironicznie odniósł się do Aleksandra i jego planu zamknięcia w granicach swojego państwa całego znanego wówczas świata].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

9.	Przykładowa odpowiedź: Na medalu przedstawiono: • skrzydlatą boginię zwycięstwa Nike z gałązką palmową w dłoni – stąd pojęcie: palma pierwszeństwa; • zarys stadionu w Atenach – odbywały się tam igrzyska sportowe na cześć bogini w czasie uroczystości [Panatenajów]; • Akropol z Partenonem, świątynią patronki miasta – Ateny.	1 pkt – za poprawną odpowiedź zawierającą odwołanie do co najmniej dwóch symboli 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
10.1.	triumf	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
10.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. mówi o triumfie Scypiona zwanego Afrykańskim. Wskazuje na to informacja, że uroczysty wjazd do Rzymu odbył po powrocie z Afryki [w bitwie pod Zumą w III w. p.n.e. pokonał Kartaginę], skąd mógł przywieźć opisane w tekście łupy, m.in. słonie. Nie mógł przywieźć żydowskiej menor, widniejącej na drugim źródle. Źródło 2. dotyczy triumfu Tytusa po zdobyciu Jerozolimy, na co wskazuje przedstawiony na płaskorzeźbie pochod z łupami, w tym ze wspomnianą menorą – siedmioramiennym świecznikiem charakterystycznym dla kultury żydowskiej.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.1.	D. Przykładowe uzasadnienie: Była to bitwa morska. Wszystkie pozostałe bitwy odbyły się na lądzie.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.2.	Oktawian / Oktawian August Przykładowe wyjaśnienie: Oktawian [August] pokonał Marka Antoniusza [wspieranego przez egipską królową Kleopatrę], z którym rywalizował o władzę nad Rzymem po śmierci Cezara. Zwycięstwo to pozwoliło mu zdobyć pełnię władzy w Imperium Romanum.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z wyjaśnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
12.1.	Fotografia A: Artemida / Diana Fotografia B: Posejdon / Neptun	2 pkt – za odpowiedź zawierającą poprawnie podane imiona – greckie i rzymskie – bogini i boga 1 pkt – za odpowiedź zawierającą poprawnie podane imię – greckie i rzymskie – jednego z bóstw 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
12.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Rzymianie zetknęli się z Grekami mieszkającymi w koloniach założonych na południu Półwyspu Apenińskiego i na Sycylii [Wielka Grecja]. Kolonie te zostały ostatecznie wchłonięte przez Rzym w III w. p.n.e. W II w. ziemie Greków i Macedonów znalazły się pod rzymskim panowaniem. Grecka kultura wywarła wielki wpływ na Rzymian. Greckie bóstwa zostały utożsamiane z rzymskimi, przy czym zachowano pierwotne nazwy bogów rzymskich.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
13.1.	powstanie Spartakusa	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi

13.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Powstanie rozpoczęło się od buntu w szkole gladiatorów w Kapui. Spartakus i jego towarzysze byli szkoleni do walki na arenach amfiteatrów i cyrków. Walki te stanowiły rozrywkę dla Rzymian. Do gladiatorów przyłączyli się inni niewolnicy, a nawet obywatele rzymscy, którzy stracili majątki i popadli w nędzę.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
13.3.	D.	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
14.	1. – P; 2. – F; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.1.	5. amfiteatr	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Przyczyną zagłady Pompejów była erupcja wulkanu Wezuwiusz w 79 r., która doprowadziła do zasypania miasta rozżarzonymi okruchami skalnymi i popiołami wulkanicznymi. Miasto przykryła 5–6-metrowa warstwa materiału wulkanicznego.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Pod grubą warstwą popiołu wulkanicznego zachował się układ architektoniczny miasta z ulicami, fragmenty budynków o różnym przeznaczeniu, elementy wyposażenia oraz zdobienia. Odnaleziono również tysiące ciał. Dzięki tym znaleziskom archeologowie pozyskali bogaty materiał dotyczący życia codziennego Rzymian oraz ich kultury, o czym świadczą m.in. źródła 1. i 2.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.	A. Circus Maximus / cyrk B. Koloseum Rozstrzygnięcie: A	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
17.	- Czapka frygijska – w starożytnym Rzymie czapka wyzwoleńca, ofiarowywana niewolnikowi na znak nadania mu wolności. - Pęk różg liktorskich z zatkniętym toporem – to symbol władzy w starożytnym Rzymie. Liktory ochraniali wysokich urzędników w czasie sprawowania przez nich funkcji. [Gdy towarzyszyli im poza granicami miasta, w różgach umieszczali topór].	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
18.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Na sarkofagu (źródło 1.) przedstawiono symbolikę chrześcijańską: chrystogram – znak symbolizujący Chrystusa [połączenie pierwszych dwóch liter imienia Chrystus w języku greckim: X oraz P] oraz znak krzyża – symbol chrześcijaństwa. W źródle 2. jest mowa o prześladowaniu chrześcijan. Na tych wyznawców wskazują informacje, że twórca religii prześladowanych został skazany na śmierć przez Poncjusza Piłata za panowania cesarza rzymskiego Tyberiusza (I w. p.n.e. / I w. n.e.) i że chrześcijaństwo pochodzi z Judei (jak Rzymianie nazywali Palestynę), gdzie nauczał Chrystus. W tekście wymieniono także cesarza Nerona, który prześladował chrześcijan [doprowadził do oskarżenia ich o podpalenie Rzymu].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

18.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Każń miała być karą za rzekome podpalenie Rzymu przez chrześcijan, o co oskarżył ich Neron. W rzeczywistości miasto zostało podpalone na rozkaz cesarza, by mógł posłużyć się tym pretekstem do prześladowania chrześcijan.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
19.	Przykładowa odpowiedź: <i>Pax Romana</i> to stan pokoju wewnętrznego i zewnętrznego w Rzymie. Ten okres rozpoczął się za rządów Oktawiana Augusta po wojnach domowych w Rzymie. Oktawian August został przedstawiony na kamei w towarzystwie bóstw [symbolizujących zwycięstwo, pokój na ziemi i państwo rzymskie] oraz następcy – Tyberiusza. Oktawian odpoczywa, a zbroja leży pod jego stopami, gdyż nie jest potrzebna w czasie pokoju. Nad jego głową bogini Wiktoria podtrzymuje wieniec zwycięstwa. Obok Oktawiana zasiada bogini Roma – personifikacja państwa rzymskiego. Z prawej strony widoczna jest para bogów symbolizujących panowanie na lądzie i morzu – Gaja i Neptun. Z lewej strony ukazano Tyberiusza, który zsiada z rydwanu – tak jakby wracał ze skończonej wyprawy wojennej. Wszystkie elementy kamei służą ukazaniu, że w Rzymie nastał czas pokoju i dobrobytu.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przekazu ikonograficznego poparte interpretacją trzech elementów graficznych 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przekazu ikonograficznego poparte interpretacją dwóch elementów graficznych 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przekazu ikonograficznego poparte interpretacją jednego elementu graficznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.	C. Przykładowe uzasadnienie: Na mapie ukazano Galie przyłączoną do Imperium Rzymskiego, co ostatecznie uczynił Cezar, a w granicach imperium nie zaznaczono Egiptu – przyłączonego dopiero przez Oktawiana Augusta. [Nie może to być odpowiedź A ani B, gdyż do tych wydarzeń doszło w II w. p.n.e., przed przyłączeniem Galii. Należy także wykluczyć odpowiedź D, ponieważ dotyczy wydarzenia z IV w. n.e., gdy terytorium Imperium Rzymskiego było znacznie większe niż to zaznaczone na mapie].	1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

STAROŻYTNOŚĆ. Zadanie 21. Wypowiedź argumentacyjna

Nr wskazówki	Przykładowe informacje, które możesz wykorzystać do opracowania tematu, zgodne ze wskazówkami na s. 25–28. Uwaga! To nie są fragmenty gotowej pracy argumentacyjnej.
1.	Starożytna Grecja była położona w południowej części Półwyspu Bałkańskiego oraz na wyspach Morza Egejskiego. Rozważania dotyczące greckich poleis wymienionych w temacie będą związane z okresem ich największej świetności, a następnie rywalizacji – V w. p.n.e.
2.	Większość terytorium starożytnej Grecji pokrywały góry, których łańcuchy rozciągały ją na mniejsze, zamknięte obszary. Komunikacja i transport przez górskie przełęcze były trudne, łatwiej można było się kontaktować, korzystając z dróg morskich. Położenie geograficzne i charakterystyka terenu miały wpływ na życie polityczne starożytnych Greków, którzy nie utworzyli jednego państwa.
3.	Grecy utworzyli oryginalny typ organizacji państwowej, którą określali mianem polis. Największymi greckimi poleis były Ateny położone w Attyce i Sparta leżąca na Peloponezie. Państwo dla Greków było wspólnotą obywateli rządzących się bez odrębnego, stałego aparatu władzy. Polis była także wspólnotą religijną. Brak więzi państwowej nie przeszkadzał istnieniu świadomości jedności cywilizacyjnej. Jej wyrazem było przyjęcie terminu <i>Hellenowie</i> na określenie ludności mówiącej po grecku. Oprócz języka czynnikami jednoczącymi były również: kultura, obyczaje i religia.
4.	Przywiązanie do własnej polis uniemożliwiało proces jednoczenia Grecji. W rozważaniach wykażę, że świadomość wspólnoty nie była dostatecznie silna, aby przezwyciężyć partykularyzm. Zgadza się z tezą, że Ateny i Sparta – dwie największe poleis – bardzo się różniły sposobem rządzenia, strukturą społeczną, gospodarką, stosunkiem do kultury. Z powodu tych różnic doszło między nimi do krwawej rywalizacji o hegemonię w Helladzie.

	(Można nie zgodzić się z podaną w temacie tezą, ale należy pamiętać o doborze właściwych argumentów, by udowodnić swoje stanowisko).
5A.	- Sparta w V w. p.n.e. była nietypową monarchią, na której czele stało dwóch władców, a silną pozycję miała arystokracja. W tej polis istniały: geruzja – rada starszych, apella – zgromadzenie ludowe, a co roku wybierano 5 eforów, którzy zwoływali zgromadzenie, byli sędziami, wykonywali uchwały, nadzorowali wychowanie młodzieży. Królowie, także kontrolowani przez eforów, dowodzili armią, sprawowali funkcje religijne, wchodził w skład geruzji. Rada starszych składała się z 28 gerontów – mężczyzn powyżej 60. roku życia, których wybierano na dożywotnią kadencję. Przygotowywali oni projekty uchwał na posiedzenie zgromadzenia ludowego, sprawowali najwyższą władzę sądowniczą, przyjmowali zagraniczne poselstwa. Zgromadzenie ludowe, złożone ze spartiatów powyżej 30. roku życia, wybierało gerontów i eforów, stanowiło prawo, podejmowało decyzje o wojnie i pokoju. Decyzje podejmowało w specyficzny sposób – przez aklamację (tj. jednomyślnie), przez zakrzyknięcie. - Ateny w V w. p.n.e. weszły w okres rozkwitu demokracji. Istniały dwa organy kolegialne: zgromadzenie ludowe (eklezja), w skład którego wchodził obywateli Aten, oraz rada pięciuset, której członkowie byli wybierani przez eklezję. Zgromadzenie ludowe miało prawo inicjatywy ustawodawczej, wybierało strategów i członków rady pięciuset, podejmowało decyzje w sprawie polityki zagranicznej i wewnętrznej, przeprowadzało procedurę ostracyzmu. W skład zgromadzenia ludowego wchodził mężczyźni, którzy byli obywatelami Aten, ukończyli 20 lat, a ich rodzice byli Ateńczykami. W trakcie zgromadzenia każdy obywatel mógł zabrać głos i przedstawić projekt uchwały. Ważną rolę w ateńskiej polis odgrywała prytania, sprawująca władzę wykonawczą. Ateńczycy wybierali w drodze losowania 9 archontów, którzy przewodniczyli sądom, organizowali święta. Po upływie kadencji archonci zasiadali w areopagu (sądził w sprawach o zabójstwo). W Atenach istniały sądy ludowe, których członkowie byli wybierani w drodze losowania. Obroną przed jednostkami, które chciały (zdaniem ogółu) przywłaszczyć sobie władzę, był sąd skorupkowy (ostracyzm). Polegał na wskazaniu przez głosowanie osoby zagrażającej demokracji. Winnego skazywano na 10-letnią banicję.
5B.	Ustroje polityczne Sparty i Aten bardzo się różniły. - W Sparcie – nietypowej monarchii z dwoma królami – panował system oligarchiczny, a w Atenach demokracja. - W Sparcie realne uczestnictwo we władzy mieli nieliczni, w Atenach – ustrój opierał się na równym (teoretycznie) uczestnictwie obywateli we władzy. - Zgromadzenie w Sparcie nie miało zbyt szerokich kompetencji. Urzędnicy, którzy podczas zgromadzenia decydowali, czyje stanowisko zyskało aprobatę głosujących obywateli, oceniali się krzykiem poparcia. Na posiedzeniu zgromadzenia ludowego w Atenach każdy mógł zabrać głos, poddać pod głosowanie swój projekt, a głosy liczono. Wprowadzono nawet wynagrodzenie za udział w zgromadzeniu oraz płacono za sprawowanie funkcji, by udział w życiu politycznym Aten był dostępny dla każdego obywatela. Urzędy były kolegialne, urzędników losowano, z wyjątkiem 10 strategów, pełniących funkcje dowodzących armią.
5C.	W Sparcie, wiernej od samego początku jednemu ustrojowi, ogromny wpływ na system polityczny miały uwarunkowania społeczno-ekonomiczne. O ile w Sparcie bogacenie się było właściwie niemożliwe, spartiatów nazywano wspólnotą jednakowych, skoro otrzymywali od państwa takie samo wyposażenie na dorosłe życie, o tyle w Atenach rosły fortuny obywateli żyjących z handlu i rzemiosła. Rozkwit portu w Pireusie miał kapitalne znaczenie dla ateńskiego państwa, gdyż pobierane w nim cła, wraz z zyskami z kopalni srebra w Laurion, stanowiły podstawę dochodów skarbu.
5D.	Droga do demokracji w Atenach była długa. Ateny początkowo były monarchią, którą w VIII w. p.n.e. zastąpiła oligarchia. Od VII w. p.n.e. reformowano system rządzenia – reformy przeprowadzili Solon i Klejstenes, a następnie w V w. p.n.e. – Perykles.
6A.	Społeczeństwo Sparty było zhierarchizowane. Prawa obywatelskie przysługiwały tylko spartiatom. O przynależności do tej grupy decydowało urodzenie. Spartiatów poddawano odpowiedniemu wychowaniu, którego celem było doskonalenie sztuki wojennej oraz przygotowanie do walki. Spartiaci utrzymywali się z działki ziemi, którą otrzymywali od państwa wraz z kilkoma hełotami. Ziemię dziedziczył zawsze najstarszy syn i nie można było jej sprzedać. Na ziemi pracowali hełoci. Wywodzili się z podbitej ludności Mesenii i Lakonii. Byli całkowicie uzależnieni od spartiatów, nie mieli żadnych praw i często buntowali się przeciw spartiatom. Obrzeża Sparty zamieszkiwali periojkowie, którzy byli wolni, ale nie mieli praw obywatelskich. Trudnili się rzemiosłem, handlem, uprawą roli – zajęciami zakazanymi spartiatom. Odgrywali istotną rolę ekonomiczną w polis. Spartiaci ze względu na zmniejszającą się liczebność w stosunku do liczby hełotów nieustannie strzegli bezpieczeństwa wewnętrznego. Życie spartiatów było podporządkowane czynnościom wojskowym. Chłopcy mieli zostać żołnierzami. Kształtowano w nich żelazną dyscyplinę i posłuszeństwo wobec dowódców i starszych. Na zadane pytania mieli udzielać odpowiedzi krótkich i zwięzłych (lakonicznych). Sztuka wymowy i rozległa wiedza nie były tu cenione.

6B.	Spółeczeństwo Aten dzieliło się na obywateli, metoijków – którzy osiedlili się w Atenach, a pochodzili z innych miast-państw i nie mieli praw obywatelskich – oraz najniżej usytuowanych niewolników. Obywatele Aten mieli równe prawa i obowiązki. Mogli pełnić funkcje publiczne, mieli wyłączne prawo kupna ziemi w Attyce. Musieli płacić podatki i służyć w wojsku. Wielu Ateńczyków zajmowało się handlem. Kontakty z dalekimi krainami i zamieszkującymi je społecznościami pobudzały ciekawość, dostarczały wiedzy na temat różnych sposobów organizowania życia społecznego i politycznego, wzmacniały krytyczne myślenie – co miało pozytywny wpływ na wiedzę i mentalność Ateńczyków.
7A.	Liczba obywateli Aten biorących udział w sprawowaniu różnych funkcji była bardzo duża (Arystoteles twierdził, że wynosiła co roku 700). Miało to duże znaczenie dla ukształtowania się umysłowości Ateńczyków. Udział w zgromadzeniach, na których dyskutowano o wielu istotnych sprawach, przyczyniał się do poszerzania horyzontów myślowych i potrzeb kulturalnych ludzi, pobudzenia ich ciekawości. Kwitła sztuka wymowy. W Atenach pojawili się zawodowi politycy, którzy nie pełnili żadnych funkcji, ale wpływali na decyzje podejmowane przez zgromadzenie swoimi przemówieniami. Nazywano ich demagogami – „tymi, którzy przewodzą”. Termin ten w V w. p.n.e. nie miał jeszcze negatywnego zabarwienia.
7B.	W Atenach działali sofisci, którzy za pieniądze uczyli techniki przemawiania, niezbędnej do sprawowania władzy. Zajmowali się logiką i analizą języka, zastanawiali nad przyczynami sukcesu politycznego. Przeciwno relatywizmowi sofistów wystąpił w V w. p.n.e. Sokrates, który twierdził, że istnieje dobro absolutne. W Atenach ceniono polityczne i społeczne oddziaływanie teatru. U stóp Akropolu wznosił się Teatr Dionizosa, w którym swoje sztuki wystawiali Ajschylos, Sofokles, Eurypides i Arystofanes. Komедie polityczne Arystofanesa wykpiwały przywódców i wady demokracji. Szczególna atmosfera panująca w Atenach spowodowała, że stały się one żywym ośrodkiem kultury, do którego ściągali z całej Grecji poeci, filozofowie, artyści. Ateńczycy cenili piękno, sponzorowali artystów – np. rzeźbiarzy (Fidiasz).
7C.	Utrzymanie systemu spartańskiego, tak odmiennego od obyczajów panujących w innych poleis, narzucało konieczność izolacji od świata zewnętrznego. Niechętnie widziano podróże za granicę, nadzorowano cudzoziemców i nie wahano się ich wydalać, jeśli uznano, że szkodzą systemowi spartańskiemu. Izolacja i militaryzacja życia w Sparcie spowodowały, że polis ta niewiele wniosła do kultury greckiej. Spartiaci gardzili dążeniem do wygody, pięknymi wnętrzami, ozdobami. Cenili skromność i prostotę, siłę, tężyznę i sprawność fizyczną.
8A.	Wielkie niebezpieczeństwo, którego greckie poleis doświadczyły w czasie wojen z Persami, powinno skłonić je do zjednoczenia. Religia, a właściwie wspólny panteon bogów, wspólnota kulturowa, wspólny język, spotkania reprezentantów poleis na igrzyskach i w sanktuariach powinny prowadzić do zbliżenia, a nie podkreślenia różnic i krwawej rywalizacji. Brak więzi państwowej nie oznaczał braku świadomości wspólnoty cywilizacyjnej. Mimo to całkowicie uprawniona jest teza, że Ateny i Spartę więcej różniło, niż łączyło – reprezentowały odmiennie koncepcje ustrojowe i sposób organizacji państwa, w każdym z nich społeczeństwo było zorganizowane na innych zasadach, inna była też mentalność mieszkańców tych greckich poleis.
8B.	Mieszkańcy Aten i Sparty nie tylko nie przełamali podziałów, lecz także wzięli udział w długotrwałej wojnie między sobą – wojnie peloponeskiej, która podzieliła niemal cały grecki świat na dwie części.

Numer zadania	Rozwiązania i propozycje odpowiedzi	Zasady oceniania
1.	A. państwo Wizygotów B. państwo Franków C. państwo Wandalów	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.1.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Karol Młot, dowodzący w bitwie pod Poitiers, nie był władcą Franków, lecz majordomem, a na miniaturze przedstawiono go w koronie królewskiej na głowie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Bitwa pod Poitiers zatrzymała podboje Arabów w Europie. Wydarzenie to jest interpretowane jako obrona chrześcijaństwa na kontynencie europejskim przed zalewem islamu.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.3.	D.	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
3.1.	• papież • cesarz bizantyński • król Franków	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
3.2.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Ukazanie na miniaturze (źródło 2.) koronacji Karola Wielkiego na cesarza w 800 r. jest zgodne z programem opartym na poglądach zaprezentowanych w źródle 1. Karol Wielki jeszcze jako król – określony w programie jako trzecia pod względem ważności władza w świecie – klęczy przed koronującym go papieżem, określonym w programie jako zastępca św. Piotra. Leon III przez koronację ukazaną na miniaturze (źródło 2.) wynosi Karola Wielkiego do godności cesarskiej, potwierdzając w ten sposób jego znaczenie w świecie chrześcijańskim, o którym mowa w źródle 1. [Klęcząca postawa Karola wynika z przekonania, że za pośrednictwem papieża władzę otrzymuje on od samego Boga].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.1.	marchie Przykładowe wyjaśnienie: Były to jednostki terytorialne na kresach państwa. Zarządzający nimi margrabiowie mieli uprawnienia do podejmowania decyzji o prowadzeniu wojen, co umożliwiało szybszą obronę państwa przed najazdami z zewnątrz. Mogli też inicjować ekspansję terytorialną, by zdobywać dla państwa nowe obszary.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z wyjaśnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.2.	Akwizgran B	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

4.3.	Państwo Kościelne Przykładowe wyjaśnienie: Powstanie tego państwa było związane z wyprawą władcy Franków Pepina Krótkiego przeciw Longobardom zagrażającym Rzymowi. O interwencję poprosił Franków papież. Z ziem odebranych Longobardom powstało Państwo Kościelne, którego władcą został papież.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z wyjaśnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Obaj władcy przyjęli religię chrześcijańską, choć w innym obrządku. Mieszko I – władca Polan (źródło 1.) – przyjął chrzest w obrządku łacińskim, a Włodzimierz Wielki – władca Rusi (źródło 2.) – w obrządku bizantyńskim/wschodnim.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.2.	Jako pierwszy przyjął chrzest Mieszko I (w 966 r.).	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
6.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Wydarzenie ukazane na obrazie (źródło 2.) to pielgrzymka cesarza Ottona III do Gniezna w 1000 r. i spotkanie z polskim księciem Bolesławem Chrobrym zwane zjazdem gnieźnieńskim. Na postać księcia wskazuje powiewający nad jego głową proporzec z godłem Polski. Cesarz został przedstawiony jako bosy i skromnie ubrany pątnik. Osoba stojąca obok Ottona III trzyma włócznię św. Maurycego, którą później cesarz podaruje gospodarzowi. W źródle 1., tj. w wierszu poświęconym Bolesławowi Chrobremu, jest mowa o tym spotkaniu w ostatnich trzech wersach. Autor pisze o przepychu, z jakim Bolesław przyjął cesarza – widać to na obrazie (obecność wielkiej świty, witające cesarza wojska, czerwony dywan, po którym stąpa Otton III).	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Zabytek B (źródło 1.) przedstawia śmierć biskupa Stanisława ze Szczepanowa. Biskup – postać w stroju duchownego, z aureolą wokół głowy [wskazującą na przyszłą świętość] – podnosi hostię przy ołtarzu podczas odprawiania mszy świętej. Za plecami biskupa Bolesław Śmiały – postać w koronie na głowie i z podniesionym mieczem – zadaje cios. Scena ta została przedstawiona również w źródle 2., w którym autor uczynił Bolesława Śmiałego osobą relacjonującą, jak doszło do zabójstwa.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.1.	Fragment A.: Kazimierz Odnowiciel Fragment B.: Władysław Herman Fragment C.: Mieszko II	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.2.	1. – F; 2. – F; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
9.1.	C.	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi

9.2.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Obydwa źródła dotyczą najazdu niemieckiego na Polskę w 1109 r., w czasie którego Niemcy oblegali Głogów. Nie udało im się zdobyć grodu, mimo wykorzystania jako żywych tarcz polskich zakładników, o czym mowa w źródle 1. Wówczas król niemiecki Henryk V (w obu źródłach nazwany cesarzem) w zamian za odstąpienie od oblężenia zażądał od polskiego władcy płacenia trybutu. Po odmowie wycofał się pod Wrocław. Tego grodu również nie zdobył, o czym informuje źródło 2.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
10.	D. Przykładowe uzasadnienie: Plan przedstawia Jerozolimę w czasach krzyżowców w XII w., gdyż zaznaczono na nim m.in. siedzibę templariuszy – zakonu, który powstał w czasie wypraw krzyżowych, a także szpital św. Jana, prowadzony przez zakon joannitów – założony również w czasie krucjat. [Na czasy wypraw krzyżowych wskazuje także Wieża Tankreda, ponieważ Tankred był uczestnikiem I krucjaty].	1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.1.	zdobycie Jerozolimy przez krzyżowców w czasie I krucjaty (pierwszej wyprawy krzyżowej) Przykładowe uzasadnienie: W tekście jest mowa o obiektach, na podstawie których identyfikujemy Jerozolimę: Świątynia Salomona, Grób Zbawiciela. Są też informacje o toczącej się tam walce „pielgrzymów” z „Saracenami”, czyli krzyżowców z muzułmanami, którzy w tym czasie władali Jerozolimą i całą Ziemią Świętą. Ze źródła dowiadujemy się, że pielgrzymi pokonali obrońców, zdobyli Jerozolimę i wybrali na władcę miasta Gotfryda. Można go utożsamić z Gotfrydem z Bouillon – przywódcą I krucjaty i władcą Królestwa Jerozolimskiego utworzonego po zdobyciu miasta w czasie I wyprawy krzyżowej.	1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.2.	D.	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
12.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 2. ukazuje bitwę pod Legnicą w 1241 r., w której zginął Henryk II Pobożny, władca Śląska i Małopolski. Jego głowę, jak przedstawiono na obrazie, Tatarzy zatknęli na włócznię. Tragicznej śmierci księcia dotyczy przepowiednia ze źródła 1. Wypowiada ją matka Henryka, św. Jadwiga Śląska. Wskazują na to zarówno mowa o tragicznej śmierci syna, jak i miejsce, gdzie pada przepowiednia, czyli klasztor w Trzebnicy na Śląsku. Księżna była fundatorką tego klasztoru i zamieszkała w nim po śmierci męża, gdy oddała władzę synowi.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
13.1.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy Wacława II (króla Czech i Polski), który wprowadził urząd starosty. Syn Wacława II zmarł wkrótce po śmierci ojca. Żoną Wacława II była wspomniana Ryksa – córka króla Polski Przemysła II. Mapa B (źródło 2.) ukazuje ziemie polskie, które uznały zwierzchnictwo Wacława II, czyli Wielkopolskę, Małopolskę, Pomorze Gdańskie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
13.2.	dynastia Przemysłidów	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi

14.	1. – P; 2. – F; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.	A. Przykładowe uzasadnienie: Na pokój podpisany za panowania Kazimierza Wielkiego wskazują informacje o próbach odzyskania Śląska, a także o Bolku świdnicko-jaworskim [który był siostrzeńcem króla]. Na mocy pokoju kaliskiego polski władca odzyskał część ziem na północy kraju – Kujawy i ziemię dobrzyńską. Pomorze Gdańskie, choć pozostało w rękach Krzyżaków, nazwano „wieczystą jałmużną”, czyli darem od króla polskiego. Mogło to stanowić podstawę do kolejnej próby rewindykacji (odzyskania utraconej ziemi).	1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.	Przykładowe wyjaśnienie: W tekście jest mowa o prawodawczej działalności Kazimierza Wielkiego, na co wskazuje nawiązanie do wydania statutu wiślickiego. Dodatkowym elementem naprowadzającym na ten rodzaj działalności władcy stanowi przywołanie imion dwóch prawodawców starożytnej Grecji: Likurga (Sparty) oraz Solona (Aten).	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
17.	A. Gall Anonim; XI–XII w. B. Wincenty Kadłubek; XII–XIII w. C. Jan Długosz; XV w.	3 pkt – za poprawnie podane wszystkie informacje – identyfikację kronikarzy i stulecia, w których żyli 2 pkt – za poprawnie podane informacje dotyczące dwóch postaci – identyfikację kronikarzy i stulecia, w których żyli 1 pkt – za poprawnie podaną informację dotyczącą jednej postaci – identyfikację kronikarza i stulecia, w którym żył 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
18.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Ilustracja (źródło 2.) przedstawia model społeczeństwa średnio-wiecznego składającego się z trzech grup. Po lewej stronie stoją duchowni, których poznajemy po charakterystycznych elementach stroju – tiarze papieża, pastorałe biskupim i szatach zakonnych. Duchowni, zgodnie ze źródłem 1., mają się modlić. Po prawej stronie znajdują się panowie świeccy, o czym świadczą atrybuty: korony, berło i miecze. Powinnością tej grupy jest obrona przed niebezpieczeństwem. Na dole widzimy wyposażonych w motyki chłopów, którzy mają pracować na roli i zapewnić podstawę egzystencji pozostałym. Ten porządek społeczny został ustanowiony przez samego Boga (w źródle 1. jest mowa o domu bożym) – stąd postać Chrystusa unoszącego się nad społeczeństwem.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
19.	A. unia w Krewie; Jadwiga Andegaweńska B. unia w Horodle; Władysław Jagiełło	2 pkt – za poprawnie podane informacje dotyczące dwóch unii – dwie nazwy i dwóch władców 1 pkt – za poprawnie podaną informację dotyczącą jednej unii – nazwę i panującego władcę 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

20.1.	A. bitwa pod Płowcami; władca – Władysław Łokietek B. bitwa pod Grunwaldem; władca – Władysław Jagiełło C. bitwa pod Chojnicami; władca – Kazimierz Jagiellończyk	3 pkt – za poprawnie podane informacje dotyczące trzech bitew – trzy nazwy bitew i trzech władców 2 pkt – za poprawnie podane informacje dotyczące dwóch bitew – dwie nazwy bitew i dwóch władców 1 pkt – za poprawnie podaną informację dotyczącą jednej bitwy – nazwę bitwy i panującego władcy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.2.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Pomnik ukazuje króla Władysława Jagiełłę ze wzniesionymi dwoma mieczami, które – według przekazu kronikarskiego – mieli mu podarować Krzyżacy przed bitwą pod Grunwaldem [by sprowokować go do szybkiego rozpoczęcia bitwy; król przyjął miecze jako zapowiedź zwycięstwa].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
21.	C. Przykładowe uzasadnienie: Choć wszyscy władcy (A–D) byli królami, tylko Władysław Warneńczyk walczył z Turkami, o których mowa w wierszu i na których wskazuje imię oponenta króla – Murada II, władcy tureckiego. Ponadto na Władysława Warneńczyka wskazuje wspomnienie Dunaju przepływającego przez Węgry, których władcą był król Władysław. Z wiersza wynika, że król zginął w bitwie – stało się to podczas bitwy pod Warną w 1444 r.	1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
22.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. ukazuje przedstawicieli trzech stanów, którzy śnią się królowi Anglii Henrykowi I – chłopów (A), rycerzy (B) i duchowieństwo (C). W źródle 2. jest mowa o zagwarantowaniu praw: gminom wiejskim, czyli chłopom – artykuł nr 23; hrabiom i baronom, czyli rycerstwu – artykuł nr 21; duchowieństwu – artykuł nr 22. Do wszystkich wolnych członków społeczeństwa odnosi się gwarancja zawarta w artykułach nr 27 i 39.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
23.	• regularna zabudowa, ulice przecinające się pod kątem prostym • w centralnym punkcie miasta (ryнку): ratusz (C) – siedziba władz miejskich, kupieckie kramy (D) • miasto otoczone murami (O) z bramami (G, H, I) • parcele wójta (R) – przedstawiciela właściciela ziemi, na której lokowano miasto	2 pkt – za poprawną odpowiedź zawierającą cztery argumenty odwołujące się do treści źródła 1 pkt – za poprawną odpowiedź zawierającą trzy argumenty odwołujące się do treści źródła 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
24.	Rozstrzygnięcie: C. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 2. dotyczy gotyku, na co wskazują informacje o kraju pochodzenia stylu – Francji, oraz o pochodzeniu nazwy stylu od barbarzyńskiego plemienia, czyli Gotów. Szczyt budowli (C) to typowy element tej architektury, nadający strzelistość bryle kościoła.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

ŚREDNIOWIECZE. Zadanie 25. Wypowiedź argumentacyjna

Nr wskazówki	Przykładowe informacje, które możesz wykorzystać do opracowania tematu, zgodne ze wskazówkami na s. 54–58. Uwaga! To nie są fragmenty gotowej pracy argumentacyjnej.
1.	Unię Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w średniowieczu zapoczątkował układ podpisany w 1385 r. Unia ewoluowała i prześledź jej dzieje do końca średniowiecza w Polsce, czyli do początków panowania Aleksandra Jagiellończyka (początek XVI w.). Królestwo Polskie pod koniec panowania Ludwika Węgierskiego było państwem położonym w dorzeczu Wisły, rozciągającym się od północnego zachodu w kierunku południowo-wschodnim, bez Pomorza Gdańskiego i Śląska, z przyłączoną Rusią Halicką (przejściowo podporządkowaną Węgom), i obejmowało Wielkopolskę oraz Małopolskę. Na Wielkie Księstwo Litewskie, graniczące z Polską od wschodu, składały się nie tylko ziemie nad Niemnem i Wilią, lecz także olbrzymie, przyłączone do Litwy, tereny ruskie rozciągające się od Morza Bałtyckiego po Morze Czarne.
2.	Unia to związek co najmniej dwóch państw. Jeśli jest to unia personalna, to łączy je osoba władcy, lecz państwa pozostają osobnymi podmiotami w polityce międzynarodowej oraz prowadzą odrębną politykę wewnętrzną i zagraniczną. Ścisłym związkiem jest unia realna, w której oprócz wspólnego władcy państwa mają wspólne instytucje, a także prowadzą wspólną politykę.
3.	W średniowieczu unia personalna łączyła Królestwo Polskie z Królestwem Czeskim (za panowania Wacława II) i Królestwem Węgierskim (za panowania Ludwika Andegaweńskiego).
4.	Uważam, że unia Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w średniowieczu przyniosła korzyści obu państwom i ich mieszkańcom. (Można nie zgodzić się z podaną w temacie tezą, ale należy pamiętać o doborze właściwych argumentów, by udowodnić swoje stanowisko).
5A.	Po śmierci Ludwika Węgierskiego, następcy Kazimierza Wielkiego, szlachta polska, dotrzymując zobowiązań z Koszyc z 1374 r., wybrała na króla Polski córkę ostatniego z Andegawenów rządzących na Węgrzech – Jadwigę. Jadwigę, mając ok. 11 lat, przybyła do Polski i została koronowana na króla, co oznaczało, że otrzymała pełnię władzy królewskiej. Było jednak oczywiste, że to jej przyszły mąż faktycznie będzie władcą. Polscy panowie odrzucili możliwość przyjęcia na męża Jadwigi Wilhelma Habsburga. Szukano więc innych pretendentów do ręki Jadwigi – króla Polski. Od czasu gdy ziemie Jaćwingów, które bezpośrednio sąsiadowały z Mazowszem, zostały przyłączone do państwa litewskiego, Litwini najeżdżali polskie ziemie. Pierwsze przyjazne stosunki między Polską a Litwą zostały nawiązane za panowania wielkiego księcia Giedymina i króla Polski Władysława Łokietka. Przypieczętowaniem przymierza był ślub syna Władysława Łokietka, Kazimierza, z córką Giedymina – Aldoną. Sojusz nie przetrwał długo, gdyż Litwa nie przyjęła chrześcijaństwa i w konsekwencji król Polski narażał się na zarzut przyjaznych kontaktów z poganami. Za panowania Kazimierza Wielkiego Polska toczyła wojny z Litwą o panowanie nad Rusią Czerwoną. W ich wyniku do Polski przyłączono ziemię halicką, a do Litwy – ziemię wołyńską. Wybór panów polskich poszukujących kandydatów do ręki Jadwigi padł właśnie na wielkiego księcia litewskiego Jagiełłę.
5B.	W 1385 r. Polska i Litwa zawarły umowę w Krewie, która była zbiorem zobowiązań przedślubnych władcy. • Jagiełło miał przyjąć chrzest w obrządku łacińskim wraz z całą swoją rodziną oraz przeprowadzić chrystianizację Litwy. • Deklarował, że odzyska wszystkie ziemie utracone przez Królestwo Polskie. • Zobowiązywał się także do zwolnienia polskich jeńców przetrzymywanych na Litwie oraz do wypłaty odszkodowania Wilhelmowi Habsburgowi za odstąpienie od starań o rękę Jadwigi. • W dokumencie unii była mowa o połączeniu dwóch państw, przy czym użyto łacińskiego słowa <i>applicare</i>, co każda ze stron interpretowała inaczej. Polacy – jako włączenie Litwy do Królestwa Polskiego, a Litwini – jako połączenie dwóch państw osobą władcy. Stąd wynikały liczne nieporozumienia.

5C.	• Obie strony zyskiwały sojusznika do walki z Krzyżakami – Polacy chcieli odzyskać Pomorze, a Litwini bronili Żmudzi. Wspólny wróg zbliżał oba państwa. • Wzmocniła się pozycja Litwinów zagrożonych przez Wielkie Księstwo Moskiewskie, które dążyło do rewindykacji ziem ruskich. • Zbliżenie obu państw stwarzało możliwość uregulowania wzajemnych roszczeń do Rusi Czerwonej. • Doprowadzenie do dobrowolnego schryścianizowania ostatniego pogańskiego państwa w Europie mogło podnieść prestiż Polski na arenie międzynarodowej.
5D.	W początkach funkcjonowania unii krewskiej Litwini podkreślali swoją odrębność, prowadzili własną politykę zagraniczną, a wielki książę Witold, stryjeczny brat Władysława Jagiełły, występował przeciwko Jagielle. • W 1399 r. zmarła Jadwiga, co spowodowało wygaśnięcie unii krewskiej. Ponadto w tym samym roku Witold poniósł porażkę w walce z Tatarami. Jednocześnie wybuchło powstanie ludności litewskiej. Ta sytuacja doprowadziła do ustanowienia nowego przymierza między Polską a Litwą. • Na mocy unii wileńsko-radomskiej z 1401 r. Litwa pozostała odrębnym państwem wraz z dożywotnią władzą wielkoksiążęcą Witolda, natomiast Władysław Jagiełło otrzymał tytuł najwyższego księcia Litwy. Akty unii zostały zatwierdzone przez króla i księcia oraz przez szlachtę polską i bojarów litewskich. • Po wielkiej wojnie z zakonem krzyżackim w latach 1409–1411, kiedy to Polacy i Litwini razem walczyli z Krzyżakami i pokonali ich pod Grunwaldem, na nowo uregulowano stosunki między państwami. • W 1413 r. zawarto unię horodelską. Umawiające się strony postanowiły, że po śmierci Witolda Litwa miała wybrać nowego wielkiego księcia w porozumieniu z Polską i zobowiązywała się do niezawierania sojuszy z wrogami Polski. Katolickie rody bojarские zostały zrównane w przywilejach ze szlachtą polską, a 47 największych z nich przyjęto do herbów szlachty polskiej. Ponadto uzgodniono organizowanie wspólnych zjazdów panów polskich i bojarów litewskich, podczas których miano decydować o problemach istotnych dla obu państw. Zwycięstwo nad wspólnym wrogiem zacieśniło współpracę oraz przekonało bojarów litewskich o atrakcyjności polskich rozwiązań ustrojowych. Oba państwom zależało na dobrych relacjach. Wielkie Księstwo Litewskie na mocy I pokoju toruńskiego odzyskało Żmudź. Z kolei dla Królestwa Polskiego Litwa była buforem chroniącym przed zagrożeniem ze strony Tatarów i Rusi. • Gdy w 1501 r. zmarł król Jan Olbracht (wnuk Władysława Jagiełły), a tron polski objął jego brat i jednocześnie wielki książę litewski – Aleksander, zawarto unię w Mielniku. Przewidywała ona zacieśnienie związku między Polską a Litwą. Korzystając z osłabienia Litwy, polska szlachta przymuszała zapis, na mocy którego oba państwa miały być scalone w jedno. Z uwagi na opór Litwinów unia mielnicka nie weszła w życie, lecz stała się pierwowzorem dla zawartej ponad pół wieku później, w 1569 r., unii (realnej) lubelskiej.
6A.	Unia polsko-litewska przyniosła wiele społeczno-gospodarczych korzyści zarówno polskiej szlachcie, jak i bojarom litewskim. Dla strony polskiej bezpieczeństwo wschodniej granicy Królestwa Polskiego oznaczało spokój, możliwość rozwoju handlu, pomogło w ekspansji na ziemie ruskie i ich kolonizacji.
6B.	Sojusz z Polską przyniósł też korzyści gospodarcze Litwie. Otwierał jej dostęp do szlaków handlowych prowadzących do krajów zachodnich. Unia z krajem stojącym na wyższym stopniu rozwoju cywilizacyjnego umożliwiła korzystanie z jego dorobku i dawała możliwość rozwoju. Bojarzy litewscy chcieli być objęci polskimi przywilejami. Od 1413 r. stało się to możliwe dla 47 katolickich rodów litewskich.
7A.	Wśród możliwych litewskich nastąpił proces polonizacji. Zaczęli się także posługiwać łaciną. Litwa dzięki przyjęciu chrześcijaństwa znalazła się w kręgu cywilizacji zachodniej. Z jednej strony Polska reprezentowała wobec swojego sojusznika chrześcijański Zachód i kulturowo oddziaływała na ziemie litewskie i ruskie, z drugiej strony i w Polsce zachodziły zmiany spowodowane bliskimi kontaktami z ludnością ze wschodu. Doprowadziło to do powstania unikatowej kultury. W stylu życia, mentalności i obyczajach przenikały się elementy zachodnio- i wschodnioeuropejskie.
7B.	Przykładem przenikania się pierwiastków kultury zachodniej i wschodniej jest Kaplica Trójcy Świętej na zamku w Lublinie. W gotyckim wnętrzu kaplicy król Władysław Jagiełło ufundował bizantyjsko-ruskie freski. Polichromia pokrywa prawie całą powierzchnię sklepień i ścian, a scena fundacyjna ukazuje wizerunek Jagiełły. Kaplica jest jednym z najcenniejszych zabytków kultury w Europie, łączącym pierwiastki kulturowe dwóch chrześcijańskich światów – wschodniego i zachodniego.

8A.	Unie polsko-litewskie zawierane w średniowieczu przyniosły bardzo dużo korzyści obu państwom i społeczeństwom. • Sojusz Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego zmienił mapę polityczną Europy. Połączone Korona i Wielkie Księstwo Litewskie stały się potęgą, z którą musiały się liczyć inne państwa. Polska za panowania ostatniego Piasta nie była w stanie walczyć jednocześnie z Czechami i zakonem krzyżackim. Litwa, ze względu na pogaństwo, pozostawała poza kręgiem państw liczących się w polityce europejskiej. • Oba państwa wspólnie pokonały zakon krzyżacki. • Chrystianizacja Litwy została przeprowadzona drogą pokojową, a dokonała tego Polska. To także wzmacniało jej autorytet na arenie międzynarodowej. • Dzięki Litwie Królestwo Polskie zyskało dynastię Jagiellonów, której przedstawiciele zasiadali na polskim tronie do 1572 r. Wprowadzili oni oba państwa w nową epokę – nowożytność.
8B.	Ostatni przedstawiciel dynastii Jagiellonów – Zygmunt August – doprowadził na sejmie w Lublinie w 1569 r. do zawarcia unii realnej, która na ponad 200 lat splotła dwa dotychczas osobne organizmy państwowe w jeden – Rzeczpospolitą Obojga Narodów.

Numer zadania	Rozwiązania i propozycje odpowiedzi	Zasady oceniania
1.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Król i królowa, o których mowa w źródle 1., to Izabela Kastylijska oraz jej mąż Ferdynand Aragoński, władcy Hiszpanii. Pisze o nich autor listu, tj. Krzysztof Kolumb – odkrywca wyspy San Salvador – którego wyprawę finansowali. Źródło 2. przedstawia kapitulację Grenady. Była to ostatnia twierdza Arabów na Półwyspie Iberyjskim, odbita w 1492 r. przez wspomnianych władców hiszpańskich. Widzimy ich po prawej stronie obrazu na koniach [Izabela ma na głowie koronę, a Ferdynand jest ubrany w purpurową szatę], po lewej stronie – Arabów poddających twierdzę widoczną w oddali.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
1.2.	rekonkwista	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
1.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Kolumb był przekonany, że dołynął do lądu stałego, który określił nazwą Chataj, utożsamianą z Chinami, znajdującymi się w Azji.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.1.	Portugalia	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
2.2.	Rozstrzygnięcie: A. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy wyprawy Vasco da Gamy, który dotarł do Indii, opływając Afrykę. Taką trasę podpisano w legendzie literą A. Literą B oznaczono trasę innego żeglarza, który płynąc przez Atlantyk, podążył na południowy zachód i dotarł do Ameryki Południowej (Brazylia). Dopiero później skierował się do Przylądka Dobrej Nadziei. Stamtąd płynął w kierunku Indii wzdłuż wybrzeży Afryki, ale z pominięciem portu Mombasa. Trasa B ten port omija.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
3.	Przykładowe wyjaśnienie: Rycina była narzędziem propagandy luterańskiej, a jej przesłanie stanowi informacja, że jedynym prawdziwym źródłem wiary jest Biblia, a nie Tradycja Kościoła i słowo głoszone przez jego hierarchów. Ilustracja to opozycyjne przedstawienia dwóch głównych postaci – Marcina Lutra oraz papieża – a także towarzyszących im osób. Ubrany w skromny strój zakonny Luter stoi na wzniesieniu i demonstracyjnie trzyma w rękach otwartą Biblię. Jego otoczenie stanowią nieuzbrojeni uczeni z książkami i piórami w dłoniach. Papież został ukazany na tronie, z tiarą na głowie i kluczem w ręku (nawiązującym do klucza ofiarowanego św. Piotrowi przez Chrystusa jako symbolu władzy nad Kościołem). Otoczenie papieża to duchowieństwo wyposażone w symbole religijne – krzyże, monstrancję, figury świętych. Postacie te niosą także różgi do chłosty, miecze, pochodnie, co w kontekście ryciny krytykującej Kościół można interpretować jako narzędzia walki z przeciwnikami lub nawiązanie do szerzenia przez Kościół zabobonów. Po stronie katolików, na dole ryciny, umieszczono nawet bestię zionącą ogniem, sugerując wspieranie Kościoła przez diabła.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

4.	Przykładowe wyjaśnienie: Rycina dotyczy powstania chłopskiego w Niemczech (1525 r.). Chłopi, poznawszy luteriańskie postulaty dotyczące prawa każdego z wiernych do czytania i interpretowania Biblii, żądali zniesienia opłat na rzecz Kościoła, zbrojnie atakowali siedziby duchownych oraz domagali się likwidacji powinności feudalnych. Na rycinie ukazano chłopów dokonujących zamachu na papieża, bijących zakonnika i rycerza. Jeden z chłopów wskazuje na niebo i bijącą z niego światłość. Chce w ten sposób przekazać, że tam mieszka Bóg, który ma jedyną, niepodzielną władzę w Kościele.	2 pkt – za poprawne wyjaśnienie z odwołaniem do dwóch elementów ryciny 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie z odwołaniem do jednego elementu ryciny 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.1.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Postacie historyczne ukazane w źródle 1. nie mogły się spotkać. Jak wynika ze źródła 2., Henryk VIII zmarł w 1547 r., a jego córka Maria I Tudor poślubiła Filipa II Habsburga w 1554 r. – 7 lat po śmierci ojca. Na obrazie Filip II Habsburg i Maria Tudor zostali przedstawieni jako stojąca blisko siebie para małżonków. Ponadto Edward zmarł w 1553 r. – a więc na rok przed poślubieniem Marii I Tudor przez Filipa II Habsburga.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Bóg wojny Mars stoi za Filipem II Habsburgiem, który w 1556 r. zasiadł na tronie Hiszpanii i toczył wiele wojen, m.in. z Anglią rządzoną przez Elżbietę. Za Elżbietą stoją Pax i Fortuna – bóstwa symbolizujące pokój i dobrobyt, co stanowi zapowiedź ich nastania w Anglii za panowania królowej.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.3.	C. Przykładowe uzasadnienie: Na styl renesansowy wskazują: • kasetonowy sufit, • przestronne, otwarte i widne wnętrza, • oszczędne wyposażenie, • posadzka o geometrycznym wzorze, • kolumny w stylu doryckim stanowiące nawiązanie do antyku.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.1.	A. katolicyzm B. luteranizm C. anglikanizm D. kalwinizm	2 pkt – za odpowiedź zawierającą cztery poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.2.	Tekst A. – luteranizm oznaczony na mapie literą B Tekst B. – kalwinizm oznaczony na mapie literą D	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.1.	Przykładowe wyjaśnienie: Liczba ludności w miastach niderlandzkich w XVI i pierwszej połowie XVII w. wyraźnie rosła. Do rozwoju miast w Niderlandach przyczynił się wzrost znaczenia szlaków atlantyckich w handlu w XVI w. Nastąpił wtedy gwałtowny wzrost liczby ludności w ośrodkach portowo-handlowych [np. w Amsterdamie działała giełda, miasto to stało się też głównym udziałowcem holenderskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.2.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Na początku XVI w. północna część Niderlandów wchodziła w skład posiadłości Habsburgów, pod koniec pierwszej połowy XVII w. (1648 r.) stała się niezależnym państwem – Republiką Zjednoczonych Prowincji.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

8.	C. Przykładowe uzasadnienie: Na Zygmunta III Wazę wskazują informacje zawarte w źródle: • bitwa pod Byczyną – tu został ostatecznie pokonany Maksymilian Habsburg, konkurent Zygmunta III Wazy do tronu polskiego, • znajomość języka polskiego – dzięki matce Katarzynie Jagiellonce, córce Zygmunta Starego, • Zygmunt przybył do Polski z północy.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
9.1.	Jan Zamoyski • kanclerz wielki koronny • hetman wielki koronny	2 pkt – za poprawną odpowiedź zawierającą imię i nazwisko postaci oraz jej dwie funkcje 1 pkt – za poprawną odpowiedź zawierającą imię i nazwisko postaci oraz jej jedną funkcję 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
9.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Na mapie zaznaczono posiadłości, które były dawnymi królewskimi. Były to nadania królewskie za zasługi na rzecz państwa i monarchii.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
9.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Majątku ordynacji nie można było podzielić ani zbyć, toteż posiadające ją rody budowały potęgę ekonomiczną. Zdarzało się, że dochody magnatów były porównywalne lub większe niż królewskie (skarbu państwa). Ogromne dochody oraz utrzymywana na terenie ordynacji prywatna siła zbrojna mogły być wykorzystane przeciwko władcy i państwu.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
10.1.	A. luteranizm B. kalwinizm	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
10.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 2. dotyczy powstania wyznania greckokatolickiego (unickiego), gdyż w uchwale synodu jest mowa o zachowaniu obrządku Kościołów wschodnich, ale zrzuceniu zwierzchnictwa patriarchów, a jednocześnie o przyjęciu zwierzchnictwa papieża. Wyznanie to powstało w 1596 r., a mapa ukazuje stosunki wyznaniowe w Rzeczypospolitej w 1573 r.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
10.3.	Zygmunt III Waza	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
11.1.	Bitwa A. Cecora; hetman Stanisław Żółkiewski Bitwa B. Chocim; hetman Jan Sobieski Bitwa C. Kłuszyn; hetman Stanisław Żółkiewski	3 pkt – za odpowiedź zawierającą sześć poprawnych elementów (miejsca bitew i dowodzący w nich hetmani) 2 pkt – za odpowiedź zawierającą pięć poprawnych elementów 1 pkt – za odpowiedź zawierającą cztery poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

11.2.	Rozstrzygnięcie: C. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 2. ukazuje hołd Szujskich (zdetronizowanego cara rosyjskiego Wasyla z braćmi – Dymitrem i Iwanem) złożony w 1611 r. królowi Zygmuntowi III Wazie i siedzącemu obok niego synowi, Władysławowi IV. Szujscy zostali pojmani do niewoli po bitwie pod Kłuszynem w czasie wojny z Rosją.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
12.	1. – F; 2. – P; 3. – F	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
13.	Rozstrzygnięcie: ilustracja powstała w kręgu przeciwników Olivera Cromwella. Przykładowe uzasadnienie: Cromwell został ukazany prześmiewczo w koronie, płaszczu koronacyjnym i z jabłkiem zwieńczonym krzyżem – czyli oznakami władzy monarszej, a to przecież on doprowadził do obalenia władzy króla i przekształcenia Anglii w republikę. W ten sposób dano do zrozumienia, że jego ambicje polityczne są równe monarszym. W tle przedstawiono scenę ścięcia króla Karola I, obalonego w wyniku rewolucji pod wodzą Cromwella. Źródło sugeruje, że królewska dyktatura ma zostać zastąpiona dyktaturą Cromwella. Ośmieszeniu Cromwella służy też jego „herb”, podtrzymywany przez dwa diabły, a ukazujący psa w infule z mieczem w pysku.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
14.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Autor źródła 1. wyraża negatywną opinię o wolnych elekcjach. W wierszu padają oskarżenia o przekupstwo, licytowanie się obietnicami i krwawe walki między zwolennikami kandydatów. Źródło 2. potwierdza zarzuty. Jeden z kandydatów obiecał, że zostaną zwrócone ziemie utracone na rzecz Rosji, a także przekaże pieniądze na rzecz uregulowania żołdu dla wojska. Dowiadujemy się, że w czasie sejmiku elekcyjnego w 1669 r. doszło do mordowania przeciwników politycznych.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
14.2.	Michał Korybut Wiśniowiecki	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
15.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Do spotkania przedstawionego na obrazie (źródło 1.) doszło w 1683 r. pod Wiedniem. Jan III Sobieski przybył z pomocą obleganemu przez Turków Wiedniowi – stolicy państwa Habsburgów, którego władcą był Leopold I. Źródło 2. przedstawia plan bitwy pod Wiedniem we wrześniu 1683 r., na co wskazują oznaczenia walczących stron (siły sprzymierzone i siły tureckie), a także określenie czasu ruchu wojsk sprzymierzonych (wrzesień). Na planie został zaznaczony atak husarii ze wzgórza Kahlenberg w kierunku obozu tureckiego pod Wiedniem na brzegu Dunaju.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.	B. Przykładowe uzasadnienie: Na mapie zaznaczono Prusy Książęce jako lenno polskie oraz w granicach Rzeczypospolitej zaznaczono ziemie smoleńską oraz czernihowsko-siewierską. Na mocy pokoju w Polanowie Rosja rzekła się tych ziem. Pokój zatwierdzał warunki wcześniej zawartego rozejmu w Dywilinie przyznającego Rzeczypospolitej wspomniane ziemie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

17.	- Podkreślono szlacheckie pochodzenie osób zmarłych przez ukazanie ich w strojach szlacheckich oraz umieszczenie herbu nad ich głowami. - Nawiązano do waleczności, na co wskazują zdjęte zbroje i przypasane karabele, których rękojeści wystają spod szat. - Podkreślono pobożność postaci, przedstawiając je w klęczącej pozycji przed figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem.	2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne argumenty 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne argumenty 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
18.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Plan (źródło 2.) przedstawia bitwę pod Połtawą. Wskazują na to walczące strony – Szwedzi pod wodzą Karola XII i Rosjanie pod wodzą Piotra I. Zaznaczono także ucieczkę pokonanych Szwedów. Na miejsce bitwy – Połtawę na Ukrainie – wskazuje też rzeka Worskła (dopływ Dniepru), nad którą jest położona Połtawa. Bitwę tę wygrali Rosjanie i dlatego car wydał przyznanie, o którym mowa we fragmencie B źródła 1.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
19.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy podróży cara Piotra I po Europie. Jednym z celów tej wyprawy była nauka rzemiosł dotychczas słabo znanych w Rosji. Car uczył się m.in. szkutnictwa, pracując w Amsterdamie jako prosty cieśla. Zostało to upamiętnione na pomniku oznaczonym literą B, na którym Piotr I przedstawiony jest w trakcie budowania łodzi.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Ze źródła 1. wynika, że za panowania Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II (ok. 70 lat) liczebność armii pruskiej wzrosła około siedmiokrotnie. To dowodzi trafności sformułowanej tezy w źródle 2., że armia odgrywała pierwszoplanową rolę w państwie pruskim.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.2.	- wojny śląskie - wojna siedmioletnia (zwana trzecią wojną śląską)	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
21.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Ze źródła 1. wynika, że największe koszty państwo ponosiło na obsługę długu państwowego [zaciągniętego również przez poprzedników Ludwika XVI] oraz utrzymanie armii i dyplomacji. Wydatki na dwór stanowiły jedynie jedną dziesiątą kosztów ponoszonych przez państwo. Z kolei na podstawie źródła 2. można sądzić, że lud francuski powszechnie obwiniał dwór o nadmierne wystawny tryb życia i widział w tym główną przyczynę deficytu budżetu państwowego. Wskazuje na to oskarżycielskie określenie królowej Marii Antoniny „Madame Déficit”, czyli Pani Deficyt.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
22.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dostarcza informacji dotyczących klęski nieurodzaju i zarazy wśród bydła, co miało ogromny wpływ na ceny produktów rolnych. Wykres (źródło 2.) ukazuje prawie dwukrotny wzrost cen zbóż – pszenicy i żyta, który był konsekwencją problemów w rolnictwie. Wysokie ceny żywności i bezrobocie (wspomniane w źródle 1.) wynikające z niekorzystnych decyzji państwowych musiały spowodować pogorszenie się sytuacji ekonomicznej Francuzów, co przekładało się na negatywne nastroje wśród społeczeństwa.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

23.	• maszyna parowa • James Watt	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
24.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. przedstawia obiekt zbudowany w stylu klasycystycznym. Wskazuje na to wiele cech: fasada z przewagą linii prostych, fronton kolumnowy zwieńczony tympanonem, symetria, nawiązujące do antyku kolumny jońskie. Wnętrze B, w odróżnieniu od wnętrza A (barokowego), charakteryzuje prostota dekoracji, jasne powierzchnie ścian i drzwi, nawiązanie do antyku – tym razem kolumny korynckie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
25.1.	1. – P; 2. – F; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
25.2.	Źródło 2A – tekst oznaczony literą D Źródło 2B – tekst oznaczony literą B	1 pkt – za poprawne przyporządkowanie dwóch tekstów 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
26.	A. Hugo Kołłątaj B. Stanisław Konarski C. Stanisław Staszic	2 pkt – za poprawne podanie trzech postaci 1 pkt – za poprawne podanie dwóch postaci 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
27.	Przykładowe wyjaśnienie: Pomnik A. Pomnik w Szydłowcu upamiętnia udział Tadeusza Kościuszki w walce o niepodległość Polski. Kościuszkę został przedstawiony w sukmanie i czapce krakusce. Taki strój naczelnik powstania założył w 1794 r. po zwycięstwie pod Racławicami, w uznaniu dla wkładu kosynierów w rezultat tej bitwy. Pomnik B. Pomnik w Waszyngtonie upamiętnia udział Tadeusza Kościuszki w walce o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki. Kościuszkę został przedstawiony w mundurze oficera wojsk amerykańskich, na co wskazują generalskie epolety z frędzlami i kapelusz charakterystyczny dla oficerów w XVIII w. [tzw. bikorn].	2 pkt – za poprawne wyjaśnienie dotyczące dwóch pomników 1 pkt – za poprawne wyjaśnienie dotyczące jednego pomnika 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
28.	Przykładowa argumentacja: W źródle 1. wspomniano biskupa Kossakowskiego, który był zdrajcą na usługach carycy Katarzyny II. Talar, według treści wiersza, mieli otrzymywać właśnie zdrajcy – targowiczanie. Źródło 2. prezentuje talar przeznaczony dla zdrajców, uczestników konfederacji targowickiej w 1792 r. Wskazuje na to wybity na monecie tekst, opisujący targowiczanie jako obrońców Polski, w opozycji do twórców i zwolenników Konstytucji 3 maja 1791 r. – nazywanej w tym tekście spiskiem.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z argumentacją 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

29.	Przykładowe wyjaśnienie: Rycina ukazuje rozbiór Rzeczypospolitej jako bezprawie dokonane przez sąsiednie państwa. Władca Rzeczypospolitej Stanisław August Poniatowski jest rozbierany (tu wyraźna gra słów polskich: rozbiór – rozbieranie) przez carycę Katarzynę, władczynię Rosji, oraz monarchów Austrii i Prus, trzymających wierzchnie okrycie polskiego króla. Monarchowie dokonujący rozbioru ukazani są na tle wejścia do jaskini, niczym rozbójnicy. Władca Rzeczypospolitej dłonią wskazuje boginię sprawiedliwości Temidę, która odłożyła swoje insygnia – wagę i miecz – i zasłania oczy, by nie widzieć tego bezprawia.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
-----	---	---

NOWOŻYTNOŚĆ. Zadanie 30. Wypowiedź argumentacyjna

Nr wskazówki	Przykładowe informacje, które możesz wykorzystać do opracowania tematu, zgodne ze wskazówkami na s. 91–94. Uwaga! To nie są fragmenty gotowej pracy argumentacyjnej.
1.	Rozważania będą dotyczyły obszaru Rzeczypospolitej: od dorzecza Warty na zachodzie do dorzecza Dniepru na wschodzie i od Morza Bałtyckiego na północy po Karpaty na południu. Rzeczpospolita przez cały XVII w. (z niewielkimi przerwami) prowadziła wojny, niekiedy jednocześnie z trzema przeciwnikami, a obce wojska wdierały się na całe terytorium państwa. W XVII w. panowali trzej władcy elekcyjni reprezentujący dynastię Wazów: Zygmunt III, Władysław IV i Jan Kazimierz. Po nich na tronie zasiadali Michał Korybut Wiśniowiecki i Jan III Sobieski, który zmarł w 1696 r. Poniższe rozważania będą dotyczyć przede wszystkim okresu panowania Jana Kazimierza Wazy (1648–1668), gdyż w tym czasie skumulowały się dotkliwe skutki konfliktów militarnych prowadzonych przez Rzeczpospolitą.
2.	W XVII w. Rzeczpospolita prowadziła wojny ze Szwecją, z Rosją i Turcją. W wyniku tych wojen terytorium państwa wyraźnie się zmniejszyło. • Na rzecz Szwecji Rzeczpospolita utraciła Inflanty do rzeki Dźwiny, poza południową częścią zwaną Inflantami polskimi (warunki rozejmu w Mitawie, potwierdzone w pokoju oliwskim z 1660 r.). • W wyniku wojen z Rosją Rzeczpospolita utraciła województwo smoleńskie, czernihowskie oraz lewobrzeżną Ukrainę z Kijowem (efekt rozejmu andruszowskiego, którego warunki potwierdzono w pokoju Grzymułtowskiego z 1686 r.). Wskutek tych zmian terytorium państwa zmniejszyło się o ok. 300 tys. km². • Istotnym skutkiem zawartego w czasie potopu szwedzkiego traktatu welawsko-bydgoskiego było uniezależnienie się Prus Książęcych od Rzeczypospolitej, a z kolei Podole w latach 1672–1699 pozostawało w rękach Turcji.
3.	Wojny, które Rzeczpospolita prowadziła w XVII w., przyczyniły się do kryzysu państwa. Postaram się udowodnić tę tezę, uwzględniając w argumentacji aspekty: społeczno-gospodarczy, kulturowy i polityczny. (Można nie zgodzić się z podaną w temacie tezą, ale należy pamiętać o doborze właściwych argumentów, by udowodnić swoje stanowisko).
4A.	Wojny prowadzone przez Rzeczpospolitą w XVII w. przyczyniły się do spadku liczby ludności. Było to związane z działaniami militarnymi, stratami terytorialnymi oraz klęskami elementarnymi (epidemie, klęski głodu) i ubożeniem ludności. Liczba mieszkańców państwa spadła o jedną trzecią. Bardzo poważnie ucierpiała demografia miast Rzeczypospolitej, np. liczba mieszkańców Warszawy zmniejszyła się o ok. 12–14 tys. Wojny przyczyniły się do migracji ludności. Mieszkańcy Rzeczypospolitej uciekali przed działaniami wojennymi, np. na Śląsk.

4B.	Wojny przyczyniły się do ogromnych strat materialnych. - Szwedzi w czasie potopu nie tylko zniszczyli miasta i wsie, lecz także zrabowali dobra kultury, np. wywieźli z Fromborka pierwsze wydanie dzieła Mikołaja Kopernika <i>O obrotach sfer niebieskich</i> czy brązowe lwy z Pałacu Kazanowskich, które do dzisiaj zdobią pałac władców szwedzkich w Sztokholmie. Zdevastowali również Zamek Królewski w Warszawie. - Żołnierze, i to nie tylko wrogich armii, ale również w służbie Rzeczypospolitej, rekwirowali żywność i konie oraz palili zabudowania w odwecie za współpracę ich mieszkańców z przeciwnikiem. - Blokada portu w Gdańsku przyczyniła się do znacznych strat ekonomicznych, uniemożliwiając handel zbożem, który był głównym towarem eksportowym. Spadły zyski z opłat celnych. - Kraków został obciążony kontrybucją, a mieszczaństwo nie mogło czerpać korzyści, które przynosił handel tranzytowy przez to miasto. - Przemieszczanie się wojsk przez kraj w czasie potopu szwedzkiego prowadziło do niszczenia zasiewów. Zmniejszyły się plony oraz areał uprawny, gdyż brakowało ziarna, by obsiać pola, brakowało też sprzętu i ludzi do pracy. Spadło także pogłowie bydła. - W wyniku potopu szwedzkiego zmieniły się struktura własności ziemi i struktura społeczna wsi. Znacznie zmniejszyła się liczba większych i średnich gospodarstw. Powszechnym zjawiskiem stało się ubóstwo chłopów. Szlachcice, chcąc odbudować gospodarkę, musieli wyposażać chłopów w narzędzia, zboże na zasiew, bydło. W wyniku wojen zmniejszyły się dochody Rzeczypospolitej płynące z handlu zbożem. Przyczyniły się do tego mniejsze zbiory, ale też konkurencja rosyjskiego zboża oraz mniejsze zapotrzebowanie w Anglii i Francji na produkty rolne z Rzeczypospolitej. - Zniszczenia w miastach łączyły się z upadkiem rzemiosła i zmniejszeniem liczby warsztatów. Wyroby rzemieślnicze, ze względu na zubożenie ludności, nie znajdowały nabywców. Spadło wydobywanie kopalin, zmalała produkcja ołowiu, srebra i miedzi w Staropolskim Okręgu Przemysłowym.
4C.	Nakłady finansowe związane z prowadzeniem wojen, konieczność wypłaty żołdu oraz uiszczania opłat za uzbrojenie przyczyniły się do kryzysu monetarnego. Zaczęto bić monetę niepełnowartościową. Proceder ten zainicjował zarządca mennicy krakowskiej Tytus Liwiusz Boratini – i to od jego nazwiska miedziane monety nazywano boratynkami. Podobną działalność prowadził Andrzej Tymf – dzierżawca mennic koronnych. Jan Kazimierz Waza próbował usprawiedliwiać ów proceder pobudkami patriotycznymi, potrzebami państwa prowadzącego walkę o przetrwanie, ale efektem wypuszczenia na rynek niepełnowartościowego pieniądza była inflacja, która pogłębiła kryzys ekonomiczny. Skarb pustoszał także w wyniku częstego udzielania przez króla zwolnień od podatków, gdyż zubożała ludność nie była w stanie ich płacić.
5A.	Wojny w XVII w. przyczyniły się do kryzysu kultury szlacheckiej. Zmalała liczba szkół, a co za tym idzie – liczba osób umiających czytać i pisać. Szlachta nie miała środków na edukację swoich dzieci za granicą. Kształceniem zajmowały się głównie kolegia jezuickie, w których poziom nauczania znacznie się obniżył.
5B.	Duży wpływ na mentalność szlachty miały przywiązanie do tradycji i rodziny oraz niechęć do wszystkiego co obce. Kształtowała się kultura sarmacka, w której nie ceniono zmian, unowocześnień czy krytycznej refleksji. Pogłębiały się także ksenofobia i nietolerancja religijna. W 1658 r. sejm podjął decyzję o wygnaniu braci polskich (arian) pod pretekstem rzekomej współpracy ze Szwedami.
6A.	Wojny XVII w. przyczyniły się do kryzysu funkcjonowania sejmów w Rzeczypospolitej. Znacznie obniżyła się kultura polityczna szlachty. Podczas obrad sejmów odbywały się jałowe dyskusje, które nie prowadziły do żadnych konkluzji. Coraz częściej skupiano się na ochronie prywatnych interesów, a nie na myśleniu w kategoriach dobra ogółu. Szlachta stała na straży swoich przywilejów, nie chciała zwiększenia obciążeń na rzecz państwa, które były konieczne, by unowocześnić armię i administrację Rzeczypospolitej.
6B.	W 1652 r. poseł Władysław Siciński po raz pierwszy wykorzystał prawo <i>liberum veto</i> do wyrażenia niezgody na przedłużenie (przedłużenie) obrad sejmu. Zapoczątkowało to epokę zrywania sejmów, co prowadziło do paraliżu pracy organu ustawodawczego. Za panowania Jana Kazimierza ok. 30% sejmów zakończyło się bez podjęcia uchwał, a za panowania jego następcy Michała Korybuta Wiśniowieckiego ten odsetek sięgnął już ok. 60%. Magnateria korumpowała średnią szlachtę, która na sejmach coraz częściej sięgała po <i>liberum veto</i> – zwane „zrenicą wolności” szlacheckiej.

6C.	Wojny ze Szwecją i z Rosją, a także kryzys związany z powstaniem Chmielnickiego skłoniły Jana Kazimierza Wazę do sformułowania projektu reform obejmujących ograniczenie <i>liberum veto</i> , powołanie stałej rady przy królu, nałożenie nowych podatków, wprowadzenie elekcji <i>vivente rege</i> (za życia króla). Zmiany zaproponowane przez króla mogły doprowadzić do unowocześnienia państwa, uniknięcia anarchii w okresie bezkrólewia, usprawnienia podejmowania decyzji na sejmach. Jednak szlachta nie chciała się zgodzić na ograniczenie swoich przywilejów. Ukształtowała się opozycja antykrólewska na czele z marszałkiem wielkim koronnym Jerzym Sebastianem Lubomirskim. Sąd sejmowy skazał zbuntowanego magnata na infamię (utrata dobrego imienia), karę śmierci i konfiskatę dóbr. Ta decyzja oburzyła szlachtę i doprowadziła do zawiązania antykrólewskiej konfederacji (rokoszu Lubomirskiego). Rozpoczęła się wojna domowa, która trwała rok.
6D.	W rozstrzygającym starciu pod Mątunami (1666 r.) wojska królewskie przegrały, ale Lubomirski stracił poparcie szlachty. Co prawda Lubomirski przeprosił króla Jana Kazimierza, ale rokosz skutecznie zniszczył plany reform Rzeczypospolitej. Król, rozgoryczony postawą szlachty, załamany z powodu śmierci małżonki – Ludwiki Marii – zrzekł się tronu w 1668 r. Od czasu ucieczki Henryka Walezego z Rzeczypospolitej był to pierwszy przypadek rezygnacji monarchy z tronu. Fakt ten można uznać za symbol głębokiego kryzysu politycznego państwa.
7A.	Powyższe rozważania dobitnie dowodzą prawdziwości tezy podanej w temacie pracy. Wojny, które Rzeczpospolita prowadziła w XVII w., przyczyniły się do kryzysu społeczno-gospodarczego, kulturowego i politycznego państwa.
7B.	Czy były szanse na wydostanie się z tego kryzysu? Próbował tego dokonać ostatni z XVII-wiecznych władców Rzeczypospolitej – Jan III Sobieski. Dzięki zwycięstwu w bitwie pod Wiedniem udało się Sobieskiemu wzmocnić znaczenie Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej, a także doprowadzić do zwrotu Podola przez Turków, jednak nie zdołał przełamać niechęci szlachty do reformy państwa.

Numer zadania	Rozwiązania i propozycje odpowiedzi	Zasady oceniania
1.	Przykładowe wyjaśnienie: Na obrazie przedstawiono Napoleona Bonaparte – wówczas I konsula – który dosiada konia stojącego dęba i pokazuje dłonią kierunek marszu. Gest wodza, purpurowy płaszcz noszony przez władców oraz inskrypcje na skale wskazują cele i ambicje Bonaparte. Obraz służy utrwalaniu przekonania, że Napoleon jest znakomitym wodzem, podobnie jak wódz [Kartaginy] Hannibal i cesarz [rzymski] Karol Wielki, którzy przed nim przekraczali Przełęcz św. Bernarda i których imiona przypominają inskrypcja na skale. Teraz Napoleon – tak jak oni – dokona podbojów. Purpurowy płaszcz stanowi sugestię, że Napoleon planuje sięgnąć po najwyższą władzę monarszą.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.1.	Rozstrzygnięcie: B. Przykładowe uzasadnienie: Napisy na medalu (źródło 2.) świadczą o tym, że został on wybitny dla upamiętnienia zawartego w 1810 r. – MDCCCX – ślubu Napoleona z Marią Ludwiką Austriaczką. Była ona córką cesarza [Franciszka II] – władcy Austrii [i cesarza rzymskiego]. [Małżeństwo miało przypieczętować sojusz Francji z Austrią, którą Napoleon pokonał w 1809 r.]. Z fragmentu B. źródła 1. dowiadujemy się, że ślub odbył się w obecności dworu, a więc wtedy, gdy Napoleon był już cesarzem, a jego małżonka była córką cesarza. [Był to dwór wiedeński].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
2.2.	D.	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
2.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Źródło nawiązuje do wzorców antycznych, Napoleon został przedstawiony w stroju rzymskim (w tunice oraz todze spiętej na jednym ramieniu) i z wieńcem na głowie. Wieniec nosili wodzowie rzymscy, którzy mieli odbyć triumf. Na medalu znajdujemy także starożytne symbole: pochodnię, która nawiązuje do Westy – rzymskiej bogini ogniska domowego, i łuk ze strzałami, który jest nawiązaniem do Amora – rzymskiego boga miłości.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie z odwołaniem do elementów graficznych 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
3.	1. – F; 2. – P; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.	Rozstrzygnięcie: A. Przykładowe uzasadnienie: We fragmencie A jest mowa o koronie książęcej oraz władzy króla, co wskazuje na Księstwo Warszawskie, którego władcą został król saski. Fragment A mówi też o zniesieniu niewoli, co było zgodne z ideami głoszonymi przez Napoleona, który nadał konstytucję Księstwu Warszawskiemu. To wydarzenie ukazuje	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

	obraz (źródło 1.). Napoleon siedzi na tronie, a postać po jego prawej stronie trzyma tekst konstytucji, która zostanie wręczona polskiej delegacji [przedstawionej na obrazie z Orderami Orła Białego – polskimi odznaczeniami na charakterystycznej błękitnej szarfię].	
5.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. to fragment dekretu cesarza Napoleona I wprowadzającego w 1806 r. blokadę kontynentalną, która zakazywała handlu z Wielką Brytanią. Cesarz narzucił ją wszystkim swoim sojusznikom, również Niderlandom z Lejdą, rządzonym przez brata Napoleona [Ludwika Bonapartego]. Niderlandy ucierpiały z powodu blokady kontynentalnej, gdyż nie mogły prowadzić handlu z brytyjskimi posiadłościami – o czym mowa w źródle 2. Blokada wpłynęła na pogorszenie warunków życia mieszkańców Lejdy.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy walk wojsk napoleońskich przeciw zbuntowanym Hiszpanom (początek w 1808 r.). Wskazują na to informacje o Madrycie, stolicy Hiszpanii, dokąd podążają ścigani przez piechotę francuską powstańcy. Bunt w dużej mierze miał charakter ludowy, dlatego ścigani w górach to powstańcy (górale), a nie regularna armia. Źródło 2. [obraz hiszpańskiego malarza Francisca Goi, który żył w tych czasach] ukazuje egzekucję nieumundurowanych ludzi – hiszpańskich powstańców. Mordu dokonuje oddział żołnierzy ubranych w charakterystyczny dla wojsk napoleońskich sposób [m.in. noszą wysokie czapy – czaka].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Autor wspomnień rozumie przyczyny walki podjętej przez Hiszpanów. Zwraca szczególną uwagę na haniebną zachowanie Francuzów, które budziło chęć odwetu wśród Hiszpanów. Autor zaznacza jednak, że powstańcy często atakowali niewinnych ludzi.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
6.3.	guerrilla (wojna partyzancka)	1 pkt – za podanie poprawnej nazwy 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
7.	Fragment A. – 5 Fragment B. – 7 Fragment C. – 4	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.	Rozstrzygnięcie: źródło 2. jest elementem negatywnej legendy Napoleona, „antylegendy”. Przykładowe uzasadnienie: Na ilustracji (źródło 2.) ukazano posąg przedstawiający głowę Napoleona o dwóch obliczach. [Nawiązano tu do boga Janusa o dwóch obliczach – boga początku oraz końca]. Młode oblicze Napoleona (po lewej stronie), ze zmierzwiłą fryzurą, spogląda na krajobraz w rozkwicie; starsze oblicze (po prawej stronie) spogląda na spustoszony krajobraz. Posąg spoczywa na postumencie z ludzkich czaszek, a jego podstawę stanowią leżący na ziemi pokonani ludzie, którzy zakrywają twarze rękoma. Przekaz jest jednoznaczny – tam, gdzie dotrą wojska Napoleona, szerzą się śmierć i zniszczenie, mimo że sam Napoleon głosi wolność ludom Europy. Jest o tym mowa w źródle 1. – „obrał drogę zbrodni i klęski”.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

9.	A. Aleksander I B. Konstanty Pawłowicz C. Aleksander II D. Mikołaj I	3 pkt – za cztery poprawne wskazania 2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
10.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy bitwy o Olszynkę Grochowską (pod Grochowem) w czasie powstania listopadowego. Świadczą o tym: nieformalne dowództwo generała Józefa Chłopickiego (po rzeczeniu się dyktatury), brak wsparcia przez innych dowódców – Łubieńskiego i Krukowieckiego – oraz fakt, że Chłopicki został w bitwie ranny. Źródło 2. ukazuje bitwę na prawym brzegu Wisły, w okolicach Warszawy, gdzie znajdowała się Olszynka Grochowska. Na planie zaznaczono Słup Żelazny, przy którym zgromadził się sztab, oraz nazwiska dowódców, którzy (tak jak podano w źródle 1.) stali z oddziałami w odwodzie, czyli nie brali udziału w starciu. W źródle 1. wspomniano też o Białoleścu i Pradze, które są zaznaczone na planie bitwy.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.1.	rewolucja lipcowa Przykładowe wyjaśnienie: Przyczynami rewolucji lipcowej były: zawieszenie wolności prasy oraz ograniczenie praw wyborczych przez króla Francji Karola X, który dążył do absolutyzmu.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą poprawną nazwę i wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Autor wspomina okres napoleoński, gdy najpierw Legiony Polskie, a później armia Księstwa Warszawskiego walczyły u boku wojsk francuskich.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.3.	C.	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
12.	Przykładowe wyjaśnienie: Rysunek ma demaskować prawdziwe oblicze cara – nie miłośnika muzyki, ale brutalnego dyktatora i przeciwnika wolności Polski, który dąży do podporządkowania sobie całego świata. Mikołaj I, car Rosji, został ukazany na rysunku jako dyktator, który gra na skrzypcach (nawiązano do występu Paganiniego przed carem). Można się domyślić, że z powodu zbyt „mocnej” gry pękł smyczek, upodabniając się w ten sposób do bicia. Jest to odniesienie do drakońskich metod zwalczania opozycji stosowanych przez cara. Mikołaj I stoi na kuli ziemskiej, ponad innymi władcami (postaci w koronach – królowie, papież w tiarze). Symbolizuje to dążenia cara do dominacji nad innymi władcami. U jego stóp widzimy czarnego dwugłowego orła (godło Rosji), który siedzi na leżącej kobiecie – personifikacji Polski. Poniżej znajduje się biały polski orzeł. Ręka z zaciśniętą pięścią symbolizuje zbliżającą się zemstę ciemniejszego ludu na osobie cara.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

13.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. ukazuje narody, m.in. francuski, niemiecki, włoski, które z flagami podążają w orszaku do posągu kobiety – personifikacji republiki. Postać trzyma pochodnię niosącą światło epoki oświecenia oraz kartę z napisem „Prawa człowieka”. Osiągnięcie celu – wywalczenie wolności, odrzucenie podziałów na stany – symbolizują maszerujący razem ludzie w charakterystycznych dla różnych grup społecznych strojach. Pochodowi błogosławi Chrystus, nad którym widnieje napis wskazujący na solidarność – „Braterstwo”. Trzymane przez anioły rogi obfitości stanowią zapowiedź dobrobytu. Obalenie tyranii symbolizuje sterta symboli monarchii [m.in. korony], które zostały odrzucone i połamane. Źródło 2. zawiera wezwanie ludów Europy do solidarnej, wspólnej, braterskiej walki o obalenie tyranii, o likwidację podziałów stanowych i wolność, a także zapowiedź, że po zakończonej walce nastąpi poprawa losu uciemnionych. Są to treści zbieżne z przesłaniem obrazu.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
14.	1. – P; 2. – F; 3. – F	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.1.	Manifest A. – powstanie krakowskie. Manifest B. – powstanie styczniowe.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.2.	Rozstrzygnięcie: A. Przykładowe uzasadnienie: W źródle 2. jest mowa o antyszlacheckim powstaniu galicyjskich chłopów podburzanych przez austriacką administrację. To jednoznacznie wskazuje na rabację galicyjską z 1846 r., odbywającą się równocześnie z powstaniem krakowskim, w czasie którego wydano manifest A.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą polityki władz rosyjskich w Królestwie Polskim po upadku powstania styczniowego. Źródło 2. w satyryczny, przerysowany sposób ukazuje metody stosowane wobec uczniów przez władze rosyjskie, mające wymusić na polskich uczniach nieużywanie języka polskiego. Pokazano nauczyciela, może dyrektora szkoły, który wyrywa uczniowi język za pomocą obcęgow. Brutalne metody stosowane wobec polskich uczniów opisuje Roman Dmowski (źródło 1.), który wymienia: rewizje, śledzenie, zakaz posiadania polskich książek, karanie za mówienie po polsku na ulicy.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.2.	Cel: wynarodowienie polskiej młodzieży, rusyfikacja. Przykładowa ocena: Skutek stosowania brutalnych metod rusyfikacji był odwrotny do zamierzonego. Uczniowie zakładali konspiracyjne kółka samokształceniowe. Znajdowali sposoby, by czytać polskie książki, zapoznawać się z literaturą polską wydawaną na emigracji. Młodzież kultywowała także pamięć o powstaniach narodowych, o polskiej historii.	2 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą jeden poprawny element 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

17.	Nazwa: Komisja Kolonizacyjna. Przykładowa ocena: Dane przedstawione na mapie pokazują, że Komisja Kolonizacyjna zaledwie w 2 powiatach zdołała wykupić więcej niż 25% gruntów. W zdecydowanej większości powiatów odsetek zakupionej ziemi nie przekraczał 15%. Były też powiaty, w których Komisja Kolonizacyjna nie dokonała żadnego zakupu ziemi, np. na zachód od Poznania. Świadczy to o jej małej skuteczności, mimo że dysponowała ogromnymi środkami rządowymi.	2 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą jeden poprawny element 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
18.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Nowela sierpniowa (źródło 1.) w praktyce uniemożliwiała Polakom wznoszenie nowych domów w zaborze pruskim. Aby rozpocząć budowę, należało uzyskać pozwolenie osiedleńcze (paragraf 13.), którego wydawanie było blokowane przez władze niemieckie (paragraf 13b.). Źródło 2. ukazuje wóz Michała Drzymały – polskiego chłopca z Poznańskiego, który zamieszkał w wozie cyrkowym, gdyż wspomnianego pozwolenia nie otrzymał. Wóz Drzymały stał się symbolem walki Polaków o zachowanie swojej ziemi.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
19.	Przykładowe wyjaśnienie: Apuchtin był znienawidzonym kuratorem Warszawskiego Okręgu Szkolnego, który słynął z brutalnej rusyfikacji polskiej młodzieży w szkołach. Okres jego urzędowania nazywano „nocą apuchtinowską”. Osoba, która zamieściła w prasie informację, że przekazuje 5 rubli na cele dobroczynne po wiadomości o spoliczkowaniu Apuchtina, wyraźnie określiła swój negatywny stosunek do przedstawiciela władz rosyjskich i polityki rusyfikacji. Spotkała ją za to kara.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Henryk Sienkiewicz protestował (źródło 1.) przeciwko brutalnej germanizacji polskich dzieci w zaborze pruskim. Dzieci były karane za odmowę uczenia się religii w języku niemieckim, a zwłaszcza odmawiania wspólnej modlitwy po niemiecku. Brutalne metody stosowane przez niemieckich nauczycieli są wymienione w źródle 1. (chłosta). Aby osłabić oburzenie opinii międzynarodowej doniesieniami o sytuacji Polaków w zaborze pruskim, niemieckie gazety rozpoczęły drukowanie różnych oszczerstw pod adresem Polaków, o czym jest mowa w źródle 2.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub za brak odpowiedzi
20.2.	Hakata / Niemiecki Związek Marchii Wschodniej	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
20.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Szczególna szkodliwość działalności Hakaty polegała na utrwalaniu wśród Niemców negatywnej opinii o Polakach oraz rozniewaniu wrogości do nich. Działalność ta powodowała nasilenie się wzajemnej wrogości obu narodów i przyczyniała się do zaszczepienia szowinizmu u Niemców.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
21.1.	Przykładowe wyjaśnienie: Celem Polskiej Macierzy Szkolnej było krzewienie oraz wspieranie oświaty w duchu chrześcijańskim i narodowym przez zakładanie szkół, ochronek, seminariów nauczycielskich, organizowanie czytelni i bibliotek, a także odczytów i wykładów. W placówkach pod jej patronatem uczono po polsku. [Umożliwiła to decyzja cara z 1905 r. pozwalająca na zakładanie szkół prywatnych z polskim językiem wykładowym].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

21.2.	Przykładowa ocena: Inicjatywa rodziny Szlenkerów (Szlenkierów) miała bardzo istotne znaczenie. Źródło 2. świadczy o tym, jak bardzo była zaniedbana oświata w Królestwie Polskim. W 1904 r. było tam mniej szkół niż w Galicji i zaborze pruskim w 1901 r. Liczba uczniów w Królestwie Polskim była także najmniejsza – ok. 5 razy mniejsza niż w zaborze pruskim. Polska Macierz Szkolna (w jej ramach miała działać szkoła dzięki darowiźnie Szlenkerów) rozwinęła działalność, która przyczyniła się do zwiększenia liczby uczniów w Królestwie Polskim w 1914 r. o prawie 200 tys. (źródło 2.).	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
21.3.	Przykładowe wyjaśnienie: Autor wiersza podkreśla, że darowiznę umożliwił wyzysk robotników. [Filantropia jest – według autora wiersza – zasłoną, która przykrywa sposób, w jaki darczyńca dorobił się majątku].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
22.	Przykładowe wyjaśnienie: W latach 1850–1910 liczba ludności w Królestwie Polskim wzrosła ponaddwukrotnie. Ogromny wpływ na dietę i długość życia (co w efekcie wpływa na wielkość populacji) miała poprawa warunków życia – przede wszystkim lepsze odżywianie, o czym świadczą dane ze źródła 1. Spożycie wszystkich kategorii produktów wzrosło, a większości z nich (poza mięsem) – znacznie. Dzienna wartość energetyczna pokarmów spożywanych w ciągu dnia przez osobę wzrosła o ok. 1200 kcal.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
23.	Źródło 1. industrializacja. Źródło 2. urbanizacja. Największe tempo zmian było w Królestwie Polskim.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
24.	1. – F; 2. – P; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
25.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Zagrożenie, na które zwrócono uwagę w źródle 1., ma charakter wewnętrzny, dotyczy terenu Stanów Zjednoczonych, a autor źródła 2. wskazuje na zagrożenie o charakterze wykraczającym poza granice USA. W źródle 1. koncern Standard Oil został przedstawiony jako ośmiornica, która swoimi mackami oplata organy władzy, m.in. Kapitol (siedzibę Kongresu), Białą Dom (siedzibę prezydenta), a nawet dziennikarzy. W źródle 2. jest mowa o tym, że Standard Oil wkroczył na rynek niemiecki i tam dyktuje swoje warunki.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
26.1.	Przykładowe argumenty: • państwo zachowało swoje instytucje – Tunezja miała swojego władcę – Beja Tunisu, • państwo nie mogło prowadzić samodzielnej polityki zagranicznej – Francja przejęła kierowanie interesami tunezyjskimi poza granicami tego kraju, • w państwie był stale obecny francuski minister – rezydent, który nadzorował działania miejscowych władz.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne argumenty 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
26.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Jako pretekst do uzależnienia Tunezji Francja wykorzystała wybuch niepokojów („zaburzeń”) na pograniczu francusko-tunezyjskim oraz na wybrzeżu Tunisu. Francja, jako największy wierzyciel Tunezji, uznała niepokoje za zagrożenie własnych interesów.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

27.1.	1. – F; 2. – P; 3. – P	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
27.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Na ilustracji przedstawiono siedzącego w koronie na głowie władcę Królestwa Obojga Sycylii [Franciszka II Burbona], który obawia się, że straci władzę. Stracił ją w 1861 r. w wyniku wyprawy tysiąca czerwonych koszul (1860 r.) pod dowództwem Garibaldiego – na ilustracji to postać w czerwonej koszuli. W 1861 r. Wiktor Emanuel II – postać z wąsami i bródką – został władcą zjednoczonego Królestwa Włoch. Do rozmowy między Garibaldim i Wiktorem Emanuelem, dotyczącej włączenia się tego pierwszego do działań na południu Półwyspu Apenińskiego, mogło dojść przed wyprawą tysiąca czerwonych koszul, a więc przed 1861 r.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
28.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Na fotografii (źródło 2.) ukazano biuro zajmujące się sprzedażą biletów – kart okrętowych na podróż do Ameryki Południowej. Przy wejściu do biura wisi reklama oferująca rejsy do Argentyny, Brazylii i Urugwaju. Powstanie takiego biura w Sanoku w Galicji świadczyło o istnieniu tam wielu potencjalnych klientów, którzy chcieli wyemigrować. Potwierdzają to dane statystyczne (źródło 1.), wskazujące, że w zaborze austriackim dominowały małe gospodarstwa do 2 ha. W 1882 r. stanowiły one 60% wszystkich gospodarstw. Rodziło to problem z utrzymaniem rodziny i potęgowało przeludnienie wsi. Emigracja stawiała się w takiej sytuacji próbą rozwiązania problemu.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
29.1.	Źródło 1A. – nurt socjalistyczny. Źródło 1B. – nurt ludowy. Źródło 2. – nurt narodowy.	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
29.2.	Nazwa: zabór austriacki (Galicja). Przykładowe uzasadnienie: W tekście jest mowa o ordynacji wyborczej do Sejmu Krajowego, który istniał w Galicji, ponieważ zaborca przyznał jej autonomię.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
29.3.	• Zygmunt Balicki • Roman Dmowski	1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
30.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Obie rzeźby są reprezentatywne dla secesji. Charakteryzują je: • płynne, faliste linie, • asymetria, • postaci nienaturalnie wydłużone, smukłe, subtelne, giętke, • elementy roślinne (drzewo – A) i nierealne (postaci sprawiają wrażenie, że unoszą się w powietrzu – B).	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

31.	Przykładowe wyjaśnienie: Dążąc do rozszerzenia stanu posiadania w Afryce, Niemcy go- dziły przede wszystkim w interesy Wielkiej Brytanii. Na północy w rękach Brytyjczyków znajdował się Egipt (faktycznie protek- torat), a leżący na południu Związek Południowej Afryki był brytyjskim dominium. Zagrożone były też interesy Francji, która miała posiadłości nad Morzem Śródziemnym.	1 pkt – za poprawne wyjaśnie- nie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
32.1.	Przykładowe wyjaśnienie: Pocztówka nawiązuje do podpisania układu <i>entente cordiale</i> („serdeczne porozumienie”) przez Wielką Brytanię i Francję w 1904 r. Na przeciwnych brzegach kanału La Manche stoją per- sonifikacje Wielkiej Brytanii oraz Francji w charakterystycznych strojach. Trzymane przez postaci flagi narodowe tworzą most nad dzielącym obydwie kraje kanałem.	1 pkt – za poprawne wyjaśnie- nie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
32.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Zawarcie układu <i>entente cordiale</i> było podyktowane przede wszystkim obawą przed dążeniem Niemiec do zmiany podziału terenów kolonialnych na świecie. Niepokój obu państw wywo- łały również niemieckie zbrojenia, a w szczególności rozbudowa floty. Jako zagrożenie odbierano także rosnącą pozycję gospo- darczą Niemiec.	1 pkt – za poprawne wyjaśnie- nie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
33.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Na fotografii (źródło 2.) są widoczne szyldy i napisy – dwuję- zyczne i tylko w języku rosyjskim. Rozporządzenie nakazywało likwidację rosyjskich nazw i napisów do 21 września 1915 r. Fotografia musiała więc zostać zrobiona przed tą datą, zawartą w rozporządzeniu.	1 pkt – za poprawne rozstrzyg- nięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
33.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Rozporządzenie zostało wydane w czasie I wojny światowej, po wkroczeniu wojsk niemieckich do Warszawy w 1915 r.	1 pkt – za poprawne wyjaśnie- nie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
34.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Konsekwencje wojny rosyjsko-japońskiej [1904–1905] – klęska na froncie, problemy gospodarcze – doprowadziły do kryzysu wewnętrznego w Rosji, co spowodowało wystąpienia społecz- ne, m.in. krwawą niedzielę (1905 r.) opisaną w źródle 1. W źró- dle 2. car Mikołaj II stoi z karabinem naprzeciwko japońskiego żołnierza, ale jednocześnie swoim ciężarem stara się przytrzy- mać zamknięty właz, który podważa postać trzymająca bombę z zapalonym lontem – to symbol problemów wewnętrznych Rosji, zapowiedź wybuchu rewolucji.	1 pkt – za poprawne rozstrzyg- nięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

XIX WIEK. Zadanie 35. Wypowiedź argumentacyjna

Nr wskazówki	Przykładowe informacje, które możesz wykorzystać do opracowania tematu, zgodne ze wskazówkami na s. 133–136. Uwaga! To nie są fragmenty gotowej pracy argumentacyjnej.
1.	Rozważania będą dotyczyły przede wszystkim Europy, Afryki i Azji, gdyż to głównie państwa europejskie (poza nimi też Japonia i USA) prowadziły politykę kolonialną w XIX i na początku XX w., a polityka ta dotyczyła głównie kontynentów afrykańskiego i azjatyckiego. Ramami chronologicz- nymi tematu będą wydarzenia, które politycznie otwierały i zamykały XIX w. – kongres wiedeński w 1815 r. i wybuch I wojny światowej w 1914 r.

2.	Kolonializm to zdobycie i utrzymanie kontroli politycznej i gospodarczej przez jedno kraje nad innymi w celu ich eksploatacji.
3.	Kolonializm, który w epoce nowożytnej zapoczątkowały Hiszpania i Portugalia, przybrał w XIX w. formę wyścigu między takimi państwami, jak: Wielka Brytania, Francja, Włochy i II Rzesza Niemiecka (po zjednoczeniu), a także Rosja, Belgia, a poza Starym Kontynentem – Stany Zjednoczone i Japonia.
4.	Zgadzam się z tezą postawioną w temacie, że rozwój kolonializmu w XIX i na początku XX w. doprowadził do ogromnych zmian zarówno w Europie, jak i na obszarach kolonizowanych. (Można nie zgodzić się z podaną w temacie tezą, ale należy pamiętać o doborze właściwych argumentów, by udowodnić swoje stanowisko).
5A.	Terytoria zależne od państw kolonialnych miały status protektoratu, kolonii lub dominium. Protektorat zachowywał jako kraj niektóre swoje instytucje, rząd i administrację, ale znajdował się pod kontrolą obcego państwa, które prowadziło jego interesy zewnętrzne, np. politykę zagraniczną. Takim protektoratem były np. Tunezja uzależniona od Francji czy Egipt uzależniony od Wielkiej Brytanii. Terytoria w pełni kontrolowane przez administrację metropolii nazywano koloniami. Takimi posiadłościami były np. Francuska Afryka Zachodnia i Francuska Afryka Równikowa. Z kolei niektóre obszary skolonizowane przez Europejczyków uzyskiwały niezawisłość, ale formalnie pozostawały zależne od metropolii. W ten sposób powstawały dominia. Były nimi np.: Kanada, Australia, Nowa Zelandia, Związek Południowej Afryki. W XIX w. doszło do ostrej rywalizacji między mocarstwami o tereny na kontynencie afrykańskim, nazwanej „rozdrapywaniem Afryki” lub „wyścigiem o Afrykę”. Zatwierdzenie podziału Afryki nastąpiło na konferencji berlińskiej w latach 80. XIX w. Można (w uproszczeniu) stwierdzić, że zachodnią część Afryki otrzymała Francja, gdzie już w pierwszej połowie XIX w. Francuzi założyli pierwszą kolonię – Senegal – z miastem Dakar. Pod francuskim panowaniem znalazły się: Francuska Afryka Zachodnia, Francuska Afryka Równikowa, Maroko, Tunezja (protektoraty), a także Somali Francuskie, Algieria, Madagaskar. Wschodnią część Afryki zajęła Wielka Brytania, a Niemcy zyskali posiadłości we wschodniej Afryce – Tanganikę, Burundi, Ruandę – Niemiecką Afrykę Wschodnią. Na zachodzie kontynentu Niemcom przyznano Togo i Kamerun, Niemiecką Afrykę Południowo-Zachodnią. W podziale Afryki uczestniczyły też Włochy (Somali Włoskie, Erytrea, na początku XX w. Libia), Portugalia (Mozambik, Angola), Belgia (Kongo – wcześniej własność króla Belgów Leopolda II). Niewielkie skrawki Afryki przypadły Hiszpanii – Rio de Oro, północna część Maroka. Przed wybuchem I wojny światowej w Afryce pozostały dwa niepodległe państwa – Etiopia i Liberia. Opanowywanie Afryki przez państwa europejskie nie odbywało się bezkonfliktowo. Dochodziło do walk z miejscową ludnością (niekiedy z wcześniej przybyłymi tu Europejczykami z innych państw). W latach 80. i 90. XIX w. toczyły się wojny burskie, w wyniku których powstał Związek Południowej Afryki – brytyjskie dominium. W Sudanie Mahdi zorganizował powstanie przeciw dominacji Brytyjczyków i utworzył własne państwo. Mahdyści stawiali zacięty opór, ale powstanie zakończyło się klęską, a Sudan został podporządkowany Wielkiej Brytanii. Perłą w koronie brytyjskiej była największa kolonia na świecie – Indie. Miejscowi władcy – radżowie i maharadżowie – zachowali władzę i stanowili oparcie dla rządów Brytyjczyków (armii oraz urzędników) w Indiach. Królowa Wielkiej Brytanii Wiktoria przyjęła tytuł cesarzowej Indii. Tu także doszło do walk. W latach 50. XIX w. wybuchło, krwawo stłumione, powstanie sipajów – żołnierzy indyjskich pozostających w służbie brytyjskiej. Elity indyjskie pod koniec XIX w. powołały do życia Indyjski Kongres Narodowy, którego celem było przygotowanie społeczeństwa do walki o niepodległość. Przed I wojną światową ważnym działaczem w Indiach był Mahatma Gandhi, który propagował pokojowy sprzeciw wobec Brytyjczyków. W latach 80. XIX w., po wielu latach walki, Francuzi utworzyli Związek Indochiński – składający się z czterech protektoratów i jednej kolonii. Holendrzy utworzyli w Azji Holenderskie Indie Wschodnie. Interwencję w wewnętrzne sprawy Chin prowadziły Wielka Brytania, USA, Japonia. Po dwóch wojnach opiumowych doszło do „rozdarcia Chin”, a na przełomie XIX i XX w. toczyły się walki skierowane przeciw ekspansji państw europejskich i Japonii – powstanie bokserów. Zginęły tysiące Chińczyków, nastąpiło osłabienie autorytetu cesarza. W 1911 r. wybuchła rewolucja, w wyniku której obalono monarchię i wprowadzono republikę. W ramach rywalizacji o wpływy doszło do wojny między Japonią i Cesarstwem Rosyjskim (1904–1905). Zakończyła się ona ograniczeniem przez Rosję jej dalekowschodnich ambicji i utratą południowej części Sachalinu, a także miast Dalian i Port Artur. Japończycy, których mocarstwową pozycję musiał uznać cały świat, pięć lat później dokonali aneksji Korei.
5B.	Kolonie odgrywały ważną rolę w polityce międzynarodowej państw europejskich. Posiadanie kolonii było potwierdzeniem mocarstwowej pozycji państw. Poprzez opanowanie posiadłości zamorskich realizowano ambicje narodu, poprawiano nastroje społeczne, gwarantowano poczucie sukcesu. Pośrednio kolonializm przyczyniał się do wzrostu nastrojów nacjonalistycznych w państwach

	prowadzących politykę ekspansji, wpływał także na rozładowanie napięć społecznych wywołanych np. bezrobociem, ponieważ dawał możliwość obejmowania nowych posad w koloniach. Mocarstwa kolonialne zyskiwały tereny, które dawały im przewagę militarną nad pozostałymi państwami. Posiadanie baz wojskowych pozwalających na kontrolę szlaków handlowych i komunikacyjnych, rekrutacja żołnierzy z kolonii powodująca zwiększenie armii – wszystko to przyczyniało się do wzrostu pozycji państw kolonialnych na arenie międzynarodowej. W połowie XIX w. wśród państw kolonialnych dominującą pozycję zajmowały Wielka Brytania i Francja, w drugiej połowie XIX w. do walki o kolonie dołączyły Włochy i Niemcy. Ekspansywna polityka II Rzeszy doprowadziła do zmian w sojuszach i przyczyniła się do powstania Trójpriemierza oraz Trójp porozumienia. Dążenie do nowego podziału posiadłości kolonialnych było jedną z przyczyn wybuchu I wojny światowej.
6A.	Dzięki państwom kolonialnym budowano w Afryce i Azji nowoczesne połączenia komunikacyjne, przekopywano tunele i kanały, łączono odległe tereny liniami telegraficznymi. Obszary kolonialne, gdzie wznoszono szkoły, szpitale, dokąd docierali lekarze, nauczyciele i misjonarze, gdzie likwidowano niewolnictwo i kanibalizm, wkroczyły na nowy etap rozwoju cywilizacyjnego. Czy kolonializm miał jedno oblicze? Były również tragiczne skutki kolonializmu: bezwzględna eksploatacja ludności na terenach kolonizowanych, tortury, zmuszanie do wykonywania pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia, zatrudnianie dzieci do ciężkich prac, polityka segregacji, pozbawianie źródeł dotychczasowego utrzymania, wykorzenienie miejscowej kultury, aż wreszcie eksterminacja rdzennej ludności. Mordy popełniane przez Belgów w Kongo, obozy koncentracyjne zorganizowane przez Brytyjczyków dla Burów są przykładami elementów takiej polityki.
6B.	Kolonie stawały się źródłem surowców i żywności dla Europy. Kauczuk przywożono z Konga, diamenty i złoto – ze Związku Południowej Afryki, herbatę – z Indii, a kawę – z Kenii. Surowce były najczęściej przetwarzane w metropolii. Napędzało to rozwój gospodarki i stwarzało nowe stanowiska pracy w metropolii. Kolonie były także rynkami zbytu dla towarów wyprodukowanych w Europie czy Ameryce oraz źródłem taniej siły roboczej na plantacjach i w kopalniach. Dzięki swym posiadłościom państwa kolonialne stawały się potęgami gospodarczymi.
7A.	Na części terytoriów kolonialnych nastąpiła europeizacja miejscowej ludności – głównie elit. Miejscowe elity otrzymały możliwość kształcenia dzieci na uczelniach europejskich. To spośród absolwentów uniwersytetów w Wielkiej Brytanii i Francji będą rekrutować się przyszli bojownicy o wolność terenów skolonizowanych. Poszerzył się także zasięg oddziaływania Kościołów chrześcijańskich, a chrześcijańscy misjonarze protestowali przeciwko represyjnej polityce białych. Na obszarach kolonialnych wznoszono budowle użyteczności publicznej i kościoły według wzorów architektonicznych z europejskich metropolii. Upowszechniło się noszenie strojów europejskich. Ok. 1900 r. imperia kolonialne zajmowały 55% powierzchni globu i zamieszkiwało je 35% ludności. Nigdy wcześniej świat nie był tak europejski.
7B.	Państwa europejskie stworzyły ideologię kolonialną, z której wynikało, że zagospodarowanie terenów kolonialnych jest zgodne z chrześcijańską powinnością niesienia oświaty i lepszego życia społecznościom stojącym na niższym poziomie rozwoju cywilizacyjnego. Używano też argumentów rasistowskich – twierdzono, że państwa europejskie mają obowiązek cywilizowania ras niższych. Państwa kolonialne tworzyły sieć terytoriów zależnych, rozszerzały zasięg swojego języka i kultury. W czasach kolonializmu w Europie wzrosło zainteresowanie kulturą ludów Afryki i Azji, a na terenach kolonialnych prowadzono badania archeologiczne i geologiczne. Wiele znalezisk trafiało do muzeów w Londynie, Paryżu czy Brukseli, gdzie spotykało się z zainteresowaniem publiczności. Powstawały dzieła literackie opisujące egzotyczną kulturę obszarów kolonialnych czy podróże do zakątków globu dotychczas nieznanych Europejczykom. Wzrastało zainteresowanie literaturą i sztuką pozaeuropejską. Bogactwo sztuki ludów Afryki i Azji dawało możliwość czerpania nowych wzorców, inspirowało twórców ze Starego Kontynentu.
8A.	Rozwój kolonializmu w XIX i na początku XX w. doprowadził do ogromnych zmian politycznych, społeczno-gospodarczych i kulturowych zarówno w Europie, jak i na obszarach kolonizowanych. Argumenty przytoczone powyżej w pełni dowodzą słuszności tej tezy.
8B.	Jak już wspomniano, rywalizacja kolonialna była jedną z przyczyn wybuchu I wojny światowej. Skutki kolonializmu w XIX i na początku XX w. są obecne w sferze polityki, gospodarki i kultury również w XXI w. Bieda czy katastrofy ekologiczne to niektóre długofalowe efekty polityki kolonialnej. Problem rozliczenia się z polityką kolonialną i zadośćuczynienia jej ofiarom nie został w pełni rozwiązany do dziś.

Numer zadania	Rozwiązania i propozycje odpowiedzi	Zasady oceniania
1.1.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. zawiera krytykę decyzji państw centralnych [związanych z wydaniem Aktu 5 listopada], by zachować niemiecką administrację na okupowanych ziemiach polskich zaboru rosyjskiego oraz przeprowadzić mobilizację Polaków. Mobilizacji sprzeciwił się Józef Piłsudski i wraz z częścią Legionów odmówił złożenia przysięgi na wierność obu cesarzom. Źródło 2. krytycznie odnosi się do propozycji państw centralnych nieokreślenia terytorium Polski, której odrodzenie zapowiedziano. Kobieta – personifikacja Polski – z sarkazmem reaguje na propozycję szatana w pikielhaubie – personifikację cesarza Niemiec. Zaoferował on jej tylko część dawnych ziem polskich zaboru rosyjskiego i austriackiego (Warszawa, Kraków), a ziemie polskie zaboru pruskiego (Poznań) chce zachować dla siebie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
1.2.	kryzys przysięgowy	1 pkt – za poprawną odpowiedź 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
2.	A. Wincenty Witos B. Ignacy Daszyński C. Roman Dmowski	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
3.	1. – B 2. – C 3. – D	2 pkt – za trzy poprawne przyporządkowania 1 pkt – za dwa poprawne przyporządkowania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
4.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą wojny polsko-bolszewickiej z 1920 r. W źródle 1. jest mowa o wyprawie kijowskiej, utracie Wilna, zagrożeniu Warszawy, do której zbliżają się wojska bolszewickie, wywożeniu skarbców przez banki, ucieczkach cywilów z miasta, szukaniu pomocy u sojuszników przez premiera Władysława Grabskiego, powołaniu Rządu Obrony Narodowej na czele z Wincentym Witosem. Źródło 2. to plakat propagandowy z okresu wojny polsko-bolszewickiej ukazujący bestialstwo bolszewików wskazanych w podpisie na plakacie, którzy na ziemiach polskich niszczyli i grabili domy prywatne oraz budynki użyteczności publicznej i kościoły, gwałcili kobiety, mordowali ludność cywilną. [Plakat miał wstrząsnąć Polakami i zachęcić ich do wzmożenia wysiłku w celu odparcia wroga].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
5.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą II powstania śląskiego. W źródle 1. mowa o obecności na Śląsku wojska francuskiego i Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego. Siły alianckie pojawiły się na Śląsku po I powstaniu z 1919 r. Podobnie komisariat – działał od 1920 r. do momentu przeprowadzenia plebiscytu w 1921 r., przed wybuchem III powstania śląskiego. W źródle 1.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

	wspomniano także o wydarzeniach w Katowicach i Mysłowicach, które odnajdujemy na mapie (źródło 2.) w rejonie objętym powstaniem. Na mapie zaznaczono miasta, w których stacjonowały wojska alianckie, obecne dopiero od lutego 1920 r. – po klęsce I powstania. W legendzie mapy podano czas wydarzeń – sierpień. Wtedy toczyły się walki II powstania. Na mapie brak najważniejszej bitwy III powstania śląskiego, czyli bitwy o Górę św. Anny.	
6.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy konstytucji marcowej uchwalonej w 1921 r. Wskazują na to mały zakres kompetencji prezydenta, sprawiający, że nie miał realnego wpływu na rządy, oraz wybieranie prezydenta nie w wyniku wyborów powszechnych (plebiscytu – jak napisano w źródle). Źródło 2. przedstawia podpisanie konstytucji przez prezydenta Ignacego Mościckiego, który urząd sprawował od 1926 r., więc nie mógł podpisać konstytucji marcowej.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.1.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Na fotografii (źródło 2.) przedstawiono (od lewej) Józefa Piłsudskiego i pierwszego prezydenta II Rzeczypospolitej Gabriela Narutowicza, który został wybrany w grudniu 1922 r. Miejsce i data toastu (źródło 2.) – Belweder 14 grudnia – wskazują na uroczystość przekazania władzy prezydentowi przez dotychczasową głowę państwa, czyli Naczelnika Państwa, którym był Józef Piłsudski, a którego siedziba znajdowała się w Belwederze w Warszawie. Zapewne to on jako gospodarz wzniósł toast na cześć „pierwszego obywatela”, które to określenie można utożsamiać z głową państwa.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
7.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Gabriel Narutowicz został wkrótce po zaprzysiężeniu zamordowany przez Eligiusza Niewiadomskiego, sympatyka endecji. Zainspirowany propagandą prawicowej prasy nawołującej do bojkotu prezydenta, Niewiadomski zastrzelił prezydenta w czasie uroczystości otwarcia wystawy w warszawskiej Zachęcie.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.1.	Nazwa inwestycji: port w Gdyni. Przykładowe wyjaśnienie: Budowa portu w Gdyni związana była z faktem, że mimo uzyskania dostępu do morza Polska nie miała własnego portu. Korzystanie z portu na terenie Wolnego Miasta Gdańska [mimo gwarancji, że obie strony będą mogły w pełni korzystać z portu] bywało utrudnione [przez współzarządzających portem Gdańszczan oraz strajki niemieckich pracowników, np. w 1920 r. w czasie trwania wojny polsko-bolszewickiej].	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
8.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Źródło mówi o początkach portu w Gdyni, a także o wzroście obrotów handlu morskiego Polski wkrótce po jego otwarciu. Utrudnienia w wymianie drogą lądową były spowodowane wojną celną z Niemcami, zapoczątkowaną przez nich w 1925 r. Niemcy jednostronnie wstrzymały import polskiego węgla z województwa śląskiego, co przyczyniło się do znacznych strat ekonomicznych strony polskiej. Jednocześnie strona niemiecka podniosła cła na polskie produkty.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
9.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 2. jest poświęcone utrwalaniu pamięci o Wielkim Głodzie, do którego doprowadziła polityka ZSRS wobec Ukraińców.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

	Obrazuje ją źródło 1., które przedstawia kolektywizację rolnictwa i pokazuje, że własność prywatna ziemi zmalała o 93 punkty procentowe. Odbieranie chłopom ziemi oraz ściąganie przez władze obowiązkowych, nieodpłatnych dostaw produktów rolnych w wymiarze przekraczającym możliwości produkcyjne rolników doprowadziły do głodu i w konsekwencji niewyobrażalnej śmiertelności wśród ukraińskich chłopów buntujących się przeciw kolektywizacji (źródło 2.).	
10.1.	Rejon A – 1 Rejon B – 2 Rejon C – 3	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
10.2.	C.	1 pkt – za poprawne wskazanie 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
10.3.	A. Mielec – fabryka produkująca samoloty. B. Rożnów – elektrownia wodna / zaporą wodną. C. Dębica – wytwórnia kauczuku / fabryka produkująca opony samochodowe.	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
11.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Wojna obronna Polski trwała od 1 września do 6 października 1939 r., czyli ponad miesiąc (36 dni). Polska – zaatakowana przez III Rzeszę oraz ZSRS – nie otrzymała żadnego wsparcia. Niemcy we wszystkich rodzajach broni i formacjach mieli zdecydowaną przewagę (w lotnictwie pięciokrotną). Francja broniła się przed agresją niemiecką, z pomocą aliantów (w tym Wielkiej Brytanii, a także Polski), również ponad miesiąc, od 10 maja do 25 czerwca 1940 r. (46 dni). Jednak to Francuzi mieli przewagę we wszystkich formacjach i rodzajach broni (ze schematu wynika, że jedynie liczba samolotów była równa). Porównując siły Polski i Francji, można wnioskować, że obrona Francji powinna trwać o wiele dłużej, a nawet zakończyć się odparciem wroga. Na długość polskiej kampanii ogromny wpływ miała determinacja żołnierzy i dowódców. Zabrakło jej w wypadku Francji, gdzie dominowały nastroje pacyfistyczne i doszło do powstania rządu kolaboracyjnego w Vichy. Z kolei polskie władze kontynuowały działania przeciw Niemcom na emigracji.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
12.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Niemieckie władze nigdy by nie dopuściły do wydrukowania tych reklam. Prezentowane reklamy i ogłoszenia w prześmiewczy sposób informowały o rychłej klęsce Niemców w II wojnie światowej. Władze GG, wydające prasę dla Polaków, nie zamieszczały w nich informacji, które mogłyby podważyć przekonanie o potęgę III Rzeszy i jej dominacji na frontach. Reklama walizek sugeruje, że Niemcy będą musieli wkrótce opuścić zajmowane tereny i pakować się – warto więc, by kupili walizki. Rychle „rommowanie”, czyli uciekanie, stanowi nawiązanie do wyparcia z Afryki Niemców dowodzonych przez gen. Erwina Rommla. Jako środek transportu oferuje się im hulajnogi. Ogłoszenie o przeniesieniu „Pralni tylko dla Niemców” z Tunisu i Sycylii wskazuje, że po alianckiej inwazji w Afryce i na południu Włoch Niemców wkrótce czekają porażki również na innych frontach, czyli w języku reklamy – „pranie”.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

13.	Przykładowe wyjaśnienie: Rysunek w satyryczny sposób informuje o prawdziwej sytuacji na froncie – załamaniu bloku państw osi w 1943 r. Ma budzić zaniepokojenie wśród żołnierzy niemieckich, do których jest adresowany [pismo było wydawane przez polskie podziemie dla niemieckich żołnierzy stacjonujących na ziemiach polskich]. Ilustracja przedstawia premiera Wielkiej Brytanii Winstona Churchilla (na co wskazują nieodłączne cygaro oraz maskotka lwa z brytyjską flagą, nawiązująca do przydomka Churchilla: „lew Albionu”), który dokonuje inwazji na Sycylię [lipiec-sierpień 1943 r.]. W efekcie pęka oś, stanowiąca nawiązanie do nazwy bloku państw walczących z aliantami. Mussolini tonie – został pozbawiony władzy i potem internowany, a Włosi przystąpili do rozmów z aliantami. To znacznie pogorszyło sytuację III Rzeszy, co na rysunku obrazuje postać Hitlera ze wszystkich sił próbującego chwycić się osi.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
14.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Tablicę (źródło 1.) usunął harcerz Alek Dawidowski. W odwecie Niemcy zdjęli z cokołu posąg bohatera Warszawy Jana Kilińskiego i ukryli w Muzeum Narodowym w Warszawie. Obserwujący likwidację pomnika Alek zdradził miejsce jego przetrzymywania napisem na murze muzeum (źródło 2.). Były to słynne akcje w ramach małego sabotażu.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
15.	Przykładowe wyjaśnienie: Rysunki dotyczą zmian polityki USA wobec sytuacji w Europie w czasie II wojny światowej. Stany Zjednoczone na początku II wojny światowej starały się nie angażować w wojnę na kontynencie europejskim zgodnie z polityką izolacjonizmu (doktryną Monroego) (rys. A). Symbolizuje to postać obok budynku Białego Domu spoglądająca na Europę pogrążoną w wojnie wywołanej przez państwa totalitarne, a także napis informujący, że USA są azylem demokracji. Od początku 1941 r. – w związku z nasileniem ekspansji III Rzeszy – USA na mocy Lend-Lease Act zaczęły wspierać aliantów, przysyłając broń, amunicję i sprzęt. Ilustruje to rys. B, na którym orzeł amerykański podąża przez ocean z podarunkiem dla Europy. Rys. C przedstawia maszerujących żołnierzy amerykańskich, którzy spoglądają na walczących o wolność przodków, na co wskazują ich historyczne umundurowanie i broń. Ilustracja nawiązuje do przystąpienia USA do II wojny światowej i działań zbrojnych Wielkiej Koalicji. Stało się to po ataku Japończyków na Pearl Harbor w grudniu 1941 r.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie, poparte odniesieniem do trzech ilustracji i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie, poparte odniesieniem do dwóch ilustracji i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie, poparte odniesieniem do jednej ilustracji i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
16.	A Nazwa jednostki: Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich. Dowódca: gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko. B Nazwa jednostki: Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich. Dowódca: gen. Stanisław Kopański.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą cztery poprawne elementy 2 pkt – za odpowiedź zawierającą trzy poprawne elementy 1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
17.	C. Przykładowe uzasadnienie: Z tekstu wynika, że gen. Władysław Sikorski jeszcze żyje – w katastrofie w Gibraltarze zginął 4 lipca 1943 r. Znana jest zbrodnia popełniona przez Sowietów na oficerach polskich	1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź błędną, niepełną lub brak odpowiedzi

	w Katyniu – Niemcy ujawnili ją w kwietniu 1943 r. Na podstawie tych informacji można stwierdzić, że cytowane słowa zostały zapisane między kwietniem a lipcem 1943 r. Do bitwy o Monte Cassino doszło w 1944 r. [wszystkie pozostałe odbyły się wcześniej].	
18.1.	1. – F; 2. – P; 3. – F	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
18.2.	Fragment 1. – B Fragment 2. – C	1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
19.	Przykładowa odpowiedź: Liczba akcji przeciw komunikacji i administracji okupanta bardzo wyraźnie wzrosła w 1943 i 1944 r., z tym że zawsze najmniej akcji dokonywano w okresie zimowym (grudzień – styczeń), ze względu na niesprzyjające warunki atmosferyczne. Liczba akcji w 1944 r. w stosunku do 1943 r. wzrosła ok. 2,5-krotnie. Przyczyną ich nasilenia w tym czasie był zbliżający się do granic II Rzeczypospolitej front wschodni i wycofywanie się Niemców pod jego naporem. Uważano, że działania te będą wyniszczającym wroga wsparciem dla walczących na froncie. Poza tym w 1944 r. AK rozpoczęła akcję „Burza”.	1 pkt – za poprawne wskazanie okresu wraz z wyjaśnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
20.	Przykładowe wyjaśnienie: Mural przedstawia dzieci, a nad nimi sześcioramienną gwiazdę – gwiazdę Dawida – symbol zarówno religii żydowskiej, jak i syjonizmu, a także narodu żydowskiego. Dyrektor ogrodu zoologicznego w Warszawie Jan Żabiński wraz z żoną, z narażeniem życia, w czasie okupacji hitlerowskiej ukrywał Żydów (w tym dzieci) w swojej willi na terenie ogrodu. Treść muralu upamiętnia bohaterską działalność Żabińskich i jednocześnie przypomina o losie ludności żydowskiej. [Jan Żabiński i jego żona zostali uhonorowani odznaczeniem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
21.	Przykładowe wyjaśnienie: Rysunek ma ostrzegać Polaków przed kłamliwą propagandą komunistów – ich udawaniem, że tworzą polską władzę, podczas gdy są w pełni zależni od Sowietów. [Rysunek ostrzega, że KRN to instytucja komunistów, agentów ZSRS, którzy głoszą slogany o wolności i demokracji, ale ich prawdziwe oblicze polityczne jest zupełnie inne]. Na ilustracji ukazano mężczyznę, który założył rogatywkę z orzełkiem i przypasał szablę, co nawiązuje do polskiej tradycji wojskowej. Ubrany jest jednak w typową rosyjską bluzę z sowietką gwiazdą i napisem: komunizm. Na czapce widnieje napis: Krajowa Rada Narodowa. Pod jej szyldem występowali szkoleni w ZSRS komuniści, którzy mieli oddać Polskę pod zwierzchnictwo ZSRS. Leżące u stóp postaci różne czapki to sugestia, że KRN to kolejne wcielenie tych samych komunistów, którzy często wcześniej walczyli w szeregach armii sowieckiej i są zależnymi od Sowietów dawnymi członkami KPP lub obecnie PPR.	3 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją trzech elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 2 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i uwzględniające kontekst historyczny 1 pkt – za odpowiedź zawierającą wyjaśnienie przesłania ilustracji, poparte interpretacją jednego elementu graficznego i nieuwzględniające kontekstu historycznego 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

22.1.	Rozstrzygnięcie: C. i D. Przykładowe uzasadnienie: Fragment C. dotyczy powstania warszawskiego i rozmów Stanisława Mikołajczyka w Moskwie ze Stalinem, do których doszło w sierpniu 1944 r. Wtedy też toczyły się walki powstańcze w Warszawie. Fragment D. mówi o zbliżaniu się wojsk amerykańskich do Paryża oraz o walkach 1. Dywizji Pancernej generała Stanisława Maczka pod Falaise – w sierpniu 1944 r. [Otwarcie drugiego frontu (czerwiec; Fragment A.) i powstanie PKWN (lipiec; Fragment B.) nastąpiły wcześniej].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
22.2.	[Stanisław] Mikołajczyk – premier Rzeczypospolitej Polskiej / RP na uchodźstwie. [Władysław] Raczkiewicz – prezydent Rzeczypospolitej Polskiej / RP na uchodźstwie.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
22.3.	Przykładowa odpowiedź: • kwestia udzielenia przez Sowietów pomocy powstańcom walczącym w Warszawie • kwestia uznania przez ZSRS wschodniej granicy państwa polskiego sprzed 1939 r. (Stalin żądał zaakceptowania linii Curzona)	1 pkt – za odpowiedź zawierającą dwa poprawne elementy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
23.	Przykładowe wyjaśnienie: Rysunki dotyczą zmiany sytuacji Polaków pod okupacją niemiecką związanej z wybuchem powstania warszawskiego. Rysunek na górze ukazuje sytuację sprzed 1 VIII 1944 r. Niemiecki żandarm pełni wartę przed pomnikiem warszawskiej Syrenki (symbol miasta znajdujący się w jego herbie). Rysunek na dole symbolizuje podjęcie walki w powstaniu warszawskim, na co wskazują znak Polski Walczącej, który pojawił się na tarczy Syrenki, oraz cios mieczem zadany Niemcowi przez Syrenkę.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
24.1.	referendum ludowe / referendum 3 x TAK	1 pkt – za podanie poprawnej nazwy 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
24.2.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Partia polityczna ze źródła 1. to Polskie Stronnictwo Ludowe, które w referendum ludowym w 1946 r. zaleciło głosowanie NIE na jedno pytanie (zniesienie senatu), a na dwa pozostałe pytania (o zmianę granic i reformę rolną) – TAK. Źródło 2. to plakat nakłaniający do głosowania w wyborach do sejmu w 1947 r. na listę nr 3. Jest to plakat Stronnictwa Ludowego, które weszło w skład Bloku Demokratycznego i współdziałało z komunistami, a nie z PSL [mającym osobną listę wyborczą].	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
25.	Przykładowe wyjaśnienie: Fotografie przedstawiają rotmistrza Witolda Pileckiego, żołnierza AK. Pierwsza to zdjęcie obozowe, na co wskazują pasiak oraz nazwa obozu i numer obozowy. Wykonując zadanie, Pilecki przedostał się dobrowolnie do obozu koncentracyjnego Auschwitz w celu zebrania informacji wywiadowczych. [Po ucieczce z obozu sporządził raport – ważne świadectwo o Zagładzie]. Drugie zdjęcie jest fotografią więzienną, na co wskazują skrót oznaczający Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, któremu podlegały więzienia, oraz rok aresztowania Pileckiego. Po zakończeniu w Polsce okupacji niemieckiej Pilecki prowadził działalność wywiadowczą na rzecz rządu RP na uchodźstwie. Za to w 1947 r. został aresztowany [i poddany nieludzkim torturom w więzieniu], a rok później skazano go na śmierć. [Witold Pilecki był żołnierzem niezłomnym, bohaterem, został pośmiertnie rehabilitowany, a wyrok unieważniono w 1990 r.].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

26.1.	plan sześcioletni	1 pkt – za podanie poprawnej nazwy 0 pkt – za odpowiedź błędną lub brak odpowiedzi
26.2.	Przykładowe wyjaśnienie: - Przesłanki polityczne: niekorzystne dla komunistów wyniki referendum ludowego w 1946 r. i wyborów do sejmu w 1947 r. w Krakowie. Władze tą decyzją miały odmienić charakter konserwatywnego miasta. - Przesłanki ekonomiczne i społeczne: bliskie położenie surowcowego zaplecza na Górnym Śląsku, szansa ściągnięcia dużej liczby robotników z pobliskich małopolskich wsi oraz kadrowo-intelektualne możliwości Krakowa.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
26.3.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Dane ze źródła 1. świadczą o tym, że plan został wykonany (a nawet przekroczony) tylko w jednej dziedzinie – produkcji przemysłowej. Płace realne miały być zdecydowanie wyższe, a także spożycie i dochód narodowy, ale to nie nastąpiło. Odzwierciedleniem tego stanu są informacje ze źródła 2.: radio, zegarek dostępne na talony tylko dla wyróżniających się pracowników, meble trudne do kupienia (autor zdobył je dopiero w większym ośrodku miejskim), niskie zarobki mimo pracy 12–14 godzin dziennie.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
27.	Przykładowe wyjaśnienie: Język ten jest charakterystyczny dla okresu stalinowskiego. Wskazują na to sformułowania propagowane przez ideologię komunistyczną: walka klas, potępienie burżuazji, wrogość wobec USA, podkreślanie roli robotników, straszenie wybuchem kolejnej wojny światowej. Oto przykłady takich sformułowań użytych w źródle: światopogląd burżuazyjny, dążenie do przeksztalcenia robotnika w dodatek do maszyny, podżegacze do nowej wojny światowej, walka klasowa, zbójcka ideologia imperialistyczna. [Po 1956 r. motywy walki i wrogów zostały zastąpione pracą oraz pokojem].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
28.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Obie płaskorzeźby są charakterystyczne dla socrealizmu, którego cechy są wyraźnie widoczne: - sztuka propaguje pracę klasy robotniczej – murarzy (źródło 1.) oraz „postępowej inteligencji” – projektantów socrealistycznych budowli (źródło 2.); - postaci przedstawione są realistycznie; - robotnicy i architekci są wyposażeni w atrybuty swojej pracy – model budynku, plan, kielnię, cegłę, model kapitelu [i deskę kreślarską]; - ukazany został „kolektyw”, zespół ludzi pracujących razem, przedstawiony „zbiorowy trud”.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
29.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą wojny w Korei z lat 1950–1953. Na mapie (źródło 1.) zaznaczono kierunki agresji Korei Północnej oraz wspierających ją Chin na Koreę Południową. Zaznaczono także działania sił ONZ (w praktyce amerykańskich) [pod dowództwem gen. MacArthura]. Mapa ukazuje też linię demarkacyjną między Koreą Północną i Koreą Południową wzdłuż 38. równoleżnika. Źródło 2. to rysunek satyryczny ukazujący	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

	wpływy sowieckie w komunistycznej Korei Północnej oraz interwencję sił ONZ w czasie wojny. Na rysunku przedstawiono sowieckiego „doradcę” (z kartką z symbolem sierpa i młota) uciszającego żołnierza północnokoreańskiego (napis na pasie), który z lękiem zauważa, że nadchodzą siły ONZ (reprezentowane przez flagi państw opowiadających się za interwencją oraz flagę ONZ). Rosjanin z lekceważeniem mówi, że są to „gangsterzy i milionerzy”, czyli przestępcy i bogacze.	
30.	• Pomorze Zachodnie • Dolny Śląsk Przykładowe wyjaśnienie: Wojska sowieckie stacjonowały głównie na Ziemiach Odzyskanych. Były one przez ZSRS traktowane jako ziemie zdobyte na Niemcach, podległe ZSRS. Takie rozmieszczenie wojsk sowieckich wyraźnie wskazywało na to, że stały one na straży ładu jałtańskiego w Europie. [Bliskość granicy z Niemcami powodowała również, że koncentracja wojsk radzieckich miała tam uwarunkowania strategiczne].	2 pkt – za poprawne wskazanie dwóch rejonów wraz z wyjaśnieniem 1 pkt – za poprawne wskazanie dwóch rejonów bez wyjaśnienia 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
31.1.	Nazwa: poznański Czerwiec 1956. Przykładowe wyjaśnienie: Był to strajk generalny połączony z demonstracjami ulicznymi. Protest rozpoczęli robotnicy z Zakładów Przemysłu Metalowego im. Józefa Stalina [dawniej Zakłady Przemysłu Metalowego H. Cegielskiego]. Zgłaszali oni pretensje w sprawach płacowych (niesłusznie pobieranego przez trzy lata podatku od więcej zarabiających przodowników pracy i pracowników akordowych), bytowych, dotyczących braków w zaopatrzeniu.	1 pkt – za odpowiedź zawierającą poprawną nazwę i wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
31.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Różnica w postrzeganiu wydarzeń Czerwca 1956 r. wynikała z poglądów obu polityków. Józef Cyrankiewicz (źródło 1.) był premierem rządu w czasach stalinowskich. To on ponosił odpowiedzialność za brutalne stłumienie protestu i był zwolennikiem teorii o zewnętrznych „imperialistycznych podżegaczach”. Władysław Gomułka (źródło 2.) w czasach stalinowskich bronił „polskiej drogi do socjalizmu”. Został oskarżony o odchylenie prawniczo-nacjonalistyczne, a następnie aresztowany i uwięziony. Zwolniono go z więzienia po śmierci Stalina. Był zwolennikiem umiarkowanych reform, uważał, że robotnicy słusznie protestowali przeciwko wypaczeniom socjalizmu. [W czasie wygłaszania przemówienia nie pełnił jeszcze żadnych funkcji ani partyjnych, ani państwowych].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
32.1.	Przykładowe wyjaśnienie: Tygodnik „Po Prostu” zaangażował się w przemiany w Polsce po śmierci Stalina. Pismo przygotowało grunt pod zmiany, które nastąpiły w 1956 r. Stało się pismem nie tylko studenckim, lecz także adresowanym do całej młodzieży, całej inteligencji, a nawet ogółu społeczeństwa. Pismo poruszało trudne, dotychczas zakazane przez cenzurę tematy – nierówności ekonomicznych wśród społeczeństwa (tzw. sklepy za żółtymi firankami), rozliczenia z problemami czasu okupacji (pisze o tym Hłasko). W ten sposób dostarczało materiału do przemysłów i wielu nowych informacji.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
32.2.	Przykładowe wyjaśnienie: Pismo zostało zlikwidowane przez władze już w 1957 r. Przestało być potrzebne nowym władzom, które obawiały się dalszej radykalizacji nastrojów społecznych.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

33.	Przykładowe wyjaśnienie: Według Gomułki (źródło 2.) orędzie (źródło 1.) ma cel polityczny – odciążenie społeczeństwa polskiego od sowieckiego sojusznika i likwidację pamięci o zbrodniach nazistowskich. W orędziu jest mowa o krzywdach Niemców, którzy musieli opuścić swoje domy, pada prośba o przebaczenie. Jednocześnie biskupi przypominali, że Polska została pozbawiona „terenów wschodnich”. Gomułka interpretował te słowa jako chęć dyskredytacji ZSRS w oczach Polaków. Władze państwowe starały się w ten sposób odciągnąć społeczeństwo od Kościoła i prymasa Stefana Wyszyńskiego (nazwanego w przemówieniu „nieodpowiedzialnym pasterzem pasterzy”). [Miało to szczególne znaczenie, gdyż w 1966 r. przypadało 1000-lecie przyjęcia chrztu przez Mieszka I i Polacy tłumnie uczestniczyli w kościelnych obchodach tej rocznicy].	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
34.	Przykładowe wyjaśnienie: Była to rewolucja kulturalna – ruch społeczno-polityczny zainicjowany przez Mao Zedonga w 1966 r. Z pomocą złożonej z młodzieży Czerwonej Gwardii prowadzono kampanię przeciwko „zwolennikom kapitalizmu”. Zwalczano „stare” idee, zwyczaje i obyczaje – szykanowano nauczycieli, prześladowano intelektualistów, zwalczano europejski styl życia, używanie luksusowych przedmiotów, eleganckich ubrań, palono biblioteki. W rzeczywistości jednak rewolucja kulturalna służyła przede wszystkim pozbyciu się przeciwników politycznych Mao z partii [i odwróceniu uwagi opinii publicznej od katastrofalnych skutków Wielkiego Skoku]. Na plakacie ukazano czerwonogwardystów, którzy wyrzucają za pomocą łopaty, miotły i kolby karabinu przedstawiciela tzw. starego porządku, za którego uznano zastępcę Mao.	1 pkt – za poprawne wyjaśnienie 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
35.	Rozstrzygnięcie: nie. Przykładowe uzasadnienie: Źródło 1. dotyczy wydarzeń z grudnia 1970 r. w Gdyni. Na planie zaznaczono stację kolei miejskiej SKM Gdynia Stocznia, gdzie w „czarny czwartek” milicja ostrzelała stoczniovców idących do pracy. Zaznaczono także trasę pochodów demonstrantów od stacji SKM Gdynia Stocznia, m.in. pochodu idącego do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej na ul. Świętojańskiej – na czele którego niesiono ciało zabitego Zbyszka Godlewskiego [to wydarzenie upamiętniono w tekście piosenki o Janku Wiśniewskim]. Wtedy doszło do starć 17 grudnia. Źródło 2. dotyczy wydarzeń z sierpnia 1980 r. w Stoczni Gdańskiej, na co wskazują informacje o przygotowaniu do strajku w obronie zwolnionej dyscyplinarnie z pracy Anny Walenty-nowicz, jak również o stoczniovcu Lechu Wałęsie, który miał stanąć na czele strajkujących.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
36.	1. – P; 2. – P; 3. – F	2 pkt – za trzy poprawne wskazania 1 pkt – za dwa poprawne wskazania 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi
37.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą masakry górników w kopalni „Wujek” (w grudniu 1981 r.), którzy podjęli strajk przeciwko ogłoszeniu stanu wojennego w Polsce. W źródle 1. powtarzany jest refren „idą, idą pancry na »Wujek«” – słowa te dotyczą pacyfikacji kopalni przez milicję i wojsko z użyciem czołgów. W ostatnim	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

	wersie autor odniósł się do osoby odpowiedzialnej za wprowadzenie stanu wojennego – stojącego na czele WRON (Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego) generała Wojciecha Jaruzelskiego. Zarzuca mu, że ma brudne ręce, gdyż jest odpowiedzialny za śmierć górników. W źródle 2. także pojawia się osoba Wojciecha Jaruzelskiego pod postacią budzącego grozę ptaszyska (nawiązanie do wrony – WRON) w charakterystycznych ciemnych okularach noszonych przez generała. Składa on telefonicznie relację z wydarzeń, prawdopodobnie ówczesnemu przywódcy ZSRS Leonidowi Breżniewowi, zwracając się do niego „towarzyszu” i uspokajając, że sytuacja została opanowana i zaprowadzono porządek. Generał patrzy na ukazane w tle trumny z ciałami pomordowanych górników.	
38.	Rozstrzygnięcie: tak. Przykładowe uzasadnienie: Oba źródła dotyczą kapelana „Solidarności” księdza Jerzego Popiełuszki. W źródle 1. Jerzy Urban, pełniący w 1984 r. funkcję rzecznika prasowego rządu, w pogardliwy, kłamliwy, obraźliwy sposób opowiada o nabożeństwach za ojczyznę odprawianych przez księdza Popiełuszkę w Kościele św. Stanisława Kostki na warszawskim Żoliborzu. W nabożeństwach uczestniczyły tłumy wiernych. Ksiądz Popiełuszko wygłaszał kazania, które obnażały zło. Przypominał wypowiedź św. Pawła: „Zło dobrem zwyciężaj”. Źródło 2. to fotografia Pomnika Jerzego Popiełuszki. Na cokole, na którym widnieje m.in. napis „Solidarność”, stoi posąg przedstawiający księdza. Jego ręce i nogi są obwiązane sznurem, co stanowi nawiązanie do męczeńskiej śmierci Popiełuszki – porwanego, torturowanego, a w końcu zamordowanego przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w 1984 r.	1 pkt – za poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem 0 pkt – za odpowiedź niepełną, błędną lub brak odpowiedzi

XX WIEK. Zadanie 39. Wypowiedź argumentacyjna

Nr wskazówki	Przykładowe informacje, które możesz wykorzystać do opracowania tematu, zgodne ze wskazówkami na s. 176–180. Uwaga! To nie są fragmenty gotowej pracy argumentacyjnej.
1.	Rozważania będą dotyczyły okresu od 1945 do 1956 r. W 1945 r. zakończyła się II wojna światowa. Na skutek wcześniejszych decyzji podjętych na konferencji w Jałcie Europa Środkowo-Wschodnia, w tym Polska, znalazła się w orbicie wpływów ZSRS. W 1953 r. zmarł Józef Stalin, a w 1956 r. na XX Zjeździe KPZR I sekretarz KC KPZR Nikita Chruszczow wygłosił referat zatytułowany <i>O kulcie jednostki i jego następstwach</i> , którego celem było odsłonięcie kulis rządów Stalina. W 1956 r. zmarł Bolesław Bierut, a w czerwcu tego roku doszło do krwawo stłumionych wystąpień robotników w Poznaniu. Temat pracy dotyczy państwa polskiego w granicach wytyczonych po II wojnie światowej.
2.	Stalinizm ukształtował się w latach 30. w ZSRS pod dyktatorskimi rządami Józefa Stalina. Był to system poglądów ideologicznych i system kierowania partią oraz państwem. Głównymi cechami stalinizmu były: monopartyjność, rządy terroru, wszechobecna propaganda komunistyczna, kult jednostki.
3.	Uważam, że stalinizm odcisnął piętno na życiu kilku pokoleń Polaków. Moja argumentacja będzie dotyczyć aspektów: politycznego, społeczno-gospodarczego i kulturowego tego systemu. (Można nie zgodzić się z podaną w temacie tezą, ale należy pamiętać o doborze właściwych argumentów, by udowodnić swoje stanowisko).
4.	W 1947 r. na zjeździe przedstawicieli najważniejszych europejskich partii komunistycznych w Szklarskiej Porębie powstało Biuro Informacyjne Partii Komunistycznych i Robotniczych (Kominform), które stało się narzędziem sterowania partiami komunistycznymi przez Stalina. Zgodnie z zaleceniami Kominformu w Polsce doszło do zjednoczenia ruchu robotniczego. Metodą szantażu, przy wykorzystaniu przemocy doprowadzono do „połączenia się” PPS i PPR w jedną partię PZPR (1948 r.).

	Wcześniej zlikwidowano PSL – jedyną legalnie działającą platformę opozycji. Brutalne ataki na ludowców w trakcie kampanii referendalnej (1946 r.) i wyborczej (1947 r.), represje stosowane przez UB, MO, ORMO, KBW doprowadziły nie tylko do sfalszowania wyników głosowań, lecz także do rozbicia partii, aresztowania działaczy, skrytobójczych mordów. Przywódca PSL Stanisław Mikołajczyk zdołał uciec z kraju. W Polsce PZPR stała się partią rządzącą. Wprawdzie nie była jedyną legalnie istniejącą partią, ale pozostałe ugrupowania – jak Zjednoczone Stronnictwo Ludowe czy Stronnictwo Demokratyczne – były jej przybudówkami. Cała władza znalazła się w rękach aparatu partyjnego. Na czele partii komunistycznej stał Bolesław Bierut nazywany uczniem Stalina. Stalinizm przyjął formę ustroju totalitarnego. W więzieniach stalinowskich życie straciło wielu działaczy państwa podziemnego, inni udali się na emigrację lub nie wrócili do Polski po latach wojennej tułaczki. Marksistowska idea zniesienia klas została sprowadzona do fizycznej eksterminacji rzeczywistych i urojonych przeciwników politycznych. Przeprowadzono cykliczne czystki w kręgu przywódców, aparacie partyjnym, administracji, wojsku. Represje osiągnęły skalę wewnętrznego ludobójstwa. W Polsce działali doradcy z NKWD. Nad społeczeństwem czuwał rozbudowany aparat terroru reprezentowany przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Władze obawiały się wrogów klasowych i imperialistycznych szpiegów. Organizowano procesy pokazowe. Miały one udowodnić, że sukcesy systemu socjalistycznego powodują zaostrzenie walki klasowej. Bezwzględnie rozprawiono się z przedstawicielami podziemia niepodległościowego (proces szesnastu, skazanie na śmierć Witolda Pileckiego, Augusta Emila Fieldorfa „Nila”). Prześladowaniom objęto również Kościół. Gdy został wydany <i>Dekret o obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych</i>, który pozwalał państwu na dowolną politykę personalną, zdecydowanie zareagował prymas Stefan Wyszyński („Non possumus”, 1953 r.). Prymasa aresztowano, a następnie internowano (1953–1956). Z kolei ofiarą czystek w aparacie partyjnym stał się Władysław Gomułka, oskarżony o tzw. odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne. W okresie stalinizmu funkcjonował kult jednostki. • Wszelkie zasługi w odbudowie kraju, realizacji inwestycji, podejmowaniu decyzji przypisywano przywódcy. • Szczególnie czczono Stalina jako „Wodza Rewolucji”, ale także Bolesława Bieruta – politycznego „syna Stalina”. • Masowo powstawały szkoły i zakłady pracy imienia Stalina czy Bieruta. Ze Związku Sowieckiego przyjeżdżali do Polski tzw. specjaliści, którzy przeprowadzali szkolenia, dzielili się doświadczeniem w budowie socjalistycznego państwa i społeczeństwa. Konstanty Rokossowski – dowódca wojsk sowieckich w Polsce – został w 1947 r. marszałkiem Polski i ministrem obrony narodowej. Większość generałów Wojska Polskiego w latach 50. pochodziła z ZSRS. Jednocześnie wielu polskim oficerom, którzy służyli w wojsku jeszcze przed II wojną światową, wytaczano procesy, oskarżając ich o szpiegostwo. Zwieńczeniem procesu sowietyzacji w Polsce było uchwalenie konstytucji, którą wzorowano na konstytucji ZSRS. Projekt polskiej konstytucji wysłano Stalinowi do akceptacji. Konstytucja z 1952 r. wprowadzała nazwę państwa: Polska Rzeczpospolita Ludowa. Naczelnymi organami miały być sejm (wcześniej zlikwidowano senat) i Rada Państwa, która zastępowała zlikwidowany urząd prezydenta. W rzeczywistości Rada Państwa pozostawała narzędziem w rękach PZPR, a jej przewodniczącym został Aleksander Zawadzki, który zasiadał w Biurze Politycznym KC PZPR. Istotną rolę w rządzeniu państwem odgrywał system nomenklatury. To komitety partii decydowały o obsadzie intratnych posad – dyrektorów, kierowników, naczelników. Łączyły się z tym przywileje, np. prawo korzystania z tzw. sklepów za żółtymi firankami (z deficytowymi towarami). W ten sposób PZPR zachęcała coraz więcej osób do współpracy i lojalności. PZPR prowadziła intensywną indoktrynację – szczególnie młodzieży. Symbolem okresu stalinizmu w Polsce stała się zmilitaryzowana Powszechna Organizacja Służba Polsce (SP). System donosów, podsłuchy, prowokacje miały wyeliminować wszelkich „wrogów ludu”.
5A.	W okresie stalinizmu nastąpiły radykalne zmiany w gospodarce. • Przeprowadzono reformę rolną, w ramach której wywłaszczone bez odszkodowania właścicieli majątków ziemskich i przystąpiono do kolektywizacji rolnictwa. Powstały, wzorowane na sowieckich kołchozach i sowchozach, spółdzielnie produkcyjne i państwowe gospodarstwa rolne. Komuniści podsycali antagonizmy na wsi, przeciwstawiając „kułaków” chłopom podporządkowanym się nowym dyktawom. Chłopi w Polsce okazali się oporni na propagandę kolektywizacyjną. Zmiany własności ziemi wiązały się ze zmianami społecznymi. Zniknęło ziemiaństwo, a powstała nowa kategoria pracowników – chłoporobotnicy. • Zmieniło się oblicze przemysłu i handlu. Przeprowadzono, na wzór sowiecki, nacjonalizację przemysłu, ograniczano własność prywatną w handlu i usługach. W Polsce tzw. prywaciarze bankrutowali z powodu obciążania nowymi podatkami (domiarem), byli oskarżani o spekulację. Zapoczątkowano w Polsce tzw. bitwę o handel, której celem było ograniczenie i wyeliminowanie sektora prywatnego. Doprowadziła ona do ogromnych problemów z zaopatrzeniem ludności w towary codziennego użytku.

	- Wprowadzono centralne planowanie, eliminując gospodarkę wolnorynkową. Narzucano robotnikom wyśrubowane normy pracy. Komitety partyjne działające w zakładach pracy sztucznie podsycali współzawodnictwo między pracownikami. Najśłynniejszym przodownikiem pracy w Polsce był Wincenty Pstrowski. - Plan sześcioletni (1950–1955) przewidywał gwałtowny wzrost produkcji przemysłowej, z naciskiem na przemysł zbrojeniowy, maszynowy, chemiczny, górnictwo i hutnictwo. W ramach realizacji tego planu powstały: kombinat metalurgiczny w Nowej Hucie (pod Krakowem), fabryka samochodów na Żeraniu w Warszawie, zakłady chemiczne w Oświęcimiu, Jaworznie, Kędzierzynie. - Polska nie skorzystała z planu Marshalla, co wpłynęło na jej zapóźnienie gospodarcze i niski poziom życia obywateli.
5B.	Realizacja planu sześcioletniego doprowadziła do istotnych zmian w strukturze społecznej. Wzrosła liczba robotników, nastąpiła aktywizacja zawodowa kobiet. Trudno nie dostrzegać pozytywów tego procesu, ale należy pamiętać, jakim kosztem te zmiany się dokonały. - Młodzi ludzie wyrwani ze środowiska wiejskiego bardzo często nie mogli zaadaptować się do nowych warunków życia w mieście. - Współzawodnictwo pracy często prowadziło do utraty zdrowia i wypadków. - Obecnie zwraca się także uwagę na negatywne skutki ekologiczne forsownej industrializacji, np. zanieczyszczenie powietrza w Krakowie i okolicach po wybudowaniu kombinatu metalurgicznego w Nowej Hucie. - W okresie stalinizmu nastąpiła masowa wymiana kadr – głównie kosztem fachowców wywodzących się z przedwojennej inteligencji. Zastępowali ich ludzie słabo i pośpiesznie kształceni. - Ogół społeczeństwa dostrzegał te patologie i oceniał je krytycznie, choć do otwartego wyrażania opinii, ze względu na grożące represje, dochodziło bardzo rzadko.
6A.	Okres stalinizmu związany był z głębokimi zmianami w kulturze, którą podporządkowano regułom realizmu socjalistycznego – socrealizmu. Stanowił on bardzo ważne narzędzie kształtowania mas. Najistotniejsze założenia tego kierunku sprowadzały się do: apoteozy klasy robotniczej i przywódców partii, piętnowania wrogów ludu, budowania czarno-białej, schematycznej wizji świata, unikania wieloznaczności. W prozie socrealistycznej powstał typ powieści nazwanej „powieścią produkcyjną”. Poezja okresu socrealizmu to często wiersze będące panegirykami na cześć władzy, jak np. <i>Słowo o Stalinie</i> Władysława Broniewskiego. Należy pamiętać, że wszelkie wydawnictwa podlegały w tym okresie cenzurze. Architektura socrealistyczna miała odzwierciedlać potęgę państwa i władzy. Jej podstawowymi cechami były: monumentalizm, symetria, surowość. Układy urbanistyczne projektowano z ogromnymi placami i alejami. Socrealizm w sztukach plastycznych był jednym z najważniejszych narzędzi propagandy. Na plakatach przedstawiano robotników bijących kolejne rekordy pracy oraz kobiety robotnice uczestniczące w budowie socjalizmu. Socrealistyczna rzeźba przedstawiała monumentalne postaci, często ukazane w ruchu, z atrybutami zawodu (np. z młotem i sierpem, kielnią, kilofem).
6B.	Przykładami socrealistycznych dzieł architektonicznych są: Pałac Kultury i Nauki w Warszawie, Plac Centralny w Nowej Hucie, MDM w Warszawie. Jednym z najbardziej znanych dzieł malarskich powstałych w tym duchu jest obraz Aleksandra Kobzdeja <i>Podaj cegłę</i>. Dominującym rodzajem sztuki rzeźbiarskiej była rzeźba pomnikowa, np. Pomnik Włodzimierza Lenina w Nowej Hucie. W duchu socrealizmu tworzyło wielu pisarzy i poetów, m.in. Władysław Broniewski, Jan Brzechwa, Konstanty Ildefons Gałczyński, Wojciech Żukrowski.
7A.	Stalinizm odcisnął piętno na życiu kilku pokoleń Polaków – zarówno w sferze politycznej i społeczno-gospodarczej, jak i kulturowej. Można także powiedzieć, że stalinizm pozostawił niezależne do dzisiaj „blizny”. Bardzo wielu Polaków nie zaakceptowało nowej władzy, tysiące straciło życie, walcząc z nią (żołnierze niezłomni), inni z kolei uważali ją za nową okupację, wielu musiało też pogodzić się z utratą własności prywatnej. W życiu publicznym pojawił się podział na: „oni” – władza i jej zwolennicy oraz „my” – reszta społeczeństwa, oszukiwana, wykorzystywana, gnębiona, pozbawiana podmiotowości. Trwa nadal odkrywanie i badanie różnych tragicznych wydarzeń tego okresu. Podane w pracy argumenty w pełni dowodzą słuszności tezy postawionej w temacie.
7B.	Czy śmierć Stalina i Bieruta oraz potępienie kultu jednostki (1956 r.) były jedynymi przyczynami upadku stalinizmu? Można zaryzykować tezę, że one tylko stworzyły klimat do otwartych protestów społecznych, do których doszło w Poznaniu (czerwiec 1956 r.), oraz do zmian politycznych związanych z polskim Październikiem 1956 r.

Źródła tekstów:

Starożytność

s. 6: *Historia w źródłach – nie tylko pisanych dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Starożytność i średniowiecze*, oprac. T. Maresz, K. Juszczak, Toruń: Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, 2004, s. 10–11 (Źródło 1.); s. 6: *Prawa Hammurabiego*, przekł. C. Kunderewicz, Kraków: Domarton, 2019, s. 81 (Źródło 2.); s. 7: M. Jaczynowska, D. Musiał, M. Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa: Wydawnictwo TRIO, 2007, s. 85–86; s. 10: Arystoteles, *Polityka, Ekonomia, Retoryka, Retoryka dla Aleksandra, Poetyka, Zachęta do filozofii, Ustrój polityczny Aten, List do Aleksandra Wielkiego, Testament*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001, s. 76, 78 (Źródło 1.); s. 10: Arystoteles, *Ustrój polityczny Aten*, oprac. L. Piotrowicz, L. Winniczuk, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973, s. 71 (Źródło 2.); s. 10: *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2006, s. 112 (Źródło 1.); s. 12: *Encyklopedia szkolna. Historia*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1995, s. 34 (Biogramy A i B), s. 770 (Biogram C.); s. 12, 14, 17, 22: G. Chomicki, S. Sprawski, *Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1999, s. 150–151 (s. 12: Źródło 1.), s. 156 (s. 12: Źródło 2.), s. 238–239 (s. 14: Źródło 1.), s. 249–250 (s. 17.), s. 296–297 (s. 22: Źródło 2.); s. 18: Tacyt, *Dzieła*, przeł. S. Hammer, Warszawa: Czytelnik, 2004, s. 37–38; s. 21: E. Wipszycka, *Cywilizacja starożytna. Podręcznik dla szkół średnich. Wersja rozszerzona*, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN, 1998, s. 198.

Średniowiecze

s. 30: M. Tymowski, *Średniowiecze. Ćwiczenia źródłowe z historii dla szkół średnich*, t. 2, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, 1999, s. 54; s. 33: J. Długosz, *Roczniki, czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, t. 1, ks. 1–2, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1961, s. 241–243 (Źródło 1.); s. 33: *Powieść minionych lat*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 1999, s. 86, 88 (Źródło 2.); s. 34, 36, 45, 50: J. Wałek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa: Wydawnictwo Interpress, 1987, s. 26–27 (s. 34: Źródło 1.), s. 27–28 (s. 36: Źródło 2.), s. 41 (s. 45: Zadanie 16.), s. 65–66 (s. 50: Zadanie 21.); s. 37: *Dynastie Europy*, red. A. Mączak, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2003, s. 312–313 (Źródło 1.); s. 38–39: Gall Anonim, *Kronika polska*, przekł. R. Grodecki, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2003, s. 43–45 (s. 38: Fragment A.); s. 56–57 (s. 38: Fragment B.); s. 39–40 (s. 38: Fragment C.), s. 134–135 (s. 39: Źródło 1.), s. 139–140 (s. 39: Źródło 2.); s. 41: *Dzieje pierwszej krucjaty albo czyny Franków i pielgrzymów jerozolimskich*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1984, s. 122–123; s. 42: P. Pękański, *Żywoty świętych patronów polskich. Z ośmiu rycinami*, Kraków 1862, s. 499–500, https://www.ultramontes.pl/zywoty_jadwiga.htm [dostęp: 27.06.2025]; s. 42: *Poczet królów i książąt polskich*, red. A. Garlicki, Warszawa: Czytelnik, 1978, s. 224–225; s. 44, 48: H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939*, Warszawa: Wydawnictwo Iskry, 1992, s. 93–94 (s. 44: Zadanie 15.), s. 106–107 (s. 48: Fragment A.), s. 112 (s. 48: Fragment B.); s. 46: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995, s. 173 (Biogram A.); s. 46: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 6, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1996, s. 794 (Biogram B.); s. 46: *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. 2, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995, s. 86 (Biogram C.); s. 47: J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, przeł. H. Szumańska-Grossowa, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Volumen, 1994, s. 261; s. 52: <https://pl-static.z-dn.net/files/d9d/6469a34df595bd421e8f48488a4d4d24.pdf> [dostęp: 27.06.2025]; s. 53: E. Charytonow, *Zarys historii architektury*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1976, s. 99.

Nowożytność

s. 59, 70: M. Ferenc, *Epoka nowożytna. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2001, s. 7–8 (s. 59: Źródło 1.), s. 57–58 (s. 70: Źródło 2.); s. 60: T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych. Wypisy*, t. 1, Toruń: Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, 1996, s. 63–64; s. 64: *Dynastie*

Europy, red. A. Mączak, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2003, s. 480; s. 66: *Źródła i materiały do nauczania historii*, oprac. zbior. pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa: Wydawnictwo Graf-Punkt, 1998, s. 93 (Tekst A.), s. 95–96 (Tekst B.); s. 68, 75: B. O'Connor, *Historia Polski*, tłum. W. Duży i in., Warszawa: Muzeum Pałac w Wilanowie, 2012, s. 146 (s. 68:), s. 167–168 (s. 75: Źródło 2.); s. 71, 72, 88: J. Choińska-Mika, J. Dziegielewska, J. Maciszewski, *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW, 1997, s. 39 (s. 71: Fragment A.), s. 45 (s. 71: Fragment B.), s. 106 (s. 72: Fragment C.), s. 109–110 (s. 88: Biogram A.), s. 113 (s. 88: Biogram B.), s. 283 (s. 88: Biogram C.); s. 73: S. Duchńska, *Królowie polscy w obrazach i pieśniach*, Warszawa: De Agostini, 2012, s. 103 (Fragmenty A. i B.), s. 105 (Fragment C.); s. 75: J. Walek, *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa: Wydawnictwo Interpress, 1987, s. 97 (Źródło 1.); s. 79, 80: H. Troyat, *Piotr Wielki. Geniusz i szaleństwo*, przekł. B. Przybyłowska, Warszawa: Wydawnictwo Amber, 2005, s. 101 (s. 79: Fragment A.), s. 109 (s. 79: Fragment B.), s. 67–68, 75 (s. 80: Źródło 1.); s. 81: S. Salmonowicz, *Fryderyk II*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1981, s. 52–53; s. 83: J. Baszkiewicz, *Ludwik XVI*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1983, s. 129, 193 (Źródło 2.), s. 166 (Źródło 1.); s. 86, 89: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 22, *Powstanie kościuszkowskie*, oprac. W. Bortnowski, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1959, s. 11–12 (s. 86: Tekst A.), s. 18 (s. 86: Tekst C.), s. 33 (s. 86: Tekst D.), s. 24 (s. 86: Tekst E.), s. 4 (s. 89: Źródło 1.); s. 86: A. Zahorski, *Warszawa w powstaniu kościuszkowskim*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1985, s. 86–87 i 97 (Tekst B.).

XIX wiek

s. 96, 101–102: E. Tarle, *Napoleon*, Kraków: Małopolska Oficyna Wydawnicza, 1991, s. 27–28 (s. 96: Fragment A.), s. 255 (s. 96: Fragment B.), s. 155–156 (s. 101: Fragment A.), s. 312, 332 (s. 102: Fragment B.), s. 87 (s. 102: Fragment C.); s. 98, 104: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 27, *Księstwo Warszawskie (1807–1815) i Królestwo Polskie (1815–1830)*, oprac. T. Mencil, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1958, s. 7 (s. 98: Źródło 2A.), s. 19–20 (s. 104: Źródło 2A.); s. 99: M. Sczaniecki, *Wybór źródeł do historii państwa i prawa w dobie nowożytnej*, poszerz. i oprac. wyboru M. Wąsowicz, Warszawa: Liber, 2001, s. 38–40; s. 99, 111: *Źródła i materiały do nauczania historii*, oprac. zbior. pod red. S. Sierpowskiego, Warszawa: Wydawnictwo Graf-Punkt, 1998, s. 152 (s. 99: Źródło 1.), s. 153 (s. 99: Źródło 2.), s. 186 (s. 111: Źródło 1., Manifest B.); s. 100: D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Z archiwum Klio*, t. 2, *Od XV w. do kongresu wiedeńskiego. Teksty źródłowe z ćwiczeniami dla liceum i technikum*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 2001, s. 159–160; s. 103: *Europa i świat w epoce napoleońskiej*, red. M. Senkowska-Gluck, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1988, s. 88–89; s. 104: *Dynastie Europy*, red. A. Mączak, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2003, s. 366 (Źródło 1.); s. 105: S. Kieniewicz, *Warszawa w powstaniu styczniowym*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1983, s. 37–38 (Źródło 2B.); s. 105: W. Chrzanowski, *Opisanie bitwy grochowskiej*, pod red. W. Tokarza, *Biblioteczka legionisty*, tomik XI i XII, Kraków 1917, s. 87–92 (Źródło 1.); s. 107: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 30, *Powstanie listopadowe 1830–1831*, oprac. W. Zajewski, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1958, s. 21; s. 109: https://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Marsz_Mieroslawskiego/tekst [dostęp: 27.06.2025]; s. 111: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 34, *Sprawa chłopska w XIX wieku na ziemiach polskich w okresie reform uwłaszczeniowych*, oprac. K. Śreniowska, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1958, s. 18–19 (Źródło 1., Manifest A.); s. 111: J. Łojek, *Kalendarz historyczny. Polemiczna historia Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Alfa, 1994, s. 313 (Źródło 2.); s. 112, 114, 115: G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2001, s. 222–225 (s. 112: Źródło 1.), s. 233 (s. 114: Źródło 1.), s. 235 (s. 115: Źródło 1.); s. 116–118: I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1988, s. 63 (s. 116: Zadanie 19.), s. 50 (s. 117: Źródło 2.), s. 55 (s. 118: Źródło 1.), s. 42 (s. 118: Źródło 3.); s. 116: *Pisma Henryka Sienkiewicza. Dwie łąki i inne nowele*, t. 35, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1912, s. 141 (Źródło 1.); s. 122: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 38, *Stany Zjednoczone Ameryki Północnej 1865–1914*, oprac. W. Michowicz, Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1959, s. 6–7; s. 123, 126–127, 132: G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe. Tematy lekcji i zagadnienia do historii w szkole średniej*,

Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2001, s. 99–100 (s. 123: Zadanie 26.), s. 253–254 (s. 126–127: Źródło 1., Fragment A.), s. 260–261 (s. 127: Źródło 1., Fragment B.), s. 264–265 (s. 127: Źródło 2.), s. 125 (s. 132: Źródło 1.); s. 130–131: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polityka-histeryczna/51838.Derussyfikacja-w-Warszawie-19151926.html> [dostęp: 27.06.2025].

XX wiek

s. 137, 143: A. Piłsudska, *Wspomnienia*, Warszawa: Instytut Prasy i Wydawnictw „Novum”, 1989, s. 158, 162, 164 (s. 137: Źródło 1.), s. 235–236 (s. 143: Źródło 1.); s. 137: *Wielka Wojna. Wystawa karykatury w setną rocznicę wybuchu I wojny światowej*, Warszawa: Muzeum Karykatury im. Eryka Lipińskiego, 2014, s. 3 (Źródło 2.); s. 138–139: J. Choińska-Mika, J. Dziegielewski, J. Maciszewski, *Encyklopedyczny słownik historii Polski*, Warszawa: Polska Oficyna Wydawnicza BGW, 1997, s. 344 (s. 138: Biogram A.), s. 51 (s. 139: Biogram B.), s. 56 (s. 139: Biogram C.); s. 140: A. Albert, *Najnowsza historia Polski 1918–1980*, Warszawa: Krąg, 1983, s. 75 (Informacja 1.), s. 76–77 (Informacja 2.), s. 76 (Informacja 3.); s. 140: S. Karpiński, *Pamiętnik dziesięciolecia 1915–1924*, Warszawa: Księgarnia F. Hoesicka, 1931, s. 238, 240–241; s. 142, 145: A.L. Szczepniak, *Historia. Polska i świat naszego wieku, lata 1914–1939. Książka pomocnicza dla klasy ósmej szkoły podstawowej*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1991, s. 69, 71 (s. 142: Źródło 1.), s. 105 (s. 145: Zadanie 8.); s. 144: <https://www.rp.pl/plus-minus/art11772801-rozkazy-i-toasty> [dostęp: 27.06.2025]; s. 147, 155: A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Key Text, 2002, s. 307 (s. 147: Źródło 2.), s. 345 (s. 155: Fragment 1.), s. 347 (s. 155: Fragment 2.); s. 153, 158: A. Bobkowski, *Szkice piórkem*, Warszawa: Towarzystwo Opieki nad Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, 1997, s. 407 (s. 153: Zadanie 17.), s. 490 (s. 158: Fragment A.), s. 518 (s. 158: Fragment B.), s. 527 (s. 158: Fragment C.), s. 527–528 (s. 158: Fragment D.); s. 160: S. Korboński, *W imieniu Kremla*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Rytm, 1997, s. 127–128; s. 162: *Robotnicze pokolenia*, oprac. Z.J. Bolek, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo „Iskry”, 1980, s. 86–88; s. 163: *Krótki słownik filozoficzny*, red. M. Rozental, P. Judin, Warszawa: Książka i Wiedza, 1955, s. 76–77, 660; s. 168: *Poznański czerwiec 1956*, red. J. Maciejewski, Z. Trojanowiczowa, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 1981, s. 294, 296 (Źródło 1.); s. 168: „Nowe Drogi” 1956, nr 10, s. 27 (Źródło 2.); s. 169: M. Hłasko, *Piękni dwudziestoletni*, Warszawa: Wydawnictwo Alfa, 1988, s. 56–57; s. 170: *Materiały z dziejów Polski 1945–1980: Od Października 1956 do Grudnia 1970, cz. 2, Mała stabilizacja 1958–1967*, Warszawa: Wydawnictwo Społeczne KOS, 1986, s. 88–89 (Źródło 1.); s. 170: W. Gomułka, *Przemówienia. Lipiec 1964 – grudzień 1966*, Warszawa: Książka i Wiedza, 1967, s. 426–427 (Źródło 2.); s. 172: J. Borowczak, *Człowiek rodzi się i żyje wolnym*, „Tygodnik Solidarność”, 14 VIII 1981 r., s. 9; s. 174: <https://solidarnosc.gda.pl/aktualnosci/ida-pancny-na-wujek-masakra-na-kwk-wujek> [dostęp: 27.06.2025]; s. 175: R. Tusiewicz, *Historia 4. Polska współczesna 1944–1993. Podręcznik dla klasy IV liceum ogólnokształcącego*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998, s. 339–340.

Źródła planów, wykresów, diagramów, tabel:

s. 19: E. Wipszycka, *Cywilizacja starożytna. Podręcznik dla szkół średnich. Wersja rozszerzona*, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN, 1998, s. 189; s. 40: S. Runciman, *Dzieje wypraw krzyżowych*, t. 2, *Królestwo Jerozolimskie i frankijski Wschód 1100–1187*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1987, s. 103; s. 44: A. Jezierski, C. Leszczyńska, *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa: Wydawnictwo Key Text, 2002, s. 19; s. 52: <https://medievalheritage.eu/pl/strona-glowna/zabytki/polska/radom-miejskie-mury-obronne/> [dostęp: 27.06.2025]; s. 67 i 81: Z. Kozłowska, K. Zielińska, *Historia 2. Dzieje nowożytne 1492–1815. Podręcznik dla klasy II liceum ogólnokształcącego*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1994, s. 117 (s. 67: Zadanie 7.), s. 225 (s. 81: Źródło 1.); s. 76: <https://twojahistoria.pl/encyklopedia/leksykon-bitew/bitwa-pod-wiedniem-12-13-wrzesnia-1683/> [dostęp: 27.06.2025]; s. 79: <https://pravoslavie.fm/interested/10-iyulya-den-voinskoy-slavy-rossii-v-chesti-razgroma-shvedov-pod-poltavoy/attachment/poltavskoe-srazhenie-1709/> [dostęp: 27.06.2025]; s. 82: T. Cegielski, K. Zielińska, *Historia. Dzieje nowożytne. Podręcznik dla szkół średnich klasy II liceum ogólnokształcącego*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1994, s. 345; s. 84: *Histoire 2de*, Nathan 2010, s. 246; s. 106: <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2020-02-258-189-rocznica-bitwy-pod-olszynka-grochowska/#gallery-1> [dostęp: 27.06.2025]; s. 118: I. Ihnatowicz, *Spółeczeństwo polskie 1864–1914*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1988, s. 55; s. 119: J. Łukasiewicz, *Początki cywilizacji przemysłowej na ziemiach polskich*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. 3, red. J. Buszko, A. Garlicki, Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza, 1988, s. 78; s. 120: B. Zientara, A. Mączak, I. Ihnatowicz, Z. Landau, *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1973, s. 456 (Zadanie 22., Źródło 2.), s. 479 (Zadanie 23., Źródła 1. i 2.); s. 125: *Katalog Muzeum Emigracji w Gdyni*, red. T. Stefanek, K. Grabowicz-Matyjas, Gdynia: Muzeum Emigracji, 2016, s. 78; s. 173: R. Tusiewicz, *Historia 4. Polska współczesna 1944–1989*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1998, s. 193.

Źródła fotografii:

s. 7: Cholpan/Shutterstock; s. 8: vvoe/Shutterstock; s. 9: Bridgeman Images/PhotoPower; s. 14: Bill Perry/Shutterstock; ffig/Shutterstock; s. 15: Agencja BE&W; s. 16: Gilmanshin/Shutterstock; Patryk Kosmider/Shutterstock; s. 18: Shutterstock; s. 19: Archiwum PWN; s. 20: Scala Archives/Bridgeman Images/PhotoPower; s. 21: Domena publiczna; s. 22: Alamy Limited/Agencja BE&W; s. 23: James Steakley/Wikipedia/Domena publiczna; s. 29: Merovingian Manuscript Collection/Library of Congress/Domena publiczna; s. 31: Domena publiczna; s. 35: Domena publiczna; s. 36: Alizada Studios/Shutterstock; Parafia Świętego Stanisława BM w Bielsku-Białej; s. 42: Muzeum Narodowe w Warszawie/Domena publiczna; s. 47: Domena publiczna; s. 49: Narodowe Archiwum Cyfrowe; s. 51: Corpus Christi College, Oxford/Bridgemanart/Photopower; s. 53: Marcin Białek/Wikipeda/Domena publiczna; s. 59: Domena publiczna; s. 62: Agencja BE&W; s. 63: Domena publiczna; s. 64: Yale Center for British Art, Paul Mellon Collection; s. 72: Domena publiczna; s. 74: Alamy Limited/Agencja BE&W; s. 76: Domena publiczna; s. 78: Radomir Binek/Domena publiczna; s. 80: Alexander Tolstykh/Shutterstock; FotograFFF/Shutterstock; s. 84: Agencja BE&W; s. 85: Inspired By Maps/Shutterstock; Marek BAZAK/East News; Shevchenko Andrey/Shutterstock; s. 87: © 2023 Muzeum Śląska Opolskiego; Marek BAZAK/East News; s. 89: Avillfoto/Shutterstock; Fr. Ted/Wikipedia/Domena publiczna; s. 90: Gabinet Numizmatyczny Damian Marciniak/Wikipedia/Domena publiczna; Muzeum Narodowe w Warszawie/Domena publiczna; s. 95: Agencja BE&W; s. 96: Agencja BE&W; s. 98: Bacciarelli Marcello; Nadanie Konstytucji Księstwu Warszawskiemu przez Napoleona, fot. Krzysztof Wilczyński, ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie; s. 100: Agencja BE&W; s. 102: Archiv Gerstenberg/Getty Images; s. 103: Sein Denkmal: Blicke in die Vergangenheit und Zukunft beim Anfang des Jahres 1814 [Monument Erected for Napoleon at the Beginning of the Year 1814]/Copyright held by Cornell University; s. 108: Agencja BE&W; s. 109: Musée Carnavalet, Histoire de Paris/Domena publiczna; s. 113: Mucha. R. 38, 1905, no 50/Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie; s. 115: Narodowe Archiwum Cyfrowe; s. 122: Library of Congress Prints and Photographs Division Washington, D.C. 20540; s. 124: Agencja BE&W; s. 126: Domena publiczna; s. 128: Elżbieta Krzysztof/Shutterstock; Radosław Wisnicki/Forum; s. 130: East News; s. 131: Narodowa Biblioteka Cyfrowa POLONA; s. 132: © Alpha History 2018; s. 137: Mucha nr 333, 1916/CRISPA; Archiwum PWN; Archiwum Państwowe w Lublinie; s. 143: Narodowe Archiwum Cyfrowe; s. 144: Narodowe Archiwum Cyfrowe; s. 146: Wikipedia/Post office of Ukraine; s. 149: Narodowa Biblioteka Cyfrowa Polona; s. 151: Mazowiecka Biblioteka Cyfrowa; Wikipedia/Domena publiczna; s. 152: Agencja BE&W; vvoe/Shutterstock; Sarin Images/Granger History Collection/Forum; s. 153: fotografia dzięki uprzejmości firmy Sarmatia Antiques; Wikipedia/Mathiasrex/under the Creative Commons Attribution 3.0 Unported; s. 156: Zofia i Marek BAZAK/EAST NEWS; s. 160: Ludwik Eugeniusz Dąbrowski/Domena publiczna; s. 161: Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu; ze zbiorów IPN; s. 164: Shutterstock/ArtMediaFactory; s. 166: A 1950 Herblock Cartoon, © The Herb Block Foundation; s. 171: Autor nieznany/Domena publiczna; s. 175: Agencja BE&W.

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe oświadcza, że z należytą starannością podejmowało działania zmierzające do zamieszczenia utworów z poszanowaniem autorskich praw majątkowych, w tym m.in. próby dotarcia do dysponentów autorskich praw majątkowych w celu uzyskania stosownych zgód. Osoby, których prawa mogły zostać naruszone w sposób niezawiniony przez wydawnictwo, prosimy o bezpośredni kontakt.

Publikacja jest przeznaczona dla uczniów przygotowujących się do **nowej matury z historii** na poziomie rozszerzonym.

W książce znajdziesz:

- ponad 200 zadań, których większość skonstruowana jest wokół różnorodnych źródeł, m.in.: map, tekstów źródłowych, tabel, wykresów, obrazów, grafik, karykatur;
- zadania ułożone chronologicznie i obejmujące wszystkie epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, XIX w. oraz XX w.;
- propozycje 5 tematów wypowiedzi argumentacyjnej do każdej epoki z zadaniami pomocniczymi przygotowującymi do napisania pracy;
- przykładowe odpowiedzi i schemat oceniania wszystkich zadań.

Zadania zostały przygotowane na podstawie aktualnych wytycznych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Polecamy książkę uczniom, którzy chcą się oswoić z egzaminem w nowej formule i przećwiczyć wszystkie wymagane umiejętności. Z książką można pracować już od pierwszej klasy liceum i technikum. Powodzenia!

Sięgnij także po:

